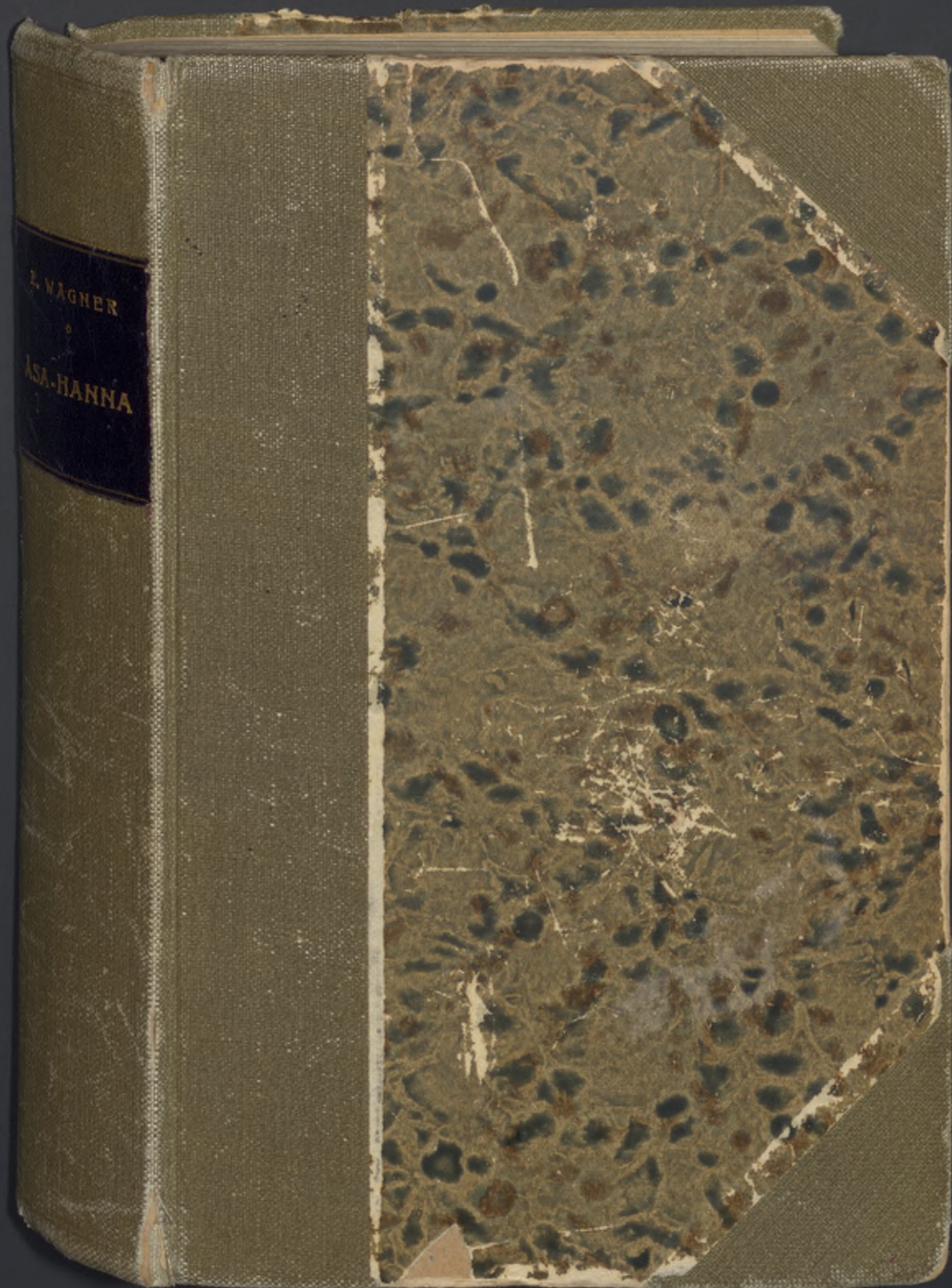

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

E. VÄGNER

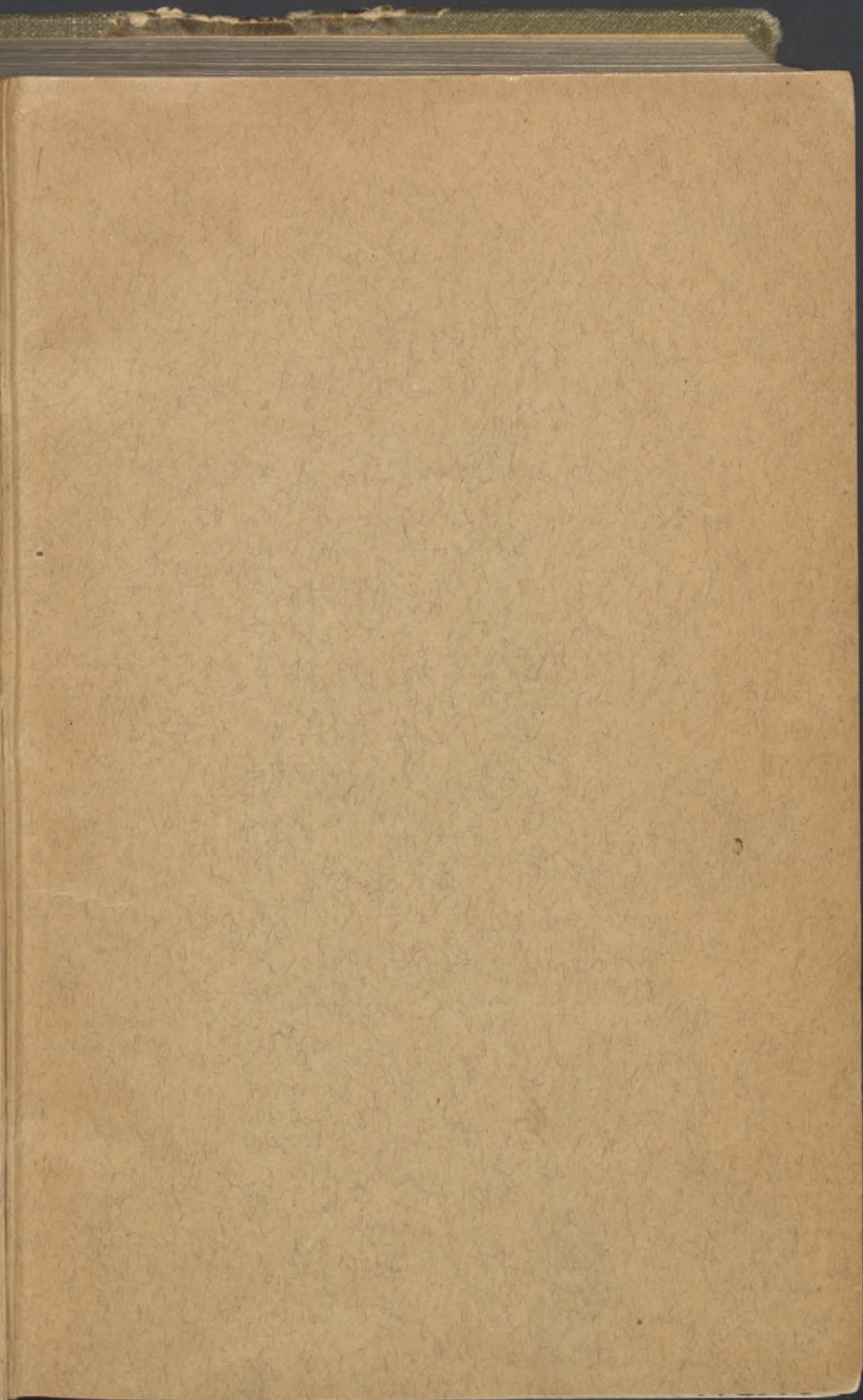
ASA-HANNA

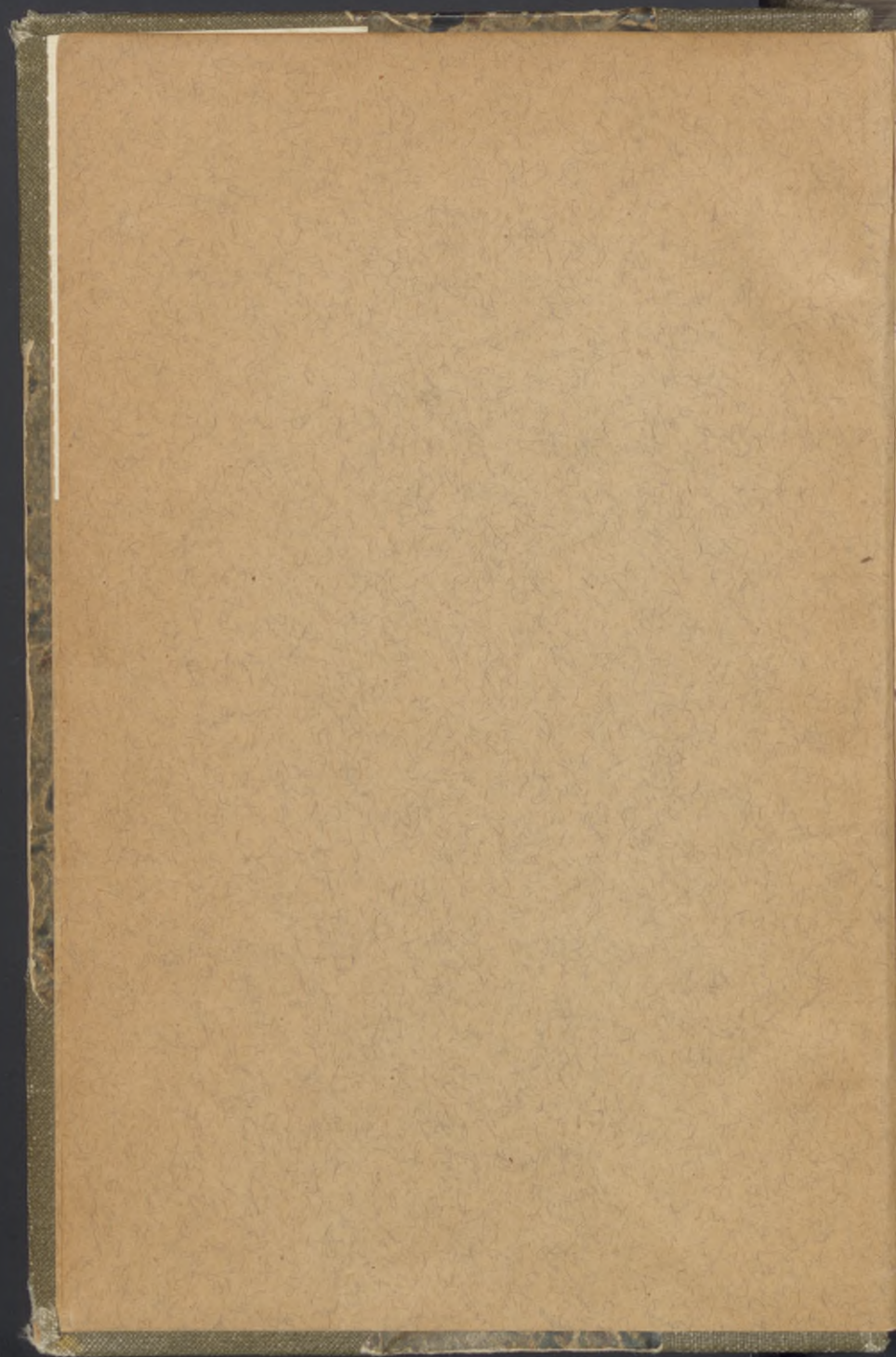

Allmänna Sektionen

Litt.

Sv.

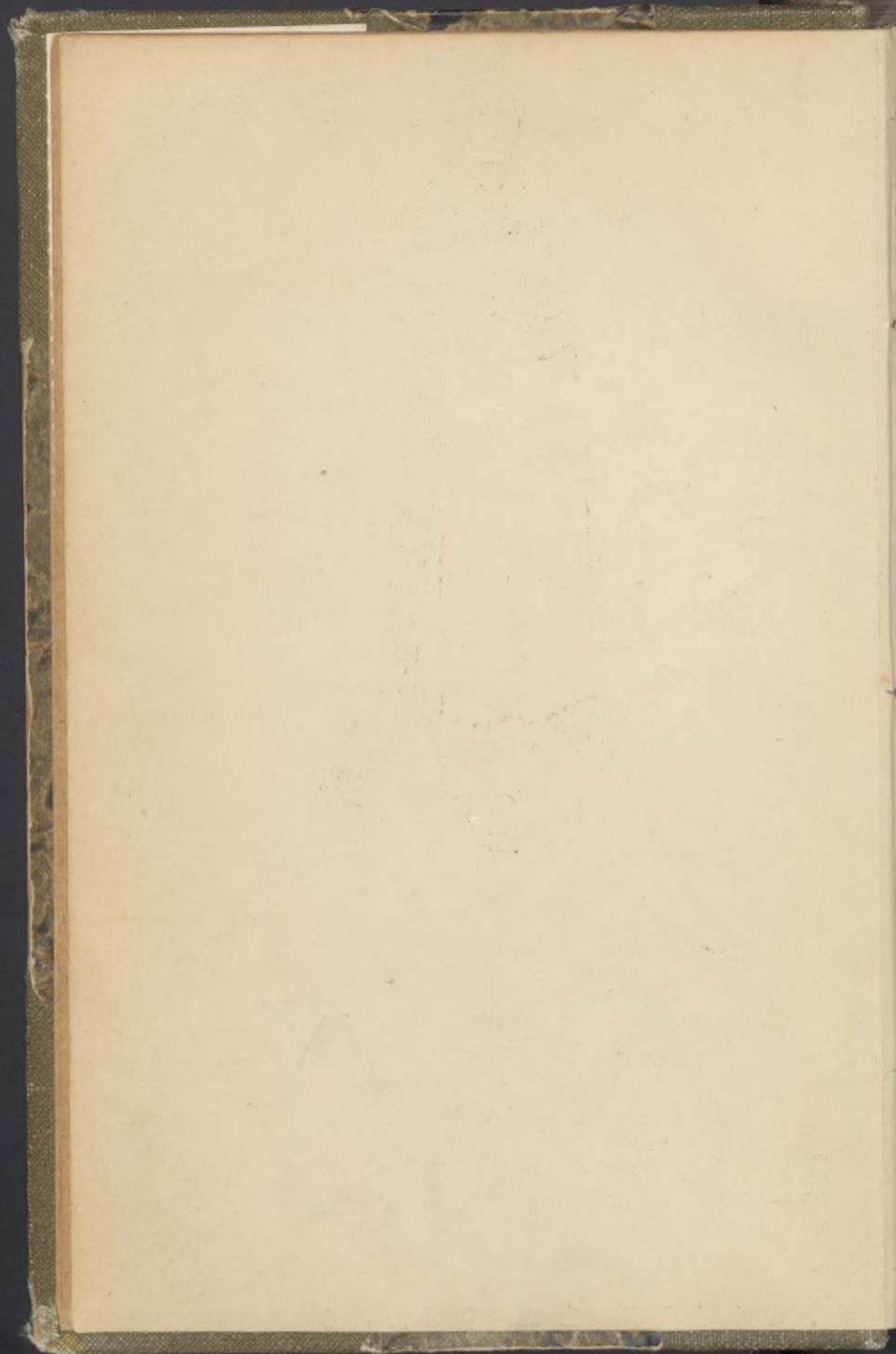

Maj
LINDMAN
JAN

Elin Wägner

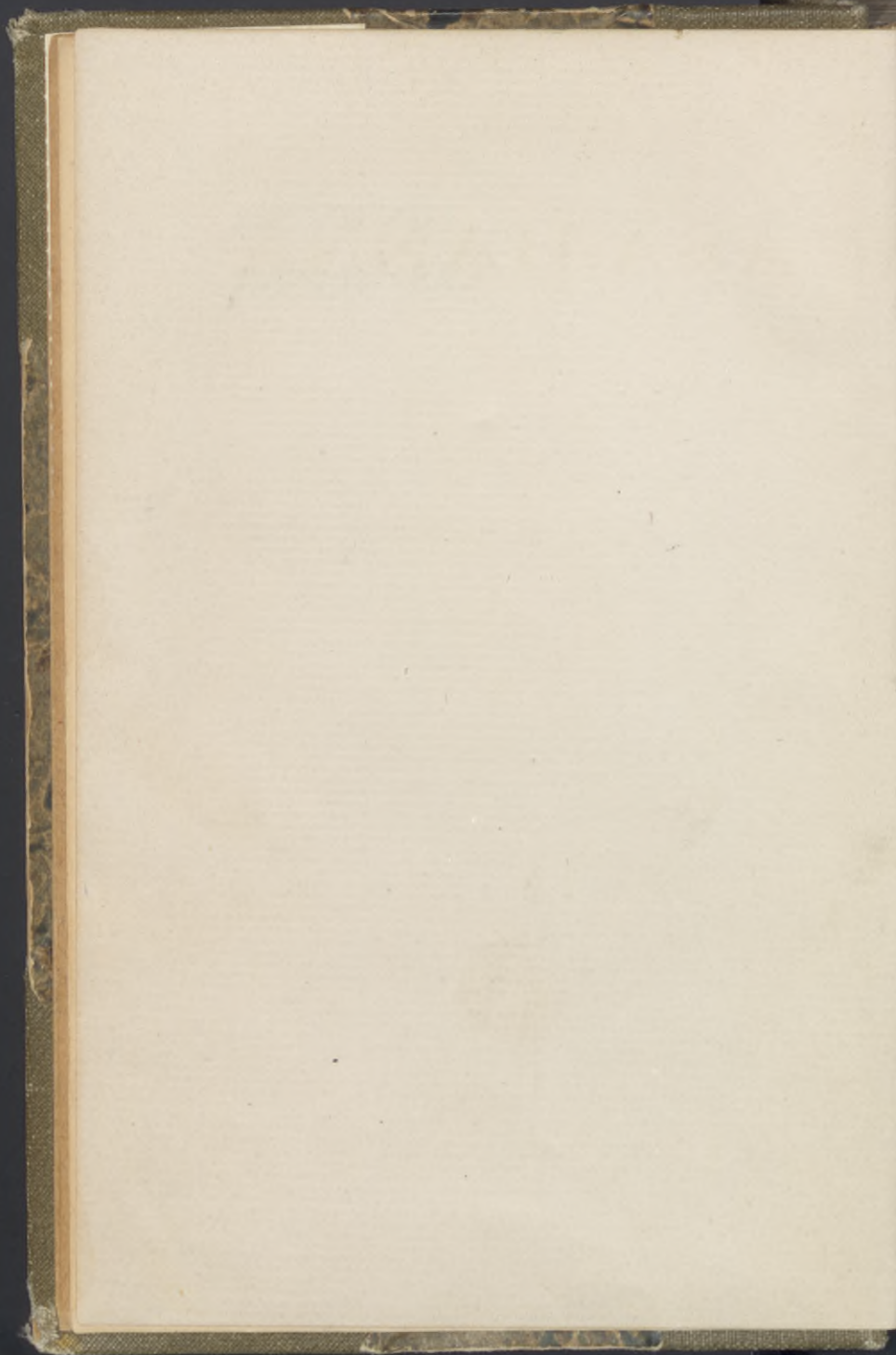
ÅSA=
HANNA

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

ELIN WÄGNER

ÅSA-HANNA

ÅSA-HANNA

ROMAN

AV

ELIN WÄGNER

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

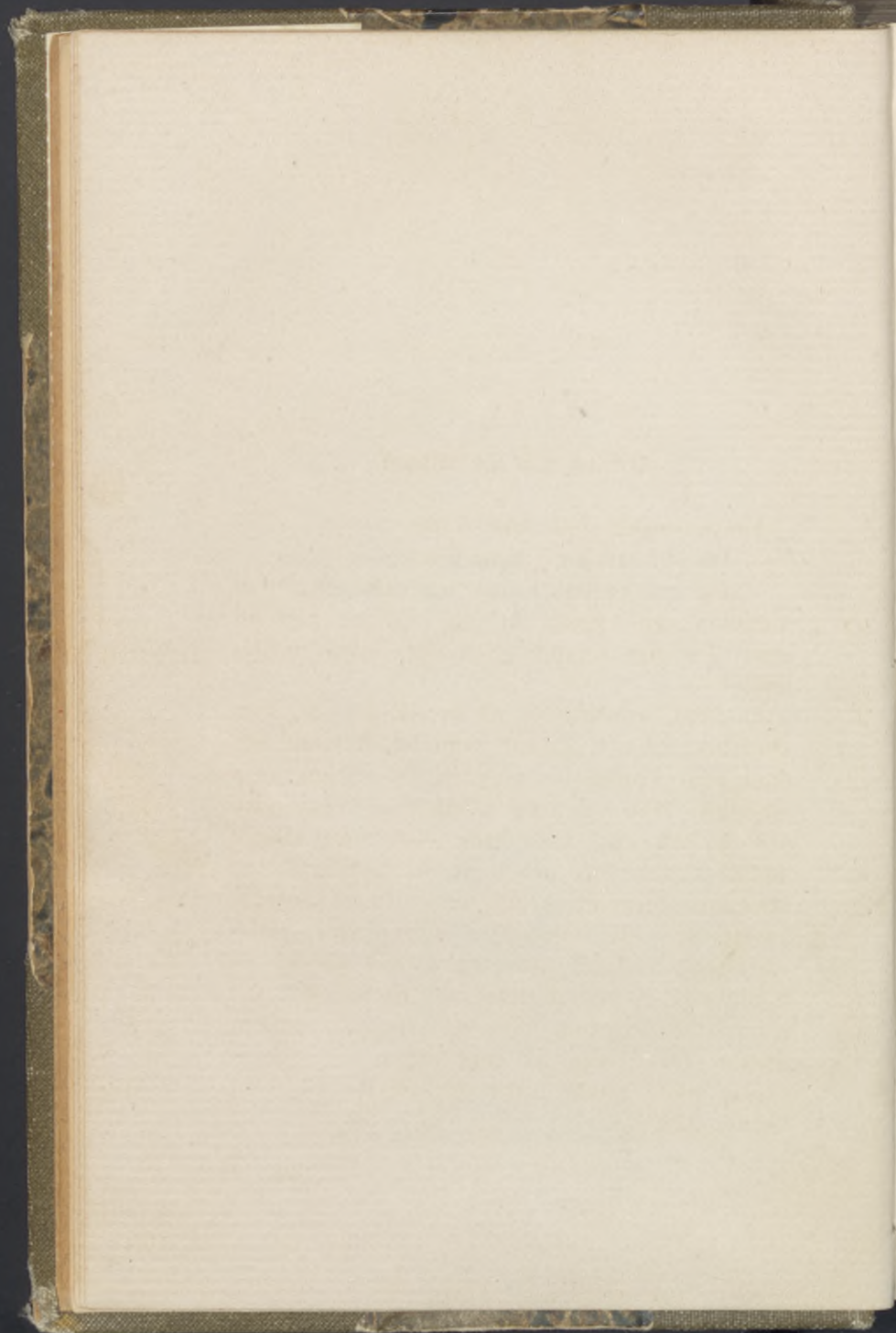
DETTA ARBETE HAR FÖRUT VARIT TRYCKT I IDUN
UNDER TITELN »VANSKLIGHETENS LAND».

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1918

I.

I.

Ormen och S:t Mikael.

Två käringar stodo och trätte.

— Du har tatt ett å mina ben!

— Jag ger hundan i dina ben! Du må väl se me dina egna ygen, att jag inte har mer än sex! Du har förstås glömt det sjätta i Sjölanda!

En liten brunögd tös på en sju, åtta år, som stod bredvid och åhörde samtalet, fnissade till, dock med handen för munnen för att inte vara ohövlig. Hon var i ett tillstånd av hänförelse och upphetsning. Hon hade aldrig varit längre än till kyrkan förr och hade nu plötsligt, utan att någon förberett henne på vad som väntade, kastats in i det vilda livet på en stor landsmarknad. Hennes hem låg i övre kanten av Ljungheda socken, bortom sju backar och sju sjöar. Där såg hon blott far och mor, syskon, kreatur och skyar, så lång dagen var. Småskolan hade hittills varit det största undret i hennes tillvaro.

Men här på denna marknad var ett stim av folk och djur, som skreko och råmade. Här hamrade man upp långa rader av stånd och lassade av skjutsarna. En och annan låda och kantin var öppen, och hon skymtade idel härligheter av guld och silver: klockor, kaffeserviser, broscher, och hon visste inte allt. Medan hon lyssnade till de två käringarna, hade hon hört dem tala om att de hade var sitt koffer fullt å pinnar och »det klara i kantiner». Det kunde ju inte gärna vara sant, att det fanns så mycket pinnar till i världen på ett ställe, men båda kofferna stodo där, och hon ville inte gärna gå från platsen, förrän hon själv sett efter hur det förhöll sig. När därför far frågat, om hon ville stanna där hon var, eller gå med honom, när han sökte opp nattkvarter, så hade hon bett att få stanna, om far bara lova att snart komma efter henne. Tjusad lyssnade hon till käringarna, som ömsom trätte och pratade, medan de satte upp sina bord, och kom dem omedvetet allt närmare. En var fet, hon lät å vara så gla, den andra var mager och såg betryckt ut, fast hon hade så många pinnar.

— Nu har jag stått på denna plätten å sålt socker i femtan år, sade den magra. Men allri har jag sett så lite folk som i år. En kanske inte blir å med det en har kokat.

Jo, den var ju galen, tänkte flickan. Skulle detta kallas lite folk. Hon tyckte det var svart av dem som på kyrkbacken en juladag. Om

hon flyttade sig bara ett par steg från den platsen hon intagit i närheten av käringarnas bord, så kunde hon se ett besynnerligt vitt hus, som såg ut å vara hopsatt utå skäftig väv. Far kallade det för tält, och hon hade frågat honom vem som bodde där. Han hade till hennes stora förvåning svarat: årma, grova som mänsker och långa som stuan hemma.

En karl med konstiga kläder gick ut och in i det där årmahuset. Hon försökte se in, när han kastade tältduken tillbaka, men det lyckades inte.

Den magra pinnkärningen, som bara hade fem ben, lyckades inte sätta upp sitt bord stadigt och var arg.

— För tjyva reder en sig nog, för jag har rest på marken i femtan år å jag känner var-enda en, så di röre allri mitt tyg. Men ärliga mänsker, det är värre.

— Är de me du skäller för ärlig? frågade den feta hotande.

— Jag skäller ingen bestämd varsken för ärlig eller tjyv, sade den andra. Jag bara säger som det är, att tjyva tar inte mina ben, nej inte om de så vore själva Snabben — —

— Sch, sade den feta, stå inte å gapa om Snabb, där kommer han.

Den lilla flickan lyfte blicken från kantinerna med det klara i, och såg till sin häpnad en gammal bekant: Snabben, som bodde i en fallfärdig stuga vid vägen därhemma och som alla

barn voro rädda för, fast han allri rörde dem, han kom nu här gående, uppklädd och fin, och såg sig omkring åt alla håll i stället för att bara titta i marken, som han gjorde hemma, när han gick i sin lump utåt vägarna. Nu hälsade han till och med bekant på den magra pinnakäringen, och när han förde handen till hatten såg flickan, att han hade en ring på fingern så konstig, att hon allri sett maken.

— Snabben fick gärna höra vart ord jag sa, envisades den magra. Han vet, att jag känner honom bättre än själva länsman.

— Är det sant, som folk säger, att ni pratade med varandra förr i världen?

— Det är sånt som inte angår varken de eller andra, svarade den magra, men tycktes inte stött över anspelningen om ett närmare förhållande till Snabben. Pratad har han me många. Men det är nog ingen mer än jag, som har sagt till han öppet i folks närvaro att han var en tjyv utan bli anmäld för det å råka fast. Det var för tie år sen det, när han nyssens börjat å ta i fickor. Han var inte så skicklig då, för jag kom på honom, när han stal plånboken från en bonne, som sålt ett par oxar.

— Känn efter plånboken! skrek jag åt bonden, och han började att regera som en rasandes, för det var många pengar för ett par oxar kan man veta. Jag sa till min moster, att jag såg vem som gjordet, sa jag, och jag tar å gå

fram till Snabben å har honom å lämna igen pengarna, sa jag. — Gör oss inte olöcklig, flicka, sa moster, plånboken hon är nog i andra ändan på marken, så kvickt som di langa se emellan, å då står du där å kan ingenting bevisa. En kunde trott att Snabben skulle försöka komma undan, men han stod kvar på samme plätt med händerna i fickerna och skratta åt allt rabaldret och ropa: tag fast tjyven! Då rann sinnet på me, å jag ge fram till han och viska i örat på han: du är en tjyv själv, för jag såg de ta pengarna. Han ble arg förstås, men vad skulle han göra åt me, ingen hade ju hört mina ord mer än han själv. Si en ska allti viska me såna, så klara en se. Sen har vi alltid vatt liasom närmare bekanta, å han tar allri mina ben. Nä, den som har tatt di är nog en som behöva di.

— Jo, jag tycker du viska du! puttrade den feta och såg sig omkring. Ska vi gå nu ett bete, jag är så kaffetörstig, så jag kan knappt bärga me.

Den lilla flickan blev förskräckt. Här hade hon nu tänkt sig att stå bredvid kantinerna, till dess att far kom tillbaka, men inte tordes hon vara här ensam med en sådan frestelse, å så desse grove årmarna så nära.

— Moster, sade hon, användande sig av det finaste tilltalsord hon visste: Moster!

Gumman med de fem benen vände sig om: — Vad gapar ongen efter? frågade hon, men bevektes av de bruna bedjande ögonen.

— Jag känner Snabben med, berättade flickan, han är vår sockenbo, å jag har sprungit förbi hans stuga, när jag skulle ner te handelsbon. Där är ett sånt väsen.

— Jaså! sade den magra. Vad är du för en tös, å varför står du här å stampar på en plätt?

— Jag heter Katrina Johanna på Åsen, svarade flickan. Jag skulle stå här te far kom. Men säg, moster, kostar det något å titta ett tag i koffern?

Den feta började skratta med full hals.

— Tolvskilling titten, sade hon.

— Jaså, sade Katrina Johanna, med en suck, då får det vara. Kan moster sä me, som är bekant med Snabben, va det är för en konstier ring han hade på fingret?

— En farlig onge å vara förveten, men det kan du väl få höra, att det var en ring med små, små kniva på, som alla tjyva har och skär opp folks kläder med för att komma åt fickorna och ta penga.

Den lilla flickan rynkade ögonbrynen och såg så bekymrad ut, som om hon varit sin egen mormor. Pengar hade hon inte, förstås, och hade aldrig haft, men hon hade en ny helyllen klänning på för första gång, som mor vävt och sytt i sommar. Hon såg sig om efter far, men han syntes inte till. Men den hemlighetsfulle Snabben lockade hennes inbillning.

— Varför har di så små kniva? frågade hon.

— Ja, ongar kan då fråga. Om du stannar tills i morgon fram på dan, då ska du få se på stora don, när knivapojkarna kommer i tagen. Då får du se bondfleckerna röka stora, svarta cegarer och ligga fulla under borden. De ä brukligt på den här marken, fast allri nån annan stans. Inga pinnakäringar törs stanna kvar, sen bönderna kommit från kreatursbacken, utan vi ger oss å tidigare. Annars så börjar den bästa handeln ve den tiden på andra marknar. Här precis på denna plätten har en karl blivit stucken, så blon stänkte över pinnarna, å ja fe sälja dem för halva priset. Sen så aktar en se. Nu går vi väl och kokar oss en pompa kaffi, Amanda.

Den lilla flickan hörde detta med stor ängslan, ty hur skulle hon göra? Inte vågade hon stå ensam här, och inte vågade hon röra sig ur fläcken, förrän far kom.

— Kan inte moster stanna lite till? frågade hon och drog den ena gumman i kjolen.

— Du var då en enveten flicka! Men var har du far din? Det är likt kara å lämna en barnunge ensam på en marken. Följ du me oss, så får du lite kaffi.

Flickan skakade på huvudet. Hon var rädd att allri finna far mer, om hon nu lämnade platsen där hon stod.

— Vad skulle du me på marken å göra, du som är så liten? frågade den feta.

— Jo, jag ska ta ut en tann, svarade hon viktigt.

— Ur sparbanksboken? frågade en hes, försmädlig röst, och skratt följde. Det var ficktjuven, som gick förbi igen, nu i sällskap med ett par fruntimmer ur sitt band. Katrina Johanna stirrade stint på honom och svarade inte.

— Det var mig en stursk unge, sade Snabben. En av fruntimmerna gav Katrina Johanna oförmärkt ett hårt nyp i armen: snorange, sade de. Hon blev alldeles blek, men hon teg. Hon glömde aldrig de där två. Håret slängde ner i ögonen på dem, och de hade breda såriga munnar.

Plötsligt fingo de syn på något, som intresserade dem, en folksamling. Som hökar störtade de dit, och det kom flera från olika håll. De behövde folksamlingar för att kunna leva, som fisken vattnet.

Människorna hade samlat sig utanför ormtältet. Även pinnakäringarna närmade sig, och Katrina Johanna följde dem. Hon tittade sig hela tiden bakåt, efter pinnakoffern och far. Hon tänkte på hur underligt det var ändå, att pinnakäringarna inte öppnat kanten och tatt sig en enda karamell själva. När hon kom fram och följde riktningen av de andras blickar, tedde sig för henne en övermäktig syn. Uppe på taket stod en man. Och under armen höll han en orm, som en gosse håller en flickas arm under sin med ett stadigt grepp. Man såg den så tydligt, därför att mannen hade gula kläder. Den långa, förfärliga mörka kroppen låg slingrad ett

halvt slag om väktaren, och stjärten stödde sig mot stegen, som mannen stod på. Trots sin osägliga förskräckelse visste Katrina Johanna genast vad det var för en. Han var ackurat likadan nu, som han var i paradiset för sextusen år sen. Hon kände nog igen honom från planscherna i mors bibel. Mannen ropade något om att alla måste komma i kväll och se på hans rara husdjur. Den här var hans minsta kelgris, ingenting mot dem, som låg därinne i sina lådor.

Ormen lyfte på sitt vedervärdiga huvud. Den lilla flickan grep hårt om den tjocka karingens hand, men gumman tröstade henne med, att ormen var tam, och det var inget farligt.

En beväring sökte klia ormen på stjärten med en käpp han höll i handen, men en karl ryckte käppen från honom med en svordom. Plötsligt hände något. Alltihop gick så blixtnabbt, att när massen hunnit samla sig till ett mångstämmigt skri, var allt förbi. Det hade varit fullkomlig vindstilla förut, nu kom ett häftigt vindkast. Det for en ryckning genom ormen, och i samma ögonblick slingrade han sig om mannen som om en trädstam i urskogen och klämde till. Ljudlöst stöp den olycklige ner från taket, han var död. Men ormen ringlade bort över marknadsbacken.

Karingarna vände för att rädda. Till närmaste hus bara och så dörren igen, att ormen inte svalde dem. En pinnakäring, det vore något för en boa constrictor. Den lilla flickan hade släppt

sitt rädda tag med handen, och de hade glömt henne. Men när de nu vände, fingo de se barnet ligga för fötterna, vit i ansiktet med blå läppar.

— Herra i himmelens tron, skreko de, ongen har svimlat.

De sågo sig vettskrämda omkring, men lugnade sig, ty ormjakten av tjuvar och knivskärare och klockbytare och kreaturshandlare störtade åt motsatt håll med beväringen i spetsen. Men böjd över den döde mannen stod Snabben.

I detsamma kom Efraim på Åsen springande mot dem, med en härold av spritångor.

— Har armen gjort flickan någe? skrek han, är det armen? är det armen? Hör I inte, förbannade pinnakadetter?

Men han fick svar på tal, så han teg. Skulle han skälla di för förbannade pinnakadetter, som tatt hand om ongen hans, när han ble borta i timmavis för att fylla se me brännvin? Kara hade då allri vatt bätter, snarare sämmer än di andra osjäliga djuren, det kunde den vittna som för sina synder varit gift tri gånger. Och äss inte Efraim på Åsen behövde resa hem till sin hustru med ett lite lik, som fått okristlig död, så var det inte hans förtjänst. Men hade han något av sin fylla i behåll, så kunde han kanske vara så go å hälla i barnet en slunk, och kanske var han inte för fin å bju en ann på en tår, när en hade räddat hans barn undan årmar och farligheter. Därpå fick Katrina

Johanna finkel mellan läpparna, som rev i halsen, så att hon vaknade till sans. Men hon blev alldeles från vettet igen när hon såg tältet och såg ormar både här och där. Far tog henne ångerfull på armen och bar henne bort till kvarteret, gummorna följde trätande efter, gävo henne kaffe, trätte och frågade Efraim om hans hustru visste att han tog barnet till det allra värsta kvarteret på hela marken, där hästbytare och tjyva och tattare höllo till. Emellertid så bäddade de åt henne på en brits högt upp på väggen i storstugan och försäkrade henne många gånger, att så högt kunde allri ormen krypa, å för resten så var han nog fångad och slaktad för längesen.

Skälvande i hela kroppen låg Katrina Johanna uppe på sin hylla och såg ned över folket, som satt där å skrålade och skröt om vad di skulle gjort äss di mött ormen.

Plötsligt blev ett förfärligt oväsen ute i förstugan, och in kom den där bevärigen följd av flera personer, bland dem Snabben och en femtonårs flicka, som Katrina Johanna kände igen som Snabbastina, hans dotter.

— Det knivkastet dricker vi på, sade Snabben.

— Dåligt var det precis inte, svarade bevärigen och stoltserade bredbent med händerna i fickorna. Skål! Det var lustigt å se hur han vred se och slog med stjärten. Ska du inte ha en tår, Stina?

Flickan skakade på huvudet, gick bort i en vrå och satte sig att knyta upp ett knyte. Hon drog av skor och strumpor som hon knöt in i knytet, så var hon färdig att lägga sig. Hon hade suttit på skjuts hela förra natten och var uttröttad. Beväringen lämnade snart de andra vid bordet och gick fram till henne, körde upp henne från trebenastolen, satte sig själv och drog henne ner på knäet. Så lade han sin stora bruna hand om hennes hals, böjde henne bakåt och kysste henne. Katrina Johanna reste sig till hälften upp i britsen. Hon hade allri sett någon kyssa förr och var mest lika förstenad som inför ormen. Flickan sade ingenting och gjorde inte en rörelse. Hennes ljusa huvud låg stilla mot kronans rock. Det var det sista Katrina Johanna såg, innan hon somnade.

Men det dröjde inte länge förrän hon vaknade på nytt. Därnere vid bordet satt en liten vacker mörklockig judepojke och åt från ett stort fat, som blivit satt framför honom. Beväringen, Snabben och ett par andra karlar sutto runt omkring och skrattade av full hals, medan den hungriga pojken åt utan att förstå vad de skrattade åt, ty han hade aldrig sett fläsk förr, och anade icke vad de kristna satt framför honom. Medan han var mitt i måltiden, kom hans långskäggige far insättande med en sådan fart att skörten på hans långa rock fladdrade om honom. Han förstod ögonblickligen vad som var på

färde: spi, Macke, skrek han, spi, spi; du har fått satan i dig!

Macke hade upphört att äta och stirrade med förstenad blick på fläsket. Katrina Johanna hängde över britskanten, så att hon höll på att falla ner.

Jaså, där ligger satan skivad och stekt på fat, tänkte hon lättad. Då var han ju inte farlig mer, och det var väl honom den där bevärigen dödat med knivkastet di talade så mycket om därnere. Hon kunde sova lugnt utan fruktan för att han skulle ringla sig om henne och kväva henne i natt.

Hon skrattade högt och slog ihop händerna. Juden trodde, att hon skrattade åt den olycklige Macke, som inte förmådde ge upp en enda bit, och han kastade en arg blick på henne och mumlade. Han vågade ju inte skymfa ett kristet barn högt, men Katrina Johanna tyckte, att han sade ormyngel.

Hon dök genast ner under det illaluktande täcket. Hon fick inte glömma att tala om för mor, att satan var död, och att Macke ätit av honom. Mor har alltid sådan oro för satans arga list, tänkte hon.

Nästa dag reste Katrina Johanna hem igen med tanden inlagd i ett papper. Alla de långa milen på skjutsen satt hon och funderade, om allt väl skulle finnas kvar hemma på Åsen och vara sig likt. Hennes hjärna förmådde inte fatta,

att två så skilda världar som hemmets och marknadens kunde vara sanna på en gång.

När vägen blev smalare, tystare och brantare, började hon känna igen sig. Hon var på hemhället nu. Och där stodo de två höga enarna, som sågo ut som sockertoppar, och där trollastenen. Vid nästa vägkrök såg man stugan på långt håll med den vita fläcken, där far lagat sticketaket. Allt fanns kvar, och allt var sig likt. Det var som en dröm, att hon varit till marken och upplevat så mycket. Hon skulle få lov att passa småsyskona och läsa kakes och frukta och älska Gud, hedra fader och moder och se väl upp så att hon inte bröt mot ett enda av de tio buden. Skulle det hända, att hon svängde sig allri så lite även utan att ljuga, eller att hon sladdrade på nån av syskonen, så blev mor till sig, och det blev stryk och förmaning, och hon talade om prosten och prostagårdsbarna och hur gudfruktiga andra var. Men vad hon aldrig talat om, det var, att det fanns mäniskor, som stal och svor och stack och obehindrat levde rövare, värre än Barrabas. Mor hon hade ett sätt att förklara, att allt ledsamt det kom från Gud som straff för synden. — Din tannvärk, Hanna, sade hon, han kom för att du tog upp pinnastruten, som Magnus i Nygård tappa när ni gick från skolen! Det som var i den, det hade hon ätit upp, men mor hade inget vetat och därför inte heller straffat. Så hade Gud måst göra det, och sänt tand-

värken på henne, fast Magnus själv, han sa, att det fick du gärna. Men den där Snabb, han hade ingen tandvärk han.

Mor fick många besvärliga frågor att besvara. — Och allri ska då ongarna få fara på marken, förrän di har läst sig fram, sa mor.

II.

Det tomma korset.

Efraim på Åsen var en styv arbetare. Han slet och trälade på sina åkrar och i sin skog varje söckendag Gud gav från tidiga morgonen till sena kvällen, det ena året efter det andra. Han liksom trälade all saft ur kroppen på sig, så att han blev fågig och torr som en stormbiten fura. Ansiktet genomplöjdes av djupa fåror, och sol och vind betsade huden brun. Han hade krafter som ett djur och som ett djur såg han nästan alltid ner mot jorden. Arbetet var hans värld och arbetets lön hans enda intresse i livet. Hur usel var inte denna lön, i dessa tider med frihandel och låga priser, och ändå fick han inte behålla den! Skuldränta, bevillning till stat och kommun åt upp det lilla han kunde skrapa ihop av reda pengar. Ständigt stora bekymmer för en aldrig så liten utgift! Aldrig att tänka att kunna köpa sig en ny kyrkevagn eller nytt seldon, allt han hade i sina händer var gammalt och uttjänt och skröpligt, och man fick sätta bort

en orimlig tid på lagningar. Och så blev ägo-
delar med åren det enda nödvändiga.

— Man får vara om sig och kring sig, om
en ska slå sig fram, och det går knappt ändå,
var hans valspråk. När han äntligen kommit
upp sig lite, genom att barnen började kunna
arbeta och förtjäna, och lyckats amortera det
mesta, då gick hans äldsta dotter Anna vid
sjutton års ålder och ställde sig i olycka med en
för detta gardist, en torparpojke, som inte ägde
marken han kunde täcka med sina fötter. Det
fick förstås lov att bli bröllop, eftersom mor
höll så hårt på det, och flickan var utskämd
och aldrig kunde få en hemmansägareson. Men
så måste han, för att inte bli tvungen att ha
dem på gården, ta ett nytt hypotek för att sätta
upp dem på ett torp, och så var han på livets
restlängd igen. Han arbetade nu nästan med
ursinne, men som han inte var så alldeles ung
längre, så kostade det mera på, innan han fått
träla fram ur jorden de där mågapengarna. Han
upptogs fullständigt av detta i dagar och år.
De hade sparat och försakat förut, nu ville han
ställa barnen på svältkost. Bröd, krösen, potatis
och dricka det var vad som bjöds. Allt som
kunde säljas, gick till stan, och mor fick strida
för att få behålla halva livgrisen till julslaktet,
hon som annars haft hela.

Mor Katrina, hon var nog sparsam hon med,
men hon kunde inte göra Mammon till sin Gud,
som hon sade. Hon var en lång, mager kvinna

med ett långt, magert ansikte och svart oljeblankt hår. Hon hade något tycke av häst i ansiktet och ögonen var stora och hästbruna, ständigt allvarsamma. Hon var kristligt sinnad, fast inte nyläderska utan präst- och kyrkotrogen. Hon hade mycken själskamp och andlig strid att bestå, som tog en del av hennes kraft från husets världsliga ställning. Efraim tyckte i sitt stilla sinne, att hon nog var lite svag i huvudet, fast inte så mycket att det var något att fästa sig vid. Hon höll i alla fall barnen i tukt och arbete.

Äldsta dotterns felsteg och gifte inledde en svår besökelsens tid. Det var en stor knäck för henne inför Gud och människor, att hon inte kunnat genom sin uppfostran stålsätta dottern mot synd och skamlöshet. Vad menade Gud med detta? Mor Katrina var sällan glad och lycklig i sin Gud. Nu förlorade hon varje hugsvalelse och sjönk djupt ner i syndakval och otro.

En dag, när bördan blivit nära för tung, och anfäktelserna för svåra, att hon skulle kunna uthärda dem ens till söndagen, gick hon utan vidare från sysslorna, lade i trots mot Efraim, men lydnad mot Gud ner en smörklimp i en korg och begav sig till fots den långa vägen till prästgården. Katrina Johanna, som då var elva år gammal, fick följa med. Mor Katrina hade den förhoppningen, att hon skulle få tjäna i prästgården, när hon läst sig fram och ville liksom visa henne redan nu.

Mor och dotter hade rödrutiga bomullsklänningar ur samma väv och vita schaletter. De voro mycket lika, där de gingo bredvid varandra på vägen. Barnets lilla vackra redan färdigmejslade ansikte hade anlagt en uppsyn, som avsåg att vara lika allvarsam och förståndig som moderns. När hon bar korgen med smöret på armen, lutade hon sig litet åt vänster och lät korgen vila på högra höften, som hon sett modern göra, när hon bar tungt, fast någon höft hade hon ju inte. När mor torkade svetten ur panna med förklädessnibben gjorde hon så med.

— Är du törst, Hanna? frågade modern. Nu ska vi vika å här vid närmaste led, och sen så är vi framme på stunden. Jag tänker nog att du får saft av prostinnan.

De kommo nu in i en lövträdsallé med lumiga ängar på båda sidor. Hanna var mycket nyfiken vad de skulle få se, när de väl kom fram, men när hon äntligen fick målet i sikte kände hon en viss missräkning. Ty den märkvärdiga prästgården, som mor talat om så ofta, såg ut som en annan bondgård: ett rött tvåvåningshus, uppdelat i tre fält, som alla andra gårdar hon sett och med mörknat mossanlupet sticketak. Det hade inte veranda eller bara en förstugubro, som hemma på Åsen, blott en gammal kvarnstenshalva, sprucken och med nästan utplånade refflor, låg utanför dörren, och över den steg man utan trappsteg rakt in i den stora, skumma, svala förstugan.

Genom de bastanta portarna, som nu stodo öppna, kommo och gingo sockenborna ut och in, fattiga och rika, med sorge- eller glädjebud. När mor Katrina och hennes lilla dotter syntes vika in på gården, stod prostinnan i köksfönstret och sträckte på huvudet för att se vilka som kom. När hon känt igen dem, stod det ögonblickligen klart för henne, att gästerna måste bjudas kvar på middag, så mycket som Elias värderade mor Katrina för hennes kyrksamhet och gudfruktiga väsen. — Det är likt Guds barn att komma klockan tio, sade hon med ett småleende för sig själv och beslöt att flytta fram middagen en halvtimme. Hon delade visst Eliæ uppskattning av mor Katrina, men att sitta stilla och prata med en så betryckt människa i tre timmar, det blev ändå väl mycket för en som gick som ett gångande skepp mellan kök och visthusbod och aldrig frivilligt satte sig ned, för då kände man bara hur trött man var, sade hon.

— Lena, viskade hon till sin halvvuxna dotter, du får ta och sällskapa henne ensam en stund emellan. Var är Johan? Ta rätt på honom, innan han hinner slinka undan och säg honom att det blir saft och kakor, om han stannar och är snäll mot mor Katrinas lilla flicka.

De främmande bjödos in i salen, och prosten själv kom ut ur sitt arbetsrum. Han var en man mellan femtio och sextio, redan starkt grånad och litet böjd, med magert, slätrakat

ansikte, blå ögon och tunna läppar. Han hälsade förstrött men gick så strax igen och drack inte kaffe med fruntimmerna. Fast han talat om värmen och grödan och om att Hanna vuxit och blivit stor, så tillhörde han dock en annan värld och endast hälften av hans väsen hade lämnat denna andra värld, när han steg in i salen.

Prostinnan själv motsvarade egentligen mer än mor Katrina staboföreställningen om en bondmora. Hon var rödblommig och rund, pratade, sprang och snodde så här till vardags utan någon vidare yttre värdighet. Medan mor Katrina däremot var mager och knotig, hade stränga, rena drag och utmärkte sig för ett stilla svårmodigt sätt att vara och en viss högmodig ödmjukhet.

Medan de stora drucko kaffe, satt Hanna vid slagbordet nere vid dörren mittemot Johan i prostagårn och drack saft. Johan sade inte ett ord till henne, ty nu hade han saften säker, han bara doppade skorpor, men Hanna leddes inte ändå, hon hade bråttom med att se på allting härinne. Det stora, låga rummet hade fyra fönster, som släppte in så mycket av en grönskimrande dager, som de stora träden utanför ville tillåta. Här stod en murad spis med en enbuske i rökfånget alldeles som di hade därhemma, en vit skänk, ett runt matbord och en långsoffa med randigt överdrag. Men utom dessa hemmavanda föremål funnos här ett par mera

ovanliga: en orgel och en bokhylla. Över hyllan hängde en tavla, och vid den stannade slutligen flickans spejande blickar. Man såg en liten stuga, och utanför den stod Vår Frälsare själv med stav och mantel och svagt skimrande gloria kring håret, och knackade på. Man kunde förstå, att han knackat både en och två gånger förut och inte fått svar, ty han såg så bedrövad ut. Men han stod ändå tålmodigt kvar och lyssnade så spänt, om han skulle höra det allra minsta ljud inifrån, till tecken att di ville låsa upp. Och därinne sitter di å slamra och prata å höre ingenting! tänkte hon och runkade på huvudet, glömande att äta för tavlans skull.

— Ska du inte ha mer saft, lilla Hanna? frågade prostinnan. Om du ska kunna bli min duktiga piga, som mor säger, när du blir äldre, så måste du äta och bli stor och stark för här är mycket å sköta i ett prästhus. Flickan gled ner från stolen, gick fram och neg och tackade prostinnan och tog i hand. Sina kakor, som hon knutit in i näsduken, lämnade hon åt modern att bevara. Sen skulle hon ut å leka med Jokan i prostagårn. Gå ner i trågårn, barn, sa prostinnan, men ät inte bär, så ni får ont i magen.

Förmiddagen skred ganska sakta fram. Mor Katrina gjorde sig ingen brådska och låtsade inte om något ärende. Prostinnan föreslog att alla skulle rensa krusbär för buteljering ute under gårdens vårdträd, den stora boken, och där satt

hon nu, den gudfruktiga människan, sade inte ett ord, om man inte direkt frågade och såg så hemsökt och prövad ut den sköna soliga sommardagen. Lena var egentligen behändigare än modern i att prata enkelt och självfallet utan att tänka på om detta passar en bondmora eller inte. Men även hon blev trött till sist.

— Jag tror, vet mor, viskade hon avsides, att hon helst bara vill tala med präster. Klockan tolv reste sig prostinnan och gick ut att ställa med middagen. Då tycktes även mor Katrina ha fattat ett beslut. Hon knöt av köksförklädet hon lånat, borstade omsorgsfullt av sin klänning och begav sig rätt på prostens dörr. Det visste hon, att han brukade vila från predikoskrivandet en stund före middagen, och hon hade ju kommit för att få honom i tal ensam. Men prosten hade just tänkt sig ut att känna efter, om krusbären voro mogna i trädgården.

— Följ med, mor Katrina, så får vi språkas vid, sade han.

Och ute bland krusbärgångarna i den tysta gamla trädgården blev det en fullständig bikt. Självåndan sprängde alla skalén kring mor Katrinas hjärta, och där låg det blott och bart. Hon berättade om sin andliga torka, sin oro, hon bekände att hon förtörnats på Gud och tvivlat på hans löften. Hon hade inte svårt att uttrycka sig, ty hon rörde sig med vändningar från Luther, Scriver och Arndt och från bibeln.

— Tror prosten att kraften när den vikit från bönen och ordet, någonsin kan vända tillbaka mer? Hela hennes ansikte var upprivet och ögonen fulla av ångest, men hon såg ner i buskarna och tog mekaniskt bär efter bär.

Prosten lyssnade först tigande, sen försökte han att trösta henne: många rätta kristna hade erfarit detsamma. Om hon blott hade tålmod, så skulle i tidens fullbordan hugsvalelsen följa på smärtan.

Bakom en stor buske satt Hanna hopkrupen, osedd av de äldre. Johan hade övergivit henne, och hon hade på egen hand tagit sig ner till stickelbären. Hon vågade nu inte röra sig för att inte bli upptäckt, ty så mycket begrep hon, att hon skulle få bannor om det kom fram, att hon lyssnat till det, som inte var för hennes öron. Hon behövde ej heller röra sig för bärens skull, ty här under buskarna fanns det gott om dem, fast de voro hårda och sura. Hon åt försiktigt, så att det inte skulle krasa mellan tänderna och lyssnade samtidigt till vad som sades.

Mor Katrina var inte lätt att trösta. Hon ville inte nöja sig med allmänna talesätt. Hon behövde en dom över sitt enskilda tillstånd. På vad sätt hade hon väl för syndat sig, eftersom trones frukter blivit henne förhållna? Kanske alltsamman varit djävulens bländverk, och hon aldrig varit upptagen i nådaståndet?

— Jag frågar därför, sir prosten, att jag rakt

känner det, som om jag begått synd mot den helige ande och mitt hjärta blivit förstocket av straff? Ända sen det ge galet för äldsta flickan har satan inte låtit av att plåga mig, och jag har inte makt att driva honom ifrån mig.

— Men mor Katrina har ju ett brinnande hjärtats begär efter frid och hugsvalelse? Och förtrötts inte att bedja därom?

— Ja, nog är det visst och sant, svarade hon.

— Men då tillsäger jag mor Katrina, svarade prosten efter något betänkande, myndigt förlitande på sin auktoritet, att det inte är så. Det förkrossade hjärtat är redan förlåtet. Håll fast om Jesu kors och se upp mot Honom, som hänger där för våra synder.

Och prosten vände krusbärgrenarna med sin käpp.

Mor Katrina lyssnade till detta råd. Det låter så enkelt, men att dess förvandling från ord till verklighet, från bokstav till anda, det förmår ändå ingen mänsklig varelse, tänkte hon, åstadkomma av sig själv. Till det måste anden sänka sig över hjärtat, alldeles som när vinet och brödet förvandlas till Kristi lekamen och blod, genom ett utsägligt under.

— Det kommer åt mig ibland, bekände hon viskande, som om Han inte hängde där. Som om det vore bara trä, bara trä alltihop.

Det blev så tyst en stund, att Hanna måste kika fram för att se vad som hänt. Det var visst något förfärligt, som mor hade sagt. Hon

tyckte, att det var lika tyst, som när ormtämjaren stöp till marken och var död.

Men prosten endast samlade sig till att bruka sitt sista och kraftigaste medel att trösta.

— Och jag kan ändå inte skylla på att jag inte fått lära sanningen, som haft en sådan lärare som prosten, sade den förtvivlade kvinnorösten, aldrig har det väl funnits en så stor syndare som jag.

Men prosten svarade mycket mildt: — Även jag har tvivlat, mor Katrina, trots allt vad jag fått lära. Eller kanske hade jag lärt för mycket. Jag har gått igenom svåra strider, men Gud förlät mig till sist och gav mig en visshet, som ingen makt i himmel eller helvete kan frånrycka mig. Jag kunde hellre tvivla på denna min högra hand än på Guds tillvaro och Jesu frälsargärning.

Prostinnan stod på förstugustenen och ringde med matklockan. Hon anade ungefär vad som försiggick nere i trädgården, och hon hade en liten rynka mellan ögonbrynen. Hon visste, att Elias tog sig så när av församlingsbornas själånöd, det rörde upp minnen från hans egen överanstängda period, strax före deras förlovning, då han blivit påverkad av Viktor Rydberg och professor Boström, han, som skrivit att »helvetet var en skandal».

— Nu ska vi ha litet middag, mor Katrina, sade prosten i sin vanliga vardagston. Och bida nu i tålmod, så kommer vår Herre att uppstå

för mor Katrina, såsom han gjorde på tredje dagen för de tvivlande lärjungarna.

Prostinnan ringde på nytt, denna gång hårdare.

Det får vara måtta med allting, tänkte hon. Jag undrar vad Elias skulle säga om jag kom och ville tala enskilt med honom om min själ just vid middagstiden?

— Var är Johan och Hanna? ropade hon. Kommen in, barn!

Hanna kröp försiktigt längs buskraderna och reste sig inte upp förrän hon var i andra ändan av trädgården.

— Tänk, om nån fick veta, att hon visste, att prosten tvivlat på Gud! Nedtyngd av denna fruktansvärda hemlighet gick hon in i matsalen med nedslagna ögon. Hon vågade inte se varken på mor eller prosten, hon stirrade envist på Frälsaren på tavlan, och tyckte, han blivit än lessnare än i förmiddags.

— Nå, har mor Katrina fått sig lite krusbär nu, det var rätt, sade prostinnan och klappade gästen överseende i ryggen. Du har väl inte fördärvat middagen med att äta för mycket bär, Elias?

III.

Det älskande hjärtats hemlighet.

Samma år, som Hanna läste sig fram, läste även Magnus i Nygård, skolkamraten som hon tagit pinnastruten ifrån. Han var ett stockholmsbarn, sade folk, men förklarade icke närmare vad det betydde. Hanna undrade länge, om han kommit till världen på annat sätt än det småsyskonen, kalvarna och fölen använde, och med vilket hon var väl förtrogen. Någon skillnad mellan andra barn kunde man inte precis märka, om inte att han var livligare än andra. Antingen var han mycket glad eller mycket arg, men lärarinnan var ändå beskedlig mot honom, för han gav så kvicka svar på frågorna.

Sara och Jonas i Nygård, nästgårdsfolket intill Åsen, kallade han för far och mor, och de voro så dana med honom, sade mor, så det få de nog bitterligen ångra. Gården var redan skriven på honom, och fast den bara var ett fjärdedels hemman, så var det en liten god gård och ett storståtligt arv för en sån stackars ut-

kastad utan far. Efraims barn på Åsen, de voro fem om en gård, som inte var mycket likare den.

Under själva konfirmationstiden såg det ut som om mor Katrinas dunkla profetior om det straff, som väntade efterlåtna föräldrar, skulle gå i uppfyllelse på Nygårdsfolket. Det blev en strid mellan gossen och fosterföräldrarna, som satte deras stora kärlek på ett hårt prov. Men i striden segrade gossen, ty han hade blivit outhärlig för de ensamma gamla, och de måste tåla och ta emot all hans otacksamhet och tacka och vara glada att de blott fingo behålla ögonstenen.

Magnus och Hanna hade tillsammans traskat både till småskola och storskola, nu hade de samma väg till prostgården under läsningen. De brukade höra varandra på läxorna första biten av vägen, då de ännu voro ensamma, eller sjöngo de psalmversläxan i högan sky utefter vägarna. Ibland var Magnus arg för både det ena och det andra, och då gingo de på var sin sida om landsvägen utan att säga ett ord.

När läxorna voro klara talade de om rätta svar och galna svar, som givits. Tänk på Eva Klang som sagt, att det fanns jordpäron i paradiset! De tävlade att minnas vad prosten hade sagt och överbjödö varandra i att återge ordagrant långa stycken av hans förklaringar. De kunde ibland fastna vid något och fråga varandra: tror du verkligen, att det är lika stor synd att bli hemma från körkan som att dräpa?

Jo, det måste vara så, för prosten hade ju sagt, att underlåta det Gud befallt, är lika orätt som att göra det Gud förbjudit.

De grunnade mycket på detta och liknande spörsmål.

— Är du kvar i döpelsenåden, tror du?

— Nej, för jag har en gång sagt fan.

— Vad ska ni ge i läseförning?

En dag var Magnus trubbigare och konstigare än Hanna någonsin sett honom och ville varken höra eller bli förhörd. Han gick och knastrade med ett papper i fickan, och Hanna var nära att förgås av förvet, ty hon hade förstås sport, att Magnus haft brev på posten. Men spörja från vem tordes hon visst inte, det var inte värt.

Till sist kunde inte Magnus tiga: — Vad tror du jag har i fickan?

— Det låter som brev.

— Nå äss det är brev då, vem tror du det är från? Jo, det ska jag säga de, om du inte för det vidare, att det är från min riktiga mamma i Stockholm, hon är sjuk och har fått för se att jag ska resa och si till henne.

— Å du store tid, sade Hanna, att hon har skrevet, så hon har! Inte visste jag att du hade nån riktig mamma!

Nils höll på att ryka tvärs över vägen: — Du är ett evigt nöt, är du, din bondunge!

— Är du inte bondunge själv, då?

— Nä, du, för jag är född i Stockholm, Sveriges huvudstad.

— Ska du resa då? frågade Hanna ödmjukt.

— Jo, var du säker att ja de ska, svarade Magnus högdraget.

— Än om di inte ger de lov då?

— Då rymmer jag.

— Nä, Magnus de går allri för se, just nu, när vi ska bli Guds barn och avlägga löftet. För en ska ju lyda fader å moder.

— Du är så barnslig du, Hanna, hon måtte väl vara min moder hon. Så just därför.

— Vet du det säkert?

— Om du inte höre upp med dine dumme frågor, så får du inte följa med me vidare, svarade Magnus föraktligt.

Nästa gång de gingo neråt prostgården, hade de Magnus' fostermor, Sara på Nygård, med. Hon snöt sig och suckade hela vägen, men Magnus lät sig inte bekomma. Han stegade på med rynkade ögonbryn och såg sig oavbrutet rakt fram utan att yttra en stavelse.

Det blev enskilt samtal hos prostens sedan nattvardsläsningen var över, och mor Sara grät floder för Magnus, som de varit så goa ve, som om han varit deras eget barn eller mer, att han lyssnade till falska röster och partu ville åt Stockholm för att förgås i synd och elände. Alla de andra läsebarnen hade gått, och bara Magnus och Hanna voro kvar. De sutto på en vedlår och skulle läsa på katekesen.

— Hur ska du komma till Stockholm, om ingen vill hjälpa dig? viskade Hanna.

— Lovar du å tiga? Jag har talat vid Frans i handelsboden, han har vatt där två gånger, förklarade Magnus. Och han vet vad alltingen kostar och hovurt en ska bära se te för å komma dit.

— Käre vänner, Frans i handelsbon! sade Hanna, och det låg en viss skräck men även tjusning i rösten. Det var något konstigt med folket i handelsbon. Alla gick ju dit och handlade, men ändå höll folk ett slags avstånd mellan sig och dem, mer eller mindre allt eftersom en var noga till. Man betraktade dem inte som grannar, så att man bad dem om hjälp i nöd eller gav hjälp, när den trängdes. Mor Katrina ville aldrig ge besked, om vad det var, som var orsaken, hon sade bara, att de är dåligt folk och kommer utå dåligt. Men Hanna hade alltid känt en viss syndig dragning till Frans i handelsbon ända sen hon fått veta, att han var beväringen, som kastat sin kniv i ryggen på den där ormen på marknaden, så att folk kunnat fånga honom. Numera visste hon ju bättre än att ormen var satan, men hon tyckte ändå, att han var liksom en Mikael, Frans, fast han sålde sill och sirap nere i boden.

— Att du tör, viskade hon till Magnus, som fnyste. Han hade haft den största framgång, när han vände sig till Frans och till och med fått löfte om att få låna pengar till biljetten, och det fick vara med betalningen så länge. Hemresan det var klart, att Magnus mamma

bekostade, som var en sådan fin fröken. — I så fall, att du inte stannar där du är, när du väl kommit dit. Men det hade inte Magnus avsett. För jag har ju min gård här, sade han.

Martina, prostens piga, tittade ut ur köksdörren på de två barnen.

— Här sitter ni ju som lysefolk, rakt, vet ja, sade hon. Jo, du har fått fästman tidigt du Hanna å kan tacka din Gud. Alltsen Martinas egen fästman rymde till Amerika för femton år sedan, fick Martina lov att ägna sig åt andras kärleksaffärer, och det gjorde hon med liv och lust. På sommaren voro väggspringorna på prästgårdsvinden fulla av taklökar, satta par om par. Var och en betydde en person, växte de nu och vände sig mot varandra, så blev det kärlek och giftermål, annars inte.

— Farligt vad hon är tjabbig, Martina, sade Magnus, som blev retad att jämt höra Martina sjunga samma visa, helst nu, då han hade annat i huvudet.

— Jo, å han är inte lite utsagder han, svarade Martina retad tillbaka. Ta honom inte du Hanna, om di så kastar honom efter de. Han blir inte god å dras me. Han kanske rymmer sin väg, när han fått sin vilja fram, som Petter Johan gjorde.

Nu hördes steg i matsalen, och Martina försvann hastigt in genom köksdörren, men då prostens hämtat in Magnus till sig och stängt

dörren, kom hon ut igen och satte sig förtroligt bredvid Hanna på vedlåren.

— Si jag vet hur en ska få tycke med sig, berättade hon, och de ska vara ofelbart, säger Snabbastava, för hon gjorde det med sin Stina, och den är ju karlarna efter som om di vore tokiga. En ska smörja flickebarnen med honung, när de är nyfödda, då tycker pojkarna om di, när de blett i den åldern. Men min mor, hon hade inte vett till det. Och inte din heller, Hanna, kan jag tro.

— Mor vill aldrig ha nåt å göra me trollatyg, sade Hanna ogillande. Hon tyckte inte alls om Martinas tal.

— Prata du, sade Martina, men ett sär ja de, att när din första flicka blir födder, så är det allt jag, Martina i prästgårn, som kommer å smörjer henne, förrän prästen har döpt'na. Herre min skapare är prostinnan redan hemma från handelsbon!

Nu satt Hanna åter ensam på vedlårn och läste femte huvudstycket och förjagade Martinas syndiga tal ur sina tankar. Men ju längre Magnus dröjde, ju oroligare blev hon, begrep inte vad det kunde betyda, att han dröjde så länge. Själv var hon efter Martinas dumheter litet blyg över att hon satt här och väntade på honom. Hon kunde ju ha gått, förstås.

Men därinne trotsade Magnus, hur rädd han än var för prosten, och ville inte böja sitt styva

sinne. Det var rent obegripligt som han fått det för sig, att han skulle åt Stockholm.

— Du får i varje fall vänta med resan, tills du har läst, sade prosten, men inte ens det ville Magnus så gärna, för då kunde ju hon vara dö allaredan.

— Men du begriper väl, min gosse, att du kommer efter med läsningen. Prosten var mycket svag för Magnus, annars hade han kört ut honom för längesen.

— Jag ska nog läsa över lika långt som de andra. Men prosten blev förargad över att han inte tänkte på, att han kunde behöva förklaring av vad han läste.

— Nu får du gå ut igen, sa han, och kom inte med några dumheter. Magnus' ögon glänste och hans läppar darrade, när han äntligen kom ut till Hanna. Han var stolt över att ha stått på sig.

Om han fått följa sin böjelse, så skulle prosten ha hjälpt Magnus mot mor Sara. Han såg ju hur hon bara lät sig drivas av en glupande svartsjuka gentemot den andra kvinnan, som plötsligt åberopade äldsta rätten till gossen, och till vars röst han lystrade, trots att hon försummat alla de plikter mor Sara i hennes ställe fyllt. Men prosten måste ju lägga sitt ord hos sunnda förnuftet och husbondemyndigheten, och så var det ju så, att en Stockholmsresa troligen skulle inverka splittrande på gossens sinne, nu han skulle samla sig till konfirmationen. Så att Magnus befalldes strängeligen att hålla sig hemma,

och prosten åtog sig att skriva till fröken Paulina Petterson i Stockholm och förklara, varför inte sonen kom.

Sex veckor återstodo då till konfirmationen, och Magnus gav efter inför utsikten att annars kanske inte bli framsläppt och så få göra alltihop omigen. Hanna ville äntligen, att han skulle vänta tills det var över. Sen, men inte förr, så skulle han få lägga beslag på hennes hemliga fond: 1:50 i koppar, som ett bidrag till resan.

Tyvärr så kom ett nytt brev från Stockholm och nästa dag — borta var Magnus. Han hade lånat pengar av Frans och smugit sig i väg med sinnet uppfyllt av trots, räddhåga och tjusning.

Så gick en vecka, hela socknen talade om detta och folket på Nygård kom varenda dag till prostgården för att spörja om det kommit nyheter till svar på prostens telegram. På åttonde dagen kom en skrivelse till pastors-ämbetet från en myndighet i Stockholm, och åter tre dagar därefter körde fosterfadern ner till stationen — det var tre mil dit på den tiden — för att hämta Magnus. Han hade svurit dyra eder på att pojken skulle få gå, men när det kom till stycket, så orkade han inte bli hemma utan satte för och gav sig av, hur otrevligt det än var att möta folk, som skulle förvetas och prata.

Han visste genom prosten att pojken var blen sjuker i Stockholm, men likväl så högg det i

bröstit på honom, när han såg Magnus stiga ur tåget.

— Jag känner de inte igen, sa han, och nu hade han glömt all skam och förargelse. Hur ska jag kunna hålla mitt sinne i styr, när pojko-olyckan kommer, hade han tänkt. Och nu var det tårarna som knappt stodo till å hejda. Så klåk och grann, som den pojken varit, och nu så åfallen och så modfälld.

Gubben sade inte ett ord om äventyret. Han berättade nyheter från gården. Han hade tat ihop med våren nu, men jorden var bra sur ännu. Mor hade lagt på en kalv, och hönsen hade börjat att värpa igen.

— Jaså, sa Magnus, och så jaså igen. Men det var knappt som om han hört ett ord. Men då gubben ville stanna utanför handelsbon för att uträtta ett ärende åt mor, blev Magnus livlig med ens. Kör på bara, nästan skrek han, jag töl inte att si folk, säger jag er! Och han redigt skakade i hela kroppen, berättade gubben sedan. Kör hem på stunden, sa han, och det var inget annat att göra.

Han vägrade också att gå till nattvardsläsningen, fast prosten varit nog innerligt god att lova att det fick han, och fast Hanna varit inom och visat hur långt de hunnit.

— Jag kan inte si folk, upprepade han, jag kan inte si folk.

Fosterföräldrarna voro rådlösa. Pojken åt inte,

arbetade inte, han bara satt på en stol och grunnade.

Att elakhet kunde vara lyte, det visste nu mor Sara, och att folk förr i världen också kunnat smörja bort lyte av alla slag. Men detta hära, var ju inte elakhet, det var hjärtesorg, fastän det var obegripligt för mor Sara, att man kunde ta ve sig över att ens mor var en dålig mänska, när man hade dem som var sig i fars och mors ställe och en gård skriven på sig. För resten, vad hade han i huvestan att göra, han kunde lytt far och prosten. Men när dagarna gingo utan att medföra förbättring, snarare försämring, så ve knade mor Saras hjärta så långt, att hon sände bud till prostgården med Hanna. Om fars och mors latin var slut, så kanske en kunde hoppas på prostens. Han kom och fördes in till Magnus. I första ögonblicket blev han förskräckt och visste inte hur han skulle uppträda. Han hade sett många gamla förkrossade människor, men aldrig ett förkrossat barn. Men så tänkte han, att eftersom Magnus svarat mot det erfarenheter han mött som en fullvuxen och inte som ett barn, så ville han tala till honom som till en liten man.

Magnus stod inför prosten med hopknipna läppar: di får et inte ur mig, hur de bär sig te. Aldrig skulle han kunna kläda i ord sin förskräckelse, blygsel och vrede vid åsynen av modern, fröken Paulina Petterson, eller göra klart för någon människa hur hans femtonåriga pojck-

hjärna arbetat till dess han bildat en föreställning om sammanhanget i denna dunkla gåta. Vem var modern, vad var hemligheten med henne? Vad var det för offentlig skam, som lådde vid henne? Vad var det för sjukhus, där hon låg? Av vad sjukdom var det hon led? Han hade läst i bibeln om konung Herodes, som blev uppäten av maskar, och slutligen stannade han vid att modern måste vara en olycks-kamrat till Herodes. Han skulle velat spotta på henne. Han svor över henne, att hon skrivit efter honom, varför lät hon honom icke vara? Hennes ansikte förföljde honom nu dag och natt, något så vidrigt hade han aldrig sett, och hon var hans mor. Han var en stolt själ, ja, han var till och med en smula högfärdig. Han hade ansett sig ändå en liten smula förmer än de andra bondbarnen på grund av sin härkomst. Och snart skulle de alla peka finger åt honom, tänkte han. Han hade inte velat vända om hem, men läkarn på sjukhuset hade fått tag i honom och satt honom under uppsikt, ända till dess att det ordnats med hemresan.

Prosten var inte så förveten som far och mor. Magnus var tacksam därför och tänkte inte på, att det kom av att han visste alltsammans förut. Inte heller sa han som far: det här sa du inte lägga ve de, vad är det å bry sig om?

— Du får försöka bära det, fast det är svårt, min son, sade prosten.

Magnus rätade upp sig för ögonblicket, han

ville visst lyda. Men strax kom maktlösheten över honom igen. Det var som förgjort hela livet, fy fan, att en skulle bli född. Han såg med förvirrade ögon på prosten, och tyckte att han inte längre kunde se honom som förut. Det var en dimma mellan honom och världen. Han gjorde fåfänga försök att klara ut vad han råkat in i, som omvärvde honom, snärjde in honom, och fanns inuti honom. Det gick inte å ta i, inte å slita i, inte att sparka eller skälla ut och inte att beveka.

— Jag är ju inte sjuker, sade han till prosten, men ändå rår jag ingenting me, jag förstår inte hur det kan vetta.

Prosten talade länge för att rycka upp honom och besvor honom att kasta av sig hela bördan genom en ansträngning. Pojken var alldeles rådlös, han ville ju ingenting hellre, om han bara vetat hur han skulle bära sig åt.

— Och så kommer du med de andra på onsdag, slutade prosten, och du ska inte vara orolig, för ingen kommer att säga ett ord till dig, som kan vara otrevligt.

Magnus körde ner huvudet mellan axlarna och teg.

— Nå? sade prosten och höll på att bli häftig, ty detta var ju ett stort gunstbevis.

— Jag är nog inte värdig att gå till nattvarden, svarade han med tjock röst.

Prosten satt en stund och funderade, slutligen tog han Magnus' hand i sin och bad högt till

Gud, att denne Din son, o Herre, måtte få kraft att göra sitt hjärta rent från hat och bitterhet och hämndplaner och lämna åt Dig att skipa rättvisa. Han hade gissat hur det stod till.

Magnus lyssnade, men förhärdade sitt hjärta. Framför honom stod h e n n e s vedervärdiga bild, han hörde hennes spruckna kraxande röst, hennes klanglösa skratt, han hörde hennes fula, råa, grova ord. Hon hade kallat på honom bara för det flyktiga nöjet att förstöra hans liv och hämnas för att han fått det bra. Han ville inte frigöra sitt hjärta, han ville hata henne, det var skönt att tänka, att hon pinades här och skulle pinas hundrafalt i evigheten. Han försökte tänka sig vad det betydde att tillbringa evigheten i kval och osande lågor, men hans sjuka hjärna svindlade.

Bönen hjälpte alltså inte gossen, men prosten hade den givit en tanke: jag ska ta hem gossen nu genast till mor. Hon kanske förstår sig på honom.

Prostinnan stod och såg dem komma, hon förstod inte genast vad som var meningen. Men när hon höll Magnus i hand och såg honom in i ögonen, blev på en gång genom någon hemlighetsfull överföring alltsammans klart för henne, och hon visste vad hon skulle göra. Utan lärdom visste hon att gossen var överansträngd på något vis och sjuk och skulle läggas till sängs för att ligga till dess han själv långtade upp. Hon gav honom lugnande medel ur hus-

apoteket och strök med lätta händer hans hjärna till ro.

När Hanna anlände till prostgården på onsdagen gick hon direkt in i köket, hon skulle avlämna en förning från mor Sara, och fråga hur det var med Magnus. Hon stod där och stammade, hon var ju så ivrig själv, så oändligt undrande, hon hade gissat hit och dit, hört mor säga något till mor Sara, som inte var för hennes öron, blivit utkörd av Magnus själv, när hon frågat. Stockholm, tänkte hon, det var som Backamo marken, fullt av ogudaktighet och av hemlighetsfulla djur, och något av dem måste ju Magnus ha råkat ut för. Man såg ingenting på honom, men det hade man sagt, att mannen som blivit kvävd av ormen, han hade heller inte ett enda yttre tecken på sin kropp.

Prostinnan stod och plockade fram förningen, hon gjorde sig ingen brådska med att svara: Den här korgen har varit tung å bära, sade hon. Hanna övervann sin blyghet och frågade om Magnus skulle läsa i dag. Prostinnan snodde sig om så häftigt, att flickan hoppade till. Kom, sa hon, så kan du fråga honom själv. Men var inte låpig nu och dum med honom, utan fråga rakt fram som om det vore en självklar sak. Magnus satt inne i salen och var alldeles som hemma i prostgården. Han var själv inte besluten om han skulle gå till läsningen, han fick göra som han ville i det stycket, var det sagt.

Och visst ville han vara med och läsa, men han var ännu förskrämd för att gå till nattvarden. Men när Hanna kom och frågade, så kom han inte sig för med att säga nej. Han läste som en präst och kunde alla förklaringar och språk, men läskamraterna tyckte ändå, att han var bliven bra artig. Och när de gingo hem, då stannade han kvar och åt middag, alldeles som Johan i prostagårn.

Magnus stannade i prostgården tre veckor, sen måste han hem för att få läskläder. Under denna tid vann prostinnan fullkomligt hans hjärta nu och för evig tid. Hon fick tala om henne, utan att han råkade i uppror. Hon fick ursaka henne — och gjorde det gladeligen i rak strid mot sina åsikter — och tala för honom om alla svåra frestelser och all nöd, som drivit henne ut i synden och om hur den inte fick döma, som själv varit skyddad, som Magnus. Hon fick tala om Jesus och synderskan och varna honom för att vara hårdare än Vår Frälsare själv. Och Magnus veknade också, medan hon talade. Men så kunde det komma över honom sådana anfall av vrede, som då han en gång gick med stormsteg långt in i skogen och sade högt: — Må fan ta henne. Ännu när han reste hem och till det yttre var sig nästan lik, så var han osäker med sig själv om sitt hjärtas förhållande till modern. Han tog det inte så allvarligt längre, att han inte kunde gå till nattvarden för den delen, men förlåta utan vidare,

det förmådde han inte. Det stötte liksom hans sinne för rättvisa och tillbörlighet. Han hade intet sinne för det gudomliga i den kristna förlåtelsen.

Prostinnan gissade sig ungefär till hans känslor, och hon avrådde prosten på det livligaste från att pressa honom en sista gång före konfirmationen. Hur ska han kunna förlåta henne, som ingenting prövat och ingenting vet om livet och om det inom honom själv, som hör ihop med modern. Låt honom få glömma, det är hans rätt, han är ju bara ett barn.

Han kunde nu åter tala med Hanna, och de undrade tillsammans om Kristi lekamen och blod kanske skulle medföra på något underbart vis, att han kunde förlåta. I det högtidliga ögonblicket tänkte Hanna bara på Magnus och alls inte på sig själv. Hon kastade en snabb och lite skrämd blick bortåt honom och deras ögon möttes. Han skakade omärkligt på huvudet.

Men fastän Magnus så småningom blev sig lik, och hela äventyret började falla i glömska, så var modern ofta i hans tankar. Prostinnan talade någon gång med honom om henne.

— Är du lika oförsonlig? frågade hon honom en gång. Ett småleende lyste upp hans kloka pojkansikte. — Minsann, sade han, och tänkte hårt efter, tror jag inte, att jag har förlåtit henne, stackarn. — När skedde det? Ja, det kunde han inte säga nu genast. Men för Hanna förklarade han, att han trodde, att det måtte

ha varit på adventsöndagen, när han var med i kören och sjöng Hosianna. Ty han hade känt sig så gränslöst glad och då går det lätt att förlåta.

— Ja, du sjöng så vackert också, sade Hanna.

— Men där är en som jag blir argare på för var dag som går. — Vem är det då?

— Frans Adamson i handelsbon.

— — —

När Hanna gått och läst fick hon hösten därpå plats i prostgården, som hjälp åt Martina. Magnus gick hemma i jorden, men de träffades rätt ofta ändå, ty prostinnan hade en särskild kärlek till Magnus och bjöd honom ofta ner till prästgården från kyrkan. Då var han som herrskap och åt inne vid bordet, men Hanna serverade. Hon brukade ofta säga sig, att hon var ju lika god som han för det, men hur det var, så kändes det ändå som om han vore över och förmer, särskilt när han satt där och åt med gaffel och talade om, att han skulle söka in vid lantbrukskola och lära lite nytt.

— När du gjort undan dina sysslor Hanna, så får du gå ut en stund med Magnus, om han vill ha ditt sällskap, sade prostinnan och menade intet ont därmed, men Hanna tog skämtet för allvar, och tårarna strömmade ner i diskbaljan.

— Jaså, du är så sur, för du ska gå med me, sade Magnus.

Men ibland voro alla dumma sorger glömda

och de pratade och skrattade som förr i världen. Magnus berättade om vad han haft för rätta den sista tiden, vårarbete, slåtter, skörd eller tröskning och Hanna var ivrig att fråga om allt. Vid Nygård hängde hennes hjärta fast, hon hade alltid tagit för givet, sen hon var liten, att hon skulle bli husmor där en gång.

Men så småningom tystnade hon av, fast Magnus var så het att han knappt märkte det. Det grämde henne, att Magnus aldrig som förr, när de voro små, sade: — Tycker inte du, att vi ska cementera gödselstan, när vi får råd, Hanna? Nu sade han: — Tycker du inte, att jag ska cementera gödselstan, när jag får råd?

— Bevare oss, ropade Martina, som kom på dem bakifrån, vad är ni det ni sitter å talar om unga människor en söndagseftermiddag? Si inte han, Magnus, att Hanna ser så söken ut, som de vore måndagsmorgon. Följ med me i stället å plocka gökabyxor och hör på trasten, han sjunger så Gud sig förbarma.

När de hunnit ett stycke neråt vägen, vek Martina av in på gamla kyrkogården, där bland den frodiga grönskan skymtade de sista resterna av gamla ödekyrkan, stycken av grundmuren, som varit så hårt sammanfogad, att varken människorna eller tiden rått med att bryta ner den fullständigt.

— Här får man väl inte höra trasten! sade Hanna.

— Nej, men här finns gökabyxor, sade Mar-

tina, å dessutom så ska jag visa er något, som jag tycker är det markeligesta jag haver skådat.

Hon gick fram till ruinhögen. — Här var ingången, sade hon, och titta nu på den här stenen!

— Jag ser ingenting, sade Magnus.

Martina lade sig på knä och sköt undan gräs och grenar. — Böj sig ner och titta då, sade hon. Och nu sågo de båda, att där var ristat på stenen:

M J S

K E D

— Vad är det för märkligt med det? frågade Magnus.

— Fråga Hanna, han, sade Martina, jag sir på'na, att hon redan har listat ut det.

Hanna rodnade och svarade inte.

— Ser han inte, att det står Magnus Johans Son och Katrina Efraims Dotter? frågade Martina med en fnysning.

— Jag heter Pettersson! sade Magnus med ett kast på nacken.

— Jaså, sade Martina, jag trodde nu, att far hans hetade Johan i Nygård. Men heter inte hon Katrina, kanske?

— Kallas Hanna, sade flickan lågt.

— Farligt, vad ni två ska göra anmärkningar. Jag tyckte det var rent förunderligt jag.

— Vet Martina vad di där bokstäverna betyder då? frågade Magnus blidkande.

Det visste inte Martina alls, men hon hade sen i söndags, då hon gjorde upptäckten, satt samman en historia, som hon tyckte kunde passa.

— Tycker inte ni som jag, sade hon, att det är förunderligt, att det står sånt skrevet mitt på körkestenen? Gravsten har den ju allri vatt, utan bara till å trampa på.

— Jo, sade ungdomarna, berätta nu, Martina.

— Det var en gång en rik bondson, som var enda barnet. Han tyckte om dottern i granngården, men hon var inte så rik hon, men tycke hade hon och grann var hon, och den rika bondsönen kunde hon ha gått i döden för, sade Martina och sneglade på Magnus.

Di var liksom bestämda för varandra, men så bytte han om sinne, som det plär hända ibland, och friade till den rikaste bondflickan i socknen. Hon sa ja och så holl di bröllop här i kyrkan. Där var många bjudna, men inte den gamla fästmon, hon, som hette K E D, vad det nu kan betyda? Hon kom inte heller fram till kyrkan, förrän allt folket var inne, och di sjöng brudpsalmen. Glad var hon inte. Hon rådde inte med att gå in i kyrkan och i sina djupa tankar som hon var, bröt hon en slya, satte sig på kyrkesten och ritade med den. Hans namn och sitt, som hon gjort så många gånger förr, och där står det ju, så det måste vara sant, sa Martina.

— Inte kan det bli ingravat i hårda stenen, om man skriver med en slya, avbröt Magnus klientroget.

— Ja, sir han, att skriva outplånligt med den lättsta hand, det är just det älskande hjärtats hemlighet det, sa Martina.

IV.

Guds rådslag.

Ären runno undan. Prostinnan fick nya pigor sedan Martina blivit sin egen och börjat laga kalaser, och Hanna flyttat hem till Åsen. Men själv gick hon likadan i sitt hus.

En lördagsförmiddag, medan kammarpigan gjorde rent oppepå, och köksan var i brygg-huset och kokade grismat, trampade hon som vanligt omkring i köket. Om någon man (men knappast hennes egen) kunnat se henne med seende ögon, skulle han fått begrepp om det husliga arbetets evighet och dess sammansättning likt vintergatans av oräkneliga, i sig osynliga detaljer. När allting var färdigt och var sak stod på sin plats efter frukosten återstod dock en oändlig massa saker att uträtta. Där satt fingermärken på den stora furuskänkens dörrar, papperet kring fästmannen i spiseln var trasigt, maten i skafferiet måste tömtas ihop (det blev en hel disk bara därav), baket skötas, kok-kärlen skickas till förtening, vispar beställas,

blommorna sättas om, hönshuset snyggas upp, mjölet i bingarna ses efter, ja, prostinnans huvud var fullt av allt hon skulle uträtta, innan mid-dagen sattes på. Men under alla dessa funderin-gar glömde hon inte, att då och då kasta en blick neråt allén, där grönskan ännu var så späd, att den släppte igenom blickarna.

Skatorna hade varslat främmande hela mor-gonen, dessutom var det nytänning, och om det verkligen var någon sanning i de envisa rykten, som inte ens hennes stränghet mot allt skvaller kunnat stänga ute, så skulle det hända något både märkligt och sorgligt i dag. Hon lade på mera ved i spiseln och tittade under bakeskynket, om bullarna voro jästa.

Dörren till förstugan öppnades, och en ung man stack in huvudet. Det var adjunkten, den nyss prästvigde herr Laurentius Petri.

— De kommer! sade han ivrigt.

Prostinnan stod mitt på golvet med en plåt i händerna.

— Från Åsen? frågade hon.

— Jag tycker det ser ut som Efraim och Hanna.

Prostinnan sköt in plåten med kläm och smällde igen ugnsluckan så att det dånade.

— Säg då till far, bad hon i en ton som knappt skilde sig från en befallning. Men för sig själv mumlade hon: herre Jesus i him-melen.

— Men farbror är inte riktigt bra, och han har slumrat av lite, invändes.

— Jag ska säga till honom själv, om Lars är blyg, sade hon med ett litet småleende, men det får han väl lära sig, när han får egen församling, att den går före vilan, om man också är gammal och sjuklig. Medan hon talade, sköljde hon av händerna och knöt av sig förklädet. Passa ugnen Lars, sade hon och försvann.

Det knastrade nu ute på gården, men hon gav sig inte tid att titta åt de främmande, utan skyndade in i prostens rum.

Där låg nu hennes gamle make på det hårdstoppade sofflocket med sitt tunna gamla ansikte mot en knölig soffkudde, ty bekvämlighet föraktade han. Predikoutkastet med sina röda förstrykningar hade ramlat ner på golvet och pipan likaså. Ack, om hon nu fått lägga en filt över honom, rulla ner gardinen och sätta Lars såsom en kerub med bart huggande svärd att vaka över att ingen störde honom! Men det gick inte an. Hon rörde lätt vid hans arm.

Prosten ryckte till: — Är klockan allt ett, är det middag? Har jag sovit så länge?

— Efraim på Åsen är här med Hanna, svarade prostinnan. Och om det är lysning, som står på, så tänkte jag att du nog ville vara vaken, Elias.

Prostinnan talade med djupt eftertryck i den ton, som pigorna brukade vara mest rädda för.

Prosten satte sig hastigt upp och strök en silvergrå hårlänk ur pannan.

— Så, att de trotsar Herren likafullt, sade han. Jag trodde det inte.

— En lär sig aldrig förstå människorna, sade prostinnan och gick ut.

Ute i förstugan stod Hanna och borstade av fällen på sin svarta klänning. Prostinnan såg genast att hon hade ring på fingret, hon hejdade sig på tröskeln och kom sig liksom inte för att säga välkommen. Då rätade Hanna på sig, och deras blickar möttes. Hon var en fullvuxen ung kvinna på 20 år nu med samma stränga, rena drag som modern. Hennes hy var lätt gulvit med en svag blekskär toning på kinderna, ådrorna stodo blåa vid tinningarna. Hennes ögon voro stora och bruna som moderns men tycktes, utan svårmodstyngd, ljusare. Detta ansikte var ungt, men ändå gammalt som om naturen arbetat på det genom generationer för att uppnå en så fin slipning, så ädla linjer. Hon hade inte den friska täckhet, som verkade omedelbart på männens sinnen och kvinnornas hjärtan. Men Martina hade inte behövt så högljutt beklaga mor Katrinas galenskap att inte smörja dottern med honung, ty så osmord hon var, övade hon dock en stark och oemotståndlig dragningskraft på den, som en gång fått ögonen öppna för att hon var vacker. Eftersom hon inte blev särskilt firad på danser och kalas, visste hon intet om detta.

Hon neg för prostinnan. — Far är med, sade hon, han sätter från märren.

— Kom då in i salen så länge, sade slutligen prostinnan outhärdligt allvarsam, och hennes röst var som hennes ögon. Hon förstälde sig aldrig, prostinnan, Hanna kände henne.

— Jag tänkte mig inåt köket först, sade Hanna och lyfte en grepkorg, som hon ställt bredvid sig.

Prostinnan nickade och gick själv inåt salen, där hon sjönk ner på stolen invid dörren. Det formligen sökte henne!

Att se Hanna med ring på fingret och säga sig att det allså var sant, att hon skulle giftas bort med den där otäcka Franse i handelsboden, grep henne på ett helt annat sätt än när Martina kommit farande häromdagen och hävt ur sig nyheten. Prostinnan hade på det bestämdaste vägrat att tro den och häftigt försvarat Hanna mot en sådan misstanke. — Skulle jag inte känna flickan som i två år haft henne i mitt hus! Hon är varken girig eller fåfäng och inte karltokig heller, som visst annat folk, Martina! Jag har väl sett, att hon har ett samvete. Och till prosten sade hon: den kvinna, som går i brudstol med handelsman, innan ännu graven på kyrkogården sjunkit över Stina Snabb, hon är både rå och fräck. Men Hanna är ömtålig och stolt som modern. Aldrig i livet kan Efraim — vilket annars vore likt honom — tvinga henne att göra detta.

Och nu stod hon där med skamlöst tjock guldring på fingret likafullt.

Den dag, då far kom hem så allvarsam och förmälde, att den stackars Stina var död med barnet i sitt liv, och att hon ött sig själv, fast hon haft för avsikt att blott öda barnet, det var en sorglig dag. Och när sedan den där Franse kom i länsmansförhör, misstänkt att ha drivit Stina till gärningen och givit henne medel, så var det ju en skam för socknen, fast han gick fri.

Men ingenting gick upp mot denna hädelse inför Gud och människor. Prostinnan såg livet sådant det nu en gång var i vansklighetens land, som Wallin så sant sade. Den stackars Snabbastina var ett offer för mänsklig svaghet och mänskliga lidelser, av vilka alla fått sin lott och del att kämpa mot, somliga med bättre vapen än andra. Hon gav också sitt liv i bot för sitt felsteg, och prostinnan var benägen att döma mildt den vänliga, vackra flickan med det ljusa håret, så lättsinnig som hon var. Men när nu Hanna gifte sig lagligt och kyrkligt och oantastligt med samme man som var misstänkt att ha vållat Stinas olycka och steg in i hans hus med rätt till halva hans egendom och rätt att dela hans säng och inför hela världen bära hans barn, då var hennes synd så mycket himlahögre därför att den var borgerligt oantastlig, resonerade prostinnan. Det var ett hån mot den borgerliga ordningen och ett skändande av

äktenskapets heliga sakrament och av Elias, som handhade det.

Klinkan lyftes, och dörren öppnades varligt. Efraim harskade sig litet och steg in. Han var en sextio års man nu, krumpen och böjd och illa medfaren. Hans stora nävar hängde som tyngder vid armarna och drogo honom neråt. Han hade värk i lederna, trälevärk kallade doktorn det, och förklarade att ingen bot fanns därför. Det enda friska och levande voro hans kvicka ögon och tunga, som alltjämt stodo bi.

Han märkte mycket väl på prostinnans uppsyn och hennes sätt att hälsa, att hon visste ärendet och ogillade det, men han låtsades ingenting märka och frågade blott hövligt efter prostens hälsa. Då prostinnan mycket kort upplyste, att han fortfarande var klen, grep Efraim genast ivrigt tillfället och frågade, om de inte kunde få uträtta sitt ärende hos pastorn, så behövde inte prosten besväras. Och han reste sig i sin iver till hälften upp från stolen.

— Far kommer strax, svarade prostinnan. Hanna är fars skriftebarn, fortsatte hon med en sidoblick på den unga flickan, som just kom in, och om ärendet gäller henne, så vill nog far vara med själv.

Hanna satte sig nere vid dörren med den högra handen lagd över förlovningsringen. Hela tiden på skjutsen hade hon haft en psalmversstump i huvudet: som guldet genom elden prövas, så prövas själen genom kval — och hon bara

grunnade på att när hon kom åt någon gång, ta ringen med eldtången och hålla den i lågan för att se om det höll streck. När dörren nästa gång öppnades, var det adjunkten, som kom in och ett par mycket spända ögon riktades samtidigt mot honom. Han hälsade, och så blev det åter tyst. Äntligen öppnade prosten dörren till sitt rum och bad Efraim stiga in. Han kom inte en gång ut och hälsade, och Hanna blev oviss sittande kvar, var det meningen att hon skulle följa med eller var det inte? Men så stängde då prosten dörren om sig och far. Prostinnan lämnade också rummet plötsligt, det sökte henne för mycket, hon måste gå upp på och ta Hoffmans hjärtstyrkande droppar. Och Magnus som inte är hemma heller!

Men prosten slog sig ned vid sitt skrivbord, Efraim erbjöds att ta plats mitt emot, men föredrog att strida stående. Han höll ett papper som en sköld i handen. Prosten teg och väntade att Efraim skulle börja, och slutligen måste han också klämma fram med att hans ärende var att be prosten lysa för hans dotter med Frans Adamson i Mellangården.

— Varför är inte handelsman med själv? frågade prosten. Det är ändå gammal sed att båda parterna inställa sig.

Efraim förklarade hur det kom sig att han i sista stund blivit tvungen att resa till stan i affärer. Men här fanns papper, och någon tvekan om hinderlöshet det kunde ju inte prostens ha,

eftersom han själv hade Franse i böckerna, och han aldrig varit skriven annorstädes. Så jag tänker att allt är klart, sade Efraim förhoppningsfullt.

— Jaså tror han det? sade prosten. Ja, Efraim fäster sig väl mest vid att allt är klart enligt människors rätt att se. Men är det ens det? Hur tror han att en far ska betraktas av den allmänna meningen, som ger sin dotter åt en som varit så nyss anklagad för ett grovt brott mot en annan kvinna?

— Men han slapp ju ifrån det, sade Efraim enkelt.

Prosten kände ett styng i sinnet vid uppenbarelsen av denna råa hedendom mitt i en församling, för vilken han predikat i 25 år. Fåfänga nit, fåfänga offer av sitt eget hjärtas kamp och erfarenhet.

— Efraim vet likaväl som jag att omständigheterna och hans föregående liv talade emot Frans Adamson!

— Länsman fick inga bevis på honom, svarade Efraim. Stina hon angav ingen.

Nej, hon angav ingen, det visste prosten bäst som själv suttit vid hennes dödsläger. Han mindes nog hur hennes läppar varit förseglade ännu vid evighetens port. För sin del ansåg prosten att den döende omedvetet förrått sin olyckas tillskyndare, ty då mor hennes frågade: — Vill du att vi ska kalla hit handelsman? hade i hennes ansikte stått skriven hennes hemlighet,

innan hon vände sig mot väggen till svar. Men prosten ansåg sig inte ha rätt att på sin privata och obestyrkta övertygelse grunda någon direkt anklagelse mot en som blivit frikänd av laga myndighet.

— Vad tror du själv, Efraim?

Efraim var beredd och lät sig inte bringa ur fattningen av ett än så kraftigt utfall.

— Tror, det är en sak för sig, men det jag vet, är att handelsman begär flickan i ett hederligt gifte, så fattig hon är. Och vurnaden är god därnere i Mellangården, dit hon kommer. Hon slipper slita och träla och ha bekymmer för det dagliga brödet natt och dag, som jag har fått och mor hennes. Och vad det betyder det förstår bara den som försökt det.

Underförstått, med en blick utefter bokhyllorna: men hur ska den, som bara suttit i stol och läst i bok kunna begripa en bonne?

— Du vill alltså försvara inför Gud hur du handskas med barnet som är hans anförtrodda gods? frågade prosten, som väl förstod gesten.

— Flickan är gammal nog att veta vad hon gör, och hon vill själv, förklarade Efraim oberörd. Efter alla dessa år av tillbakadragenhet och oföränderlig vördnad inför präst och Vår Herre visade Efraim plötsligt, nu när det gällde allvar, en helt ny sida av sitt väsen. Prosten märkte, att hans åsikt kvittade denne snåle bonde lika, att hans andliga myndighet här inte räckte ett steg längre utöver hans lagliga, och att bonden

vände en fullkomligt döv och tom envishet till, när det vädjades till religionen.

— Jag ska själv tala med Hanna, sade prosten, och förvissa mig om, att det är sant, att hon frivilligt tar detta ödesdigra steg.

Efraim gav prosten en mörk blick och teg. Bara han nu inte talade i flickan så att hon gjorde alltihop om intet, nu när hon stod på tröskeln till sin lycka. Han vågade inte tänka på, hur det skulle gå med lånet, som Franse tagit i gården, om giftermålet ginge om styr, som han nu var så eldfängt ivrig på.

När prosten kallade in Hanna, var fadern inte villig att avlägsna sig ur rummet, och prosten fick lov att höja rösten och säga till på allvar, innan han gick. Efter den stunden tålde han aldrig mer Efraim.

Prostens ton förvandlades plötsligt och blev mjuk och faderligt välvillig. Han talade så vackert om sin kärlek till Hanna, ända från det hon gick och läste för honom. Och i namn av denna vänskap bad han henne säga, om det verkligen var av fri och uppriktig vilja, som hon band sig vid Frans Adamson. — Och är det så, att du blivit lockad eller tubbad, så ska du inte vara rädd att säga ifrån. Vill du ändra dig, så lovar jag att stå vid din sida, jag och mor, och göra det så lätt för dig som vi kan. Bättre det än att bli olycklig för hela livet.

Den unga kvinnan var vit som ett vaxljus i ansiktet. Prostens godhet upprörde henne,

hans tydliga medlidande oroade henne, det svarade till någon dunkel farhåga inom henne själv. Tårarna stego henne långsamt i ögonen, och hon fick inte ett ord över sina darrande läppar.

— Hanna, sade prosten, vem vet hur det gått om han tegat ännu några minuter, minns du det språket jag skrev in i din postilla, när du konfirmerades: Vad hjälper det människan om hon vinner hela världen och tager skada till sin själ?

— Jaså, tänkte Hanna sårad, han tror att jag gifter mig för att bli rik fru, och hoppa i kornkaret, som far säger. Jag hade tänkt, att prosten skulle tro me om bättre.

— Och minns du vad vi talade om vikten för den kristne att hålla sig borta från de ogudaktigas sällskap?

— Människor ljuger på honom, svarade hon med återvunnen säkerhet, han är oskyldig till det man talar på honom.

— Hur vet du det? frågade prostens ögon, och hon svarade dem: Han har själv svurit det med fingrarna på bibeln för mig.

Prosten vågade inte utan vidare försvaga hennes tro på en sådan eds okränkbarhet. Han måste medge själv att det kunde vara sant att han var oskyldig till Stinas död, om han också var orsaken till hennes olycka.

— Fast tror man honom bara om ont, så blir han la ond till sist, säger han. Men jag

tror honom om gott och det finns väl språk om det också, att man skall tro.

— Jag tänkte inte bara på den sorgliga historien du syftar på, Hanna, sade prosten, jag tänkte på att han annars är en man, som inte lever inför Guds ansikte.

— Tror inte prosten då, att en människa kan ändra sig?

Han såg förvånad på henne: jasanya, var det dit hon syftade? Hon ville gå i borgen för hans oskuld, hon ville rädda hans själ! Hon var ändå i detta mor Katrinas dotter inte bara Efraims, eller kanske en olycksalig blandning av dem båda, av lust att offra och lust att äga.

— I varje människa finns något av gudsbelätet, svarade han på hennes fråga. Men tro icke dig själv om för mycken kraft att böja hans sinne, du är yngre, du är kvinna, akta dig, att det inte blir du, som blir böjd.

Hanna smålog lite. Hon visste ju att Franse var beskedlig och gjorde vad hon bad honom om. Hon visste bäst hur mycket av gudsbelätet för resten, som det fanns inom honom.

— Jag skall aldrig glömma vad prosten har lärt mig, svarade hon, det var ett rätt svar, ägnat att mildra honom, det sade henne flera års erfarenhet, men samtidigt menade hon det också, fast hon ansåg varningen obehövlig. Hon kunde väl frukta, att få det tungt mången gång som Frans hustru med hans konstiga gamla föräldrar och nära två mil från de sina, men

en ting var viss: det rättas väg, den mor och prosten lärt henne vandra, den skulle hon inte vika ifrån, vad som än skedde.

— Ja, vandra då troget Herrans vägar, mitt barn, och sök att leda din man dit också. Prosten öppnade dörren och kallade in Efraim. Prostinnan förstod till sin oerhörda besvikelse, att han inte förmått att bringa Hanna på bättre tankar, att lysningen skulle bli av.

När de drucko kaffe i salen efter det alla formaliteter voro undanstökade, frågade hon: — Nå, vad säger mor Katrina om att gifta bort sin flicka?

Hanna sänkte huvudet och stirrade ner i duken, men Efraim svarade snabbt: — Hon har ju en flicka till, som hon får lära upp i Hannas sysslor.

— Det var inte svar på min fråga, anmärkte prostinnan kort.

— En får finna sig i att barna flyger ur boet, när tiden är inne. Efraim ville inte svara, och han gjorde det inte heller.

Hanna suckade litet, och när prostinnan lade tillsammans denna suck med Efraims sätt att slingra från frågan, förstod hon hur det hängde ihop. Stackars mor Katrina, tänkte hon, hon har nog satt sitt sista hopp på prosten, och så kommer de hem och berättar att allt var klart, och att det skulle lysa i morgon.

På eftermiddagen, när sysslorna ute i köket voro slut, och prostinnan kom in i vardagsrum-

met till sin lappkorg, fann hon de två prästerna inbegripna i samtal om giftermålet.

— Jag begriper dig inte, Elias, som släppte den där girige Efraim så lätt, bröt hon in i samtalet. Den klara ljusa eftermiddagen med sin ungsommarstämning, sin skimrande luft och lätta grönska hade talat till hennes hjärta om hur ömtålig, hur helig den oskärade ungdomen är. Och hon anade vad det betydde för en sådan ungdom att givas Frans Adamson till hustru.

Prosten misstänkte, att hon höll honom för att ha varit svag och handlat som han gjort i brist på kraft att säga ifrån.

— Du känner ju inte alla omständigheterna, svarade han, nej, det är inte alls fråga om den omständighet, som jag ser, att du genast tänker på, goa Lovis, det är nämligen så, jag anser att jag kan säga det till er, att Hanna är övertygad om att fästmannen är orättvist anklagad och hon vill liksom bekräfta sin tro genom att gifta sig med honom.

— Jag har väl aldrig hört något så galet förr, sade prostinnan, det måtte väl ha varit lätt att ta henne ur den villfarelsen.

Prosten teg. Han kunde inte göra klart för sin hustru vad det var som gripit honom just i Hannas villfarelse, ej heller den tanke han fått, att han kanske här stod inför ett Guds outrannsakliga rådslag, något som man inte fick mästra eller ändra på, ty det måste fullbordas.

— Även om han inte begått den sista ogärningen, vilket han säkert har, så är han ändå en dålig karl, fortfor prostinnan. Och släkten har sedan långt tillbaka ett ont rykte. Där finns ingen frid i Mellangården. Det kunde du väl sagt henne.

— Det är ju ändå intressant på sätt och vis, insköt adjunkten, som såg, att det skar sig lite mellan prostfolket, att en representant från en renodlat ond släkt ska förenas med dottern av en släkt, som särskilt utmärkt sig för gudfruktighet. Mor Katrina, hon förefaller ju att vara ett riktigt helgon, kommunalordförarn, Hannas morbror, är ju en pelare i socknen, och Efraim en ovanligt arbetsam och aktningsvärd karl som slitit sig fram på sitt lilla hemman.

— Ja, om man kan säga aktningsvärd, om en karl som säljer sin dotter, inföll prostinnan. Den här adjunkten intresserade sig och tog allting så lugnt. Men om fjorton dar kom dottern i huset hem, han skulle naturligtvis bli kär i henne, och då finge man se hur lugn han höll sig. Men se en präst åt vilken man kunde säga: Passa baket! ville hon inte ha till måg.

— Så så, sade prosten. Efraim har säkert endast snöda bevekelsegrunder men han är ett redskap, Lovis, han är ett redskap. Kanske är det så, att det onda arvet ska förintas och ondskan brytas inom Mellangårdssläkten genom detta. Tänk, om Frans fått en hustru med dåliga böjelser liksom han själv, vilket gissel skulle

inte deras barn ha blivit för trakten med de onda anlagen fördubblade! Jag tänker mig det så, att när det onda förtätats genom släktleden hos Adamsons och å andra sidan flera hederliga generationer liksom fått sin slutpunkt i Hanna, så kastar Gud det onda och det goda i degeln igen tillsammans. För att de två makterna åter skola börja strida och om möjligt den goda principen i nästa led besegra den onda, och så Gud förhärligas, genom att visheten i hans rådslag blir uppenbar.

Prostinnan satt och såg på Elias, ett ögonblick gripen av styrkan av hans övertygelse och det vackra uttrycket av förtröstan i hans blå ögon. Men medan de båda prästerna fördjupade sig i en vidlyftig granskning av den framkastade tanken, sökte efter stöd för den i Guds ord och citerade det ena bibelordet efter det andra, måste hon bekymrad återgå till den arma levande människa, vars hela liv var insatsen i detta spel om ont och gott. Vad skulle far ha sagt, om det i stället gällt Lena, dottern, ögonstenen? För resten hade hon svårt att tro på den där gudomliga avsikten med giftermålet. Efraims snikenhet, Frans åtrå efter en ny kvinna och Hannas oerfarenhet och överspändhet hade tillsammans fört fram denna punkten.

Och barna? De blir väl blandras, som det finns så gott om förut, tänkte hon och reste sig för att gå ut och ställa om kvällsvarden. Herrar blir alltid hungriga av att diskutera.

V.

Kopparkitteln.

Det var midsommartid och om två dagar skulle bröllopet stå på Åsen. Utför backarna neråt byn kom en ung kvinna körande med ett flyttelass, det var Hanna, som lånat märren av far, för att skjutsa sina ägodelar till det nya hemmet. En liten blå kista stod bredvid henne på framsätet och bakpå en stor gråmålad med platt lock och stora järnbeslag. Den var då hederligt rymlig, och ingen kunde veta, att den inte var full, tänkte Efraim. Ovanpå kistan låg en säck med sängkläder, och för resten innehöll lasset en trebenapanna, två vävskedar och två levande hönor. I den lilla kistan hade Hanna sin personliga utstyrsel, allt namnat och med virkade spetsar jämte ett klänningstyg, som mor under heta tårar klippte ner ur väven kvällen före tredje lysningsdagen. I den större kistan låg åtskilligt av det, som suttit i mors vävstol och legat på mors bleke de sista åren, lakansväv och handduksväv, drälldukar och servetter.

Fast det var till ett rikt hem Hanna kom, hade den gamla mor Fia i Mellangården varit mån om att sonakvinnan skulle vara väl försedd. — Jag hinner väl ställa mig själv, det som fattas, hade Hanna sagt, men gumman hade genast med många ord överbevisat henne om, att det skulle bli omöjligt, när hon också måste hjälpa till med att sköta boden. — Men ni hann ju så mycket själv i unga dar! — Hann jag? Som aldrig hann någonting!

— Ni sa själv häromsistens att huset var naket, när ni kom dit.

— Jag har nog reda på vad jag hade med mig, och det ska skrivas på mig, så mycket ni vet det.

Hanna behövde inte mana på märren, eftersom det bar utför nästan hela tiden, för resten var det så härligt att åka, friskt, doftande och dammfritt, att hon ingen brådska hade att komma fort fram.

— Som guldets uti elden prövas, så prövas själen genom kval, sjöng hon glatt. Hon hade verkligen kommit åt att pröva guldets, och det höll, och med det var saken klar. Två gånger under vägen kom hon till en punkt, varifrån hon såg nerutöver ända till byn, som låg på båda sidor om ett smalt sund, där två sjöar, de så kallade östersjön och västersjön, gävo varandra handen under en bro. Hon såg inte Mellangården i den lummiga gröna fläcken därnere vid bron, men hon visste, var den låg, tätt

intill bygatan, där skjutsar ständigt foro förbi och ofta stannade. Hon visste, att man inom stängda dörrar kunde höra hästhovarna dåna mot träbron och nästan känna skillnad på vem som kom, om det var lass eller åskskjuts, enbet eller tvåbet, unghäst eller gammal sliten mähr, ny vagn eller gammal. Hon satt och undrade för sig själv, hur det skulle bli att flytta ner till byn och liksom bo i händelsernas mittpunkt. Ty fastän man från bygatan, som låg djupt ner-skuren med trappa upp till gårdsplanen, inte såg mycket till folket i Mellangården och vad de förhade, så såg man själv allting därifrån, och hördè allting och visste allting, det hade Frans sagt. Hanna hade klagat på att den höga svarta granhäcken ner mot ån, den hindrade bara utsikten. Den hindrar folk att glo in på oss, hade han förklarat. Men var du lugn, att du ser vad du behöver och mer till.

Allt var så olika mot hemma. Där kom aldrig någon, som inte hade gratis ärende, och det kunde dröja veckor mellan var och en. På sommaren kom herrskap dit ibland för att se på utsikten, när hon tjänade i prostgården fick hon komma hem extra ett par gånger på sommaren för att visa vägen och peka ut de fyra kyrkorna och de sju sjöarna från ladugårdsbacken. Det visste en ju, att där var ovanligt vackert hemma, men när en gick och hade det beständigt under ögonen, så tänkte en inte så mycket på det. Nog kunde en stanna en gång emellan på vägen

mellan lagårn och köksdörren och titta bort över skogstopparna och undra hurdant väder det skulle bli till söndan, och då kunde det komma för en att så vackert och fritt och storslaget, som staborna sade, var det ingen annanstans. Men det var om våren det och sommarn. Den långa svarta hösten, innan snön kom, och den mörka vintern, då var där dystert och ensligt på Åsen både ute och inne, och dagarna blevo långa.

En tanke som gärna kom för en däruppe på Åsen var den, att världen måtte vara obegripligt stor eftersom dessa stora marker bara var Lycke härad, en liten del av ett litet landskap. Man kände sig ringa inför Skaparen av allt detta, men jag behöver väl inte bli högfärdig nere i gatan för det, tänkte Hanna.

När hon tjänat i prostgården, hade hon också sett rätt mycket folk, men sällan hade hon hunnit hälsa på eller tala med dem, och det var ju inte till henne de kommo. Nu skulle det bli så annorlunda. När skolbarnen gingo förbi och kommo in efter en sill eller ett skålpund socker till mor, då var det hon, som kunde ge dem en pinne eller två, hon rådde nu över lika stora förråd som pinnakäringarna på Backamo marken i världen. Handelsresande kommo, skulle trakteras ibland ligga över natten. Och ville hon själv ha kaffe eller sviskon eller vanilj eller vad som helst, så var det bara att gå ut i boden och dra ut en låda och ta vad som behövdes.

Hon tänkte på allting, på hur hon skulle indela sysslorna, på hur hon skulle behandla sin piga — ungefär som prostinnan sina — på de gamla, på maten, på allting utom på brudgummen. Nog för att hon tänkte på honom annars ofta, men i dag var hon så lätt om hjärtat, så förveten på sitt nya liv och benägen att se dessa ljusa sidor, hon ville inte för ögonblicket tänka på mannen.

Och ändå, så fort hon blev medveten att hon inte tänkte på honom, måste hon ju i samma stund göra det. Det fanns inom henne liksom en plats, från vilken hon såg sitt liv klart och utstakat som Lycke härad från lagårdsbacken hemma. När hon arbetat sig fram till den platsen, så att säga, då visste hon utan tvekan, att hon ville och förmådde rädda en odödlig själ genom att inför hela pastoratet gå i borgen med sitt kommande liv för hans oskuld.

På den platsen stod hon för första gången den dagen, då Frans svor med två fingrar på läsebibeln, att han inte hade sak i Stinas död. Det hade gått så underligt till alltsammans. Frans var hemma i affärer, han köpte ungnöt av far för stora pengar, han lovade 80 öre för helslakt av grisen, när den blev färdig, han var så rolig, så själva mor drog på munnen. Det blev tal om Magnus i Nygård, han hade skrivit ett brev till Hanna från skolan, där han var; far påstod, att han skrev bättre styl än själva prost. Frans ville följa med oppepå och se på brevet, men

brevet det låg i läsebibeln, och på så sätt kom den fram. Frans talade mycket väl om Magnus, att han var så duktig, han trodde nog att han ämnade sälja gården och läsa till präst eller kanske han tänkte bli länsman. Om han velat nöja sig med att vara bonde, då hade han inte behövt resa på skola. Och medan Hanna stod där och tittade på det fina brevet och tänkte på den tiden då hon fick bjuda Magnus maten i prostgården, som om han vore herrskap, och hur framstående han blivit sen de voro barn, så började Frans tala om sig själv och om Stina och rannsakingen och allt ledsamt som varit. Hans breda, lite dryga, godmodiga sätt slog om i allvar. Hanna kände, att hon blev röd som ett krösen av blyghet över att han talade så fritt om detta, hon trott han ville begrava så djupt som stod till. Till slut frågade han, om Hanna ville tro honom, ifall han svure på bibeln sin oskuld i Stinas död. — Jo, nog ville hon det, men att man kunde bry sig så mycket om hennes mening just. — Varför? Därför att han satte mest värde på henne av alla han träffat, därför att han tyckte hon var den vackraste flicka han sett, därför att han ville giftas med henne, och det i rappet.

Hon hade stirrat på honom, alltför häpen att få fram ett ord.

— Mig?

— Ja, var hon kanske förlovad med någon annan?

— Nej, ingalunda, men — — —

— Ja, men då fanns ju inga hinder! Det kunde vara ett sätt att visa att man trodde på en ärlig karl, som folk misstänkte och viskade om bakom ryggen. Seså, nu lägger jag fingrarna på bibeln, och nu svär jag — — —

Hon tänkte på Magnus om det månne var sant, att han ville studera och var för fin för en simpel och fattig bondflicka? Ja, tänkte hon, han vårar inte mig, annars hade han väl nånstins sagt ett ord om å giftas. Dum har jag varit, som bara gått och trott att det skulle bli så, vet jag vem han vill ha och vad han tänker!

— Nå Hanna, tror hon mig nu?

— Ja.

— Säg: ja, Frans.

— Ja, Frans.

Och Frans talade och övertalade, reste och kom igen, far tjabbade bitti och sent, och så blev det ja efter bara tre dars betänketid.

När han rest med ja-ordet, grät hon först men till sist blev hon lugn och nöjd, då hade det klarnat för henne att hon handlat rätt. Hela tiden vid allt som sedan skett, vid mors tårar och prostens förmaningar hade hon vetat att om hon bara orkade tänka igenom allting igen, så var det rätt och riktigt vad hon tänkte göra.

Den vissheten var hennes tröst och styrka, var gång det kom för henne, att hon inte ville ha Frans egentligen. Det var rätt, därför att det var svårt, och det svåra och det rätta var

detsamma. Men i dag, efter det hon suttit och räknat över alla världsliga fördelar med giftet, då vacklade plötsligt, märkte hon, hennes visshet om att hon handlade rätt. Ty hur kunde det på samma gång bringa henne världsliga fördelar och vara rätt? Den, som målade ut det så bra för sig, som Hanna på lasset i dag, den hittade inte vägen till sitt hjärtas offerplats. Den fick snöpligen hålla sig till det, som rost och mal förtär, det man kunde hålla i handen och stoppa i munnen.

Hon fylldes av ett slags trots. Nu är det, som det är, och jag får gör mitt bästa och hålla efter mal och rost, så det inget förtär, tänkte hon.

När hon vikit ned på stora häradsvägen, mötte hon sin morbror, kommunalordförarn i Ljungheda socken, Anders Petter i Vitamossen. Han gick bredvid ett dynglass och såg lika adlig och ärevördig ut, som när han satt i kyrka eller höll stämma. När han blev Hanna varse, sade han ett ord till sina oxar, och de stannade ögonblickligen med största tacksamhet.

— Det var längesen, började han, att jag såg de. Och det har hänt mönna ting dessemellan.

— I har ju varit sjuker, sade Hanna generad. Så gott det var, att I har kommit opp igen. Hur mår flickerna?

— Flickerna di reder sig till bröllop på Åsen, sade han, och bakar ostekaka och smörbakelser,

och sömmerska har di haft hemma, och fått nya klänningar båda två. Men en vet allri förrän i sista stund, om de får för sig, att de ska resa eller ej. Kanske kommer vi alla, kanske kommer ingen. Ingen ordning här, säger jag, som katten, som blev utkastad julafton.

Med dessa smått spefulla ord syftade han på sitt livs olycka och tunga börda. För sju år sedan steg hustrun upp från mannens sida en morgon, gick efter yxan och höjde den i plötsligt vanvett mot honom. Han värjde sig, och hugget tog på vigselringen, men hann inte hindra, att hon rusade ner till brunnen och störtade sig ner... Den ena dottern var då sjutton år, den andra femton. Efter den dagen voro de lite svaga, som folk sade, de skydde människor och ruvade över olyckan som hänt. Den äldsta satt nu med ett barn, som hon inte hade far åt, och tillsammans skötte de gårdens innesysslor, så pass de förmådde. På Anders Petter själv märktes först långsamt verkan av händelsen. Det visade sig att, när sjukdom kom på, var där inte den kraften att stå emot, man kunnat vänta, och lunginflammationen nu på våren hade tagit ganska hårt. Välståndet i hemmet tärdes starkt av läkararvoden och badortsresor. Men med allt detta var hans gård en av de bäst skötta i socknen, hans åkrar jämnast, hans skördar tidigast och vackrast bärgade. Han var en Job som bröt sten, när det blev för gruvligt, hellre än att skrapa sig med stenskärvor.

I de famntjocka höga stengårderna kring hans släta åkrar låg en del av hans livskraft och det mesta av hans smärta.

— Hälsa di från mig, att di gärna kan komma, sade Hanna litet skyggt.

— Ber du inte mig? frågade han med sitt sorgbundna småleende. Det är kanske för att du väntar, att jag ska lyckönska dig först. Men, som jag sa till brudgummen, när jag mötten i går, och han fråga, om jag inte skulle lyckönska. Jo, nog kan jag lyckönska handelsman, sa jag, men jag tövar lite med å lyckönska min systerdoter.

Hanna blev röd. Morbrodern var inte den förste, som bar fram för henne, att Franse for efter vägarna och frågade alla han mötte, om di inte tänkte lyckönska honom.

— Jaja, kära barn, tillade han, du får själv hösta det du sår, och inte ska jag stämma ner de, nu när det är som det är. Men en sak ville jag riktigt be de om. Äss du skulle råka i någon belägenhet, så du inte vet varsken ut eller in, så förhasta dig inte och tänk dig väl före. Det kan komma så mö utå ett enda misstag. Och längre är det inte opp te Vitamåsen, än att du kan resa därom å söka ett gott råd. Många har rest dit opp och sökt för bå djur och mänsker på din morfars tid å inte ångrat vägen. Ån kunde där kanske vara ett gott råd å hämta i den gamla gården, där mor din är födder.

Efter detta nickade Anders Petter, smackade åt oxarna och fortsatte vägen i sakta mak.

Nu mötte Hanna både skjutsar och gående ständigt och jämt under återstoden av vägen. För varje möte blev hon mera blyg, hon tyckte att alla tittade så besynnerligt på henne, och hon förstod på deras uppsyn, hur de talade och beskärmade sig över detta giftermålet i hela häradet. Det var ju ingenting att skämmas för att ingå ett kristligt äkta förbund med en man, som var fri, och ingen förhandssynd med Franse hade hon att slå ned ögonen för, men likväl skammade hon sig, och resan som börjat så muntert, blev en plåga, innan hon nådde byn. Men det svåraste mötet kom sist.

Medan Hanna ännu var på vägen, hände att Magnus i Nygård kom körande nere i bygatan med mor Sara. De tvistade om vem som skulle ur vagnen för att gå in och handla, men gumman fick till sist ge vika och krångla sig av. I boddörren stod en stor, grann, mörkhyad karl, med självsäker hållning och förnöjd uppsyn, det var Hannas brudgum.

Han steg ur vägen för gumman med en gemytlig hälsning och kom ut på bodtrappan.

— Ska du inte stiga inom? frågade han i inbjudande ton.

— Nä, det ska jag inte, svarade Magnus. Han var arg så det kokade, och det syntes.

— Du var inte så förnäm av dig förr, svarade Franse utan att ta humör.

— Av skadan blir man vis.

Franse skrattade: — Nå ska du inte gratulera mig till mitt gifte?

Detta blev för mycket för Magnus. Giftermålet som han sport först på första lysesöndagen, när han kom hem från skolan, var honom en skam och en styggelse. Samma söndag hade han rusat ner till prostgården och bett att få anmäla jäv emot att lysningen fullföljdes, emedan Franse var en skojare — men det är inget äktenskapshinder, sade prosten. När han genom prosten hört om Hannas himmelska avsikter med att rädda Franse hade han uppfyllts av förakt över ett sådant skrymteri och vägrat att ens gå bort till Åsen sen sin hemkomst. Han hade sport, att hon i dag skulle resa ner till byn med sin utstyr, och han förstod att det var efter henne, som Franse stod och tittade, sprickfärdig av högfärd och välbehag.

— Nej, så ta mig fan, om jag gratulerar dig, sade han med en svart blick.

— Jag trodde annars, att du skulle gilla mitt val, sade Franse med försmädlig älskvärdhet.

Magnus stegrade sig som en häst, som fått en spik i seltyget.

— Jag kunde så gärna lyckönska den Onde till å ha fått en odödlig själ i sitt våld, brast han ut.

Och när han sagt det, ångrade han sig genast. Han såg Franses ansikte svartna av vrede, som en giftig svamp, när man bryter den, och han

tänkte i ömkan på henne, som nu var på väg neråt med sina kistor.

— Säg om det där en gång till, din förbannade rännstensunge, svor Franse, å jag ska lära dig att kalla mig för den onde!

— Jag ska inte säga om det, det flög ur munnen på me, sade Magnus ursäktande. Jag får la bju te å tro, fast det inte vore likt de, att du inte bara ser på de själv, men på henna lycka å.

— Henna lycka hit å henna lycka dit, jag vill ha henne, å jag ska ha henne, mumlade Franse med svart röst, och orden liksom slogo i bojor och järn henne, som nu kom i sista svängen.

I detsamma kom mor Sara med sitt knyte, de båda männen utbytte en mulen hälsning och skildes.

Varför for den stolte Franse kring vägarna och tiggde lyckönskningar av dessa sockenbor, som han såg ner på? Han hade inte frågat efter vad folk tyckte, när han förr tagit sig någon kvinna, men med giftermålet hade han en särskild avsikt: att riktigt komma alla sladderkärningar på skam. Det hade retat honom och något litet skrämt honom, att han var så känd, att alla trodde han ött Stina Snabb, även sedan länsman måste släppan. Nu skulle han visa, att han kunde få den vackraste och sedesammaste flickan i pastoratet, vilket passade utmärkt,

emedan han själv hade lust till henne, och se, det gick som en dans!

Nu ville han veta, om folk också förstod vilken nernäsa de fått, och då hade han ingen annan utväg än att fråga rakt ut. Det blev nästan ett ordstäv sen efter honom: Ska I inte lyckönska mig? sa Franse i handelsbon. Han lyssnade efter klangen i deras röst, som mötte honom på vägarna eller steg inom boddörren, han forskade efter deras ansiktsuttryck, och så småningom kom han att lägga en obegriplig vikt vid de svar han fick. Kompassnålen darrade i hans själ och visade inte kurs, därför styrde han efter andra. Nästan alla förklarade med mer eller mindre ärliga miner, att nu kunde de väl inte tro annat än att handelsman skulle komma i stillhet, och Hanna för sin del, hon trodde ju att han skulle börja ett nytt liv, stackarn, fast det dära nya livet, det var nog hon själv, som skulle pröva det, hejsan. Men för allan del, en gift kar har det ju så ställt, att han kan leva utan att gripa till grova synder och lättfärdighet. Och om den gifta karn dessutom är förmögen, har pengar på banken och ute på bygden och köper sina varor kontant, så bör han kunna nöja sig med att driva in sitt och ta skälig vinst av affärerna. Det var alltså inte otänkbart, att Franse Adamson efter sin glada ungdom nu vid trettiosju år kunde bli ett riktigt mönster av sedesamhet och oförvitlighet, och det kunde ju ha sina fördelar.

Så långt hade han kommit, då Magnus i Nygård, utan att väja för vem han talade till, dristade svara, att han kunde så gärna lyckönska den Onde som Franse Adamson. Och se, då kände han i ursinne och välbehag på en gång, att det ordet gav eko inom honom, som ett sant och ärligt ord ger eko.

Magnus oförskämdhet väckte som ett slag på porten ett väsen, sovande i hans hjärtas hus. Det rörde på sig och sträckte på lederna och Franse, som inte var van att känna så noga efter, förnam dock på ett besynnerligt sätt sig själv såsom uppdelad, så att han var både härskare och slav. När härskaren behagade vakna och tala, då var det han som bestämde. Den där lille osynlige anden, han tålde inte knyst och lyssnade inte till vad som var klokt och vettigt, men det var ruter i honom i stället.

Det varade blott ett ögonblick, så var denna förnimmelse borta, och Franse skrattade själv åt sina fantasier. Vad han nu kände, var bara en stor munterhet och kraftkänsla, och när Hanna nu kom, förskräcktes hon över hans glittrande ögon och bullrande skratt: var han drucken, måntro?

Men när han grep om henne för att lyfta henne ur vagnen, och hon kände hans hand mot sitt hjärta, som darrade ännu efter det snäva mötet med Magnus, då förstod hon, att han var så vida nykter, att han inte förtärt sprit.

Mor Fia kom ut på förstugubron i vita strumpsockar med svarta tygböter på.

— Ska I nu släpa in bråtet stora vägen? sade hon. Skulle det inte kunna duga åt köket.

— Ja, men di ska ju oppepå.

— Ska di oppepå, di måtte väl kunna stå härnere?

— Seså, lugna se mor, sade Franse, gå nu ner till sitt och titta te gubben så kommer Hanna å hälsar på.

— Nä si det blir då ingenting av i dag! skrek gumman.

— Göre, som jag har sagt mor, för så blir det.

Hanna hade aldrig sett sin svärfar förr. Han låg för det mesta till sängs på sin ålderdom och kom inte ut ur sin kammare. Gammalt folk menade, att han inte vågade visa sig, emedan han hade oförsonade brott på sitt samvete, men de historierna hade avspelat sig, innan Hanna föddes och om hon erinrat sig någon antydan därom, hade hon tänkt, att det var väl med det pratet likasom med Stina Snabb. Men likväl blev hon rädd för gubben, där han satt i sängen inne i kammaren. Gamla brukade alltid krypa ihop inför döden, men han föreföll ännu vid sjuttiosju att vara lika väldig som Per vid trettiosju. Hans hull var slappt och dött, man såg att han varit slaggrörd. Denna förfallna gamla hydda, så nära sitt sammanstörtande och sin förvandling, var heller inte riktigt snygg, trots att besöket var väntat. Gumman, liten och rörlig, snusbrun och

rynkelig, sprang omkring och gjorde uppmärksam på allt obehagligt. Men när en ble utkörd ur sitt hus och fick flytta ner i ett sånt härje så. Där- emellan sysslade hennes tankar med Hannas kistor, och hon avbröt ideligen Hannas mödosamma samtal med gubben med frågor om innehållet, om när hon skulle packa upp, och var hon hade nyckeln. — Va säger du, har du inte nyckeln me de?

— Nej, vad skulle det tjäna till, när jag ändå inte ska packa upp, förrän jag kommer hit på allvare.

— Ha, ha! lät Frans och även från ruinen kom ett ljud, som skulle föreställa skratt. Gumman fnurrade till och lämnade rummet. Så fort hon var utom dörren, blev gubben med ens livligare, han makade sig bättre upp i sängen och böjde sig fram för att titta på Hanna.

— Är du van att rykta gamla? frågade han.

— Nej, men jag tyr väl lära mig, om I tränger hjälp.

— Ja, sir du, sade gubben, ja sa sä de en ting. Fast hon ser hörker ut, så tror jag hon tryter rätt vad det är, knall och fall så att säga.

— Hoppas inte på det far, hon är så illbattig, så hon lever nog över oss allihop, di vill inte ha henne varsken i himmelen eller helvete, och Frans skrattade gott åt sitt skämt.

— Säger du det? suckade gubben och nu gick det äntligen upp för Hanna, att de talade om makan och modern.

— Tror inte far för resten, att fru Adamson får annat att göra än passa er? Hon ska stå i bon och expiera eller sitta på virandan och virka, när hon har tid.

— Nej, men Frans, sade Hanna, nog vet du att jag gärna vill — — —

— Men si, nu är det frågan om vad jag vill.

— Det kvalmar me å höra de, sade gubben, men kanske fru Adamson vill ändå göra sig så gemen och fly mig mjölkakrukan?

Hanna gjorde som han bad och frynte litet åt dess ruskiga utseende. Hon tog med sin rena näsduk och torkade av de värsta skovorna, där gubben skulle dricka.

Frans stod otålig och såg på.

— Gubben har levt i smuts i sjuttiosju år och mått bra av det, sade han. Så bry dig inte om att införa någon nymodig renlighet här nere hos de gamla i stugan. Annars får du vara så go ve di som du vill.

I köket uppe i stora byggningen stod gumman och trätte för pigan över Hanna, som inte tagit nyckeln med sig. Hanna låtsades inte höra, hon steg in och framförde sin hälsning från mor om en kopparkittel mor behövde till låns för bröllopet, och så var det så, att mor inte ägde mer än ett halvt dussin silverskedar, och så många var bara prostens och pastor Sime-liuses och länsmans — — —

— Det är jag, som har nyckeln till silvret, sade Franse.

— Fly mig na då, bad Hanna, så ska jag ta fram själv, vad jag behöver — — —

— Ska du ge henne nöckeln, skrek gumman, när hon inte en gång tör ta sin med sig hit!

— Var lugn, mor, sade Frans, den nyckeln behåller jag, och jag ska ta fram vad som ni tränger.

Hanna blev stående när han lämnade köket och såg sig om. Det var inte så vackert som det där hemma, på långa tag. För det första var det inte så rymligt, och inte alls så hemtrevligt. Här stod en vanlig kokspis med kupa i stället för den stora välvda vita murspisen därhemma som sköt ut i en väldig halvcirkel i rummet. Den var ju gammaldags förstås och tarvlig, men där fanns plats för allting på tegelmuren och den hamrade järnplattan, och kaffe och allting höll sig varmt. Bakugnen var så liten här också, hon kunde undra om draget var så bra som i den därhemma. Besynnerligt nog, här kom hon från ett fattigt hem till ett rikt, och så förlorade ändå allting på jämförelsen. Golvet var grått fast nyskurat, fällbordet och gardinerna likaså, hon tyckte att vråarna sågo svarta ut. Jo, det skulle bli ett arbete att skura upp allting, i stället för att hon borde ha tagit emot det strålande blankt, förstås. Och sen de gamla — — —

Men en sak hade de då bättre här än hemma,

och det var kopparn. Så mycket och så grann koppar fick man sällan se, och blankskurad var hon också.

Hon steg, utan att närmare tänka därpå, upp på en stol för att själv ta ner kitteln hon ville ha.

— Kan du inte bida, till dess vi fått kaffe? frågade gumman misslynt, men Hanna hade redan tagit kitteln och lyft ner den.

— Å Jesus! utbrast hon.

Hennes tonfall väckte gummans uppmärksamhet, där hon stod och vaktade kaffepannan. Hon tittade upp och såg Hanna, den nya härskaren över det kära kök, där hennes livs arbete var nedlagt, såg henne stå där uppe på stolen liksom förstenad, med kopparkitteln i sina höjda armar. Hon hade upptäckt, att bara den halvan, som stod vänd utåt, var blank, den andra var ärgig, smutsig och trög, som man aldrig rört den med en trasa. Och hon hade upptäckt än mera, att detsamma var förhållandet med vart enda ett av de vackra kopparkärlen, som hon beundrat nyss, när hon stod därnere.

— Vad står du och glor efter? frågade gumman buttert, en hinner inte mer än en hinner.

Hanna tycktes liksom vakna ur en dröm, hon ställde upp kitteln igen med den blanka sidan utåt, och hennes kalla händer föllo ner utefter sidorna.

Allt som hänt under dagen, Anders Petters allvarsamma tonfall, där han stod vid sitt ox-

lass och rådde henne att aldrig förhastad sig, mötet med Magnus, Fransa munterhet, hans grovhet mot far och mor, den obestämda vantrevnaden i den rika gården, allt hade förberett sinnet på något som skulle komma, på ett slag — utan att hon rätt märkt det. Men det var denna rad av kopparkärl, som öppnade hennes ögon helt. Med ens begrep hon vad det var för hus, på vars tröskel hon stod, färdig att gå ditin för alltid. Ett lögnhus, ett bedragarhus, ett hus som gömde på något, som teg över något, ett hus där man icke förstod det som den enklaste husmor hade i blodet, att ha sina kärl blanka på alla sidor.

Med sanningen följde fruktan. Hon var ung, hon var långt borta från mor, hon var en, de voro tre. Hon hade velat friköpa och var själv såld, rädda och var själv förlorad. Hon skulle inte lära dem att blanka kopparn runt om, men de skulle tvinga henne att följa husets sed. Mor hade sagt en gång: hustrun får allt bli som gården.

Varifrån kom denna vanvettiga förskräckelse så plötsligt? Fanns det i rummet någon mer än den slamrande gumman och hon, något verkligt fast icke synligt? Hon kände det som när man inne i ett mörkt rum förnimmer den tysta närvaron av en gammal elak katt.

Var det framtiden, var det hennes egna år med pina och kval, som allaredan funnos färdiga och ofrånkomliga i det hus, där de skulle ingå i tiden och utgå ur den?

— Hanna, ropade Frans i dörren. Kom och säg, om det här silvret hinner?

Hon klev ner från stolen, ovigt som en stelfrusen. Silvret? Hade han hela tiden bara suttit och plockat i silvret? Var det inte länge sen? Nu satte gumman pumpan i fodralet, så kan världen förvandlas medan en kaffepumpa kokar.

— Vad går åt dig, frågade han inte utan vänlighet, har mor varit ilak? Det brydde honom inte att gumman hörde vart ord. Nå, varför svarar du inte, har ni redan kommit ihop er?

— Inte än, sade gumman, men det kommer väl.

Hanna ville till varje pris intala sig själv mod, hon blev plötsligt kavat.

— Det behöver vi inte göra nån gång, om det bara får bli jag, som styr huset, sade hon. Och det är väl din mening också Franse, att det ska bli så. För två viljor kan inte råda, och jag behöver inte vika, mor har sitt därnere i stugan.

Han spärrade upp ögonen.

— Är du av den ullen? Har det redan stigit dig åt huvet att bli matmor här på stället? Han skrattade till. Då hade hon så smått lurat honom tillbaka, han hade trott, att hon var from och ovärldslig som ett lamm. Men det missagade honom inte, att hon försökte ta makten från gumman, som ännu ingen dödlig kväst. Han var viss, att han ändå för egen del skulle kunna köra raka fåror, mycket raka, eller också krokiga, men hans krok, med mamsellen.

— Drink kaffe först, sade gumman och låtsade märkligt nog, inte om utmaningen. Hanna krusade inte. Hennes enda fega längtan var nu att fly, att komma bort, ännu hade hon rätt att lämna detta stället, när hon själv fann för gott. Hon drack kaffe i största hast, trots att hon retade Frans med sin brådska: vad har du för ko på isen, Hanna, kan du inte lugna dig? Märren är trött.

Han hade tänkt, att hon skulle bli slagen med häpnad av så mycket gammalt silver, men hon tänkte inte på, om det var mycket eller litet, tungt eller lätt. Hem till mor bara, hem till mor. Kitteln nämnde hon ingenting om, hon hade tänkt att säga till mor att hon glömt den. Mor kunde ju låna på Nygård, där hade de blanka kärl. Men när hon kom ut stod den på lasset, blank runt om.

Till Hannas förskräckelse satte sig Franse upp i framsätet och tog töm och pisk. Inte må du tro, att jag låter dig resa ensam på vägarna med silver för flera hundra kronor, sade han strävt.

När de satt i gång vände han sig om och sade till gumman: jag stannar hos na över natten.

— Nej, vad ska de nu tjäna till! sade gumman.

Och för en gångs skull tyckte Hanna, att svärmor hade rätt.

Hade Frans anat, att hon hade funderat på att resa raka vägen till prostgården?

VI.

Silvergaffeln.

Midsommarafton var bröllop på Åsen. Den sista biten upp till gården pryddes av brudgranar, så nyss barkskalade, att det vita träet lyste fuktigt upp till toppen, där den gröna vippan vajade. Ungdomen på Åsen hade gjort en äreport, och Nygårds hade som grannar fått lov att resa en för att icke alldeles skämma ut sig. Magnus själv hade efter en del motsägelser och mullrande gått ut och huggit ris och löv, som han dängde från sig åt pigan på backen. När han såg henne sitta och binda namnchiffret kom minnet fram om den kvällen, då han suttit på kyrkestenen och tittat på några andra bokstäver och det sökte honom så, att han måste hastigt laga sig undan. Medan han gick och drev i hagarna och slutligen kom bortåt Åsens kallgård, fick han genom gårdsgårdstrolorna se Kokemartina, som låg i landen och grävde efter tidigpotater. Han vände genast, men förstås, den käringen hade fått syn på honom.

— Nå Magnus! sade hon, på sitt vanliga enfaldiga sätt, jag skulle då ha vågat saligheten på att det var han, som skulle dragit brudgummeskjortan på här i morgon och inte den där Franse.

— A han är väl mö rikare å finare än jag, sade Magnus, så nog är väl Efraim mer nöjder med honom till måg i huset.

— Ja, Efraim! sade Martina menande.

— Åja, hon Martina, ska inte försöka å inbilla mig, att inte Hanna är storbelåten med så präktigt gifte. Kvinnfolk sätter inte sånt värde på något, som på rikedom å kläder och vävar, å silver, å koppar, å tocket.

— Hör nu han, Magnus, sade Martina, har han nånstins frågat henne vilket hon gjore? Har han frågat henne, om hon ville bli bondhustru på Nygård hellre än handelsmansfru i Mellangården? Nä, se det drar han på, för den lilla småsaken, den har han glömt. Har han aldrig tänkt på något, som var finare än en bondflicka? Jag har nog sport nere te Liljelunds, att han skriver te en fröken nere på skolan och får svar!

Men så fick Martina inget svar! Innan hon slutat sin harang var Magnus försvunnen, och med tidigpotater i förklädet och ett triumferande löje på läpparna tågade Martina tillbaka till brölloppshuset, som sken så nystruket rött och vitt som en polkagris. Ja, Efraim höll detta giftet för att vara till den grad storartat, att han även

strukit uthusen, som hittills stått där gråa i tjugufyra år.

Bröllopsdagen sutto de inbjudna i sina skjutsar på vägarna och talade om huru detta äkten-skapet månne vända sig, som skulle stiftas i dag. Stämningen var i allmänhet tryckt, ty himlens juver voro sinade, torkan hade gjort skada på säden och slåttern, och därför spåddes rikligen ofärd, fast man hoppades det bästa.

Men den, som inte var ängslig, det var Efraim. Han hade tagit sig en liten gök, och kanske en halvkopp med, i sällskap med brudgummen, som kommit tidigt, medförande sprit och cigarrer. När skjutsarna körde fram, stod han på trappan och sprang fram och tog emot förninga-korgar och bunkar: Stigen in, varen så goda, sade han, så grant väder! Ja denna gången är det annat roligt att hålla bröllop än för äldsta flickan!

Anders Petter kom verkligen resande och bredvid sig på framsätet hade han pastorskan Simelius från Appelryds annexförsamling. Dött-rarna sutto med pojken emellan sig inklämda på baksätet. Vid avtagsvägen till komministergården hade fru Simelius, den arma människan, stått och tiggat skjuts. Pastorn hade inte råd att kosta på häst själv, men lika litet hade han råd att avstå från detta kalas. Därför hade han själv gett sig av tidigt och tillsagt hustrun att ställa sig i god tid vid vägen och följa med kom-munalordförarns eller nån annan.

Men rätt vad det var körde prostaskjutsen upp på bröllopsgården, och där satt Simelius bredvid prosten och körde. Man undrade ju smått hur det hängde ihop, men nästa skjuts kunde ge besked om vad som hänt.

Prostens hade hunnit upp Simelius, som kom gående barfota med stövlarna i handen. De där stövlarna, det visste alla, voro en gammal tviste-fråga mellan komministern och hans ämbetschef, som höll före, att det inte passade en statskyrkopräst att springa längs vägarna även om sullädet var dyrt och Vår Frälsare gått barfota själv, de två skäl, som Simelius sades ha anfört. När han nu grep Simelius på bar gärning, stannade han och anmodade honom att sätta på stövlarna. Utan ett ord slog sig Simelius ned på väggkanten och knogade med att få stövlarna på sina svettiga fötter. Under tiden hopade fröken Lena av och erbjöd pastorn att sitta upp i stället bredvid prostinnan på baksätet, det var inte så långt kvar, och hon gick gärna. Men se då flög adjunkten av i samma stund, och slutet blev, att båda de unga fingo gå, och Simelius måste sitta upp bredvid prosten och köra.

Denna gång var Efraim vördnadsfull mot prosten, som dock inte hade glömt hans uppförande då det togs ut lysning för Hanna och visade sig ganska stram.

Fullkomligt lyckliga blevo inte varken Efraim eller hans måg, förrän länsmanen själv blev synlig. Han kom körande med klatsch och damm

och gnistor under hovarna, ty han hade en ung häst och en ung fru, och stolt var han över bägge.

— Kommissarjen kommer som han vore själva landshövdingen, smickrade Franse och lyfte artigt ur den lilla fjäderlätta frun, som var så liten att hon hade barngaloscher, det visste hela socknen. Och kommissarjen strök sin gråsprängda mustasch och tog inte illa upp, tvärtom.

Äntligen voro alla komna, även adjunkten och prostgårdsfröken. De voro andfådda och muntra, vilket förklarades av att de sprungit kapp. — Men jag ska springa kapp med er, tänkte prostinnan.

Gästerna bjödos kaffe, allteftersom de kommo, och under tiden togos förningarna upp ute i köket, där Martina och pannorna fräste i kapp.

Husets äldsta dotter, torparhustrun Anna, som var moder till sex barn nu och inte skämdes att gå med det sjunde, radade upp smörklimpar, ostekakor, smörbakelser, spritsar och spettekakor med andakt och glädje på samma gång över alla dessa många guds gåvor. Hennes eget bröllop hade varit utan både gäster och förning, men det var ju inte mer än riktigt och rätt, ty vad var hennes fattiga man emot den rike Frans Adamson?

— Det här är mor Saras i Nygård, hon bakar alltid så dåliga ostekakor, så den ska jag be mor, att jag får ta med me hem åt di små.

— — —

Vigselrummet var oppepå, och när mor Katrina såg, att prosten började bli otålig över att inte få börja, gav hon tecken åt Efraim, och han bad gästerna stiga upp.

Med kappa, handbok och djupt allvarlig uppsyn intog prosten sin plats bakom det hemgjorda altaret, som Martina dekorerat så fint som en sockerbagartårta. Gästerna ställde upp sig, det dämpade samtalet avstannade alldeles, och allt var redo.

Magnus hade gått ner i trappan för att slippa vara vittne till skändligheten, där stannade han och såg uppåt för att se brudens kjortelfäll. Då hörde han brudgummen säga i skämtsam ton: siså, kom nu, var inte rädder, att viga sig är lika enkelt som att snyta sig. Och på det gingo de in i vigselrummet, medan Magnus stod kvar och tänkte, att det kanske kunde vara skäl i att göra det något svårare.

Så snart brudparet stod ansikte mot ansikte med prosten, gav han ett tecken och man stämde upp: nu blott för världen två, för Gud ett liv, en anda, de sälla makar gå, att sina öden blanda. Sången gick rätt skralt. Var hade Magnus tagit vägen, som brukade leda så förträffligt?

Anders Petter, utmärkt fin i sin bästa svarta hemvävda kyrkedräkt med väst, som enligt gammalt snitt gick upp under hakan, stod litet av-sides, stödd mot väggen snett bakom prosten, så att han kunde se alla ansiktena. När han som nu var nyrakad och ren, var han påfallande

lik mor Katrina, sin syster, dock mera härjad av livets framfart men ändå med ett större lugn och klarare ljus över ansiktet: ett svedjeland, där man hittade blommor och söta bär bland bränderna. Han hade nog sett blickar, som läto förstå, att folk misstuckte att han stod stödd mot väggen, men han råde inte. Han hade plötsligt fått svindel i det kvava rummet med alla de korsfästa midsommarblommorna, som döende gävo från sig en söt kvalmig lukt. Det hade kanske inte betytt så mycket, om han inte kommit från en svår, sömnlös, ångestsveltig natt. Flickorna hade hållit honom vaken med spring och fjäsk större delen av natten för att bli färdiga att resa till bröllop. Han hade kunnat sluta sig till deras planlöshet och förvirring i dessa ljud av lådor och dörrar, som öppnades och stängdes och öppnades igen, och klen efter lunginflammationen som han var, hade han kommit i riktig skakning över vad som skulle bli deras öde, fattiga barn, när han skeppade upp, vilket han fick dagligen vara beredd på. Han hade visserligen en son, men den var i Amerika, gift med en miss, själv mister med dullar i plånboken. Förvisso skulle han aldrig våra gården så mycket, att han kom hem och övertog den, om han annars dugde till det numera. Men sin arvelott i pengar, den ville han nog ha ut, aldrig har man sett, att den som är rik skänker efter sin fordran. Anders Petter hade inte mer manfolk att räkna med än den fyraårige pojken, som sprang där på går-

den, son av äldsta dottern och en ovanligt dum och drullig dräng de haft. Nej, gården skulle få lov att säljas förstås, och där skulle flickorna stå med ett par tre tusen kronor var och förresten inte hem och inte skydd i vida världen. Han låg och undrade om han skulle hinna och få råd att bygga en stuga åt dem och så avskilja en åkerlapp, för med några tunnor potater kan man hålla gris, och den som har gris, den har ändå något att trygga sig till här i världen. Medan han grubblat på allt detta, kom det för honom så starkt och övertygande, att i samma timme och stund låg hans syster Katrina vaken som han i sin svett och tänkte på det, som varit och framfiden, på föräldrahemmet och de gamle, som sovo under torvan, på de unga som inte hade den kärnan i virket som de. Frågade hon sig väl så som han: Hur kan jag svara för mina barn, när jag ska avlägga räkenskap? Anders Petter, när han kände svaret, han visste vad han förbrutit, när han gifte sig med en flicka, som förde det farliga arvet från en släkt med många svagsinta in på gården. — Men jag ante det inte! Jo, det fanns en viskning inom dig, fast du lyddes inte till den, eftersom flickan behagade dig.

Anders Petter ryckte till vid en halvkvävd snyftning, och hans blickar flögo längs efter halvkretsen av ansikten, som omgävo brudparet. Lite tårar hörde visserligen till på ett bröllop, där de gifta kvinnorna gärna offrade sådana på sina minnens altare, men det låg något mera i denna.

Närmast framför sig hade Anders Petter mor Fia i Mellangården, hon stod längst invid väggen, emedan man velat ha henne mitt inne i rummet. Hon kunde då inte ha gråtit, hon stod bara och nöp i sin tjocka sidenklänning med draperad kjöl, som sytts inne i staden, och i vilken hon såg ut som ett sjufalt värre spektakel än någonsin. Bredvid henne stod Efraim, så glad att han knappt kunde hålla sig allvarsam, så pastor Simelius med flackande blickar och hungrig uppsyn, därefter prostinnan, och hon klappade sakta mor Katrina på armen, ty det var hon som gråtit.

Anders Petters blickar vandrade ut över rummet; bakom de svartklädda äldre gästerna, flockades ungdomen vid dörren. Där stodo Katrinas tre präktiga pojkar och bredvid den äldste hans egen yngsta dotter Lina, en vacker flicka, lite lik Hanna, med de bruna ögonen och det långlagda ansiktet som gemensamma släktdrag från Vitamossen. Men det låg liksom den lättaste imma över förnuftets klara spegel alltsen olycksdagen med mor, och inte var hon ordentligt upplärd i sysslorna. Just i dag, såg hon ovanligt lugn och vettig ut, och en tanke skar igenom fadern: kanske ändå! Det hade ju varit hans sorg och grämselse, att inte Lina kunde bli gift med en av Åsapojkarna, som så kunnat ta över sin morfars gård. Kanske ändå! Hur gärna byggde han inte då stugan åt sig och Mia, och låte de unga ta vid, han var trött, han

hade stritt och stretat med stenarna i jorden i hela sitt liv, på det att den, som kom efter honom, skulle få släta åkrar.

Men Hannas ja på prästens fråga trängde nu igenom hans omsorger och tankar; han vände blicken mot henne. Hon var som ett Sarons blomster, i sin vita slöja och myrtenkrona, ansiktet stack upp ur det vita kråset på halskragen som en liten liljeknopp. Anders Petter, som sett mycket i sin dar, han sökte tyda hennes anletes skrift, vad hade hänt, sedan hon for ner till byn med sin blå och röda kista? Så mycket visste han — allting spörjs — att brudgummen hållit bröllop på egen hand häruppe sen dess, och han kunde nästan tänka sig, att hon borde vara krossad av hans väldiga lusta som korn mellan kvarnstenarna. Frans hade strukit omkring ogift till trettiosju års ålder och var alltså känd. Men om därav kunde förklaras en viss bruten viljelöshet, likt en hunds som lärt känna sin herre, så fanns det dock något annat att läsa i hennes ögon, i hennes spända min, en annan vetskap, men vilken?

Per Adamsons sinnesstämning var inte svår att tyda, han var belåten, men fann själva ceremonien tråkig, och önskade prosten med sitt långa tal åt helvete.

För prosten, om också inte för någon annan, var detta brölloptal av den största betydelse. Han hade noga genomtänkt det på förhand, och han hade rest till Åsen egentligen blott för det

talets skull. Prostinnan, som icke blivit invigd i hans förtroende, men ändå anade något av vad som rörde sig inom honom, hade slagit fram, att han kunde ju låta lille Lars fara till Åsen och viga, så sluppe han den långa resan och den långa bröllopsmiddagen. Men prosten avvisade detta förslag med en hetta, som ytterligare stärkte prostinnan i hennes farhågor att han förehade något, och så reste de då av. Prosten ville att intet missförstånd skulle råda om hans ställning. De finge inte tro, att han kom till detta bröllop för att lysa välsignelse över ett rikt och förmånligt gifte. Inte heller, att han såg igenom fingrarna med orätten, därför att det fanns pengar att överskyta den med. Och så kom bröllopstalet mera att likna ett skriftermål. Alla utom brudgummen, som tänkte på annat, lyssnade andäktigt till hans flammande ord om all världslig rikedom's fåfänglighet och snara, om välmågans och välmaktens usla tomhet, där inte den skinande fläckfria hedern fanns, om människans jämmerliga irring och blindhet, som icke inser vad som är det ena nödvändiga. Och alla tänkte, att det var vackert och sant. Mor Katrina grät än värre, men Efraim tog det lugnt, Guds ord fick ju ha sin plats och tid, och nu var Frans Adamson hans lagliga svärson.

Prostinnan såg att Elias var uttröttad innan det slöt, men samtidigt så lycklig — inte minst över att ha blivit trött i den oförfäradе sanningens tjänst — att hon inte kunde beklaga vad som

hänt. Nu skulle han känna sig lugn och nöjd i känslan av att ha sänkt till fästet sanningens flammande svärd i dessa själar.

Ingen sade ett ljud efter talets slut, men alla gingo fram och togo brudparet i hand, först prosten och prostinnan, den senare med en liten skamsen känsla av att bruden alla tal till trots dock nu var lämnad att på egen hand reda upp sitt öde.

Det bjöds omkring franskt vin och bröllopskarameller med deviser.

»Om du följer dygdens bana
blir det slutligen en vana,»

läste länsman högt.

— Nå, det låter ju lovande. Frans skrattade och såg hjärtans gemytlig ut.

Hanna stod kvar där hon stått under lyckönsningarna med ryggen mot altaret. Hon fick ju inte gå ned och hjälpa mor, fast hon hörde hur brått de hade därefter, slamrade och sprungo. Först i morgon på annandagen var det hennes tur att passa upp gästerna. Mannen stod och talade med länsman, och hennes blickar sökte denne förrän Frans. Hon sökte uppfatta vad de sade, hon studerade länsmans ansiktsuttryck och hans tonfall med allt uppslukande iver. Och om han skrattade, flög ett litet rörande återsken av hans munterhet över hennes drag. — Nu begriper jag lite bättre, tänkte Anders Petter, som noga följde det lilla uppträdet. Han ynkade djupt

den, som var tvungen att vakta länsman på detta särskilda sätt.

För att ingen annan skulle fästa sig vid hennes upptagenhet av länsman, gick han bort och tog henne med sig till soffan under fönstret, där den lilla adertonåriga länsmansfrun i sin egen vita brudklänning satt och sneglade på fru Simelius' lagade svarta klänning och olagade svarta tänder. Den stackars fru Simelius anade dunkelt, att hon borde inleda ett samtal med den lilla länsmansfrun, men inte en enda mening kom henne i huvudet. Hon var plågsamt hungrig, ty frukosten hade inbesparats i hemmet, och i de omständigheter, vari hon befann sig, växte hungern och antog kolossala former. När hon fick se Magnus i Nygård gå förbi dörren med ett par stolar, fick hon ett olyckligt uppslag till konversation: Hur kom det, att Magnus försvann före vigseln, frågade hon, det märktes minsann på sången, att han var borta.

Hanna knep ihop läpparna och svarade inte.

Anders Petter såg med medlidande på den olyckliga prästfrun, kanske anade han hennes belägenhet. — Kanske frun och jag skulle gå ned och se om det dagas med middagen, sade han, fast inte bruden är hungrig, så kan väl vi andra vara det. De flesta bröllopgästerna hade redan givit sig av i samma ärende, men Frans stod ännu och talade med länsman och låtsade inte märka, att denne blev alltmer tankspridd. Hanna gick fram till gruppen, lydande en oemotstånd-

lig drift. Länsman log, bugade och kallade henne för lilla fru Adamson. Ack om hon kunnat läsa vad den mannen tänkte bakom de sockersöta orden!

— Varen så goda och stigen ned, ropade äntligen Efraim, och mor Katrina föll i: varen så goda, nu har vi lite middag!

När fru Simelius halvdöd kom ner, såg hon att mannen stod i ett hörn och tuggade. Hon greps av ett gränslost hat emot honom: å han förser sig, men mig glömmet han, fast han vet, hur jag har det ställt. Och det ska vara en präst, han är värre än en rackare.

Ungdomen åt på planen, och när bruden där inne fördes fram till matbordet för att ta före prostinnan, såg hon genom fönstret, hur Magnus dock redan skaffat fröken Lena en smörgås. Och två stolar fick hon, en av adjunkten, en av Magnus bevars, hon satte sig på båda. Hanna hade aldrig tänkt på, att hennes man var så gammal förrän nu. Vad det var ledsamt att sitta härinne bland idel gamla, som bara åto eller tittade på maten, medan de andra togo. Den där Simelius han liknade grisen, när man nån gång kunnat glömma att passa honom, så han fått sitta över ett mål. Mor bar in och bjöd och bjöd och bar in och var så trött, så hon knappast visste vad hon gjorde. Far gick och drog gubbarna i rocken och viskade om brännvin i lillkammaren och trodde förstås, att inte prästerna märkte det. Svärmoran satt bredvid prostinnan och ta-

lade om torkan och sade: Jag ska sä prostinnan att det blir likadant nödår som 68. Då regnade det bara en gång på hela sommaren, och det var, när jag torkade kläder. Tro hon inte? Jo, si de slår allri fel.

De båda prästerna sutto vid ett fönsterbord och ingen av dem sade ett ord. Prosten såg nästan förstenad hur Simelius åt, miste själv apptiten därvid. Mor Katrina gick bekymrad ut i köket och meddelade Martina, att prosten inte ville äta.

Men Martina lät sig inte nedslås av denna underrättelse. — Jag vet, att maten duger åt han, för jag har lagat hans mat i åtta år, sade hon. Och hälsa hon prosten, mor Katrina, att när jag går i kyrkan, så är det min skyldighet å höra på vad han säger, och när han går på mina kalas, så ska han i gengäld äta vad jag lagar.

Mor Katrina suckade och gick in igen. Far han gick på i ett kör, om hur mö roligare detta bröllopet var än Annastackarens. Mor Katrina ville inte ge mycket för den roligheten och tänkte, att detta kanske var straffet, för att hon den gången varit så elak vid den fattiga brudgummen.

Anders Petter satt på vedskruppen och lekte med Annas två näst minsta barn, medan han funderade på hur det skulle vara, om Anna och hennes man kunde ta vid på Vitamossen, när han snart nog inte orkade mer. Anna hörde ju strängt taget till släkten likaväl som bröderna.

— Hör du, Anders Petter, sade Katrina, det går allri an, att du sitter där med ungarna. Det ser så sökent ut därborta hos prästerna, och Efraim har allri nån framgång med prosten. Sätt de därborta och språka vid honom lite, är du snäller.

Anders Petter och prosten brukade alltid ha mycket att tala om: skolhusbyggen och reparationer, väderlek, skörd och fiske, ja ibland talade de politik, som Anders Petter var gott hemma i. Men i dag gick det smått med samtalet, båda voro tankspridda och tappade tråden i vad de hade att säga. Prosten tittade ut på gårdsplanen, där hans dotter och Laurentius Petri höllo till, Anders Petter följde med ögonen vad som hände och skedde i matsalen. Därvid gjorde han två märkliga upptäckter, som satte honom myror i huvudet. Först fick han se länsman stå borta vid tallrikshögen och ta sig tallrik och gaffel. Men gaffeln satte han inte i maten, utan den stoppade han i fickan, och det var väl inte meningen, fast silvret var till herrskapernas bruk.

— Vem har I lånat silvret av? passade Anders Petter på att fråga Anna, medan han tog ett glas dricka nere vid dörren.

— Det är Mellangårds, förstås.

Den andra upptäckten gjorde han genom att lyssna till några ord, som fälldes mellan Efraim och Franse. Han visste att Efraim var uppborrdsman för det, som samlades in till de hung-

rande i Norrland, och det var inte svårt att begripa vad som menades, när Franse frågade: — Ger I kvitto?

— Ger va för la?

— Ja äss I inte en gång vet va kvitto är for la, så kan i gott räkna av ett par tunnor för besväret, så gör man alltid ve affärer.

— Två tunnor? — Ja, visst svärfar, ella tre.

Anders Petter blev mörk i hågen, att Efraim gav sig i svärsonens våld för två fattiga tunnor havre, eller vad det kunde vara, det tydde på att girigheten så småningom blivit ett begär, som segrade över både fruktan och rättskänsla. Emellertid så tänkte Anders Petter rädda honom för denna gången, från di där tunnorna havre åtminstone. Han skulle inte påminna honom om räakenskapen han måste avlägga inför Herrens tron, men han skulle säga honom att det måste bli redovisning vid nästa stämma, det toge nog bättre. Prosten såg lite förvånad ut, när han fick upprepa en fråga två gånger, det hade aldrig hänt förr med Anders Petter. Och när han efter middagen, som slarvats undan på fem timmar, tagit avsked och lyckligen kommit upp på sin skjuts, med Laurentius som kusk, var det första han sade: Han började bli lite slö, den goda Anders Petter. Gudskelov att inte middagen drog ut längre än den gjorde.

Prostinna ville inte lyssna till klander mot Anders Petter.

— Han hade väl sitt att tänka på, som lite

var tycks ha haft på det här bröllopet, både bruden och stackars Klara Simelius och du och jag — vid dessa ord hettade det till inom de båda ungdomarna — och den stackars mor Katrina. Vad nu Anders Petter angår, så kan det väl inte ha varit så roligt för honom att se ungdomen rusa, som om det inte fanns allvar i livet.

— Ack mor, tänkte Lena, att du inte unnar den stackars flickan från Vitamossen, som haft så rysligt ledsamt, att vara lite glad — —

— Anders Petter han har haft nog och övernog i hela sitt liv, sade prostén. Men ser du Lovis, det är just kännetecknet på en karl, som går lite över de vanliga måtten, att han kan ha sitt att bära och ändå med klokhet och vakenhet handha offentliga angelägenheter. Därför kan jag inte förklara hans likgiltighet för både skollärarns potatiskällare och Fattistuanas pojke som har fallandesjukan, på annat sätt än att han är tagen av åren och sjukdomen, så att själsförmögenheterna slappnat. Men det här kan ni fruntimmer inte förstå, för era bekymmer, det är just er verksamhet det. Men det är synd med Anders Petter, för han har varit en pelare och ett salt i församlingen, och det blir svårt, att inte säga omöjligt, att finna hans like bland de yngre.

— Heter det inte alltid så, far? vågade sig fröken Lena att säga. Och ändå går världen framåt.

— Går världen framåt? utbrast prosten förtörnad, nej jag har väl aldrig hört något så galet! Och det säger du, som om det varit en självklar sak, fast du mycket väl känner min mening i det stycket. Men där ser man farorna av den eländiga halvbildningen! Det märks på dig att du varit i Halmstad.

— I vissa fall, farbror, går nog världen framåt, försökte den lille adjunkten.

— Det kan så synas den fåkunnige och den, som dömer ur världslig synpunkt.

Bakifrån dunkade den äldre och den yngre kvinnan var sin präst i ryggen och samtalet avbröts hastigt.

— En sån braxen som de har på Åsen, sade prostinnan, det har de ingen annan stans. Och detta var en fullkomligt oomstridbar sanning.

I bröllopgården började den tryckta stämning, som hela dagen vilat över sällskapet, så småningom något ge vika, och prostens avresa bidrog naturligtvis därtill. Med sin starka känsla för yttre anständighet, när så skulle vara, höllo bönderna alltid sig och sin ungdom stramt, så länge prästfolket var närvarande. Ty det representerade religionen, som för dem var nära förbunden med det passande, antingen religionen var en del av anständigheten eller anständigheten del av religionen.

Se sågo egentligen ner på en präst, inför vilken de kunde vara lite hur som helst, såsom Simelius. Det var heller inte emedan de kände

sig bundna av hans närvaro, som Efraim gick fram till Simelius, sedan prosten rest, och frågade om han ville ha skjuts, men de tyckte illa om honom och ansågo att han störde trevnaden, vilket han också säkert gjorde.

Simelius genomskådade fullständigt sin värd, men han tackade och sade, att om han fick skjuts ett par timmar senare, så var det bra. Han var besluten att efter denna väldiga middag med buljong och köträtter och puddingar och söta rätter ändå ta ut ett mål till för sig och sin hustru, innan de begåvo sig av. Helst skulle han se att det bleve för sent att resa den kvällen, så att de kunde stanna till följande dags morgon. Han hade tagit med sig sin predikan i den förhoppningen, så att han skulle kunna resa direkt till kyrkan om så vore. Ett mål, två mål det var inte en inbesparing att förakta. Han hade en formlig svältångest, när han tänkte på de utgifter, som voro förbundna med ett barns ankomst i huset. Nu var det till på köpet påbjudet, att barnmorskan skulle ha två kronor för förlossningen, antingen man tillkallade henne eller ej, prosten hade drivit igenom det, när han märkte att bondgubbarna på sina håll sökte spara in avgiften. — Vad brydde han sig om vad bondtjyvarna sade, om att han åt hos dem så ofta och länge han kom åt? Han såg nog att frun var generad och förtvivlad, när han förklarade sig vilja stanna ett par timmar till, men

än sen, det var hennes fel, det var hon som kostade.

Gummorna och gubbarna viskade också mycket riktigt sins emellan, där de gingo ute på planen och rörde lite på sig efter middagen. Men pastorn bedömde dem orätt: de unnade pastorn gärna att äta i och för sig. Och hade de haft klart för sig, att det varit verkligt behov i prästgården, så hade de nog gärna stött under både med det ena och det andra. Men de hade alla för sig att Simelius var rik, och även om de själva kunde vara begärsna på denna världens goda och måna om att hålla på sitt, så förargade de sig dock över denna präst, som var deras egen sparsamhets vrångbild och överdrift. På sitt sätt var han en predikan för dem, så att de kunde gripas av lust att gå hän och bjuda fattighushjonen kaffe över lag, bara för att frita sig själva från misstanken att vara något i stil med Simelius. Och det en präst ändå, som borde veta bättre. — Jag tror du är lika girig som Simelius, sade mödrarna till barnen, då de glupade i sig mer än som var deras.

Men mor Katrina hon var så prästtrogen, att hon aldrig skulle ha erkänt att en präst kunde ha några fel, även om det fanns de som hade större eller mindre gåvor. Utan minsta tanke på oförskämdhet, satte hon fram en hejande måltid för prästfolket strax efter det middagen var slut, och där fingo de nu sitta och äta ensamma. Prästen rasade, emedan han ännu var något så

när mätt, men frun, den stackarn, åt med tack-samhet och glädje, ty hon hade i prostinnans och brudens sällskap inte kommit åt att äta sig mer än halvmätt. Först när det smusslades ner en stor liggande korg med matvaror under vagns-sätet, ljusnade Simelius litet och hans läppar krusades av ett sällsynt leende. Det var ju en ersättning för att han måst resa tidigare än som beräknats.

När de reste förbi barnmorskans, frågade han frun, om hon inte ändå skulle titta in till henne ett tag, han visste att det bjöds på kaffe där eller saft, och så toge man ändå ut något av de förbannade två kronorna. Men barnmorskan var inte hemma! Och så hade hon låtit hälsa till bröllopsgården, att hon inte var hörk! En stund senare mötte de henne på vägen, lätt igenkännlig genom sin korpulens, hon tillät sig att vara fetare än själva prostinnan. De frågade henne var hon varit. — Hos sjuka, svarade hon och neg. — Och hur kan det stå till med frun? Ät hon bara duktigt, frun, så ska hon få se att det går galant.

På logen dansade ungdomen, och hade dragit brudfolket med sig. Gubbarna spelade kort, gum-morna satt och småpratade om sina vävar, och en och annan hade gått upp på övre våningen och lagt barnen, de som voro mera släkt och vänner hjälpte mor Katrina i köket. med den jättelika disken.

Anders Petter hade tagit Efraim avsides och skrämt honom med att han måste skriva upp och

redovisa för varenda skäppa han tog emot. — Tro det? sade Efraim sturskt. Tror du inte jag är ärliger? — Det vet du la vi trodde, ettersom vi ga de uppdraget att vara uppbördsman. Det här va visst det första allmänna uppdraget du har haft, sköt det nu, så att du kan ble körkewärd ve nästa val, Efraim.

När detta var undanstökat, gick han ut på gårdsplanen för att leta efter sina flickor. Gårdsplanen var tom, han tittade in genom köksfönstret, där var då Mia, hon hade fått diska hela dan stackarn, som deras lott blir, som sitter med oäkta barn. Men han hade ju själv bett Katrina att hålla Mia med jämn gärning, så att hon inte kom åt att göra några tosingaforor. Så det var gott och väl, men Lina? Den flyktiga frestelsen han haft under vigseln, att man ändå kanske kunde föra ihop Lina med Katrinas äldsta pojk, Kalle, den hade nu fullständigt förjagats, sedan han kommit på tanken att ta Anna och hennes man till gården. Han hade talt en stund vid den unge torparen, när han kom in efter att ha spänt för åt prostens, och undrade, då han såg in i det hederliga, vänliga ansiktet, hur världen kunde vara skapad, som satte denne tillbaka för Franse, som vid det laget tagit det pinsamma steget över från godmodig självbelåtenhet till skränig dryghet.

Borta från logen hördes toner av en fela och trampet av fötter. Naturligtvis var Lina där och hon fick gärna ha litet roligt stackaren. Han

kunde så gärna gå bort och titta på ungdomen, som sitta därinne med bondgubbarna och kortlapparna.

Den yngste av Åsapojkarna, femtonåringen Ernst kom ned från logen.

— Lina är väl däröppe å dansar? frågade Anders Petter.

— Nä, sade pojken.

— Nä, vad menar du med det? Var är hon då på lag?

— Det är inte värt I går å söker henne, morbror.

Anders Petter blev en smula het om huvudet. Det slog honom, att ungdomen inte avisade frestelser lika lätt som di gamle gjorde för deras räkning och var ålder har sin, det såg man på Efram. För att höra sig för vad pojken menade sade han: — Kan du ta rätt på Kalle åt me, jag skulle tala med honom om slåttern, om jag får låna de, Ernst, ett par tre veckor, nu efter mid-sommar. Egentligen ville Anders Petter lånat Kalle själv, men det ansåg han inte lämpligt efter detta.

— De nötter inte å söka Kalle, sade Ernst med ett slugt leende, å förresten så tänker jag att han kommer själv å gör eran slätter, mårbror.

Fylld av onda aningar gick Anders Petter likväl uppåt logen. Han ville förvissa sig om att inte systersonen Ernst stod och ljög, han tyckte sig ha hört att han inte var fri för det felet.

Bland paren i skymningen såg Anders Petter

bruden i brudgummens famn, nu hade hon glödande kinder. Men de två han sökte såg han inte.

I bortre ändan av logen var en fyrkantig glugg utskuren i lagom höjd för ögonen, nu sken den, som om det suttit en guldruta däri. Anders Petter trängde sig emellan de dansande och gick fram dit, i tanke att det försvunna paret möjligen slagit sig ned där på backslutningen. Logen låg på högsta utsiktspunkten vid Åsens stup. Från gluggen syntes inte en levande själ, men han blev stående och betraktade den vida himmelskupan, som flammade och glödde längs norra och västra mötesranden. Ett rosenrött molnskepp med förgyllning i vattenkanten låg för ankar strax utanför den hamn, i vilken solen lupit in. Därunder, andlös, mitt emellan sömn och vaka låg jorden. Skikt bakom skikt av mörka skogar, längst borta eterblå som havet. Sjöar infällda i skuggorna, lysande som ädelsten eller flisor av en ädel sten. Mycket mörker, litet ljus. Skuggorna svartast närmast inpå en men smältande samman med himlen längst bort, sådant är vansklighetens land!

Anders Petter blev stående gripen, ville helst försjunka och bli stilla som natten. Han, som reder upp allting, borde och kunde väl också ta hand om Lina. Men han insåg i samma stund det orimliga i att häva allt på Gud. Att manligen göra sitt yttersta och sen lämna åt Gud resten, det hade alltid varit hans sed.

Musiken hade tystnat, och dansen stannat av. En hand slog honom på axeln, han vände sig om och mötte brudgummens blick.

— Vad står kommunalordförarn och tittar efter? frågade han och hans hjärtliga godmodighet hade en udd. På utsikten?

— Ja, sade Anders Petter.

— Jag tänkte annars att ni tittade efter er vackra doter, fortsatte Franse. Akta henne för pojkarna, kommunalordförarn.

Han talade så högt, att alla de dansande, som stannat kvar i logen, hörde det.

— Å, jag tänker den värste har kommit i stillhet nu, sade Anders Petter och gick ut.

— Om I vill så ska jag ta rätt på di åt er, sade en röst med ett avbedjande tonfall. Det var Hanna.

— Ska du inte dansa, Hanna?

— En kan väl få nog. Sä me en sak, mårbro. I titta så stint på oss under vigseln. Råka I å se vem som reste sig först från brudpallen? Martina fråga me, men jag visst inte.

— Inte ska du bry de om sån vidskepelse. Om Gud har utsett de å gå hädan först, så gör du de, antingen du steg opp först ella sist från brudpallen.

— Ja, jag fråga inte efter vilket.

Från köket hördes ett gruvligt oväsen. Det var mor Fia som var från vettet, därför att det felade en silvergaffel.

Hanna gick bort till fönstret och till Anders

Petters stora förvåning sade hon med ett helt nytt tonfall: — Styr er, svärmor, mina gaffla ska jag räkna in själver i morgon, fulltaliga.

Det föll Anders Petter in, att hon kunde märkt något hon också.

— Vet du var du ska leta efter den bortkomna? frågade han.

— Jag har allt tatt rätt på na, sade Hanna.

VII.

Ugnsrakan.

»In gick han grön,
ut gick han röd.»

Borta vid baka-bordet arbetade Hanna med en dignande stor skorpedeg, då och då vände hon sig om och kastade, som det höves en matmor, ett öga på pigan. Dennas arbete var att raka glöden ur ugnen och sopa den. En tallviska på en stång doppades gång på gång i vatten, det fräste och ångade, för var gång den kördes i ugnen.

En gammal gåta hade runnit Hanna i tankarna: hon upprepade den tyst för sig själv:

»In gick han grön, ut gick han röd.»

Det var en bråd dag. Ernst, yngste brodern, och Emma, hennes syster, voro i hjälpe och skuro rågen, som hörde till gården. Franse hade ingen håg och ingen tid för jordbruket, som också sköttes blott nödortfigt, så litet det var. Han klagade minsann ändå att han stod fastlåst

i boden. På den korta tiden Hanna varit i gården, hade han vant sig att kunna ta fritt när som helst. Det var mycket liten handel nu i skörde-tid, men dess ledsammare var det att stå här och hänga, tyckte han.

Hanna rätade på sig och pustade litet. Det kändes i ryggen med desse tunge degarna.

Hon hade varit uppe sen klockan 4, men hon fick inte beklaga sig. Hon kunde ha haft svär-mor till hjälp om hon velat och fått ligga till halv sex. Men den unga matmodern hade sagt ifrån sig hjälpen. Hon ville reda upp allihop ensam, sedan hon fått så mycket ovelt för att hon ställt ihop det så, att hon hade bak förrätta på samma gång som slätterfolk i maten.

Först hade gumman vägrat att vika från val-platsen. — Jag tror, att mor tänker sitta oppe hela natten för att komma före me att göra de-garna, sade Hanna till Frans i gummans påhöre. Men jag har nycklarna, så det lönar inte, för mor kommer inte åt de hon behöva.

— Högfärdig och stursker det är du! skrek gumman, fast du inte hade en tråd med dig i huset. Vad har du i botten å dina kistor? Jag har varsken sitt te guld ella silver, bara ett par fattiga vävtrasa. Men äta och dricka och dra hit din utsvultna släkt för oss å fö, det kan du.

Frans undrade hur Hanna skulle bete sig vid detta. Han såg henne rynka ögonbrynen över de svartnade ögonen, gå fram och viska något i örat på gumman, som gjorde denna så flat, att

hon gapade och teg. Han gnuggade händerna och storskrattade åt morsgummans uppsyn. Det skulle han kanske inte ha gjort, om han hört vad Hanna sade:

— Har jag inget silver å visa, så har jag heller inget å gömma, sade hon.

— Jag tro ni blev tystad mor, sade han.

— Ble jag? Nej, si det ska du då inte få uppleva att jag blir! Jag skulle just te å sagt att de dära drickat vi fick ner i går det kan en inte tära! Du skulle vara tacksam, skulle du, som ingenting lärt av din tafsa till mor, att det finns folk, som vill hjälpa de.

— Mor är mö doktigare än ni nånsins vatt!

— Höre du vad hon sär, Franse. Tvi för en kvinna du har skaffat de, fast nån bättre ville väl inte ve de. Men detta blev för mycket för Franse. Så galen hade han inte sett mor förr. Han gick tätt inpå henne och tog henne om handleden.

— Om ni inte tier stilla på momangen, mor, så ska vi lätta slå åder på er, det är nöttigt för den som är arg å galen. Annars får ni ju slaget å ilska, det är märkligt att ni inte fått det för länge sen.

Mor Fia tvärtog med öppen mun och knäade till som om hon fått ett slag över hjässan. Hanna stod och såg förfärad på dem båda. Gumman kröp undan, och strykande längs väggarna smög hon ut ur rummet. — Jag tror dig om'et, mumlade hon.

Men nu var Franse lika god igen och det var denna hastiga övergång, som nästan skrämde Hanna mest. — Om mor bara styr sig, så behöva mor inte vara rädd, sade han tröstande och klappade henne på axeln, just som hon smet ut.

Detta hände i går kväll. Hanna hade lyckats slå bort hela uppträdet, inte hade Franse menat ett smul med va han sae. Men när gumman inte syntes i köket på hela morgonen, började Hanna att känna det otrevligt. Hon nästan önskade, att hon ville komma upp och säga emot och träta så smått som vanligt. Det skulle visat, att hon inte frågade efter vad Franse sade. Nu var det tydligt, att hon tagit sonen på orden. Hon mindes någon dunkel historia från sin barndom, att Fransa farfar dött på så sätt att di inte stämt blon i tide på honom. Och hon hade hört något om att gamle Adam, Fransa far, blev miss-tänkt för att ha handlat med flit och inte i okunnighet, fast han blev frikänd vid tinget. Hon hade inte vidare tänkt på de där gamla historierna, som folk mest glömt nu mera, det kan så lätt komma ut rykten, det ser man bäst på vad di kunde sätta ihop om Franse och Stina Snabb. Inte ens i går hade hon uppfattat vad som skedde för hennes ögon. Först så småningom klarnade sammanhanget för henne, och hon insåg vilket elakt skämt, som Franse tillåtit sig. — Men hon skällde ju inte vetigt på mig heller, försökte hon urskulda.

Ju längre tiden led fram på förmiddagen utan att ett livstecken hördes av nere ifrån stugan, ju hemskare blev Hanna till mods.

— Gå ner i stugan, Tilda, sade hon till pigan, och fråga huvort det är med di gamle, efter di inte kommer upp efter mat.

Men gumman förblev osynlig likafullt. Hon lät hälsa, att blev hon utkörd, så fick de också asa ner föan åt henne och gubben bäst de gitte.

Detta krya svar mottogs av Hanna med verklig lättnad. Då folket fått sitt och gått att vila middag, gjorde hon i ordning mat, tog en limpa och några skorpekanter med sig och gick ner till stugan.

Det hördes inte en knäpp från kammaren, när hon öppnade dörren, möttes hon av två par gamla ödmjuka ögon. Gubben låg from och stillsam i sängen, gumman satt bredvid med bibeln i knät, uppslagen vid historien om David och Absalon. När Hanna kom in, reste hon sig.

— Jag tror det är rätt Hanna själv, som kommer, sade hon med sötsur vänlighet. Att hon har stunder att titta te oss gamla en sån här bråd dag.

Hanna lämnade det medförda och hörde sig för om det felade ved och vatten.

— Ack, de hade gott vad de behövade, och om pigan inte hinde nu i slåttern, så kunde mor Fia vinda upp vatten ur brunnen själv.

Gubben instämde pustande.

— Hur har ni det, far, ni låter så illa?

— Jag är så sjuker, så farlia sjuker, jämrade han.

— Var är ni sjuker då?

— Jag är sjuker i livet. Så jag tryter snart. Det var som han menat att säga: Så tåla er ni, som är unga, och låt mig få leva min tid ut.

Hanna såg genomträngande på de båda gamla. De försökte lura henne båda två. Gubben var inte sjuk och gumman var inte försonad. De ljögo så gott de förstodo för att skydda sina liv. Franse hade skrämt dem rent från vettet, när han hotade att låta koppa gumman. Stolliga gamla! Men det var också illakt av Franse att skrämma dem på det viset. Ack, varför hade hon, Hanna, bråkat så med gumman? Kunde inte gumstackarn fått göra degarna, när det var hennes liv? Om di så rätt hade blivit lite lortiga, så hade ingen farit illa av det.

— Mor känner väl Franse, sade hon, och vet, att han inte är så farlig, som han låter, när han blir arg. I ska inte tänka mer på vad han råka att säga i förargelsen, nån av er.

— Jag känner väl Franse bättre än du, sade gumman. Inte är han likare än han gör se.

— Nänä men, kraxade gubben i en obeskrivlig blandning av dryghet och rädsla på en gång, inte göre vi oss värre än vi är, vad skulle det vara bra för?

Hanna fick brått ut, hon orkade inte höra mera.

Så fort Frans kunde stänga boden den kvällen satte han för och reste bort. Det var som

om han inte hade ro att vara hemma en hel dag, jämt var det affärer, som skulle göras upp nåstans i bygderna. Hanna gick så länge och sysslade som det fanns något att uträtta, slutligen fick hon då lov att gå och lägga sig, hon hade ju varit upp bitti och måste upp bitti i morgon igen.

Hon låg och mumlade för sig själv: In gick han grön, ut gick han röd, och tänkte att svaret på gåtan, det kunde så väl vara hon själv, Åsa-Hanna, men bakugnen, i vilken man gick grön in och kom röd ut, det var äktenskapet. I sju veckor hade hon varit gift, men det behövdes bara en enda dag, för det som var grönt att bli rödsvett. En enda dag, bröllopsdagen. — —

Hon mindes, hur hon stått uppe i brudkammaren och kikat ut genom gardinen, när prostens och länsmans kommo uppåkande, och hur hon tänkt vid sig själv: nu är han upprättad och rentvådd inför hela socknen, när både prost och länsman kommer på bröllop. Och di gjorde det väl aldrig utan han förtjänade det. — —

När sen prosten höll sitt allvarsamma tal, så förstod hon strax att han gjorde sig besvär, bara för att han trodde det lönade sig, annars hade han väl inte spillt så mönna ord på Franse. Men trots detta och trots hennes goda vilja att framhärda intill slutet och inte ångra — hur tungt hade det inte varit för bröstet ända från morgonen till sena kvällen! Bara att se mors förgråtna ansikte och svärmor med sidenklänning och koppar-

kittel, ack hur skulle det bara sluta? Ännu kände hon, så fort hon ville, ilningen i bröstet, när hon såg länsman stoppa silvergaffeln i fickan. Men från det ögonblicket hade hon inte tid att tänka över annat, än hur hon skulle komma åt att ta den igen, så det blev nästan liksom lättare.

Magnus! Han satte fram stolar åt prästgårdsfröken, alldeles som om han redan lärt till präst. Han dansade med alla, han talade med alla utom med henne, bruden. Det var nog bäst som skedde, nu behövde hon inte sitta och vänta på att han skulle bestämma sig, om hon var fin nog. Kanske hade han redan gjort det, di sa, att han skrev till en fröken på skolan, en herrskapsfröken, och fick svar. Måntro den skulle trivas på Nygård?

Gaffeln, den tog hon då och lade den under sin huvudkudde bröllopsnatten. Kanske var det för den gaffelns skull, som det förblev så stumt och tomt inom henne, när hon bad så innerligt i sitt hjärta om hjälp att leva och göra rätt, och om att Franse skulle ble god vid henne och vid alla människor.

Men nästa morgon när hon vaknade, då var inte hennes första tanke en bön, den gällde gaffeln: Om nu länsman kommer i dag eller skickar bud, hur ska det då gå? Kanske dröjer han till bröllopet är över? Men sen kommer han säkert. Hon ville talat vid sin man, men feg-

heten avhöll henne. Hon var rädd för vad han skulle svara.

— En får ta at som det är, brukte far å säga. Men när man inte vet hur det är, då vet man ju heller inte hur man ska ta det. Vad ligger bakom allt detta, som glidit förbi en i skumme? Hur hänger det ihop med kopparkitteln och gaffeln och åderlåtningen och Stina Snabb? Ena stunden kan man tro det är något så rent förfärligt, att man inte vågar tänka därpå. Men så kan länsman komma in i boden glad och språksam och låtsas om ingenting. Och då blir man lugnare igen och tror, att man har drömt och låtit skrämman sig av spöken.

Men sen, när det skummar mot kvällen, eller när man är ensam och gärningslös, när man varit hemma på Åsen och hälsat på och kommer tillbaka till Mellangården och åter känner det där otrevliga i själva luften, som om det låge en råtta under golvplankorna, då är det lika vuret igen, och man kan inte sova. — — —

Om allting i livet bara hade varit slut med det som syntes vid dagens ljus för var man, då kunde det ha varit rätt så bra. Det var roligt att lära sig till i boden, att känna varornas plats och priser, att gissa sig fram hur man bäst skulle handskas med folket. Det var inte ledsamt att upptäcka, att man var nära lika duktig att räkna i huvudet som Franse själv, inte ledsamt att ta emot pengar och växla och slänga slantarna i kassalådan. Hon var ju även Efraims

dotter inte bara Katrinas, och hon hade varit fattig som en skåprätta i hela sitt liv. En får vara om sig och kring sig, om en ska reda sig, och Hanna var om sig och kring sig så pass, att det förvånade folk, men rejäl var hon samtidigt. Stundom kunde hon också vara givmild, det var mot små skolepiltar och töser, så snart hon inte märkte, att mödrarna skickade dem enkom i boden i tiggeärenden.

På Franse var heller inte å klaga vid dagens ljus. Han var så beskedlig en kunde önska, han gav en tyger och höll en med piga, lät en hushålla i boden som en ville. Han var nöjd med maten, glad nästan jämt, vänlig och rejäl i boden, han hade goda varor. Han gick i kyrkan, han talade om att gå till skrift, han bjöd hela fattigstugan på traktering bröllopsdagen, han skickade av sig själv hem kaffe till Annestackarn, när hennes äldsta flicka kom ner i boden. Där emellan kunde han ett tu tre bli som han var i går mot modern. Då var han som förvandlad, men sen så var det som att vända om handen, så var han lika gla och nyter igen.

Mer än en gång, då Hanna grubblat över hurudan karl det var egentligen som hon fått, hade hon tänkt: ett sätt har jag att få veta något, jag talar om alltihop med silvergaffeln. När han ser, att också jag står på husets bästa, då kanske jag får veta ett och annat. Än så länge tror jag inte han töre, han vet inte vad jag är av för uil. Hittills hade hon hejdat sig av rädsla

att få veta mer än hon ville. Men efter det här med åderlåtningen var hon dock liksom härdad, tyckte hon, att höra vad som helst. Om han bara ville skynda hem, medan hon var i denna beslutsamma stämningen, så skulle hon skaffa sig besked.

Och se där! Nu dånar vagnshjul över bron, det var Franse. Kort därpå hörde hon honom svära i köket, hon hade ju låst in smöret. Hon steg upp, trädde en kjol över huvudet och tog nycklarna med sig. Hade han supet? Nej, inte till att räkna, men eljest såg han mest ut som den dagen, då hon kom farande med kistorna: upprymd och spelande. Inte gla och god som vanligt utan glad och ond.

Då de kommit i sängen började han genast: Nå, jag har inte sitt te mor i dag?

— Nej, hon har inte varit oppe.

— Var du ner till dem?

— Jo.

— Nå?

— Di var så beskedliga en kunde begära. De hade visst tatt ve sig. De trodde visst att du menade allvare med åderlåtningen.

— Nå, sa du inte att det bara va som jag skämta? frågade Franse.

— Di trodde me inte.

Han skrattade till. Jaså inte det?

— Vad menar du? frågade hon häftigt.

— Vad skulle jag mena?

— Franse, sade hon efter en stund, ännu med

ett svagt hopp att få ett lugnande svar, det är något jag skulle fråga de om.

— Jaså, börjas de allaredan med frågor, sade han. Men om jag få råda de, så skulle du inte fråga om det du vet förut. Å seså, skapa de inte! Du vill förstås inte tas med, att du hört knyst om hur det ge te, när far slog åder på farfar. För du vill förstås ha det att säga, att hade jag visst det — han härmade hennes tonfall av dygdig fasa — så hade jag inte gift me in i slakten.

— Jag har hört det, men jag trodde det var osanning, sade Hanna med en skakning.

— Du trodde så i helvete heller. Men du som alla andra vill göra de bättre än du är och det klandrar jag de inte för. Hela socknen tror att det är dagsens sanning, varenda en, men di låtsas inte om det, för di vill ta på kredit i boden... Nå, vad var det du nyss tänkte fråga me om?

I samma ögonblick drog hon sig åter tillbaka.

— Det var ingenting, sade hon med gråten i halsen.

— Ut med språket bara, sade han i den hotande ton hon nu började lära att känna igen.

— Det var bara om silvret.

— Vad är det med silvret? Ligg inte där å lipa.

Hon berättade vad som tilldragit sig på bröllopet. — Jag såg med egna ögon hur han stod och vägde gaffeln i handen å sen stoppa den på se, berättade hon.

Frans blev het. — Inte hade han märkt, att något var borta! Och hur kom det till, att hon ingenting sade med detsamma? Den där satans länsman, han skulle då nosa i allting. Tro vad han nu tänkte å göra med gaffeln?

— Han gör ingenting, sade Hanna, inte utan triumf mitt i eländet. För si du Franse, jag passa på sent på kvällen, när han stod å kysste frun i förstun, och dök ner i fickan å tog gaffeln. Du har själver lagt in den och låst om den. Men nu ville jag höra till en annan gång, hur det hänger ihop med det där silvret.

— Asch, det är alls inte som länsman tror, sade Frans nu högeligen lättad. Jag känner ju lite den där Snabben, som sitter på cell i stan för stöld, och nu tror förstås länsman att jag har allt hans tjuvagods. Men det har jag visst inte, och jag förstår inte hur den här gaffeln kan ha kommit med, jag tyckte jag såg så noga igenom. Jag har nåna skedar och gafflar i förvar åt Snabben, men han ska få di redligen åter, när han kommer ut. Det var rakt ett misstag, att det kom ibland vårt eget silver. Nog hade jag klarat mig, men det är alltid ledsamt med trassel. Så det var redigt bra, att du tog na. Han kan ju inte komma efteråt och sä att han tat en gaffel på Åsen, som han ville ha igen. Du är inte dummer du, Hanna, så du inte är. Du har tagen i de. Seså, lipa inte så förbannat, vad går åt dig!

— Ja ble så rädder för att du sae i går kvälls

om att lätta slå åder. Jag har legat å tänkt på det här i ensamheten.

— Det är ingenting att vara rädd för, tröstade Franse. En frestelse av övermäktig styrka besegrade honom. Han måste tala om allting för hustrun. Vilken vällust efter att ha varit stum i nära trettio år, att få öppna sitt hjärta för en levande varelse! Aldrig hade han vågat det förr, så när som på någon antydning till mor och far, alla utomstående kunde ju bli förrädare. Men Hanna hon hörde till huset hon, och det var lika viktigt för henne som för honom, att det hölls tyst. Hon hade ju förresten redan kommit in i affärerna och visat vad hon dugde till. En röst varnade honom och rådde honom att inte göra vad han ångrade. Men han förmådde inte stå emot.

— Det är ingenting å vara rädd för, upprepade han, det är så länge sen, så jag gick i stor-skolan, fast den dan var jag hemma, förstås.

— Vilken dag?

— Då det skedde. Jag minns det som om det varit i går. Mor och far va inte gifta på den tiden, fast mor varit i huset så länge, och jag var en nio år. Farmor hade nyligen såpet ihjäl se. Farfar, han skällde å ville inte kännas ve me, ut med Ismael ur huset! skrek han. Far var arg igen på sitt vis, han ville gifta sig och ta gården. Det här huset vi bor i nu, var inte byggt på den tiden, stugan var det

enda huset på gården. Handel hade mor börjat me så smått, hon gick omkring å sålde knappar å tocket. Di drogs å gräla i många år, far och farfar. Till slut så ble gubben sjuker av ilska och ville själv bli koppad. Ja, far han koppade, och jag sto och såg på och blon rann, höre du, blon rann och rann.

I början var gubben belåten, men rätt vad det var börja han å bli rädd. — Stäm, skrek han, nu gny det. — Jag tror inte det, sa far. — I tänker ta livet av me, lät han så ynkeligt, det var annat ljud i pipan nu ska jag säga. Men I ska få göra som I vill i allting, du å Fia, bara I stämmer blon.

Men far han svara inte. Mor hon var inte med om hela saken, hon hade gått upp på slinnet och gömt sig, alldeles som Lina och din bror Kalle på bröllopsnatten, haa. — Franse, sa far, gå och hämta en skål till ur köket, för den här krukans är snart full den. När jag hade gjort det, så sa han till mig: gå så bort i dynghögen och häll ut blon så den inte syns och diska sen krukans väl och ställ den på sin plats. Och när du har gjort de, så kan du springa efter barnmorskan och be na komma med samma. Ja, det gjorde jag som far hade sagt. Men när jag kom med barnmorskan, var farfar i själåtåget, och den andra skålen var halv me blo.

— Tänk om han inte tålde å bli å med det lilla, sade far. Jag trodde jag skulle göra väl, jag.

Hanna rös till. Franse fångade hennes rys-

ning med sina fingertoppar och kände med gränslös vällust hur den fortplantade sig i hans kropp.

— Sen så blev det en del bråk om den där åderlåtningen, fortsatte han. Det var nån som hade råkat och se mig ute på dynghögen, och som angav oss hos länsman för att ha tagit livet å far med berätt mod, och de påstod, att de hade sett mig smussla undan en hel kruka med blod. Fast det tog de ju tillbaka vid rätten, tillade han med en min som Hanna inte såg men hörde. Och barnmorskan, hon svor ju och bedyrade på, att hon bara sett den där halva skålen kan veta. Och lille Franse, sa hon, han kom springande så iver och ville ha hjälp åt farfar. Folk gick ju och sa, att jag kunde ha hunnit med bådadera. Men rätten och domarn och såna, de neka å tro att en pojke på tie år kunde vara så slipad. »Fadern skulle aldrig ha vågat att anförtro åt ett barn en så vådlig handling,» stod det i tidningen. Så gifte far sig med mor, men det blev ju ett enkelt bröllop kan veta.

— Men Frans, ångrade du dig inte? Ångrade ni er inte? Har ni haft en glad stund sen? frågade Hanna ångestfullt.

— Herre gud, glad stund, vi redde ju oppet, svarade Frans. Och farfar var en elak gubbe och skällde mig för Ismael. Han var förresten så gammal och skrabbig, så det var bäst för honom å få dö.

Hanna var förstenad av fasa. Hon hade gift in sig i en släkt av mördare och illgärningsmän, far och son och farfar likadana ända bort in i hedendomen. Hon hade ju hört i skolan hurudant folket var, innan Ansgarius kom och predikade Kristus, grymma och onda och blodtörstiga hade folk varit, och ingen gick säker för den andre. Sen hade »sederna blivit mildare», som lärarinnan sagt, och man hade varkunnat sig över gamla och sjuka. Men denna slakten: Adam Franson, Frans Adamson, Adam Franson, Frans Adamson, den hade bevarat sig lika från hednatid, alla voro hedningar i hjärteroten, fast de var döpta och undervisade och anammade nattvarden. Hon tänkte på alla husturna, som kommit in i slakten. Antingen hade de blivit ihjälpinade eller gömt sig på slinnet, och krupit fram och tagit sin del av bytet. Gud förbarma dig över mig fattiga, syndiga människor, vad ska det hända med mig, innan jag får komma i jorden?

— Men nu när du känner till hemligheten, så får du också vara med om och vakta den, sade Franse. Far han vill gärna bekänna ibland, när det sätter åt honom, och prosten han lurar nog på det, kan veta. Det skulle vara en godbit för honom förstås. Han är nog inte god på mig för att jag tog bort dig för hans älskade Magnus i Nygård. Så därför ska gubben vaktas, så att han inte får skicka bu på prosten, så mycket du det vet.

— Franse! sade Hanna full av fasa, vad gjorde du med Stina Snabb?

Hon hade inte väl fått ordet över läpparna, förrän Frans fick tag i henne och riste henne i sängen.

— Du gör vad jag har sagt, och frågar efter ingenting, annars går det de illa. Stina Snabb var värd tie såna som du, och henna like finns varken i socknen eller häradet. Dum hade väl jag vatt, om jag hade ött en sån som hon. Och jag ska sä de, att jag svär inte två gånger på samma sak.

Hanna teg. Ett tvivel har uppstått i hennes själ.

In gick han grön,
ut gick han röd.

Från den natten sov Hanna alltid med pek-fingret som ett lås över munnen.

VIII.

Ett oförvitligt hus.

Folk sade, att högmodet och hullet växte på Frans Adamson under äktenskapets första månader, så man såg det. Det skulle inte hända honom vidare att fråga ut folk, vad de tyckte om hans gifte. Han märkte visserligen ändå att hans arbetsamma, sedesamma hustru med sitt karaktärsfasta utseende spred ett skimmer av gammaldags trivsam välmåga över huset. Mor hade ju i alla dar gått och sett ut som det onda samvetet, och det hade legat något visst dystert och hemlighetsfullt över gården. Det hade varit som om allt gjordes i smyg där på stället, om det så bara gällde att stuka kläder eller sticka en gris. Men Hanna hade, helst sedan hon nu blivit invigd i hemligheten, ett beundransvärt sätt att släppa in ljus och lufta, och lägga hela sin dag öppen för hela världen. Tog inte den inpiskade kvinnan och högg ner granhäcken ner mot sjön i alla fall! På hennes bykar funnos inga dolda fläckar att dölja, hennes

gardiner voro alltid uppdragna, hennes dörrar aldrig låsta, hennes ögon voro alltid klara, kring hennes mun fanns inga rynkor att läsa i, hennes hand darrade aldrig, då det kom ett brev med okänd handstil, hon flög inte till, när det ropades: länsman kommer! Med en sådan hustru måste ju en karl börja tro på att han varit som en söndagsskolepilt i hela sitt liv. Frans Adamson mådde väl, det sänkte sig liksom en sömninghet över honom, han liknade en katt, som spann och slickade sina tassar i solskenet.

Men fastän han upphört att fråga efter vad andra tyckte, så hade sockenborna inte upphört att tala om honom och giftermålet. Man avhandlade ännu alltjämt bröllopet, som börjat så betryckt och slutat nästan med överträdelse av tukt och ordning, så att säga. Man kunde inte nog förundra sig över att länsman infunnit sig på bröllopet, över prostens tal, över kommunalordförarn som sprungit och letat efter Lina.

— Nå, och Hanna då? frågades det, trivdes hon i Mellangården? Ja, någon kunde anföra att hon sagt, att hon fick inte klaga, men glahade hon inte sett ut. — Inte det, hon är ju så glalätt som ett vinterny, när hon står och expierar. — Ja tycker hon sir ut som om hon jämt ge och grunna på nåt. — De tro du därför att du tycke ho borde ha fått å grunna på.

Hennes piga utfrågades, mor Sara i Nygård bjöd Tilda inom på kaffe bara för det. Men det var inte så mycke att berätta, det gick så

lugnt till sedan nu mor Fia blett så spak och aldrig eller sällan syntes uppe i köket. Nå gång hade hon hört fruén gråta, när handelsman var borte.

— Träter di? — Nä. — Nå vim är det som rår? — Det är fäll fruén det. Nä, tog pigan tillbaka, det är fäll han.

Magnus stod bredvid, när detta samtal fördes en söndagsmiddag mellan pigan och den förvetna mor Sara. Vid det sista yttrandet visslade han till så försmädligt, att båda kvinnorna förvånade betraktade honom. — Han rår! jo det är fint. Och så har hon gift sig ner till Mellangården för att bli som ett slags missionär!

Magnus trodde förstas inte på att det var rätta anledningen, som han också sagt prostinnan, nej det var bara som hon skapade sig inför prostén. Han hade nog sport ett och annat från Asen av Hannas bror Kalle, han visste, att Franse gått och sagt om honom, att han skulle studera till präst och gifta sig med en herrskapsflicka. Och där var knuten, tänkte Magnus, för Hanna hon hade nog gått och haft sina tankar för sig om vem hon ville ha. När hon så trodde, att densamme inte var att tänka på, och när den girige Efraim saggade om att hon borde ta Franse, då hade hon gjort det i kvinnfolksaktig korttänkthet och lättsinne. För kvinnfolk, di ser allri till följderna av vad di gör, allra minst när di ska giftas, och det är ju ändå deras område.

Allri så lite det går dem emot, så tappar di huvet och rusar in i vad för elände som helst. Hur hade inte fröken Petterson, hans egen mor, burit sig åt! Han hade en gång sett ett litet lamm rusa in i en brinnande lagård, och han tyckte det var så likt Hanna. Men när en nu vet hur lammerna gör, hur vette det då, att han inte tatt hand om na i tid? För det hade väl ändå i grund och botten varit hans avsikt att göra en gång, när det bar sig.

Ja, här kom han till en punkt, där han inte kunde riktigt svara för sig själv. Det var nog inte utan, att han på skolan fått ett visst förakt för allt det gamla vanliga hemmavid. Inte att han tänkte på att läsa till präst, men han ville bli liksom lite lantbrukare med bildning, inte bonne. Därtill kom att lärarn i slöjd på skolan hade en så fin och bildad dotter, som talade stockholmska och spelade piano. Hon hade lovat att brevväxla med honom, när han kom hem, ja kanske hälsa på.

När han lämnat skolan förbleknade intrycket något, samtidigt som alla minnen från barndom och ungdom kommo igen. Då han i denna sinnesstämning träffades av nyheten om Hannas förlovning med en annan, glömde han ögonblickligen sin halva trolöshet, och hans första känsla var vrede mot flickan. När ögonblickets uppbrusning gått över försökte han, fast hon inte förtjänade det, rädda henne genom att få lysningen avbruten. När prosten inte genast kunde

hjälpa honom därmed och berättade vilka himmelska avsikter Hanna hade med sin blivande man, tappade Magnus lusten att göra något alls, drog sig arg och äcklad tillbaka, gick hem och skrev brev till slöjdlärarns dotter i stället.

Hon må ha det, tänkte han. Men så hände själva bröllopsdagens morgon, för att det skulle vara riktigt utstuderat, att någon kom och anförtrodde honom, att det fanns en annan kvinna, fast Stina Snabb var död, som varit berättigad att jäva lysningen, fast stackaren inte haft förstånd därtill. Magnus for ut mot syndaren, som kom med sådana underrättelser först när det var för sent, men i själva verket förebrådde han sig själv att ha övergivit henne och inte gjort mer än det enda matta försöket att hindra skändligheten. Den lilla stolliga lammungen hade han frälst, men Hanna hade han låtit löpa. Han blygdes, så att han inte ville se henne i ögonen bröllopsdagen.

Sedan Hanna flyttat från Åsen var glädjen inte densamma av grannskapet. Förr kunde hon titta in för att låna nåt eller traktera med en råmjölkpannekaka, en kruka blod. På söndagseftermiddagen tittade man in på Åsen och fick se en pratstund eller man gjorde sällskap utåt vägarna. Med henne kunde man tala om allt som hände hemma på gården. Ibland fick man henne att lirka med farsgubben, när han blett ifrån sig därför att man ville köpa gödning från fabriket eller ta märren till herre-

gårn, där de hade ardennerhingst och betala tio kronor för besöket. Nu så gjorde han förstås som han ville till sluts ändå, men det var liksom inte samma glädje med det. Fast han inte ville låtsa om det så leddes han vid grymt efter Hanna. Och värre blev det, inte bättre.

Prostinnan anade hur det stod till, och hon var rädd att den svagheten hon en gång botat honom för skulle komma igen. Sedan hon väl ordnat det så att lille adjunkten fått ta konsistorie-skjutsen till nästa pastorat med eller utan giftasvuxna döttrar, så började hon tänka på att styra för Magnus. Bästa räddningen var förstås giftermål. En gång då han var nere och hälsade på, frågade hon: vad tycker du om min Ida? Kunde inte hon passa att bli mor på Nygård? Jag är då så nöjd med henne så jag ville helst ha henne kvar. Men för gammal vänskaps skull, så unnar jag henne åt Magnus.

Han skakade på huvudet och menade, att de gamla var inte gamla nog för att lämna från sig gården. Men prostinnan föreställde honom, att Ida var så snäll och hygglig, så hon kunde nog sämsas med gumman, och de kunde bo ihop och hjälpas åt med jordbruket alla fyra. Ida hade bra hand med djuren.

För Magnus var prostinnans mening näst Guds ord. Om hon så föreslagit honom Kokemartina hade han funderat på saken.

Han ville visst inte gifta sig, men han tog sig en liten titt på Ida för prostinnans skull.

Hon var i allt Hannas motsats, liten vit och rund, pigg och munter, hon pratade så att orden runno ur henne, men passade ändå sitt. Hon var hemmansägaredotter, så att någon ståndskillnad som kunde hindra giftermålet fanns inte. Hon behövde inte tjäna för den delen, men föräldrarna skickade henne till prostgården för att bli lärd och duglig i alla sysslor. Däremot var hon inte rik, hon hade nio syskon att dela arvet med. För henne skulle Magnus som var enda sonen vara ett särdeles fint parti, så att inga svårigheter skulle möta, trodde prostinnan. Hon nöjde sig inte bara med denna åtgärd. Det är liksom om mor riktigt ville visa, att hon kan ställa till parti, när det passar henne, tänkte fröken Lena och avundades den, som kunde ärva en gård i stället för att behöva söka en fattig komministratur och prova och vändas, innan han fick den.

Till slut hade också prostinnan kommit så långt, att hon kunde berätta för handlarfrun framme vid kyrkan, att Ida, skatten, ville flytta, hon funderade visst på att gifta sig, och prostinnan kunde nästan gissa med vem.

I detsamma gick Magnus förbi och stannade hos Ida, och Hanna förstod. Hon stirrade stelt efter dem, och prostinnan, som berättat sin lilla nyhet utan elakhet — ty Hanna var ju gift! — blev riktigt betänksam vid att se hennes blekhet. — En lär sig aldrig begripa människorna, tänkte hon.

För Hanna var denna underrättelse ett förkrossande slag. Marken gungade, grunden för hela hennes handlande vacklade, och i spillror störtade allt vad hon byggt därpå. Ty om Magnus kunde gifta sig med den där Ida från Hökagårn, som inte var annat än en bonddoter, så kunde han såväl ha tagit henne, Hanna. Den ena var lika fattig som den andra, vad det angick. Alltsammans som skett intill denna dag, det ena efter det andra i en lång kedja, det kom sig ju bara av att Magnus blivit så härska-lik, att hon blivit honom för ringa. Annars hade hon väl aldrig i tiden sitt åt Frans eller lyssnat på vad han prata. Han hade fått svära på vilken bibel han velat, men inte på hennes.

Men nu var det, som det var!

På eftermiddagen gick hon upp på slinnet, där mor Fia legat, medan de tappade farfarn. Hon låg där framstupa och grät i höet, hon tänkte på hur hon kunde haft det nu, om det varit med henne Magnus gått över kyrkvallen. Att bli hustru åt den ene eller att bli det åt den andre — nu förstod hon bäst, att fast en kan tycka det är samma sak, så är det dock så olika som himmelen är från helvetet. Frans Adamsons hustru förstod bättre än Åsa-Hanna vad lycka det kunde ha varit att få lämna sig åt den man ville ha. Hon klagade över allt det, som fått ske för att fördärva hennes liv. Varför hade inget hinder kommit emellan, varför hade det varit så brått? Varför hade Mag-

nus varit borta, varför hade morbror i Vita-mossen varit sjuk? Han hade säkert annars tagit bladet från munnen och låtit henne veta, vem den mannen var, som hon ville gifta sig med, ty han visste det! Varför hade hon inte kommit på det, som var så enkelt: att skriva till Magnus och fråga om det var sant, att han skulle läsa till präst? Varför? Det var så dags nu att fråga. Allt hade fått ske, far hade fått fösa henne och Franse släpa henne rakt i fördärvet, och ingen hade hindrat. Prosten förmanade, prostinnan runkade på huvudet, ungefär som när man bränt en plåt, och sen så tyckte de, att de gjort nog. Men hon var överlämnad att förgås i denna mannens våld. Hon var hans hustru nu, och därmed var allt väl beställt. Om hon komme till prosten och sa, att Frans höll på att göra henne till brottsling, kanske han skulle säga då, att hon finge lämna honom? Nej, han skulle hänvisa till äktenskapets helgd och råda henne till att under ståndaktighet för egen del i lydriad och ödmjukhet sakta påverka honom och leda honom så nått in på Guds vägar. Och det fast prosten nog förstod, att Frans lät inte leda sig.

— Om jag reser mig upp mot honom, så överlever jag det inte, tänkte hon med bävan. Men söker jag sakta inverka på honom, då skrattar han ut mig.

Varför fick sådant ske? Om nu inte prosten underrättade Gud ordentligt om vad som skedde

i församlingen, kunde Han inte slagit upp i sin himmelska bok, när han hörde att det kom böner om välsignelse till äktenskap tre söndagar å rad just från den socknen, där han hade Frans Adamson och hans släkt? Det borde stå mycket i den boken om Mellangården: åderlåtningen och silvergaffeln och Stina Snabb och mer ändå. Hur var det med dem, som tagit tillbaka vid tinget? Vem hade frestat dem, och vem belönat dem? Gud borde inte tillåtit att ett av hans barn råkade i den släktens klor. Men döma henne sen, det skulle han säkert inte förglömma. Den som bara vågade säga rent ut på den yttersta dagen, tänkte Hanna.

Medan hon låg där och fann en bitter tröst i att reta upp sig mot Gud och häda, nu sedan hennes ställning hos honom ändå var förlorad, hörde hon sitt namn ropas. Hon flög upp som en blix, skakade kjortlarna och rusade ner. Vad skulle Frans säga, om han märkte, att hon gömde undan sig och grät?

Hon hade trott, att det var sommarnöjesherrskapet i Norregård, som kom för att säga adjö, de brukade vara rätt så sugna på hennes gorån och »charmanta kaffe» och gärna låta bjuda sig, medan de talade en massa om äktsvensk typ och det härliga lugna lantlivet. Men när hon kom ner, erinrade hon sig plötsligt, att far hade sagt något om att han skulle titta in på eftermiddagen, fast hon alldeles glömt det intill nu. Jo, det var trevligt, nu skulle det bli ett väsen!

I mellanrummet stod Franse med far och mor mitt på golvet och talade om var Hanna kunde hålla hus. — Jag gick ett slag neråt trägårn, sade hon utan att se på någon. Men hon var glad att mor var med. Hon skulle inte säga ett ord till mor, inte dra den lättaste suck i hennes påhöre, men det var ändå liksom en liten tröst och trygghet för en stund.

Efraim hade visst inte varit angelägen att ta gumman med sig på sin lilla färd ner till dotter och måg. Katrina var så noga, man fick alltid passa sig i hennes närvaro. Besöken hos Frans var annars sälla ögonblick i Efraims liv, men när gumman var med, blev det inte fullt så roligt. Men Katrina hade inte fäst sig vid Efraims ovilja att spanna för och låta henne följa med. Hon bar alltid på en oro för Hannas skull, natt som dag, men sedan hon nu hört ryktet om Magnus giftermål, hade det kommit en ängslan över henne, en vånada, en skräck för något, som var på väg att ske. Hon måste ner till Mellangården, och inte mer med det. Efraim satt och skröt med Frans hela vägen, även med sig själv, som stått på sig om det här giftermålet. — Du och Anders Petter och prosten ni spådde ont ni, men vem fick rätt, va? Nu måtte I väl se, att det har slagit väl ut. Ja, du säger ingenting du, men så är det i alla fall.

— Fresta inte Gud, Efraim, svarade Katrina. Jag har nog hört, att du går omkring och kallar

Hanna för fru Adamson. Efraim såg lite förlägen ut, det måste han ju tas med att han gjorde. Förliden söndag hade han kommit fram till prästgårdsfröken och hälsat »Lena från fru Adamson». — Hälsa då Hanna tillbaka från fröken Lena, hade hon svarat. Herrskap tyckte inte om förstås att nån annan kallades för fru, men vad var klockarfrun annat än en bondtös och hette inte hon fru, kanske? Eller den där nosiga barnmorskan? När de kommo fram, försvann Efraim belåten in med svärsonen i bodkammaren, där trivdes han bäst. Mor Katrina följde med Hanna ut i köket, satte sig med händerna i knät och såg på, medan Hanna tände i spisen. Hon visste inte riktigt, vad hon skulle säga, eller hur hon skulle börja, när Hanna själv var tyst. Hon såg, att det var snyggt och pryddigt i köket, golvet vitt och kopparn blank, men också att Hanna var förgråten.

— Vad gör I så här på söndagseftermiddagarna? frågade hon. — Å, sade Hanna, vi vilat middag.

— Läser du nån gång ett Guds ord? — Det kan väl hända. — Läser I aldrig tillsammans?

— Nä.

Mor Katrina frågade inte mera, hon var rådlös. Båda ville de nog gärna ha talat, men det gällde så tunga och vanskliga ting. Modern kände en outtalad förebråelse i luften emot sig, dottern förstod att modern kände den, ändå hon inte kunde ana den verkliga ställningen. Mor

Katrina började tala lite om grödan, som blivit rätt så grann trots försommartorkan. Så man skall aldrig misströsta, sade hon med tonvikt, vår Herre kan rädda den förbrända grödan ännu sen man tror det är för sent, om det så behagar honom. Och det som är gult och tört på försommarn, det kan bli klåkt och grant inna bärgningstid.

Hanna svarade inte, hon satte i med att mala bönor.

Därvid hörde hon inte, att det knackade på dörren både en och två gånger, och blev helt häpen, då dörren utan vidare gick upp, och en strimma av barnmorskans feta gestalt blev synlig.

— Får man stiga in? sade strimman, och i nästa ögonblick stod den runda uppenbarelsen mitt i dörren, som hon nästan täckte hel och hållen.

Båda kvinnorna i rummet reste sig.

— Inte ska fru Liljelund komma in i köket, sade Hanna, var så god och stig in i mellanrummet så länge, mens jag gör i ordning kaffet.

— Jo, men fru Liljelund vill just vara i köket! och därmed vaggade hon fram och satte sig på sofflocket med sin lilla väska bredvid sig.

— Se jag tyckte, sa hon, när jag gick förbi, att det kom en sån skön kafferök ur skorsten. Och då kunde ja inte la vara att titta in, så kaffetörstig som jag var. För jag ska säga, tillade hon, och såg från det ena till det andra

av de två långlagda allvarsamma ansiktena, att jag kommer från förrättning hos pastor Simelius!

Det hade inte varit så riktigt helt mellan barnmorskan och folket på Åsen, eftersom Efraim vägrat tillkalla henne för det sista barnet, när det skulle kosta två kronor. Sedan hade han på stämman röstat emot prostens förslag, att hon skulle få de två kronorna för varje barn antingen hon tillkallades eller ej, och det hade han gjort för säkerhets skull, fast Katrina var femti år fyllda. Emellertid var ju allt detta fem, sex år sen, och hon hade blivit bjuden på bröllop i likhet med andra ämbetsmän i socken. Hon hade emellertid inte kommit utan tackat och svarat, att hon skulle passa en sjuk. Det hade talats mycket bland gummorna på bröllopet om vem det kunde vara, och man hade gissat hit och dit. En tid efteråt hade Hanna genom gamlefar oförhappandes fått veta, att hon varit hos honom, och från det ögonblicket hade hon fattat ett mistroget intresse till barnmorskan. Var denna leende godmodiga person förtrogen åt Frans? Om han anförtrorde henne att vakta gubben, då måste hon väl veta vad han skulle vaktas för? Hon försökte i smyg forska ut lite om fru Liljelund utan att bry sig om att alla menade och nickade, när hon, den nygifta, började tala om barnmorskan, men hon hörde aldrig annat än uttryck för det största förtroende och aktning. — Lite pratsam, förstås, och bär tal från den ena gården till den andra,

sade gummorna, men det hade de ju på sätt och vis alla gott av. En gång frågade hon Frans, men han utlät sig inte vidare respektfullt. — Den, hon är inte en skvallerbytta, hon är en skvallerså, sade han, men hur hängde detta ihop med att han i hemlighet — för gamlefar var tydligen tillsagd att ingenting säga — anförtrodde henne att vakta gubben? Och varför gjorde hon det, som vilken fattistugumma som helst kunnat göra, oavsett hemligheten, när hon kunnat få fara på bröllop med både prost och länsman? Ja, fru Liljelund var ett mysterium för Hanna. Men just därför hade hon anledning att hålla sig väl med henne, och nu sade hon:

— Det var riktigt passligt att fru Liljelund tittade in, just när jag hade kaffe på. Nå och hur gick det, blev det en pojke?

Fru Liljelund hade i smyg betraktat Hanna med sin skarpa yrkesblick, Herre Gud, juli, augusti, tiden led, och något var det fatt, så mycket såg hon. Men nu kastade hon sig rakt in i nyheterna från pastorns.

— Jo, sade hon, det blev en gosse, det fattiga barnet, men det satt nått åt att det blivit ens det. Ja, du min store tid, vad en ska få uppleva i ett kristet land hos en själaherde till på köpet. Hon såg återigen från den ena till den andra och märkte att nyfikna voro de i alla fall, precis som alla andra kvinnor som varit med om barnsängar eller väntade att komma däri.

— Nu tror I mej förstås inte, när jag säger det, sade hon, och räckte fram sin kopp, ty Hanna hällde upp åt kvinnorna, och lämnade männen alldeles åt sitt öde i bodkammaren, men sant är det var eviga ord. Jag höll inte på att få sköta mitt, för karn var tokig. Först så trodde jag, att han ändå hade lite hjärta i bröstet, för han stack in huvet för jännan hela eftermiddan och fråga, om det inte var klart snart. Men sen, när jag kom på honom i köket med å ta ut veträna ur spisen, så börja jag begripa, han tyckte att jag eldade för mycket, och satt på vatten för tidigt, kan veta!

Hon såg sig om för att inhösta verkan av dessa ord, mor Katrina mörknade, aj för katten hon var ju så mycket för präster, nåja, så kunde de inte skada henne att höra, hur de kunde bära sig åt.

— Jag körde honom från spisen förstås, jag är inte rädd av mig, och jag är van att kummendera, dit jag kommer. Men inte hade jag stunder att stå och vakta spisen, när människan låg därinne, och ingen hjälpe hade de, så jag fick lov å löpa ner till arrendatorns och be den människan där komma upp. Bonden ville inte hon skulle gå, för han är ovän med pastorn, men gumman hon kom då ändå och lova mig att hålla eld i spisen. Ved fanns inte heller, så hon fick själv köra upp en kärra ur vedbon. Hon har elva barn, så hon hade ju hjärta för frun. Men Jesus på himmelens tron, nu börja

det värsta. När de skumna till, så bad jag om lampa förstås, men karn, han sa, att vad ska ni med lampa än, och bränna lyse i onödan. Ja det hade jag nog hört att han aldrig har råd att bränna lyse på vintern utan går å lägger sig fram på eftermiddan, men se, att inte jag fick ha ljus tänt, när ändå krystvärkarna hade börjat, det skulle ingen fått me å tro, om jag inte hört hans ord med mine egna öron, och jag undrar inte ett levande dugg på, om ni tror att jag ljuger. Men frun hon fick då fram, att hon hade gjort i ordning en lampa med fotogen på som hon hade gömt nånstans i ett skåp, och den fick jag fram och tände. Men det är sant, om det så var mitt sista ord, han var framme och släckte lampan tre gånger!

— Han är inte slug!

— Jag vet inte vad han är, men jag säger som det var, jag. Till slut ble jag så blixtrande arg, så jag hade inte frågat efter om jag slagit ihjäl honom. Sista gången när vi stod där i mörkret, tog jag karn om handloven och slängde ut honom, och jag hoppas att jag klöste honom lite på köpet. Det första pastorn sticker näsan inom köksdörren, så håller jag det skållheta vattnet över honom, skrek jag. Och det kanske känns, fast pastorn inga känslor har, sa jag. För se här är det jag som har ansvaret för liv och död, sa jag, och går det illa, så är det jag, som får stå till svars, sa jag. Och fotogenerna är visserligen dyr, sa jag, men när

det gäller en kvinna i barnsnöd, så ser jag inte på, om jag kostar på en liter, pastorn får dra av det på tvåkronan, sa jag.

Och sen så kom han inte igen, och glada var vi, både frun och jag. Och det var kanske okristligt, men jag fick inte å mig att gå ut och visa honom barnet, när det äntligen var presentabelt fram på morron. Och inte fråga han efter det, han låg väl och sov.

— Ja, nu förstår jag, att fru Liljelund var kaffetörstig, sade Hanna och hällde upp den tredje koppen. Hon visste inte vad hon skulle säga mer, mor fick tala först. Men mor hon sade inte ett ord.

— Å Magnus i Nygård, som ska gifta sig med Ida i prostgårn, sa barnmorskan i ungefär samma sällskapston, varmed hon berättat sin lilla gräsliga historia från komministergården. Jag har redan sport det av Lina i Vitamossen, som jag mötte för en stund sen. Ja prostinnan hon ordnar det hon, men se det var inte värt för pastorn att slå sig ut för fröken Lena, det gick inte alls. Näne, det världsliga, det går nog före för lite var, fast det inte skulle, och hon suckade fullkomligt obotligt.

I detta ögonblick blev Frans synlig på tröskeln, och fruntimren fingo sina fiskar varma, för det de sutto här och sladdrade och drucko ur hela pumpan för sig själva utan att säga karlarna till. Historien om Simelius' fotogen upprepades, Frans gycklade grovt över guds-

mannen och föreslog Hanna att gå på barnsängsvisit med ett trekännemått fyllt med lysolja. Han skämtade också med Hanna och lovade henne, att så skulle han inte bära sig åt, när det blev hennes tur. Han stod i alla avseenden högt över den arme pastor Simelius, som nu var utskämd så långt fru Liljelunds tunga nådde. Fast ämnet var litet ömtåligt, deltog dock Efraim i förkastelsedomens över prästen, och han försökte att få mor Katrina att uttala sig, men, sade mor Katrina, den som är utan skuld, han kaste första stenen.

Hanna teg också, hon satt och lekte med Franses lilla fula racka, som skulle sitta vackert för en sockerbit, men inte ville.

Den hunden — — —

Under sin frispråkiga natt hade Frans berättat, att han fått löfte om en hundvalp av sin far, om han gick och hällde ut farfarns blod. Hunden fick han »och den vi nu har är avkomling av den där...»

Och medan hon nu satt och lekte med hunden, och hörde på allt vad Frans sa, så måste hon ju tänka att en hundvalp eller en liter fotogen eller rätt tusen kronor, det var alltsamman lika orimligt litet i jämförelse med priset man betalade — — — Ett ögonblick kom det för henne, att Mellangården var det där samma huset på tavlan över bokhyllan i prostgården, och just nu i detta ögonblick stod vår Herre Kristus utanför den stängda dörren, fast ingen

hörde honom för prat och väntade förgäves, att man skulle öppna. Då en svag knackning hördes i detsamma, spratt hon till, och det var som om hon väntat, att det skulle skina av en gloria, när dörren öppnades. Men det var bara Snabbastava, som kom med gångbud från pastorns. Fruen hade fått feber — — —

Snabbastava tittade litet långt efter kaffet, Hanna bjöd henne efter en blick från Frans, och Snabbastava tackade och neg och drack, fast Stinas mor skulle hellre spottat tre gånger vid denna tröskel och nekat att ta mat ur hennes hand, som var nog fräck att leva och gå omkring med ring på fingret, när dottern låg i den kalla graven. Som hon nu gjorde sig söt, Snabbastava, för en kaka bröd och en pannkaka. — Behöva inte fruena nån hjälp med å byka eller ta opp potater, har inte fruena bruk för en skäppa enebär om jag rår me å bösta?

Mor Katrina hade under tiden tvingat Efraim att köra fru Liljelund till prästgården och Frans kom skrattande ut med en fotogenkanna, som han satte på skjutsen. Fader Efraim skulle vänta och höra om fru Liljelund måste stanna, annars skulle han ta henne med tillbaka på en smörgås.

All denna uppståndelse hade varit för mycket för de gamla i stugelängdan, och mor Fia kom upplinkande för att spörja vad som stod på.

— Och så bestod du dom fotogen till å föda

barn ve? sade hon hånfullt. Du måtte va säker på, att du inte behöver nån själv!

— Men det är ju just därför, försökte mor Katrina.

— Äss, fnös den gamla, det vet jag visst.

Men när hon linkat ner igen, och mor och dotter voro ensamma i köket, brast Hanna ut i en förfärlig gråt, som hon sökte kväva mot mors axel.

Det kunde nog vara lite långt och tyst också på Åsen om hösten, men aldrig förr hade det varit så långa skumma kvällar, så mycket ljud i tystnaden, aldrig något år hade hon på något annat ställe haft denna skrämde känsla av att något var närvarande i mörkret. Till de gamla i stugan vågade hon sig aldrig sen det skumnat, åtminstone inte ensam, hon fruktade de döda.

Men hon fruktade ännu mera Frans. Hur rädd hon än var att ligga ensam om nätterna, när han var borta, vågade hon dock inte ta in pigan av fruktan att i sömnen förråda något av den hemlighet hon blivit satt att bevara. Hon somnade och vaknade med ofrid, hon tyckte sig vara på glid från allt det hon blivit upplärd att tro, att frukta och att hoppas på. Hon kunde bli stående plötsligt på väg mellan höns-huset och kökstrappan och fråga sig: Är detta jag, Åsa-Hanna, som är gift med en mördare och grunnar över hur jag ska kunna dölja hans

handling på bästa sätt inför världen? Vad ska det ble av me? Ska jag ble som svärmor, om jag får gå här? Hon greps av en gränslös längtan att öppna sitt hjärta för någon, söka råd och hjälp. Det bodde en präst några socknar längre bort, som hade stort rykte för att kunna hjälpa dem, som voro i själanöd. Han blev inte förvånad över någonting, så djupt hade han skådat i människohjärtat, sade han. Och följde man hans råd, fast di var stränga, då fick man också frid, det kunde många vittna om. Men Hanna vågade aldrig försöket, hon var fullt och fast övertygad om att det skulle gälla livet att förråda Franse. Det kunde väl varit värt att våga livet för att få frid, tyckte man, men när det kom till stycket, då tordes man inte. Jag och Simelius vi kan vara lika goda vi. Ty bredvid evigheten är det väl inte så stor skillnad mellan det timliga livet och en kanna fotogen.

Franse märkte nog, att det inte alltid var som det skulle med hustrun. Men bara hon skötte sitt hem rätt och såg gla ut i bon, så inte brydde det honom, rätt vad det var hon gick och grämde sig för, om det nu var Magnus i Nygård eller något annat. Men en dag upptäckte han, att människan höll på att bli grubblande, och då fick han lov att ta hand om henne och bota henne.

— Laga så, att jag har en skjorta att gå till skrift i om sönda, hade han sagt en dag i vec-

kan omkring Sigfridsmässan. Hon hade inte svarat då, för pigan var inne, men på kvällen kröp det fram att hon inte torde gå till skrift.

— Hur kan det vetta, att du inte tör, när jag tör, frågade han förvånad.

— Jag vet inte hur du kan töra, svarade hon snyftande, men det vet jag då, att det vore synd på Kristi lekamen och blod, om jag skulle ta nattvarden.

— Varför det då?

— Jag tör inte sägat, men du vet väl själv bäst.

Nej, såna dumheter fick han lov att ta ur henne.

— Jag tror du är stollig rent, Hanna, sade han, en får ju lov att gå till skrift alltemellan vet jag, ella skulle folk tala på det och undra förstås. Men går man till skrift lika ofta som andra, då har ju ingen att säga något. Vad bråkar du då för.

— Jag tycker det är hädelse, viskade hon.

— Hör nu, vad jag säger, sade Franse eftertryckligt men lågt för pigans skull, du behöver inte vara rädd, han sänkte rösten ytterligare, för det finns ingen att vara rädd för. Jag ska säga dig en sak, som jag inte brukar lära ut, för det angår inte de flesta, att det finns inte nån Gud. Har allri funnits heller. Det är bara sånt som präster och överheten slår i bönder för att få dom å lyda. Men jag är gudsförnekare, gudskelov.

— Ts, Franse, är du tokig, vad är det du säger! Ska du förneka Gud?

— Nå, hände de nåt för det? frågade Franse modigt, där ser du bäst. Och han fortfor att utlägga för den förstenade hustrun sina åsikter. Det var bäst att kurera henne ordentligt med en gång. Han talade vitt och brett om en kamrat han haft på heden, som inte var något soöra han, utan visste besked om lite av varje, han hade haft kondition i Stockholm till och med. Han hade förklarat hur världen hade blett till så småningom, börjande med litet slem och så unnan för unnan. Skapelsehistorien den var en evig osanning liksom det mesta som sto i bibeln. Underverk, det fanns inga, och Jesus hade troligen aldrig levat eller också var han en vanlig människa, som folk satte ihop historier om. Och Gud? Hade nån sett honom kanske? Var det någon, som visste något bestämt besked om honom? Prosten kanske? Nej, han bara sa efter de han hört av folk, som sa efter andra, och så hela vägen. Alltihop, hela relionen var bara vidskepelse, som uppstått på den tiden folk hade varsken yx eller gevär att klara sig med. Och hur kunde dom vara så tvärsäkra på livet efter döden? Hade nån död rört så mycket som en fena efteråt? Allri. Vad man visste det var, att man lades i graven och förmultnade, och så växte det pervinka på kullen. Därför var helvetet ingenting att frukta för, och himmelen ingenting att göra sig till för — —

Hanna försökte flera gånger att tysta på Frans, så inte så, bad hon, du gör oss olyckliga. Tänk om nån fick veta detta, att du förnekar Gud.

— Nä, sa Frans, det lagar jag nog så att ingen får höra. Men ändå tänker jag att där är många som funderar på de här sakerna, fast de inte har fått besked.

— Nej, sa Hanna, det kunde hon då bedyra, att ingen i hela socknen nånsin tvivlat på Gud. Men som hon sagt det, steg ett barndomsminne upp för henne, som legat slumrande i alla åren. Hon mindes nu, att hon hört själva prosten säga, att han en gång tvivlat på Gud. Och mor hade sagt, att ibland tyckte hon korset var tomt. Ack, ack, ack.

— Jo, det ska jag säga dig, ivrade Frans, att det ser man på deras gärningar. Den som är verkligen riktigt troende, på bibeln och helvetet och straffet, om man inte uppfyller alla bud, den vore väl en dålig affärsman, om en försakade en så stor vinst som evig salighet och tog en så stor risk bara för en usel småsak. Och hur många kan du räkna upp, som inte sålt sin salighet för en liten tillfällig vinst. Känner du någon, som inte är skojare? Så där ser man nog vad gubbarna går och tänker i all stillhet.

Och här kom Frans in precis på det, som Hanna gått och grunnat på. Hur hade hon inte grubblat till hon kunde bli från vettet, och nu kom Frans med en förklaring som lät så enkel

och trovärdig. Om man satte av Gud, så blev alltihop bara det man ser för ögonen, åker och äng och skog och osjäligena djur både i uthusen och stugorna.

Varför hade man egentligen varit så bergsäker på Gud? tänkte hon med förundran, medan hon låg där och grunnade om natten. Hade han någonsin gjort något för att övertyga, att han fanns? Gjorde han något för å rädda me? Straffar han de onda, hjälper han de fromma? Det är allt ymsom det. Men alla lärda, såna som prosten och pastorn, trodde på Gud? Och alla andra med? Ja, Franse han ville ju påstå, att de icke gjorde det. Och ett var då säkert: de sättade inte hans bud. Mor gjorde det, och mårbror Anders Petter men vilka fler? Jo, hon kunde nog, om hon grunnade noga, få tag i några till, men många va di inte.

Tänk om Franse hade rätt?

Men Franse var i själ och hjärta inte alls så tvärsäker, som han lät påskina och som Hanna trodde att han var.

— Men för att du nu fått veta denna hemligheten, sade han, så ska du inte tro, att det går an att åsidosätta skick och bruk. Därför så går vi till skrift om söndag, och du blir olycklig, om du glömmer skjorta och styrke, Hanna!

— Jag ska inte glömmat, svarade Hanna och vände sig mot väggen.

— Nu har jag ätit av kunskapens träd och blivit lik Franse, tänkte hon.

IX.

Jag kommer av ett brusand' hav.

En dag i februari satte Anders Petter på sig kyrkerocken och sade åt Lina att göra sig i ordning och följa med neråt byn. Själv hade han ärende till prostgården, och hon kunde väl stanna hos Hanna i Mellangården under tiden.

Lina lydde men såg snett och misstänksamt på honom: vad skulle han hos prosten, tro?

När Anders Petter äntligen beslutat att gå till prosten med sina bekymmer betraktade han detta snarast som en svaghet. Ty redan innan han gick var han så tämligen på det klara med hur han borde handla i den kvistiga sak han hade att besluta i. När han gick till prosten i alla fall, så var det för att det var nästan över hans krafter att handla efter sitt samvete. Han ville ha antingen stöd och delat ansvar eller också bli befriad. Han tänkte på far sin, den gamle Daniel Andersson, beryktad för sin konst att bota både folk och djur. Han skulle inte grunnat, tänkte han. Far, han plåstrade

inte och blödig var han inte heller. Han brände, och han skar, och han bröt opp illa läkta benbrott, för rent och rakt ska det vara, sa far alltid. Men jag måtte va utå sämre verke det slår inte fel. För jag har så svårt ve å göra Linestackarn sorg och si henna tårar.

Tysta vandrade far och dotter vägen till dess de kommo fram till Mellangården. Boden var full av folk, Hanna stod bakom disken, hon såg dem inte genast, så att Anders Petter kunde betrakta henne, utan att hon visste om det.

Vilken skillnad på henne nu och för bara ett år sen. Hon skrattade muntert och skämtade och ordnade med kunderna. Hennes ansikte hade blivit ljust, fylligt, öppet och blankt utan skuggor. Det var något utslätat därur, och Anders Petter tänkte genast: det är anden. Blind och tom men högst belåten stod den dödliga lekamen där och vägde upp snus. Han förstod nu, vad Efraim menat häromsistens, när han saggade om att Hanna blivit så präktig och grann som en stabo, men tänk att den enrakiga Katrina hon vill inte tas med att flickan fått det bra.

Anders Petter lämnade Lina i Mellangården, medan han ensam gick bortåt prästgården nu med än tyngre steg än förut. Jag skulle inte gå, tänkte han, men gjorde det ändå.

När prosten stängt dörren och slagit sig ner igen i biktstolen, som Lena kallade hans skinnklädda skrivstol, såg han att Anders Petter, för-

ståndiga karn, var blek som ett lik. Genast för det för honom: Det är nån å flickorna, som ställt till något. Så mycket mer förvånad blev han, då Anders Petter började tala om sitt äktenskap, som prosten nästan glömt. Han berättade om sitt samliv med henne, som han bar ärret i pannan efter. Ett människohjärta, som bryter sin tystnad, är mera brusande än en flod, som bryter sin fördämning. Inför detta väldiga uppror hos den kloke, behärskade kommunalordförarn, måste prosten bekänna, att han efter alla dessa år känt Anders Petter lika litet, som han känt Efraim på Åsen, innan hans stund kom att visa sig sådan han var. Ehuru han mottagit otaliga förtroenden av alla slag, frågade han sig dock med häpnad såsom tillhörande en annan klass: Känner di så djupt?

Alla hade trott, även prosten, att Anders Petters hustru blivit plötsligt besatt av en ond ande, som drivit henne att söka mörda mannen och när det misslyckades, sig själv. Nu fick han veta, att Anders Petter kämpat i årtal för att kväva och dölja hennes vansinne, till dess det slutligen bröt ut som en låga bryter ut, när den blivit stark nog.

— Men den varste och grymesta sorgen, sade Anders Petter, det var ändå när jag börjde å forstå att flickorna fått morsarvet. Jag trodde att jag skiljt me ve sorgen, men då såg jag, att det inte var tillfylles med det som varit.

— Men hör nu, Anders Petter, sade prosten,

ingen kan göra färdigt mer än sitt eget liv. Det är ju för var människa te å börja på nytt. För resten så överdriver han nog. Mia är ju lite egen, men så råkade hon ju också i olycka tidigt. Och Lina kan jag inte se något på, hon var inte den sämsta te å läsa i sin omgång.

Anders Petter hade inga bevis för att Lina fått morsarvet, han visste bara, att han i vissa ögonblick såg hustruns ansikte glida över dotterns som en skugga, och att hon nu på det sista haft förvildade och ångestfulla ögon alldeles som mor sin. Han berättade för prosten hur han oroat sig för flickornas framtid, när han tröt, och hur det inte var fritt att han tänkt på Kalle på Åsen, syster Katrinas äldsta pojke, som måg för att få unga armar till gården, så att inte fars och farfars fars hem skulle behöva gå i främmande händer. Men han hade slagit bort tanken igen, både för Kalles skull och för Linas, för han ville väl inte unna syster-sonen samma liv som han själv haft, det var nog, som det var. Men hur kunde Anders Petter känna sig så tvärsäker? Jo, det tvivlade han inte ett ögonblick på, att Lina skulle gå samma väg som modern. De hade ju i två led varit svaga i hustruns släkt, och så mycket hade nog prosten själv sett att sådant satt i, och inte brukade de unga bli bättre än di gamle varit. Därför tyckte han det var bäst att flickorna levde ensamma, bara han kunde ställa det så, att de hade födan utan att bli gifta. Han hade tänkt

om man inte kunde skriva någon liten livränta på dem, när gården såldes. Om di hade hundra kronor i pengar var om året och en stuga och potatis att fö sig och en livgris och så blev vedade på gården, så hade de vad de behövade till överflöd. Så hade han räknat ut det, men under tiden togo de unga saken i sina egna händer.

Häromdagen kom Kalle och frågade om inte mårbror ville släppa gården och låta honom ta den, så kunde Lina och han gifta sig till fardag, 14 mars. Anders Petter hade svarat, att det kom ju lite brått uppå, varför skulle det vara nu till våren? Och ville Kalle inte flytta till Vitamossen och hjälpa till i arbetet, utan att genast ta över gården? Men Kalle svarade som morbrodern beräknat, att tjäna dräng det kunde han göra hemma eller hos oskylda, och vad det angår att det brådskade, så var det nog mest för Linas skull, som han ville att det skulle bli snart, så bröllopet kom i någorlunda tid före barndopet. — Jag sa te Kalle, berättade Anders Petter, att du ska fått beske om en vecka, kring sve, och nu är den veckan gåen, och jag har knappt sovit en blund om nätterna och nu så kommer jag te prosten för å lägga fram saken. Och vad angår Lina, så är hon så översiggiven, så henne måste jag passa var minut. Hon tror att jag inte vill släppa gården utå snålhet, men jag ska sä prosten, att det är tvärsom. Jag är trött, jag, ser prosten, jag har stritt med hustrun och med stenen i jorden

och inte vet jag vem som var svårast å rå på. Kalle, han fe gärna gården hellre i dag än i morgon, men si samvetet säger mig att jag handlar orätt mot den unge mannen, som har så mönna år kvar att leva. Och så om di får mönna barn? Jag är ledsen bara åt detta ena. Vad tycker nu prosten? Ska en inte hindra Kalle och Lina att flytta ihop? En lägger ju bara inte på en ko eller fåra, som är sjuker?

Prosten såg skarpt på honom, han tyckte det var underligt med en bonde, som talade om ärfthighet och omsorg om släktet. Han besinnade inte att dessa föreställningar lågo nära till hands för den, som i alla tider skött sina kreatur och tagit ut och lagt på de bästa till stockens förnyande. Liknelsen med djuren sårade prosten, så självfallen den var för bonden.

Han började fråga ut Anders Petter om vad han verkligen visste om sjukdomens ärfthighet. Ja, Anders Petter hade aldrig läst i bok om det, han visste ingenting annat än vad han själv gått igönom. Jaså, ja då kunde prosten tala om att det som Anders Petter utgick från som givet, det var ännu föremål för forskning bland de lärde och en sade ett, en annan ett annat, men alla medgav att man visste bra litet. Vetenskapen drog inga förhastade slutsatser, som en olärd gärna gjorde.

Anders Petter lyssnade ödmjukt, men tänkte inom sig att saker och ting nog kunde hända ändå, även om inte di lärde herrarna än hade

kommit överens om att det fick ske. Men något osäker blev han alltid genom prostens utläggningar.

Och för att övergå till detta fallet, så kunde prosten inte förstå varför man skulle vara så mild mot Kalle på Åsen. Fick han inte stå sitt kast? Hans förseelse var stor nog i sig, men sen var det ju en ovanlig fräckhet att komma och säga, att han ville gifta sig på villkor han fick gården. Lina var han skyldig trohet, när han en gång bundit sig, och därmed basta. Tyckte Anders Petter att ett helt livs olycka var för stort straff? Ja, för det första behövde det ju inte bli någon olycka. För det andra så var han inte lurad, han visste lika väl som någon annan om att Linas mor varit svagsint. För det tredje så får man ta följderna av sina handlingar, om det också sved. Prosten hade ingenting av Anders Petters förbarmande. Det gick verkligen inte an att där satt två ogifta utskämda döttrar hos kommunalordförandens. Det måste bli giftermål av med detsamma.

När Anders Petter ännu tvekade, varnade honom prosten för att föregripa Guds rådslut och obehörigen se in i framtiden. Vi människor ska inte av missriktad samvetsömhet, som kanske bara är högmod, ta på oss större bördor och ansvar än den, som blivit oss pålagda, sade han. Överlämna framtiden åt den högste, det är ändå han som rår.

Därmed var samtalet slut och prosten öpp-

nade dörren till salen, där han redan länge hört den nye adjunkten trampa oroligt i väntan på middagen. Även prostinnan tyckte, att det drog bra nog långt ut, men hon skakade bara på huvudet åt adjunktens vördsamma förfrågan, om han skulle knacka på och buda. Han skulle lära sig redan från början att det var prosten, som var klocka i huset och inte han.

Under middagen blev samtalet livligt i unionsfrågan, prosten njöt av Anders Petters förnuftiga inlägg och såg då och då med stolthet bort över till adjunkten.

När Anders Petter gått, vände han sig till denne, en före detta hemmansägare, som äntligen i medelåldern överstått sina sena och mödosamma studier, och frågade, om han inte måste medge att bönderna i detta pastorat voro ståtliga karlar. Skulle han vid själva universitetet finna större klarhet och självständighet i omdömet?

— Men far, hur många finns det utom Anders Petter, som frågar efter det som händer och sker utanför kontraktet? inföll fröken Lena.

— Det kan väl inte du bedöma, svarade prosten, en smula irriterad över att bli motsagd inför adjunkten.

— Jag tror att jag kan bedöma så mycket, svarade dottern med en rodnad, att det skulle vara nyttigt för dem att en gång emellan få höra ett bra föredrag eller att ha tillgång till ett bibliotek. Prosten fann icke ord, men det

började dagas för honom hur det skulle kännas att behöva tvivla på sitt eget barns sunda förnuft. Föredrag för Åsa-Efraim och bibliotek för Snabbastava och Johan i Nygård!

Anders Petter hade en fjärdingsväg till handelsboden, där han skulle avhämta Lina. Medan han gick vägen fram, ångrade han djupt, att han någonsin vädjat till prosten. Ty först nu var det riktigt galet. Prosten hade inte förmått övertyga honom helt, men han hade kastat in ett tvivel i hans själ om vilket som var rätt att göra, och detta tvivel fick en bundsförvant i hans skygghet för det lidande, som stode nära för dörren, om han skulle neka Lina hennes önskans uppfyllelse. Om han bara helt litat på prostens ord, då hade han kunnat låta saken ha sin gång.

De ödesdigra följderna skulle säkerligen inte visa sig i hans levetid. Han kunde med lugn ta handen från dagsverket och skjuta prövningen ifrån sig. Han kunde bygga en stuga, sitta i den och ingenting annat göra än tugga gröt. På det sättet kunde han kanske få leva länge än — — —

Det låg något lockande i denna oansvariga gubbvila men motbudande också. Han var van att vara vaken och att strida, att evigt möda sig. En ärorik vila, prydd av sår skulle nog varit ljuv för honom, men en vila, som var stulen från mödan liksom, nej.

När han nu kom tillbaka, gick han inte in i

boden utan inåt verandan. Inkommen i förstugan, stannade han ofrivilligt vid att höra Linas röst, helt klagande: Det är bara illakhet å far, alltihop. Kunde han inte vara gla å bli å med gården, så sjuke som han är, och som han har strävat. Kunde han inte gett Kalle besked med samma, så kunde vi ha lyst redan i söndass, när det ändå var ny, och Kalle kunde flyttat hem till 14 mars, som är laga tid. Nu ska de väl dröja så länge, så jag inte ska kunna ha slöja och krona kan jag tro, om de alls blir å. För om far tetas, så kanske Kalle ånkar sej. Och förresten så säger far kanske nej, men då vet ja inte va jag gör mig.

Dessa tonfall voro inte nya för Anders Petter, så dem behövde han inte lyssna på, men det kunde roa honom å veta vad Hanna svarade.

— Ge de inte över så farligt, sade Hanna vänligt, det reder nog opp se ska du si. Nu har ju mårbror vatt hos prosten, och jag har för me, att prosten är för att I ska gifta er. Och inte är jag den, som håller människorna för å va annt än ett byke, men si det är nåt särskilt med mårbror i Vitamossen, och jag tror, att om han inte svarar ja på eviga minuten så har han nog sin mening med det, fast jag inte kan begripa vilken.

— Tror du far är bättre än Kalle? frågade Lina förvånad.

— Ja, sade Hanna eftertryckligt, det är nära på jag tror. Och jag förstår inte vad du sir

för skillnad i det om Kalle säger nej, i fall han inte får gården, och far din om han måste släppa den.

Anders Petter hostade till ett tag i förstugan och skrapade fötterna på mattan, så steg han in. Hanna hälsade honom lugnt och obesvärat, men Lina svängde hastigt utom dörren, som hon slog igen efter sig.

— Sitt fram, sade Hanna. Fick ni ert ärende uträttat hos prosten?

— Ja, det beror på hur man tar det, svarade han och såg Hanna stadigt i ögonen. Prosten han var nu så bestämd på det, att eftersom Kalle var far till Linas barn, så skulle han gifta sig med henne utan att fordra att få gården med en gång.

Det flög en skugga av misräkning över Hannas ansikte. Hade hon tagit fel? Var det ändå som Lina trodde, att det var bara vid gården det klämde?

— Kalle är ganska enveten, sade hon. Och han tycker väl som så, att han kan ju ta gården efter far, eftersom han är äldst. Men kunde ni inte ställa på något sätt, så att ni ble båda tillfreds, mårbror? Jag vet allri hur det går med Lina, om hon inte fårat som hon vill. Det är inte bra för henne att bli så omrörder. Hon har se ju själv å skylla, men jag redigt ynkar henne likaväl.

— Tror du inte jag gör det då? frågade han med ett litet vemodigt leende i mungipan.

Hanna såg på honom och dröjde litet med svaret.

— Jo, sade hon, jo, det tror jag, men se jag förstår inte uträkningen med att inte låta Kalle ta gården. Jag hade liksom fått för me att ni mårbror just haft era tankar åt det hållet förut.

— Om jag inte gör det, tror du att det är av snålhet och illbattighet?

Hon lystrade för tonfallet, och när hon såg in i hans ögon började det dunkelt klarna för henne. Det var för något annat än att behålla gården ett par år till, som Anders Petter sade nej, om han gjorde det. Hon lät sönnen falla ner i knät.

— Sä me, varför ni inte vill, att di ska gifta sig? sade hon.

— Jag har väl inte sagt, att jag inte vill det, det är bara frågan, om jag vill lämna gården.

— Nej, sade Hanna, det börjar jag att förstå, att det är något ni har emot giftermålet. Ni skulle allri tveka om gården, när Lina har det så ställt. Skulle det vara, att ni ynkar Kalle? frågade hon gripen av en plötslig aning. Då Anders Petter ingenting svarade, stego tårarna långsamt upp i dessa ögon, som nyss syntes så tomma och andelösa. Tårarna sköljde för ett ögonblick bort ur hennes sinne allt vad som uppfyllt det liksom varor en handelsbod. Mannen, som satt där och lugnt skar en buss av tobaken, rörde upp ur djupet vrede, smärta,

beundran, avund. Vad skulle han komma hit för, nu när hon nära nog glömt, att det fanns någont annat än det hon levde i? När hon själv kröp undan, varför fanns det folk, som var nog galna att obevekligen handla efter sin mening om vad som var rätt. Utan att skrämmas av att lidandet frätte dem intill benen? När hon fet och mätt och rik sov och snusade bredvid sin lika feta, mätta och rika man om natten, varför fanns det så andra, som kunnat ha det nära lika bra, men ändå voro hungriga och såriga, vakade och gräto? Kanske skulle jag säga mårbror som det är, tänkte hon, men hon fick ju inte lära ut om Gud för Franse.

Nu hade Anders lagt in sin buss.

— Nå, vad skulle du göra, Hanna, om du vore som jag? frågade han.

Hon öppnade munnen för att svara: Jag skulle väl inte vara så galen och ställa det värre för me å andra än jag behöva. Jag skulle väl låta Kalle reda opp själv, jag. För vilket ni gör, så finns det varken straff eller belöning. Men hon sade:

— Om jag vore som I, så skulle jag nog göra som I. Men nu är jag det inte, gudskelov, för det skulle nog vara för tungt och strävsamt.

Sedan kunde hon dock inte längre hålla inne alldeles: Säg mårbror, frågade hon och såg sig om bortåt dörren, tror I på helvetet?

— Helvetet? upprepade Anders Petter utan att först ana sammanhanget, det helvete, som

finnes på jorden, det har jag nog gläntat på dörren till, de andra har jag inte så vida tänkt på. Men vad har det med Kalles och Linas giftermål att göra? Du kanske tror, att jag tänker på att gå fri från pinan.

— Ja, varför skulle ni väl annars ställa det så illa för er?

— Jaså, du förstår inte bättre, Hanna. Och jag tänkte ha sagt, att det var rätt märkeligt, att du var den enda, som gissa de te vad jag hade för mening med vad jag gjorde. Alla andra bara skäller me för gniden, om jag inte lämnar gården. Och jag vill för ingen del, att Lina ska förstå annat heller.

Vid detta kom Frans in från kontoret. Han var idel leende, men hans blick fick ett miss-tänksamt uttryck, när han såg allvaret i deras ansikten. Men han låtsade ingenting om, utan började skämta om det blivande bröllopet på Vitamossen, han skrattade ännu åt minnet från bröllopsdagen på Åsen, när kommunalordföranden hölls och leta efter sin Lina. För det bler fäll bröllop före barndopet? tillade han. På Nygård, där går det visst så nära jämnt ihop, som en kan begära i dessa onda tider. Men så solade heller inte Magnus med bröllopet och inte Idas föräldra heller.

Innan han slutat meningen, hade Hanna lämnat rummet. Hon visste, att Anders Petter nog redde sig mot Frans, och hon hade kommit att tänka på att det inte gick an att förlora Lina

ur sikte för länge. Men strax därpå vände hon om igen: — Kunde inte Lina stanna hos me och hjälpa stryka in byken? frågade hon.

Anders Petter såg på henne och nickade tack-samt.

— Di har nog fått mycke makt med henne, Mellangårdarna, tänkte han. Men jag hade ändå orätt, när jag trodde att di dödat anden allaredan. Jag tror knappt di görat, fast det kan si så ut. Det är gamle Daniel, som har en bit med i na och stretar emot.

Nästa söndag sade han före tjänsten åt Kalle, att än så länge, så rådde han med sin gård själv och ville inte släppan. Varpå han gick in och satte sig i sin bänk gudstjänsten igenom och uthärdade menande blickar från alla stolar, när prosten läste texten om den rike ynglingen.

Han tyckte han aldrig varit så olycklig i sitt långa liv, hur ofta han än brukat säga med psalmen: Jag kommer av ett brusand' hav. Han kände icke tryggheten av att ha handlat rätt, ingen visshet blev honom given, tvärsom blevo tvivlen svårare med var dag som gick. Kalle tog värvning vid gardet, och Lina fick sitt barn, gick därhemma och teg, mager, blek, förbittrad. Hon och Mia höllo ihop. Han fick laga sin mat och lappa sina kläder bäst han kunde, något som snarare styrkte honom i hans beslut att framhärda.

Men när Hanna en dag under Kalles andra år vid gardet kom uppresande till Vitamossen

enkom för att tala om, att nu var det likadant med Lina igen, sen Kalle hade permission i julas, då böjde Anders Petter sitt huvud i ödmjukhet och insåg att prosten haft rätt, som sagt att en inte skulle själva ta på sig mer än en rådde med. En människa kan bära mycket, men försöker hon sig på det orimliga, då fördärvar hon både sig själv och andra, och nu har jag blett tillrättavisad, för att jag var för stor på at, sade Anders Petter.

När Kalles år voro ute, blev han herre på Vitamossen och Anders Petter hjälpte till med vad som kunde förefalla på gården.

Sämjan var god, när nu far tagit sitt förnuft till fånga, och ingen mindes det ledsamma, som varit, utom Anders Petter, när han någon gång såg sin döda hustrus ansikte glida som en skugga över Linas.

X.

Skiljovägen.

Det var Hannas första vår nere i Mellangården. Hon hade satt upp väv i mellanrummet och satt nu en tidig vårdags förmiddag i vävstolen, upptagen av det viktiga värvet att prova ut färger och randa en väv, som skulle bli möbelyg till stora salen opepå. Hon skulle ha läsemöte till hösten och hade beslutat, att det skulle bli något alldeles extra fint, och förorsaka hela roten utsägliga kval av avundsjuka.

Hon kände sig alltid lyckligast i vävstolen, helst då hon hade något svårt före, som tog alla tankar i anspråk. Att väva hade varit hennes käraste göra på Åsen, och det var som att vända åter till de tiderna, när hon en stund fick sitta vid och låta skyffel och trampor gå.

Den, som nu öppnat dörren, skulle stått inför en verkligt intagande och fridfull tavla. Solen sken in genom vita gardiner över ett stort rum med nyspant tak och rosiga tapeter. Det var sparsamt möblerat med soffa, säng, bord och

stolar av gammal bärnstensfärgad masurbjörk. På det vitskurade golvet lågo färska trasmattor i klara färger. Dalaklockan i hörnet snett emot sängen tickade frimodigt och förtröstansfullt, över soffan med det rödrandiga överdraget hängde ett porträtt i svartkrita av en ärevördig gammal bonde med rättarkrans, det var farfarn, som dött nere i stugelängdan. I fönstret knoppades geranium och pelargonier, mellan Petri tårar och Mose vass.

Husmodern passade väl ihop med denna lantliga solskensidyll, där hon i sin blå bomulls-klänning satt över sin väv med en bunke olikfärgade spolar framför sig. Hon slog in ett par trådar och lutade sig därefter bakåt för att riktigt noga bedöma verkan. Hennes bruna ögon lyste av samma allt uppslukande iver, som bränt hennes anmoder en gång i färgernas och ullgarnens begynnelse, när hon randade blåklädet, som skulle pryda hennes makes högtids-sal, endast att Hanna kände sig mera osäker, där hon provade och förkastade och försökte på nytt. Hon famlade efter uttryck för ett dunkelt skönhetsbegrepp, kände att det inte blev så grant som hon ville, men anade icke att felet låg hos de fula, anilinfärgade garner, som numera användes av varje väverska, som ville följa med sin tid.

Det föll henne inte in, att liksom farmor och mormor gjort, gå ut i täppan och randa med Guds skapade värld som mönster. Hon skulle

för resten inte kunnat det, ty medan farmors garnbuntar hade samma färger som blommor och blad, så skulle hon inte hittat någon motsvarighet till det gälla röda, gröna och gula hon hade på sina spolar. Emellertid prövade hon sig fram så gott hon kunde, med breda ränder och smala, rött kring det gula eller gult kring det gröna och tvärtom.

Boddörsklockan var tyst. Franse var på kreatursmöte, intet störde henne, hon var fullkomligt lycklig.

— Det skulle allt inte vara illa, om det här ble så grant, så prostinnan och länsmansfrun ville göra efter, tänkte hon. Hon plockade ut några spolar och lade dem i färg efter regnbågen, så gott det kunde bli. — Det var nog allri nån sanning med henne, Knallafian, att hon ble tokig, därför att hon randade förkläsväven efter regnbågen, tänkte hon. Jag frågade inte efter om jag gjorde det, bara jag hade färgerna. Di var allt bra rädda och barnsliga förr i världen.

I detta ögonblick bröts tystnaden av Tilda pigan, som stack in huvudet och förklarade i upphetsad ton att prostens körde upp på gården.

Både Hanna och vävstolen blevo med ens så stilla. Hon gav pigan en svart blick, som denna inte kunde förstå hur hon förskyllat, så flög hon upp ur vävstolen och in i kammaren efter skorna. Skulle det vara möjligt att ränna ut genom boddörren, bakom huset och ner i stugan

och varsko de gamla, utan att prostens såg henne och anade oråd? Hon var i dörren åt bodkammaren, då Tilda än en gång kom efter henne.

— Di är i farstun, viskade hon förfärad. Hanna vände och gick att möta sina gäster.

Anders Petter hade varit på besök hos fader Adam den dag han var och hämtade hem Lina, och sen dess var Franse orolig, Anders Petters förädlande inflytande var ju bekant. Det var inte uteslutet, att han givit Anders Petter något hemligt uppdrag till prosten, menade Franse, och nu förstod Hanna att han haft rätt. När han reste, gav han Hanna noggranna befallningar att se opp, om prosten skulle passa på, medan han var borta, annars ge de henne illa!

— Får vi rätt storfrämmande i Mellangården, sade hon och neg. Varen så goda och stigen in, Franse är inte hemma, han är på kreatursmöte i Appelryd, som kanske herrskapet vet, tillade hon med lätt tonvikt.

— Det är egentligen gamle undantagsmannen Adam Franson jag kommit för att träffa, svarade prosten allvarsamt.

— Adamson och jag har just talat om att prostens kanske skulle vilja komma till honom, men vi visste inte om prostens reste i sockenbud mera, svarade Hanna med en öppen blick, som liksom lättade upp i prostinnans beklämda hjärta. Men vill inte herrskapet stiga in först och ta av kaporna. Det ska inte dröja långt om, innan kaffet är färdigt.

— Jaså, sade prosten, medan han följde hennes uppmaning att stiga in, har ni talat om det? Då har Hanna infört nya åsikter här på gården.

— Men det var ju det vi hoppades, medlade prostinnan vänligt.

Hanna stod och häktade upp prostinnans tunga reskrage. — Var så god nu och sitt lite.

— Tack, jag vill gå ner och uträtta mitt ärende först.

— Då ska jag... Hon gjorde en rörelse bort mot dörren.

— Tack, Hanna, du behöver inte följa med. Jag vill helst råka honom ensam, det passar bäst ärendet jag har.

— Ja då ska jag säga mor det, svarade Hanna, och innan prosten hann hejda henne, var hon utom dörren.

De båda gamla makarna sågo ett ögonblick förbryllade på varandra.

— Det är bäst jag skyndar mig, sade prosten och följde efter Hanna.

Prostinnan ropade efter honom.

— Vad är det? — Du glömde kommunionkärnen. — Nej, jag glömde dem inte, svarade han otåligt.

Hanna hade sprungit så fort hon förmådde över gårdsplanen bort till stugan. Hon tänkte inte på någonting annat än att hon måste hinna varsko den gamle, innan prosten kom.

— Om jag inte kan hindra farfar från att bekänna så slår Franse ihjäl me.

Hon skyndade fram till sängen och böjde sig ner över den skröplige gamle, så nära att lukten av tobaksbuss, svett och gammal säng slog henne i halsen.

— Prosten är på väg ner till er, sade hon, och han vill kanske tala med er om gammalt. Men jag särr er far, att I blir olöcklig, om I öppnar er mun om sånt som ingen har me å göra. Då kommer i på häkte, och får varsken snus ella kaffe, och I ska inte tro, fortsatte hon efter en snabb blick bakom sig, att I blir kvitt mor, för hon får allt flötta me.

— Hur vet prosten, att jag har nåt att tala om för honom då? grälade gubben i missnöjd ton. Se etter om han syns, Fia, sade han till gumman, som genast fattat en sopkvast och föste in lite av varje under sängen.

— Han kommer nu, meddelade gumman, vad har han här å göra!

— Tänk på att I får en sonson te jul, sade Hanna hastigt, så det är inte värt ställa te ledsamheter. Och bli inte omrörder, när han talar med er. Och nu följer mor med me opp och hälsar på prostinnan.

— Nej, se det gör ja då allri i livet, svarade mor Fia såsom Hanna beräknat.

— Jag skiter i prostens, tillade hon och sprätade med björkkvasten så dammet rök. Hanna var redan ute i förstugan, där mötte hon prosten. Far ble så glad för att prosten kom, sade hon,

och nu har jag bett mor hålla sig undan. Välkommen upp sen, så väntar vi med kaffet.

— Vänta inte på mig, svarade prosten, och Hanna förstod att han var missnöjd, men det kunde inte hjälpas.

— Jag tror prostinnan står och ser på min väv, sade Hanna, när hon kom in med en bricka, som hon satte på bordet. Tycker prostinnan det blir bra så?

Hennes röst var fullkomligt säker och bekymmerfri. Prostinnan vände sig om och såg forskande på henne. Tänk vad den flickan ändå blivit förvandlad av sitt äktenskap!

Sist de träffats, hade det varit på Magnus' och Idas bröllop i vintras. Prostinnan bevarade inte något angenämt intryck av den unga hustrun i den fina köpeklänningen och stor guldbrosch och vita handskar, som hon hölls och drog på under hela vigseln. Hon satte sig gärna bland prästfolk och länsmans och talade om huvudstaden, där hon nyss varit en hel vecka med sin man. — Är det längesen prostinnan var i Stockholm? Men prostinnan hade aldrig varit där — —

I dag såg ju Hanna betydligt trevligare ut och mera sig lik i sin hemmavävda vardagsdräkt. Men alltjämt saknades hos henne den forna vördnadsfulla tillgivenheten. Hon var nästan lite för artig och verserad.

Hon låtsades inte märka prostinnans tydliga förstämning men gjorde allt för att sysselsätta och roa sin gäst. Hon visade sina vävar, talade

om hur många alnar hon hade på bleke, berättade om hur hon beredde sig till läsemötet nu om hösten, föreslog att byta plantefrö, erbjöd sig att skaffa ett par ostar till sommaren, för prostinnan fick väl mycket folk till huset, när kandidaten var förlovad?

— Svärmor, berättade hon, är inte gla åt mina många vävar. Hon försöker å sätta i Adamson att jag ödelägger huset för honom, men det går nog inte — — Men ella är hon snäll — —

Prostinnan nickade till svar, hon var tankspridd och upptagen av vad som väl kunde hända därnere i stugan.

När Hanna lämnat gubben hade han legat och ältat det hon sagt om barnbarnet. Måntro det är sant, att hon är på de vägarna? frågade han gumman.

— Nä, svarade gumman, de tror jag visst inte. Snabbastava, hon sa också ijåns, att där blir fäll inga barn i det huset. Men nu blev gubben arg.

— Du prata och prata, muttrade han. Du ska si, det blir en pojck, och den ska då heta Adam. Han kommer nog å rykta Franse väl, när han blir stor nog till det, tillade han med en förnöjd grimas.

Men gumman utvecklade alla skäl varför det inte skulle bli nåt barn alls, men om det ble så, ble det en flicka, och ble det en pojck, så skulle han säkert inte heta Adam utan Bartel eller Ejnar eller nåt annat fint.

Gamlefar var i en morsk sinnesstämning. I dag kände han sig kry och långt ifrån döden, han begrep inte själv, hur han kunde vara så dum som till att meg i att Anders Petter fick nämna hans sjukdom för prosten. Han ville honom ingenting.

Prosten trädde in och hälsade, gubben nickade med huvet, och gumman neg. Med butter uppsyn satte hon fram en stol till sängen, gick så ut, men lämnade dörren på glänt. Hannas uppförande hade gjort henne misstänksam. Måntro hon ville ha gubben till att bekänna? Men det skulle de då bli två om, prosten och hon.

— Vill han gi me nattvarden? frågade gubben genast.

Prosten förklarade, att den saken finge de vänta med, tills de talats vid först om ett och annat. Nattvarden var endast för botfärdiga hjärtan.

Men den sluge gamle förde genast in talet på prästens rätt att vägra nattvarden, vilken rätt han tvivlade på. För prästen kunde väl inte ändå rannsaka hjärtan och njurar och bedöma vem som var värdig eller ej?

Prosten var dock van att tas med gamla syndare, alltid långt värre än de unga, det hade han erfarit. Han frågade gubben utan krumbukter rakt på sak hur han hade det ställt med sitt samvete i fråga om gamlefar, som dog här i stugan efter åderlåtningen. Tänk på att ni står med ena foten i graven, sade han och snart ska

inställa er för den rättfärdige domaren. Och lätta ert hjärta med ånger och bekännelse.

— Ja, inte har jag alltid vatt som jag skulle, sa gubben (mor Fia lade handen på klinkan för att gå in), men nått nytt i den affärden har jag inte å tala om, över det jag sa vid rannsakingen. Vi förstod inte bättre än å koppa gubben, när han nödvändigt ville.

— Om det är sant vad ni säger, svarade prosten, så är det lyckligt för er. Men har ni nu återigen, som jag tror, belastat ert samvete med en lögn, då står er sak mycket illa, Adam Fran-son. Jag vill inte säga några hårda ord till er, ty det gör mig ont om er, när jag tänker på den vedergällning, som väntar er.

Men gubben var hal och hård som en sten i vattenbrynet, varken med mildhet eller stränghet kom prosten någon vart med honom. Inte ens då han till slut gjorde ett medgivande åt gubbens rädsla för världsligt straff och förklarade, att vad en präst fick veta i förtroende, det hade han ingen rätt att yppa mot den biktandes vilja.

Men gamlefar var en slipad dialektiker.

— Jag har inget att bekänna, gualöv, sade han. Men nyss så tyckte jag prosten sa, att bekenntelsen skulle efterföljas å gottgörelse, annars var den inget värd. Vad hade jag då för nytta å en bekännelse, som bara prosten hörde? Inte kunde prosten väcka upp far igen? För sista gången, vill han gi mig nattvarden?

Prosten reste sig med ett starkare intryck än någonsin av den gamles skuld.

— Nej, svarade han strävt, jag står inte till svars för att ge dig nattvarden.

— Då ger jag Simelius en femma, så gör han det, ropade gubben ursinnig.

— Det kommer väl den makt, som böjer ditt styva sinne, svarade prosten sorgset i dörren. Och vill du då sända bud efter mig, så ska jag komma.

— Prosten dröjer, sade prostinnan till slut oroligt.

— Ja, men kära, det är ju roligt för far, så länge han får ha prosten därnere hos sig, svarade Hanna. Han är så ensam. Men jag är rädd att kaffet blir inte så gott på det här viset. Får jag inte ge prostinnan en kopp? Och hon hällde upp med stadig hand.

I detsamma kom prosten, och hans hustru tyckte sig förstå, att han misslyckats. Hans händer darrade, när han strök sig över det grånade håret, och han tycktes ovillig att åtlyda Hannas upprepade trugningar att slå sig ned. Att dricka kaffe efter en kamp med satan . . . Men prostinnan bad honom att inte göra värdinnan ledsen, och det ville han ju heller inte, hon hade intet ont gjort.

— Men sen spanner vi för med samma.

När de skulle resa, vände han sig till Hanna och lade sin hand på hennes axel.

— Mitt barn, sade han, du är uppfostrad av en gudfruktig mor, och jag har förökat och prövat din kristendomskunskap. Du har själv låtit mig förstå, att du ansåg dig ha en stor uppgift i detta hus. Tänk på, att det inte är nog med att du förser din svärfar med hans lekamliga behov. Försök också så stilla att få inflytande över honom, och låt aldrig av att förehålla honom vad som för honom är det viktiga, under den korta tid han kan ha kvar. Han är hård, försök att med mildhet böja honom. Han är övermodig, men lär honom förstå, att Gud är allas vår överman.

— Jag ska göra vad jag kan, svarade Hanna.

När vagnen rullat bort skyndade hon upp på övervåningen, kastade sig ned på en säng och grät, mest av trötthet efter spänningen. Ännu vågade hon inte tänka på vad det var hon gjort.

Frans kom inte hem förrän på andra dagen efter prostens besök. Han skulle egentligen ha stannat borta en dag till, men han hade sport på vägarna, att prosten hälsat på i Mellangården, och drevs nu hem av förargelse och oro.

När han kom, stod Hanna i köket och skurade knivarna. Med handen hårt knuten om stora kökskniven mötte hon lugnt Frans' mörka uppsyn. Hon kände ett sådant hat i detta ögonblick mot honom, att hon inte frågat efter om hon stuckit honom. Hon kunde nu inte förstå, att

hon varit så rädd för att han skulle slå ihjäl henne, om hon inte skötte sig. Vad hade det gjort, det var väl mö värre å leva.

Intill i går hade hon varit medbrottsling genom att tiga och finna sig, själv hade hon ingen ond gärning gjort, om hon också haft onda och feiga tankar. I går var det som hon tog steget över in i den onda handlingens värld.

Ty att förmena gamlefar att lätta sitt samvete, det var för visso en skamlig gärning, rätt om han inget straff hade att vänta efter döden, vilket nog inte var sant, ty den pina hon känt i denna natt, måste vara stigen upp ur underjorden, så fruktansvärd var den. Hur gränslöst hon ångrat sig! Det ögonblicket hon stod utanför gubbens dörr, det var hennes besökelses stund, och det hade hon gott vetat fast hon låtsat för sig själv som hon intet val haft. Då hade hon stått vid skiljovägen och med öppna ögon gått åt orätt håll. Ack, om hon gått in till gubben och sagt: bekänn far, lätta skulden och vad som än händer sen, så är det bättre för oss alla. Skaffa brottet ur världen, så att sonsonen inte behöver bära dess tyngd. Så skulle hon ha handlat. Då hade Frans slagit henne i dag. Men det hade varit tusen gånger bättre än att få beröm och se honom glad och munter.

Hon härdade inte ens ut att se honom glad och munter och trygg som vanligt. Något skulle väl också han få utstå, och när han nu började

fråga ut henne, föll det heenne in att svara honom så, som om hon handlat som hon borde ha gjort.

— Franse, sade hon och drog sig lite undan, aldrig kunde du väl mena allvar med att inte gubben skulle få lätta sitt samvete, när han står på gravbrädden?

— Jo, det menade jag, så visst som jag menat något i världen, sade Frans långsamt och med tonvikt, men varför sår du så? Du har väl aldrig?

— Det var väl ändå bäst, Franse, att gubbstackarn fe bekänna, det är bäst för oss allihopa. Och om vi skaffar brottet ur världen så blir här bestämt mö likare att bo och leva i Mella — nej, Franse, är du galen?

Han hade vridit kniven ur handen på henne.

— Tala om alltihop, befallde han hotande.

— Jag var inte inne, när prosten var hos far, sade hon, vacklande mellan fruktan och lust att driva Franses rädsla ännu lite längre.

— Ge du inte ner å förberedde honom, som jag sagt åt de?

— Jo, men — —

— Du rådde honom å tänka på sin själ, att du störta me å hela huset i olycka, det gjore ingenting. Försök inte å neka!

— Var inte så ond då, Franse, bad hon.

Han tog detta för ett erkännande och längre kom hon inte, innan han var över henne, med lyftad kniv.

Hon skrek inte, bibehöll även i detta ögon-

blick av dödsfara sin rädsla för att Tilda skulle komma.

— Rör mig inte, viskade hon, döda me inte
— inget farligt — —

Han slängde kniven utåt golvet, lyfte henne och slängde henne själv efter. Han hade blivit ursinnig. Åter förnam han sig som en klädnad, träd utån på detta hemlighetsfulla väsen, som vaknade hos honom i sådana ögonblick. Han trodde att hon bedragit honom hela denna tid, då han gått och varit så nöjd med henne, att hon skulle begagna sig av allt vad hon visste, för att söka störta honom.

Nu tog han och ryckte upp henne igen från golvet. Hennes ansikte var vitt och förvridet men hon tycktes finna ett besynnerligt behag i miss-handeln.

Han satte henne upp i kökssoffan.

— Berätta nu va prosten gjore, när han kom ut från gubben!

— Jag rår inte, sade hon, gå ner och fråga gubben själv.

Han gick, och hon blev sittande sammankrupen i smärtor med ögonen stelt fästade på kniven.

— Det går inte an att den ligger där, tänkte hon, då Tilda hördes med mjölkspannen. Och med osäglich möda lyckades hon få upp den och lade den med en smäll på bordet. Så föll hon ikull över bordet.

— Bädda, var det enda hon fick fram, när Tilda kom in.

Hon hängde ännu över bordet, när Franse kom in, en aning förlägen men annars nöjd och nyter.

— Hämta fru Liljelund, viskade hon.

— Jo, det här var ett spektakel, hur fan kunde du bära dig åt som du gjorde? Nu har du ställt det trevligt för dig.

— Ingen vet det, stönade hon.

Han tog henne och bar in henne i sängen, som Tilda bäddat. Så gick han bort till hörnsåpet i bodkammaren och kom fram med en konjaksflaska och glas.

— Ta det här, sade han.

Hon skakade på huvudet.

— För resten, Franse, sade hon under ett ögonblicks plågfrihet, nästa gång prosten kommer — då gör jag, vad jag inte gjore nu.

— Du skräpper, sade Franse och skrattade godmodigt, en gör så, jag vet hur det är. Ja, skål på de då, Hanna, efter du inte vill ha, så tar jag väl själv. Och var du logn, han slog ner korken i buteljen med väldig kraft, att de gäller så mötet, som de gör för oss här, så när stunden är inne, så tier man. Jaja, nu ger jag me av på ögonblicket. Bara hon nu är hemma, människan.

Fru Liljelund kom och hon var farlig att göra frågor, om hur det tillgått. — Asch, inte ramlar man omkull mitt på rena golvet, kom inte å så de till me, sade hon. Ni har väl allri varit osams å slagits? Han vet väl, handelsman, att en ska

vara försiktig om kvinnfolken, när di är ute på di vägarna.

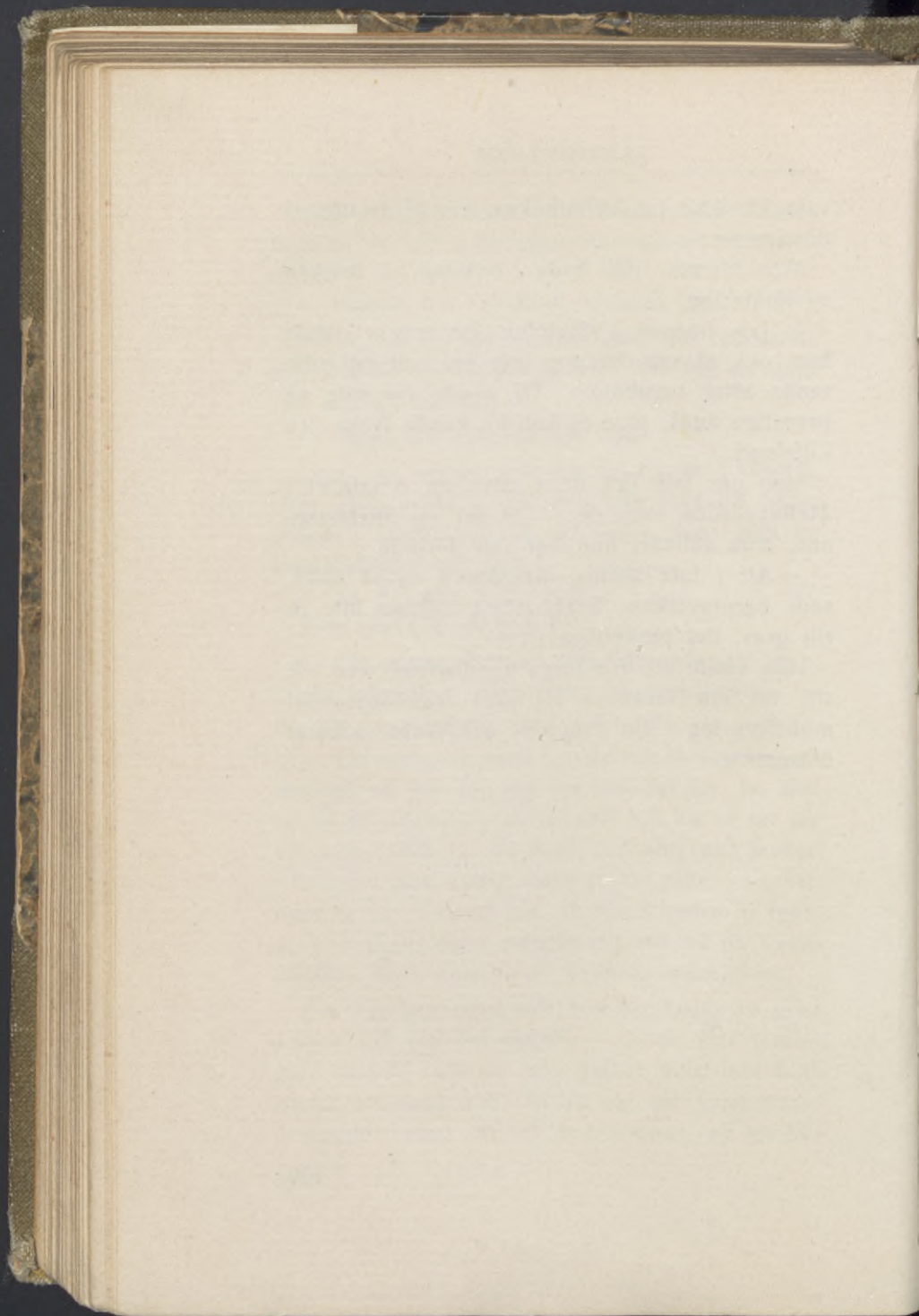
Men Hanna själv hade i ordning på brickan en förklaring.

— Jag trampa i vävstolen för mycket, sade hon, och så var det nog inte bra, att jag ville randa efter regnbågen. Di gamle var inte så barnsliga ändå, som en kanske kunde tycka, fru Liljelund.

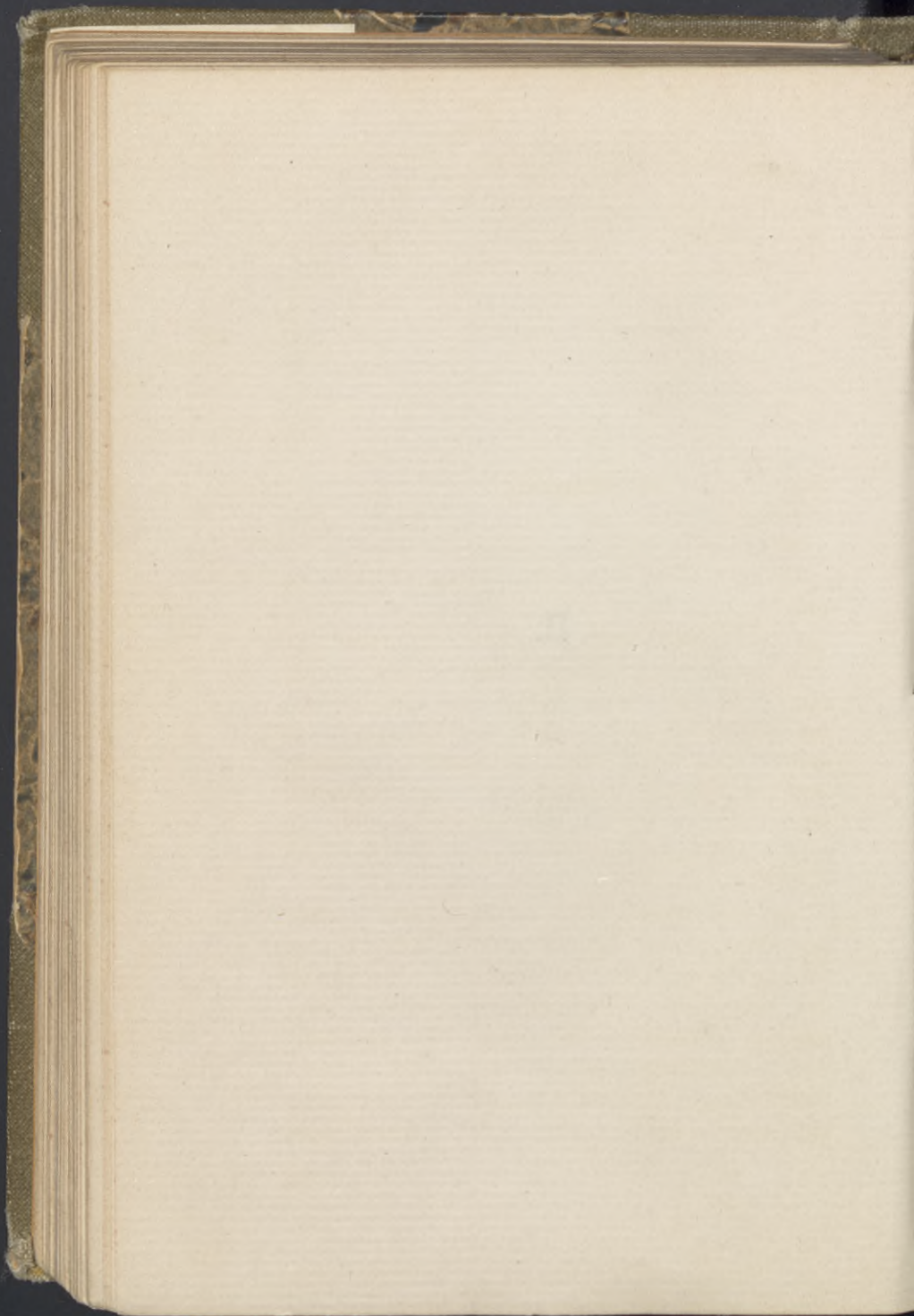
Men när folk fick höra talas om missfallet i Mellangården, sade de: — Si det var Snabbastinan, som vållade, hon har inte förlåtit.

— Att I inte skäms, mänsker å va så ilaka, sade barnmorskan. Snabbastina hämnas inte ur sin grav, det beskedliga livet.

Hon visste att den unga handlarfrun med allt sitt tal om faran av att väva regnbågsrandat möbelyg låg i sin kammare och tänkte ackurat detsamma.

II.

I.

Branden.

— Fru-en! Intet svar kom. — Fru-en!

En kraftig bas stämde i: — Hanna! Høre du inte?

Efter ännu någon väntan hördes steg inne ifrån rummen, och husets matmor blev synlig. Hon kom i vitt kläde knutet i nacken, uppkavlade ärmor och köksförkläde över sin fylliga gestalt. Men även i denna stökedräkt bevarade hon ett uttryck av självfallen, trygg värdighet. Boden var full av folk, alla hälsade hövligt, och hon svarade med ett allvarsamt godafton och nickade åt var och en.

— Varför skriker I på me så grymt? frågade hon utan att röra sig från tröskeln. Båda barnen hängde henne i kjolarna, och hon ville varken dra dem mellan silltunnor och färgpytsar eller lossa de små fingrarnas grepp. Men hon hade inte behövt fråga. Hon förstod ändå, hur det hängde ihop. Där stod Franse som vanligt borta vid pulpeten med händerna i fickorna och iddes

inte expiera, medan den lilla bodflickan, förstirrad av så mycket folk, drog ut och in den ena lådan efter den andra, utan att finna vad hon sökte. Ja, se man skulle vara överallt på en gång: i boden, i köket, hos farmor och ute på trädan.

— Jag finner inte korvakryddorna, frun, svade flickan. Jag tror di är tråt. Hon hette Hilma och var Hannas äldsta systerdotter, som kommit i tjänst i Mellangården från hon var sju år gammal och så liten, att hon måste flytta en pall runt bordet för att nå upp att duka. Hon var annars en lydig tös, som hade stor respekt för mostern, men få henne låta bli att säga fru ute i boden var ogörligt. Ty det hade mor lärt henne från den dan hon skulle i väg. Det var tecknet på, att hon inte tjänade bönder.

— Varför spör du inte handelsman? frågade Hanna utan att röra sig. Han ska väl veta, var han har sina varer. Men annars är di i trea lådan oppifrån, andra raden te höger.

Flickan fattade inte genast anvisningen, utan drog ut ett par lådor förgäves.

— Släpp mig, barn, sade Hanna åt de små, var i ett ögonblick borta bakom disken, blåste på flickan, så att hon virvlade undan som ett dammkorn och drog ut den rätta lådan.

Främst vid disken stod Koke-Martina, och intet av det lilla uppträdet undgick henne.

Man kunde se på henne, hur hon genast formade det till en liten historia att ta vid tretåren.

Munnen fick en ställning, som när man blåser på fatet med en sockerbit mellan tänderna.

— Är det hon Martina, som ska ha korvkryddorna? frågade Hanna. Ska hon nu åstad igen och laga te bröllop, hon är då rakt omöjlig. Och hon log vänligt, liksom för att lätta upp stämningen i boden.

— Det var redigt väl hon kom ut Hanna, svrade Martina. Det var det jag ville, för annars kunde jag nog ha sagt var korvakryddorna fanns. Men se jag har en farlia hoper bud, och jag vill allt hinna te Norrskog innan de blir natt för att göra opp degarna själver. Och så började hon räkna på fingrarna ett par gånger över, medan hon räknade upp: sviskon, russin, risgryn, makaroni — —

— Det vill te att I har goa tider, när I går här och handlar, anmärkte Hanna, vänd till de andra kunderna, som utan ringaste otålighet väntade med sirapsflaskor och korgar för att få sina ärenden uträttade.

— Det väntar en la inte att det ska gå så travande fort, sade Koke-Martina för att släta över. Det är bara herrskap som har så grymmande bråttom, men det är la för att di inget har att sköta, så lång dagen är.

De andra logo brett och nickade. Ingen ansåg det för bortkastad tid att stå en timme i handelsbon, när man ändå klätt sig på och gett sig ut att vistas vägarna.

Nu kom en av småttingarna fram till disken.

Det var en stöddig pojke på fem år, en liten Adam Franson, med fars uppsyn och hållning in i minsta drag.

— Mor, sade han och ryckte henne i kjolen, farmor har ropat tu gånger, och hon är så arger, si så grymt, så det är inte vettigt.

— Det är bäst att Hilma går och hör efter vad farmor vill, sade Hanna, så ska jag reda opp boden. Hon expierade alla Martinas bud utan att fråga om ett enda och räknade ihop summan i huvudet.

I detsamma kom en ny kund in genom dörren. Hon stod lite och tuggade på det, så sade han: När jag åkte hit varnade jag liasom ett stort illsken i norr. Kan just undra ocken går det är som brinner?

Det uppstod en plötslig rörelse inne i boden, alla skyndade ut för trappan, med Kokemartina i spetsen.

Kring Ljungheda sockens horisonter härskade nästan obruten stillhet. Mest den enda förändring, som ägde rum, var att solen med årets gång flyttade sin ankarplats bakom skogshöjdernas mörka dyningar mera åt norrhållet och efter midsommar vände igen och drog sig åt söder. Över dessa skogshöjder kommo sällan bud från andra sidan. Det var lugnt i Sverige under Oscar den andres regering, man hade inget annat att grunna på än väderlek och gröda och marke-

gångspris. Priserna var usla och grödan si och så, men allt slog ju inte fel på en gång, när slåttern var dålig, blev havren dess bättre eller tvärtom, och vad som brast det ena året fick det andra hjälpa upp. Lat fick en inte vara och inte storbegärsen, men var inte gården allt för liten och skulderna för stora, och en så fick ha hälsan, så gick det. Di, som det ge ut se för, eller som ingen gård kunde få, di reste åt Amerika, och di var inte så få.

Det spordes alltemellan, att di stred och rusade i riksdagen mot spannmålstullarna, och det skulle finnas några förhårdade antikrister, som ville partu att bonden skulle svälta ihjäl. Men man la sin gamle riksdagsman på hjärtat var gång man skickade åstad honom, att han skulle tala ve kungen, så att di inte fick någon framgång. Och det gjorde han.

Ett prästval skulle ha kunnat sätta sinnena i uppror, men något så spännande hade man inte haft på mången god dag. Gamle prosten Mossbäck levde ännu vid sina sjuttiofyra år, och Simelius gick och spökade ensam i den förfallna komministergården i Appelryd, sedan han svält bort hustru och barn så att de rymt ifrån honom.

Någon gång fälldes det ett ord, om nåt krig eller pest och hungersnöd, som skulle äga rum i långväga land, men det väckte vida mindre uppmärksamhet än sista frosten eller åskregnet som lade ner grödan.

Endast när en granne eller släkting rest åt

Amerika eller kom hem därifrån, fick man en mera direkt påminnelse om att det fanns andra världar än ens egen.

Över Ljungheda stod oföränderlighetens stjärna. Samma människor levde länge och på samma vis på samma plats, plöjde, gödde, sådde, bärgade, tröskade och plöjde på nytt. Ingen överhet lade sig i ens sysslor, korsade ens planer. Man skötte sig som man ville i största trygghet på sin ägande jord. Ej heller Vår Herre hade ofta ärende till Ljungheda, och man stod inför honom inte som lösdrivare men som hemmansägare, när han kom. Blott sakta rann människofloden bort och förnyades, allt i sin tid. Något så märkligt som en stor brand hade inte hänt i socknen på mången god dag.

— — —
— Nä, här sir en ingenting, sade Anders Nilsson till Hanna, som stod på bron och spejade åt norr med handen för ögonen: en få allt löv å gå opp åt backen ett bete. Utan att svara lossade hon varligt lilla treåriga Katrina Johannas tag i kjolen och skyndade upp över gårdsplanen, ut genom grinden och uppåt landsvägen. Just i kröken, där utsikten var fri över Östersjön, blev hon varse ett väldigt springande sken, som steg upp bakom skogen just på håll, där Åsen låg. Förr i världen, när hon var nykommen i Mellangården, hade hon brukat stå just här och titta åt hemhållet, och hemlängtan var den kompassnål, som visade mot norr. Hennes hjärta krympte i

den visshet, som betog henne, att det var för-
äldrahemmet, som brann. Hon hade inte varit
där på så länge, inte på ett par månader; det
räckte till med arbete dag ut och dag in, alltid
var det något, som nödvändigt måste göras just
den dagen och just av husmor själv, och på intet
sätt kunde underlåtas. I dag hade hon tänkt
på dem däruppe hela dagen, det var mors födelse-
dag, och hon hade så gärna velat resa upp och
ta lite gott kaffe med sig, det var ju bara ett
udda tal mor fyllde, men i alla fall. Men så
kom en handelsresande, som skulle ha middag,
och Franse hade ställt ökehjälp för att plöja höst-
rågstrådan, så hon hade både främmat folk och
fä i maten. Inte blev det någon resa av, inte.
Hela dagen hade hon väntat, att någon skulle
fara förbi, som hon kunde åtminstone ställa bud
till mor med, men ingen hade synts till. Och så
hade klockan blivit sex och mer. Det var just
inget latmansgöra att vara husmor till handels-
mans — —

Men om en hade kunnat ana något sånt, så
hade det väl ändå inte varit så omöjligt att komma
i väg. Herre Gud, och far, som ligger i sin
värk, och bara Ernst hemma! Hon ryckte upp
sig, insåg nödvändigheten att genast handla.
Halvvägs in till byggnaden mötte hon sin man.

— Franse, ropar hon, jag får tvunget fara opp
te Åsen på stunnen, du ska si att det är far, som
tänt på med pipan i sängen, där han ligger.

— Då är det ändå så dags att rädda honom

nu, svarade Franse. Jag har så mönna gånger gett an snus, för att han skulle tugga hellre än röka, men si det har allri passat. Om du bidar ett ögonblick, så ska jag telefonera te station å höra om di vet nåt.

Franse hade för ett par månader sedan fått telefon inledd i kammaren innanför butiken. Det var den första telefonen i den socknen, och han var makalöst stolt över den och road som ett barn av att bruka den. Här erbjöd sig ju ett lysande tillfälle att stoltsera med telefon, och med en suck insåg hustrun, att han inte skulle ställa om skjuts åt henne, förr än han fått telefonera både hit och dit och berätta vitt och brett om eldsvådan. Utan ett ord till svar gick hon själv ner till stallet. Men märren hade nyss slutat dagsarbetet på trädan och stod och åt sin havre. Det bar sig inte att ta ut henne än på en stund. Hon blev stående med båda armarna på spiltväggen och åsåg tankfullt hur hästen åt, då hon hörde sitt namn ropas av Adam, pilten.

— Mor, skrek han, är ni där, mor?

— Här, svarade hon, och nu kom han flåsande.

— Far säger, att I kan resa äss I vill. Far har tilf — — telfo — — tilleferat, och di sår att di vet inte så noga, men di tro, att det är hos mårfars. Får jag följa med å si på hur det brinner, mor?

Strax därpå kom Franse själv neråt stallet med ett högst belåtet utseende.

— Det är ändå obegripeligt så märkeligt med den dära telefonen, sade han. Tänk å kunna språka med folk, som bor ett par mil borta, så tydligt som om di vore inne i rummet.

Hanna höll på att bli utom sig av otålighet. Men hon kuvade sin förargelse och sade bara: Kan undra, vad jag ska ta med me?

— Konjak, förstår sig, sade Franse. Gå du opp å laga de i ordning, så ska jag sätta för när hon har spisat. Och ge na lite mat me se också. Jag kan köra för de om du vill, Hilma har expererat, och jag tro inte det kommer mer folk i kväll.

— Annars så kan jag köra själv, för vi kan väl inte gott lämna huset båda två på en gång, svarade hon med tanke på att Franses väldiga tyngd skulle sinka lasset bra nog i uppførsbackarna.

Hilma kom nu och tittade i staldörren. Hon hade Katrina Johanna på armen, hennes fromma fräkniga ansikte var bekymrat.

— Det tar te, sade hon.

Hanna blev helt blek.

— Skynda de Franse, bad hon bevekande och satte i att springa upp mot huset. Hon räknade hastigt över vad hon skulle lägga ner: kalkline-ment eller linolja äss någon bränt se, hon vågade inte tillstå att någon kunde vara bortom all hjälp av kokt linolja, och ändå fruktade hon innerst det

värsta. Gamla linnetrasor till omslag, konjak, kaffe och doppebrö, kläder och täcken — — det var ju visserligen sommar nu, men nätterna voro kalla.

När hon återigen kom ut på farstugubron med fång av fällar och kappor på armen, var hästen ännu inte framme, hon kunde inte se, att vagnen var utdragen ur vagnboden en gång. Hon visste att Franse sinkade sig med flit, lade ifrån sig sin börda och gick in igen. Båda barnen ville nödvändigt följa me te Åsen, Adam ville se hur det brände, och Katarina Johanna ville bli mårmons lilla pia och hjälpe-tsäring. Hon lugnade dem med varsin handfull russin och förmanade Hilma att se väl efter dem. Farmor låg och bannade i sin säng över att Hanna skulle resa.

— I har då ett jämnt lynne, farmor, sade Hanna med ett svagt leende.

— Vad sär du, har jag ett jämnt lynne?

— Ja, för farmor är jämnt sinter.

— Nu kommer far, skrek Adam. Hon tog upp Katrina Johanna i famnen och kramade henne, så skyndade hon ut. Minuten efter satt hon i framsätet och gav märren ett rapp, så att hon satte i väg över gården.

— Far varligt fram med kräket! ropade Franse.

— Jag har lärt å köra utå de, svarade hon för att äntligen ge litet av sin förargelse luft. Franse brukade ligga som en hästskojare utefter vägarna.

Det bar redan från början så starkt uppför

hela vägen, att inte ens tio eldsvådor skulle kunna övertyga märren om nödvändigheten att gå annat än fot för fot. Hanna satt och stirrade framför sig på vägen, som krökte sig som en mask i uppførsbranten mellan de höga stengärdena. Hon väntade att möta någon, som kunde berätta nyheter, men ingen syntes till. För resten behövde hon inte höra det för att ändå vara säker, att det var födelsehemmet, som brann. Hon var så säker därpå, att hon föreställde sig hur allt gått till från början till slut. I detta granna torkevädret hade naturligtvis hela huset varit ute och tagit in höet, själva mor, stackaren, hade varit med på sin födelsedag. Och så hade far legat där och rökt i sängen och råkat tända på i halmen.

— Hade jag bara gjort mig ledig från alla bestyren därhemma och rest upp till mor, då hade ju detta inte behövt inträffa, tänkte hon. Hon genomfors av en snabb övergående rysning i medvetandet att vara under förbannelsen att göra ont, rätt där hon inte ville.

Men det var en sak för sig. — Det var inte stunder att tänka på det dära nu. — Bättre att försöka grunna ut hur man bäst skulle ställa det. Äss nu far var var mö illa skadad, så fe man tvunget köra in honom te lasaretten. Kanske han inte rådde me å åka, utan en fe hämta ut doktorn. Kanske han ingen doktor behövde. — Ble det begravning, måste den hållas nere i Mellangårn, om huset var bränt. Franse skulle inte motsätta se det, nej sån var han inte. Det värsta var, att

hon aldrig skulle kunna ta mor te se, så länge den elaka mor Fia levde. — —

Under dessa funderingar hade hon nått upp på höjden, där vägen krökte och följde norra sidan av Östersjön. Hon hade nu tjock skog mellan sig och Åsen och såg icke mera något eldsken, ej heller rök. Otålig smällde hon på märren med piskan, så att hon gjorde en ansats att springa. Men hon visste att det inte var husbonden, som höll piskan.

Nu äntligen kom en skjuts, hon hörde den, innan hon såg den. När den blev synlig i svängen, tyckte hon sig känna igen Vitamossens häst, med bläsen och de vita framfötterna. Och minsann, var det inte Kalle själv som körde och Lina som satt bredvid! Tro om han redan fått in höet? Kalle blev då för var gång man träffade honom alltmera stor på det, nu hade han regnkappa. Han kunde inte leva utan, kan veta, eftersom länsman och Franse hade lagt sig till med såna. Det var andra tag nu, sen han blivit bonde på egen torva, mot den gången då han slokörad kom ner till Mellangården och berättade för systemen, att nu var Lina med andra barnet och hon, Hanna, fe lov att tala ve Anders Petter, så att det kunde ble giftermål av i rappet. Inte ens han, så kronans karl han var, tore tala ve gubben.

Men tänkana me, att de körde så lugna därifrån, när det brann hemma, det var då ett besynnerligt folk. När de båda skjutsarna närmat sig ännu ett stycke, såg hon, att Lina hade i famnen

ett bylte, som liknade ett barn, och nu hörde hon klart hur det kved och jämrade inne i schalarna. Nu hade Lina, den Herrans tafsan, förstås inte sett bättre upp än att hon låtit en av sina ungar bli bränd! Folk är som de inte vore kloka, tänkte hon vredgad.

— Hur bara är det? skrek hon, har I varit hemma? Är det Sigrid, som är bränd, eller Tea?

— Ingen å våra, ropade Kalle, det är Ides flicka i Nygård. Hon är så flådder, så det är inte vetigt. Men hur bär de te, att du far opp ensam så här dags, det är ju kvällen. Mor hon vänta de hela dan.

— Vi så ju att det brann, svarade hon. Vart ska I ta vägen med flickan?

Åkdonen hade nu kommit sida vid sida. Hanna körde av vägen, hoppade ur och kom fram till de andra.

— Fly me flickan, sade hon kort, och gav sig inte tid att fråga närmare om branden. Å Herre min tid, är det lilla Karin!

Kalle och Lina berättade samtidigt, att de varit på hemväg, när de märkte, att det började osa brandrök bort ifrån Nygård, och då hade de kört framom. När Ida fått syn på skjutsen, hade hon kommit farande me flickan och bett Lina ta henne och köra ner na te barnmorskan, ifall hon hade nån salva eller nåt. — Far, han är skicklig me sånt, hade Lina sagt, men bevars, Ida hade inte förtroende till en sån gammal som Anders Petter, det skulle vara studerat folk som barn-

morskan, som lärt i sta och hade redig medusin från abeteket.

De hade talat en god stund både om flickan och branden, innan Hanna, upptagen av barnet, tycktes få klart för sig, att det var Nygård, som brann, och inte Åsen. Just nu gjorde det inte något intryck på henne.

Tvååringen var illa tilltygad, hudlös på hakan, ena kinden och armen. Hennes lilla runda ansikte, så likt Idas, var svullet och rött av skrik och tårarna hade plöjt fåror i sotet. Ullschalen, som virats om henne, klubbade fast i såren, när Hanna började lossa på den.

— Och det ska vara prostinnans skatt, som bär se te så, tänkte Hanna, medan hon med hårt sammanpressade läppar började badda med sitt linement och vira om rena trasor. Slutligen lämnade hon barnet till Lina och avbröt Kalles berättelser om Nygårds brandförsäkring: — Kör nu så bra I kan, sade hon. Men kör ner te Mellangården och lämna flickan där åt Hilma. Sen köre du, Kalle, på ögonblicket efter fru Liljelund. Hälsa Hilma frå me, att hon får sitta oppe, te jag kommer hem i natt. Vad Nygårarna angår, så kan di ha at, när di lämna ungarna ensamma. Och det uttryck av ömkan, som förmildrat hennes ansikte, medan hon skötte barnet, försvann med ens.

— Men om jag begripe offör du ska resa opp nu, sade Lina, när det inte var hemma till ert, som det brände?

Hanna var redan uppe i sin vagn och hade

fattat tömmarna: Jag ska si te mor, sade hon. Inte ett ögonblick tvekade hon om att fortsätta. Hon skulle minsann till Nygård, där hon inte varit sedan hon gifte sig, och se eldsvådan på nära håll. Nog ville hon också vara till hjälp, om hon kunde.

Men så farlia brått som förut hade hon inte, och lät märren gå vägen i sin egen behagliga takt, medan hon blev borta i tankar.

Hur underligt det kunde vända sig här i världen. När hon hörde, att det var Nygård, som brann, tänkte hon medsamma: Gudskelov, att det inte var värre! Och ändå kunde det så lätt ha hänt, att det varit henne branden gjort till husvill och berövat allt vad hon ägde i världen. Hon kunde stått och sett i förtvivlan på sitt brinnande hem i stället för att som nu helt storlaget komma åkande med hjälp. Om bara Magnus fått å se att sä ett endast ord, innan han reste på skolan! Varför teg han? Men det lönade sig väl inte å grunna över, det var väl så utsett, att det skulle gå som det gick.

Kalle hade låtit förstå, att brandförsäkringen inte var betald, så att Magnus och Ida miste allt vad de ägde och hade. Måntro Magnus kom ihåg, undrade hon, att han och jag förr alltid plägade sä, att vi skulle inte glömma å brandförsäkra? Om jag hade setat på Nygård, hade det varit försäkrat, när det brann, men det hade aldrig brunnit för den delen. Jag skulle aldrig ha lämnat en sexårs pojke att vakta huset

och småsyskona av bara snålhet om arbetskraften. Men det här har Magnus för att han låter Ida råda, han som var så katig förr i världen. Di tala på hemma, att han tör inte ens föra böcker, som han lärt på skolan. — Gå å ta de nå nyttigt före, sa hon, och då la han igen boken och ge ut å högg ved. Och inte tålte hon några nymodigheter; i den delen var hon lik de gamle i Nygård, men di hade Magnus minsann aldrig sättat. Det är gott för Jonas och mor Sara, att di fick gå bort, innan detta hände, tänkte hon och glömde alldeles, att hon alltid ställt sig på Magnus sida mot dem, den tiden hon bodde på Åsen.

Plötsligt fick hon se en skymt av den brinnande gården, och milde tid, det var dock Nygård, där hon haft som ett hem hela sin barndom. Mot sin vilja blev hon gripen av den övergivna, sorgliga synen av ett hem, som hjälplöst var givet elden i våld och måste bjuda sitt eget bröst till pris åt förhärjarens glans och ära.

— Gårn är det ute med, tänkte hon, det är tydligt, vete gud om inte lagårn också stryker med, illa ser det ut tillminstingen. Jaha, så här kommer man till Nygård efter hela sju år igen, det hade en inte skolat tänka i morse.

Hannas ankomst väckte ingen uppmärksamhet. Eldens sus och dån överröstade vagnshjulen, och folket på gårdsplanen var ivrigt sysselsatt med att vinda upp vatten och langa bort till Mag-

nus. Han stod på en stege, som var upprest mot lagårdsväggen och riktade en liten tanig slang upp mot taket, där det brann och svedde så smått. Utan att förspilla någon tid med att gapa på de arbetande, ledde Hanna undan hästen ett gott stycke och spände från, satte på grimma och band den i hagen vid ett träd. Så gled hon ur den snygga överkjolen och skyndade i underkjolarna hän till de andra, så fort hon orkade. Egentligen så angick det ju inte henne, att det brann, men skulle en släcka, så skulle det väl ske med besked och inte så drönigt som nu. Och hon kastade sig med våldsamt iver in i arbetet. Hon skulle sätta liv i dem! Hon tog brunnsstången ur händerna på bror Ernst, och körde ner den med en sådan fart i brunnen, att ämbaret smälde mot vattenytan.

— Ge de hem efter sprutan vi har hemma på vinden, befallde hon kort.

Ernst muttrade lite om ge de hem själver, men hur det var så lydde han. Närmast intill brunnen, lortig, reven och dan, stod Ida. De båda kvinnornas händer snuddade vid varandra, när Hanna höllde vattnet ur brunnsämbaret i hennes spann, men de sade icke ett ord. Ida var fullständigt borta i den kroppsliga ansträngningen, hade ej ens tanke för om den var lönlös eller ej. Om landshövdingen eller biskopen kommit och börjat vinda vatten, hade hon inte fäst sig vid det.

Först när lågorna på lagårdstaket åtminstone

för stunden tycktes dränkta eller fördrivna och alla rätade på sina värkande ryggar, strök Ida håret ur ansiktet med aviga handen och vände sitt svettiga, sotstrimlade ansikte mot Hanna.

— Mötte du Kalle? frågade hon.

— Jo, nog gjorde jag det.

— Levde flicka?

— Jo, nog levde hon, men det var illa dant med henne.

— Såg du påna, tror du hon kan komma se?

— Det ska vi väl tro. Men var det vetigt, att sno in na i schalar och inte smörja varken med grädde eller smör?

— Var skulle jag tat smör eller grädde ifrå? Förresten så blir en ju så ifrån sig. Vi trodde rakt att lagårn skulle bränna den med. Jesus, jag tror att ryggen går tvärs å.

— Det var ju en farlig olycka. Men I har väl försäkrat, försökte Hanna höra sig för.

Ida såg sig om för att utröna, om någon hört Hannas ord.

— Jo, nog hade vi det alltid, sade hon lågt. Fast jag har då hört folk sä, att det är mest bedrägeri med försäkring, en får sällan ut de en ska. Hon rös till ofrivilligt och tänderna klapprade mot varandra.

— Svitten kyler, när en inte arbetar, mumlade hon.

Hanna lämnade hastigt sin plats vid brunnen, gick bort till sin vagn och hämtade Franses konjaksplunta, bjöd Ida dricka ur locket och

sade så högt: — Är de nån annan, som önskar ta en klunk å styrka se?

Det var som om Magnus först nu märkt Hanna.

— Nä si, är du rätt hitkommen, Hanna, sade han, det är inte ofta en får se de på Nygård. Konjak? Nä, tack, inte för mig, jag har brasa här som värmer, och han pekade med armbågen på det brinnande huset, ett försök att låta katig.

Nygårds dräng och Johan, Hannas näst äldsta bror, kommo fram och anmälde sig till konjak. Drängen fick, pojken också, men helt litet.

— Jaså, du ska inget ha du, Magnus, ella så är det nog inte slut med arbetet än, så länge som — —

Ett väldigt dån slök hennes ord. Den sista väggen, som ännu stått upprätt, störtade in, i första ögonblicket kvävande lågorna, som strax därpå blott reste sig än värre. Magnus, som gått allt för nära, hade fått ett våldsamt hostanfall av röken och förmådde inte tala. Han blott tecknade att man skulle börja arbetet på nytt och gick själv bort till sprutan.

Men strax därpå ropade han bort mot Hanna: — Jag tror jag ankar påt, fly me pluntan med handelsmans fina konjak.

Hon gick fram till honom: — I har väl inga kreatur i lagårn? frågade hon.

— Nej, di var då gudskelov utsläppta så när som på en so, som ska grisa.

De kommo överens om, att de hellre ville bära vatten en hel natt än gå och hämta ut den suggan.

— Men en borde väl ändå ge na lite mat, föreslog Hanna med, ett tonfall som gav genljud från förr.

— Hon är arg, sade Magnus.

— Är hon försäkrad?

— Sugga? Nej, bevare mig väl. Det är bara stugan, som är försäkrad som gott är det, svarade han.

Hanna visste inte vad hon skulle tro: här stod både Magnus och Ida och talade om att det var försäkrat, och han, han lät då så trovärdig, vilket Ida inte gjort. Hon vågade inte röra i saken. Om det var något på tok, så inte hade hon hjärta att bli den, som upplyste honom.

— Vill du sä te Ida, att hon ger suggan, sade han, när Hanna gick tillbaka till brunnen.

Han framförde budet.

— Herre min skapare, skrek Ida, jag hade alldeles glömt sugga. Nu är hon väl från vettet, fattiga djur.

Suggan förde Hannas tankar över på Nygårdsbarnen, och hon frågade Ernst efter dem.

— Di har mor vatt å hämtat, upplyste han. Du skulle sitt så arger mor ble, när hon sporde, att Kalle och Lina kört ner med flickan te barnmorskan. Sånt ska smörjas genast, så sa mor. Är det inte som fan, nu är vattnet tråt i gårdsbrunnen! Detta sista ropade han med hög röst.

— Då går vi åt lagårdsbrunnen, du Ernst, svarade Magnus med tjock och skrovlig stämma. Ernst klådde sig i huvet, det var längre väg.

Men just i rättan tid anlände ett par nya hjälpare med spannar. Sedan de slutat sitt dagsverke och kört in sista lasset tyckte de sig kunna avvara tid åt nästan.

Elden hade minskat, men det gamla hundraåriga virket brann ännu som tjärtunnor.

Rätt vad det var, i ett obehagligt ögonblick, gjorde en flamma ett skutt och stod och dansade på lagårdstaket.

Ida kom inte tillbaka, och Hanna, som efter halvannan timmes hårt arbete förstod, varför släckarna varit så dröniga, när hon kom, gjorde sig ärende med att si åt inne i lagårn för att få pusta ett tag.

— Vad göre du, Ida?

— Ingenting, svarade en röst från svinabåset, men son grisar i häpenheten. Det ena är då inte det andra likt. Hanna visste, att här gällde det grova pengar, skyndade fram för att se om grisarna levde, och det gick lyckligt. Medan de båda kvinnorna sutto där och vaktade suggan, anförtrodde Ida Hanna sina bekymmer över att hon, utan att Magnus visste det, underlåtit att betala brandförsäkringspremien.

— Jag tyckte rent inte vi hade råd till å kasta ut di där penga i onödan år efter år, när det aldrig brann, sade hon. Och så när jag fick pengar för å gå ner på posten och betala, så köpte jag ett par känger te Karin för avgiften. Jesses, nu ligger sokräket ihjäl den där granne lille grisen, tocka de, djur, sär ja de. Ja kän-

gerna, di vet ja inte om di är bärgade en gång. Vi hov ut en del av det som var i klädkammarn, men di små kängerna ble visst kvar. Jag tror, hon får mer grisar, än hon har spenar till, då får jag be mor din att ta di som bler över.

Det var hett och fuktigt som i en bastu inne i lagårn, vattnet droppade och plaskade, den ursinniga suggan skrek, och smågrisarna pepo, allt efter som de skådade lagårns skumma ljus. Ida var så blek, att Hanna fick henne att gå ut och hämta en nypa luft. Själv satt hon kvar hos suggan och gled vid alla bestyr in i den föreställningen, att denna sugga med sin grisakull var hennes och Magnuses gemensamma skatt, såsom de borde delat allt annat i världen.

Det dröjde ändå bortåt elva, innan man vågade höra upp med släckningsarbetet. Natten var gråblek och ljum, några regndroppar började falla. Så blev det då inte att vila strax efter strapatserna, ty bohaget, som var kastat huller om buller på gården, måste plockas ihop och skyddas för regn. Mycket var redan nedrökt, sönderslaget och förstört, men behövde inte bli genomvått för det. Hanna anlade sin myndiga ton och skickade bröderna efter en flagvagn att dra hem det ömtåligaste till Åsen. De lydde, men när de kommit utom hörhåll, svuro de ganska mycket över Hanna, som blet så stursker och framstående, sedan hon ble rik.

— Och gå du med bort till Åsen och titta till dina barn, sade Hanna till Ida i litet be-

skyddande ton. Ida, som trampade omkring och plockade i sitt lösöre, svarade inte. Nu när det tunga kroppsarbetet var lyktat, kom förskräckelsen över hennes tilltag med brandförsäkringen tillbaka tioudblad. Hon hade aldrig förr varit rädd för Magnus, alltid tagit sig ton mot honom, men nu tordes hon knappt se åt hans håll. Ännu visste han ingenting, men det måste fram. Bäst att säga ut först som sist. Om hon bara inte ljugit och sagt, att hon hade brandförsäkringskvittot i psalmboken. Rätt som det var kom det för henne hur hon skulle handla och därmed lugnade hon sig något. Hon hyste intet medlidande med Magnus, det gällde blott att sätta sig själv i säkerhet för hans vrede.

— Den som nu kunde bju på kaffe, sade hon till gruppen av medhjälpare, som stod och betraktade det ödelagda huset, där elden efter slutat verk låg och gäspade på dörrtröskeln, som en katt, som slukat en råtta.

— Om du bida lite, Ida, så ska jag bju på kaffe, sade Hanna, som naturligtvis alltid skulle vara före. Jag har en korg borta i vagnen, nån av er karlar kanske vill bära hit den. Alla ville gå efter korgen. Det behövs inte mer än en, sade hon, men ge hästen lite havre och vatten, är I snälla.

Stolar och bord funnos tillräckligt på gårdsplanen, man dukade under den stora asken som blivit svedd på ena sidan. Magnus satte sig på gungbrädan, vänd från de andra och rörde sig

inte, när de brända löven från asken föllo över honom. Plötsligt sade han oförmedlat: — Nu får en kristna om det här stället.

— Vad då till? — Till Ödegård.

Hanna satt på huk borta vid förstustenen och vaktade kaffekitteln. — Stackars Magnus, så han ger sig över.

— Nä, vet du, sade hon uppmuntrande, nu först ska det väl göra skäl för namnet Nygård, när du får bygga de en sjantil gård, med ljusblå veranda, som länsmans bygger borta på andra sidan bron.

Magnus svarade inte ett ord, men någon annan föll in: — Hur vetter att handelsmansfrun är här?

Hon kom fram med kaffet och berättade, hur hon fått för sig, att det var Åsen, som brann, när hon såg skenet nere från Mellangården. — Seså, Magnus, vill du inte smaka mitt kaffe, frågade hon för andra gången.

— Att du inte vände och ge de hem igen, när du så att det bara var Nygård, anmärkte han i lite förarglig ton.

— Nä, du, så förveten är jag, svarade hon sårad.

— Ja, ja, du ska ha tack för du kom, tillade han försonande. I ska ha tack, många tackar allesamman, och han såg sig om i ringen. Allesamman, ja, tillade han tankspritt, som han glömt vad det var han tänkte säga. Och gån nu hem är I hederliga och läggen er.

Man erbjöd det husvilla folket tak över huvudet på ett par olika ställen. Men Hanna avbröt med den underrättelsen att mor Katrina redan bäddat oppepå. — I brudkammarn, tänkte Magnus slött.

Sist av alla gick Hanna fram till Ida och sade adjö och tack för mig. Hon fick ju skynda hem till lilla Karin, som Kalle och Lina lämnat av i Mellangården. När de andra hörde detta, måste de ju lägga ut, hur snäll och dokti människa handelsmansfrun var, alltid hjälpsam ve di, som råka illa ut.

Men såna gärningar gör en inte för inte, fru lilla, sade de.

Hanna hade ända hittills gått upp i glädjen att få arbeta, möda sig, ordna och sätta folk i gång. När hon blev så här berömd, upptäckte hon plötsligt, att hon nog ändå inte var en så usel människa, som hon brukade tycka ibland i sorgsna stunder, de hade nog rätt, att hon var snäll och duktig, tänkte hon, men var ju uppfostrad och slog ifrån sig: — Kära goa, det var inget å tala om, jag har inte gjort mer än andra.

Magnus deltog inte i detta samtal, han stod lite avsides och höll ett par små skor i handen, som han tankfullt synade. Han hade allri sett di där små köpeskorna förr, och undrade på att handeln skett utan han visste om det.

Hanna stod och donade vid sin skjuts, ännu självbelåtet småleende över det beröm hon fått, då Ida kom springande bort till henne och hastigt

frågade, om hon kunde få plats på skjutsen och följa med ner till Mellangård, hon hade en sån oro för flickstackarn, så hon kunde rakt inte bärga sig.

Hanna tänkte för sig själv, att den oron verkade bra nog hastigt påkommen, men gav sitt bifall. — Ska du resa från Magnus då?

— Sinka de då lite, bad Ida, tydligtvis mycket nöjd över löftet. Så sprang hon bort till Magnus, som ännu stod där med skorna i handen.

I den nattliga skymningen kunde Hanna inte se de båda makarnas ansiktsuttryck, men hon såg kvinnans skygga hållning, medan hon stod där och hastigt, på vederbörligt avstånd gav mannen en upplysning, hon såg mannens plötsliga vreda åtbörd, så kom Ida springande bort mot vagnen. Hanna förstod vad som hänt lika bra som om hon hört varje ord.

— Undras om det nånsins blir bra mellan dem efter detta? tänkte hon och smålog elakt.

Ida hoppade behändigt upp i vagnen.

— Nu är vi färdiga, sade hon, och de åkte bort från den brända gården utan att se sig om.

Strax därpå var Magnus ensam. — Dra åt helvete, röt han ursinnig åt drängen, när han frågade, om han fick gå och lägga sig. Nu har jag inte mer ägodelar än jag rår med att vakta di själv.

De små barnskorna slängde han in i glödhögen, på marken låg Idas brudpsalmbok, där hon sagt att hon hade kvittot, nu fick den åka efter. Det

lättade något, men inte tillräckligt, han började leta efter fler saker, som kunde vara Idas, men slängde dem åter ifrån sig. Tröttheten hade kommit på en gång, som ett slag över hjässan. Mitt på gården stod soffan, som utgjorde hans äkta säng. Han drog av locket och kastade ner sig på de omstjälpta sängkläderna. Med händerna under huvudet stirrade han upp i himlen. Att det var så högt dit upp ändå, det hade han aldrig sett förr. De snabba molnen, som drogo hädan mot okända nejder, ingåvo honom med ens en oändlig längtan bort och han förbannade sin bundenhet. Ack, tänkte han, den som finge resa bort som de, från hela eländet. Svalorna som bott under hans takås, kastade sig oroligt upp och ned som oroliga tankar, vilkas bon blivit brända. — I har bara att ge er bort till en annan stuga, tänkte han, I har det bättre än jag.

Varma svedda pustar från glödhögen därborta, ur vilken skorstensmuren reste sig som ett svart spöke, svepte om honom, omväxlande med mera nattsvala stråk, fulla av markens och trädens ångor. Ett och annat stänk föll på hans panna, hans ögonlock, hans läppar.

— Tvi, nu kan du regna, sade han åt himlen.

Han hade nästan domnat av, trots sin upphetsning, då han plötsligt flög upp.

— Nu reste ho från korna omjölkade. Han började springa bort åt Åsen och stannade inte förrän han var framme vid köksfönstret. Efter en god stund lyckades han få Emma vaken.

— Vill du sti opp och gå och mjölka mina kor, bad han. Jag ska väl finna på något å ge de i stället.

— Det har jag allt gjort, sade flickan sömnigt. Hanna sa te om det, innan hon reste.

Hanna! Med långsamma steg vände han tillbaka än mera sorgsen än förut, utan att riktigt veta varför. Kanske hade han rett ut det för sig, men så plötsligt kom tanken på suggan emellan. Den hade Ida förstås också glömt, när hon ga se å. Då var hon allt bra rädder. När Magnus kom in till suggan, visade sig familjeförhållandena vara sorgligt tilltrasslade. Ett par grisar hade hon legat ihjäl, de andra sletos om spenarna, ville flera till samma och varnade inte att det fanns lediga därbredvid. Suggan lät dem kravla och kivas bäst de gitte. Magnus ordnade det för dem så gott han kunde, gick efter en matthög och lade sig med ett öga på suggan, som då och då kastade en outgrundlig blick på honom tillbaka. Han mindes hur många nätter gamla mor Sara i världen vakat över sina smågrisar och betogs av en känsla av ömhet och ångerfull tacksamhet mot de gamle, kanske större än någonsin förut: De hade dock givit honom, den oskyldige, allt vad de ägde. Stackars gamle, han hade en känsla av att även de blivit husvillan liksom han. Här, där de gått så många trötta steg, måste alljämt deras hjärtan hänga kvar, han kunde inte tänka sig annat. Kanske skådade mor Sara ner från sin himmel genom taket in i lagårn på sug-

gan och grisarna. Kanske gick fader Jonas' ande och rotade bland askan?

Medan natten vände från skymning till gryning, låg han sedan och grubblade över hur detta obegripliga, som ännu för ett dygn sedan låg honom så fjärran, kunnat ske.

Det besynnerligaste av alltsamman var, att Ida och ingen annan vållat olyckan och sen också förvärrat den. Ida, som han från första stunden och intill nu betraktat som ett makalöst redigt och förnuftigt fruntimmer, fast inte precis så god att ha närmst sig. När han nu tänkte efter varför hon stått för honom i detta ljus, så märkte han till sin förundran, att det egentligen inte var något annat skäl för det än att prostinnan från första stunden prisat henne så övermåttan. Vad prostinnan hade sagt, det hade för honom intill nu aldrig funnits någon prutmån på, när hon berömde Ida, så måste Ida också vara beröm värd. Därför hade han liksom aldrig granskat hennes handlingar, bara låtit sig nöja med att de voro förträffliga. Nu såg han över Ida, och hon var som en helt ny människa. Han mindes ett, han mindes ett annat, som förut fått glida förbi. Han såg med ens, att hon var dum. Hon hade ett visst handlag i sina sysslor, och när hon stått under prostinnans kommando, hade det nog aldrig märkts, att hon saknade all förmåga att räkna ut det och styra. Det behövde hon ju inte i prästgården. Han gick med en nyckel och prövade dörr efter dörr bakåt i tiden.

Allt öppnade sig för denna enda nyckel: hon är dum. Genom berömmelsen hon fått i prästgården, och Magnus' efterlåtenhet hade hennes självförtroende vuxit så, att hon fullständigt slog i vädret vad Magnus sade. Så hade det varit i går, branddagen. Han hade strängeligen sagt åt henne att hålla sig hemma och inte lämna barnen ur sikte. Men när han och drängen varit i tie minuter oppe i norrträan, så då kom hon dit med sin räfsa. — Du ger de å hem ögonblickligen! Nä, hon ble kvar trots hans upprepade böner.

— Farligt va du är tjabbiger. Inte händer det ungarna nåt, sa hon. Då gick han själv från lass och allt och hörde hur hon trätte över honom ett långt stycke. Men när han kom hem, hade äldsta flickan på sex år hållt fotogen på spisen och sprungit och gömt sig, när det började ta eld i köksgolvet. Om han dröjt ännu några minuter, så skulle lilla Karin inte ha stått att rädda till livet.

Och så till råga på allting hade hon förnillat brandförsäkringspremierna. Det var dumt, men det var också nästan djävulskt. Det var honom omöjligt att fatta hur hon kunnat handla så. Vem var hon, denna kvinna, som han gift sig med så gott som okänd och alltjämt inte visste mycket om? Här hade hon ändå gått i hans hus och arbetat från morgon till kväll, fått fyra barn och stretat med sina sysslor in i sista minuten, tagit dem åter åtta dar efter ungarnas födelse, trätt

lite emellan och hållit på sin mening, enrakig som den onde, men annars inte så värst. Han mindes hur hon för några timmar sedan stått framför honom och bekänt. — Jag tyckte det var onödigt att försäkra, för jag trodde inte, det skulle hända nåt. Jag tänkte du gjorde det bara för att det var nymodigt. Far, han hade aldrig försäkrat, han. Ja, detta var en slags förklaring, men ändå förklarade den ingenting.

I de sista förvirrade föreställningar, som sömnen skickade framför sig, blandade sig den bitande ursinniga suggans bild på ett hemskt sätt med hustruns.

Vid första fågeldrillen vaknade han igen och såg sig förvirrad omkring utan att kunna fatta varför han sovit under bar himmel, intill dess de svartnade resterna av hemmet förde tillbaka de senaste händelserna i minnet. Han erfor en fruktansvärd smärta över att vara hemlös, över att de vänliga väggar, som slutit om hans barn-dom, voro instörtade, över att den varma givmilda härden var svartnad och förbränd. Han hade alldeles glömt hustrun, ända till dess han kom att röra på pekfingret och märka, att det var svullet och ont av ett bett, som suggan oförmärkt givit honom under natten.

II.

Begravningen.

Branden på Nygård var bara början liksom.

Sen kom den ena händelsen efter den andra över Ljunghedborna, alldeles som med väderleken, sade Kokemartina: Först så var det torka veckor och månader, så bå jorden sprack och en annan, och sen så regna det och regna och ville aldrig ta slut.

Långt innan det var sluttat över branden, kom resande en herre, som kallade sig skolinspektör och var utsänd av kungliga majestät och kronan för att se efter, att barnen lärde sig något. Och han fick för sig, att det inte var nog med lärdom som det var i mindre folkskolan med halvtidsläsning ömsom i Vitamossens och ömsom i Svartmossens byar. Lärarinnan skulle inte få flytta mellan de båda byarna, som hon hittills gjort, nej, det skulle byggas skolhus mitt emellan, och så skulle barnen trava dit från båda hållen.

Kommunalordförarn hade förgäves föreställt den mäktige mannen, att om skolbarnen finge så

långa vägar att gå, skulle de få sitta med blöta fötter och kläder i skolan och grundlägga ohälsa för hela livet. Han tänkte ju på sina egna barnbarn, av vilka de två äldsta redan voro i skolåldern.

Det hjälpte inte, hade inspektören sagt, man måste följa reglementet.

— Men måtro di, som skriver reglementet, har reda på, hur vi har det med våra vägar här om hösten och våren på landsbygden? Måntro di inte tänker på stockholmsgaterna, di?

— Dessa synpunkter skulle ni ha framfört, innan lagen blev skriven.

— Men sä me, inspektörn, är människorna till för lagens skull, eller lagen för människornas?

— Jag är inte här för att svara på frågor, utan för att se till att skolundervisningen blir skött ordentligt. Så begärde han häst, och Anders Petter lagade sig själv i ordning att köra.

När de åkt lite mer än halvvägs, hörde de en häst komma i rasande fart bakom dem.

Inspektörn tyckte inte om att man körde om honom.

— Vad är det för en karl, och vart skulle han? frågade han Anders Petter.

— Det var vår handelsman, sade han, och törhända han ska upp till prostgårn och hämta pastorn i sockenbud åt sin mor, som ligger på det sista.

— Ja, men jag ska ju själv träffa pastorn, invände inspektören förargad.

— Det gäller väl inte livet ändå för inspektörn, sade Anders Petter.

När de just kommo fram i prästgårdsallén, mötte de Franse igen, som kom körande i samma vådliga fart, nu med pastorn bredvid sig. Inspektören ropade an, ville ha pastorn att stanna och vända. Pastorn vädjade till Franse om han trodde att det hanns med, men Franse blev häftig och frågade, om pastorn ville ta på sitt samvete att låta en odödlig själ fara med ofrid i graven. Anders Petter satt tyst och hörde på.

— Du regerar för mycket, tänkte han, undras om inte pastorn märker det? Men det gjorde han inte. Inspektören fick ge vika, och Franse körde av med pastorn.

När Anders Petter körde tomme hem, steg han av vid handelsbon, gick inom och frågade efter mor Fia. Han träffade på Hanna själv, som stod ute i boden och betjänade kunderna.

— Huvort har I det?

— Pastorn är därinne, svarade hon med dämpad röst.

— Kan hon tala nåt? frågade Anders Petter.

— Nej, sade Hanna med en lämplig suck, men en får tro hon har gott av gudsordet han läser i alla fall.

— Jag hörde Kokemartina sa, att Fia skulle ha frågt etter me?

— Det hade nog Martina fått fel för se, och

det var inte förste gång, sade Hanna lugnt. Mor ville ha nåt skrevet på barnbarnen, och det har hon fått.

I detsamma kom Franse och tittade i dörren. — Kom, Hanna, sade han med högtidlig röst. Hanna släppte allt vad hon hade för händer och gick in.

Med fundersam min satte sig Anders Petter åter upp på skjutsen. Ända sen branden på Nygård hade han haft sina kännningar, alldeles som mot oväder.

Men det var inte åska han väntade eller regn, det var Vår Herres storm, som skulle förjaga stillheten över Ljungheda socken. Längre, längre hade han gått och väntat på, att tiden skulle mogna. Men han hade inte sett några tecken därpå, förrän nu i dessa dagar. Hur många gånger hade han icke förnummit Herrans miss-hag i denna stillhet, han hade tyckt den vara långt värre än oväder. Att det kom frid efterpå, när en redat opp sina affärder med Vår Herre, det var en annan sak. Men denna obegripliga välgången med så mycket mellan folket och Gud, det tyckte han varslade ont. När Gud sänder sorger, då får en se opp, men när han sänder välgång, då får en se opp dubbelt.

Han själv hade sitt att tänka på han med. Lina var hårt barnlagd, det låg i släkten, och hade redan fem små. Än märktes ingenting konstigt, varken på henne eller barnen, som voro Anders Petters käraste sällskap. Men det låg något

onaturligt i, att Kalle var så snäll ve Lina söndag och måndag, och aldrig gjorde henne ont. Anders Petter kunde inte låta vara att grunna däröver, ingenting gladdde honom, som när Kalle någon gång föll ur vanan och skällde upp Lina. Men när han då såg, hur nära hon tog vid sig över Kalles hårdhet, då förgick tillfredsställelsen och han tänkte: en redig hemsökelse, den mäktar inte henna förstånd att bära.

Men de tecken han nu varnade, de stodo icke över hans eget hus. De stodo över Mellangården.

Den kvällen Kalle och Lina kommo hem-åkande och förtalde om branden på Nygård, och om flickan de skjutsat ner till Hanna, kom en skräck över honom. När han sansat sig, försökte han reda ut varför, men förmådde inte. Att slå bort oron gick inte heller. Han anade nu, att han inte skulle förskonas från att uppleva det som komma skulle, nej, han hade utsedd sin del däri.

— — —

Ett par veckor senare voro sockenborna ovanligt talrikt församlade på kyrkbacken före tjänsten om söndagen. Två bockar utanför portarna och granriset över mittelgången bådade begravning, men sorgetåget hade ännu inte anlänt. I väntan på detta sutto gubbarna i rad på bänkarna utanför kyrkogårdsmuren och samtalade. Man såg ännu återskenet av inspektörens besök i deras ansikten, betänksamheten steg med fyrktalet. Om de flesta måste det sägas, att de

tänkte mer på kostnaden för detta onödiga bygge än på skolbarnens hälsa.

— En tycker väl ändå, att kungen skulle hålla ögat på de dära inspektörerna, sade Johan August.

— Kungen han menar nog så väl, han, men han har så många släta rådgivare däruppe i huvudstaden, som är hans öra närmast.

Gummorna hade flockat sig kring den uppkastade graven, som alltid deras sed var, de liknade en flock kråkor i sina svarta dräkter och huvudkläden. Till denna grav skulle de sedan samlas var söndag, till dess Herran beredde en, som var färskare. Men här och där utöver kyrkogården såg man vid någon gammal eller ny grav, på vilken pervinkan nu blommade så blått, en enstaka kvinna i smyg torka bort en tår med den hopvikna kyrkenäsduken.

— Ja tänk, att hon skulle sluta, så hon skulle, sade gummorna vid den nya graven i en ton, som om det varit något alldeles enastående, att mor Fia i Mellangården vid sjuttiotvå års ålder lämnat detta jordiska.

— Ja, nu står hon inför sin domare!

— Om det blir stor begravning tro?

— Kokemartina har varit där sen i onsdags åtta dar.

— Di plär hä stora begravningar i Mellangårn, det har di råd till. Slakten kom i går kväll.

— Stor begravning, liten sorg.

— Jojo, mor Fia är allt ett gläalick, om nån är det.

— Är det nån, som har sport hur hon hade det i det sista?

Alla visste på pricken hur allt gått till, men ingen yttrade något. Slutligen sade mor i Skrivaregårn i betydelsefull ton: pastorn var där.

— Och handelsman hade så brått efter honom, att han nära sprängde hästen.

— Hm, ja, då kom han väl i tide, pastorn.

Åter tystnad.

Slutligen sade Snabbastava, som trängt sig fram mellan bondhustrurna: jag var och gjorde stoftet rent, och så ren har hon aldrig varit förr — mor Johan August rynkade ögonbrynen — och jag hörde utav Tilda, att gumman ville ha till sig bå präst och doktor och kommunalordförande, för att komma rejält ut ur detta livet. Och doktor och präst, det hämta di och si så grymt mycke medusin, men kommunalordförn tyckte di var onödigt, det kunde bli skrivet ändå, det som skulle. Men när pastorn kom, då låg hon liksom och sov och öppna varken ögon eller mun på hela tiden, hur di läste och sjungde.

— Å käre tider, så besynligt, sade gummorna och samtidigt nego alla på en gång: det ringde prästringning. Pastorn och fröken Lena kommo vandrande upp mot kyrkogrinden under allas hälsningar.

— Fröken har blett så hörker i sommar, så hon rår med att gå långa vägar, sade mor i Skrivaregårn.

Mer hann hon icke, nu började klockorna dåna,

sorgeföljet kom åkande i skritt. Gamla mor Katrina var med och skulle förstås ha följt med till graven. Men medan de sörjande höllo på att ordna sig, gled hon obemärkt ut ur raden. Hon kände sig matt och yr och stum i benen, och hade bara tanke på att fortast möjligt komma in i sin bänk i kyrkan. Hon kände, att hon inte tydde stå så länge. Stödjande sig med handen, förflyttade hon sig mödosamt utefter kyrkomuren och fram till porten. Den stora, vitmenade kyrkan, vars enda prydnad var takets höga resning, stod tom enär alla ville se begravningen. Den var vid och kal, den var stum och sträng och ful men saknade icke höghet.

— Du skall nalkas din Gud direkt utan hjälp av skurna och målade bilder, hade prosten Mossbäck sagt, när kyrkan var färdig, och därmed vägrades plats därinne för de gamla brokiga bilder för altare och predikstol, som gjort gamla kyrkan så levande och hemtrevlig för Guds gäster. Mor Katrina hade nog hört det där och suckat ja och amen, men i detta ögonblick längtade hon efter den gamla kyrkan med den milda skymningen och de vänliga vrårna, där en satt ostörd, och hon saknade evangelisterna och apostlarna med sina långa skägg och granna mantlar, och de vackra rundkindade änglarna med förgyllda vingar, som hon betraktat, både när hon konfirmerades och vigdes. En blev så försagd härinne och så förkrossad. Med möda stapplade hon fram till sin bänk, knäföll på fotbrädet och utgöt

sitt hjärta, så som man utgjuter en alltför brännande dryck för att svalka den.

I sorgehuset denna samma morgon hade svär-dottern Lina kommit och dragit henne avsides med den bekymrade och hemlighetsfullt viktiga min, som betyder, att en kvinna har något att anförtro den andra om en karl, som gör henne oro.

— Är det nåt fatt med Kalle? hade också mor Katrina genast frågat med ålderdomens snabba, hjälplösa skrämnel.

— Nej, för allan del, men det är far, som är blen så artig på sista tiden, så jag vet inte vad en ska tänka om en. Alltsedan branden på Nygård har han inte vatt se liker.

— Det var då obegripligt, sade mor Katrina något lättad, nog var det sorgligt, så det var, men di är väl ändå oskylda.

— Ja, en kan tycka det, men farmor skulle ha sett, hur det sökte honom, när vi kom hem och tala om et. Han hölls och talde barkbåt åt barnen, och han skvatt te, så han skar se i handen.

— Nu kommer de nämmer och nämmer, det som jag har väntat på så länge, di ordena sa han. Och I ska si, att de kommer mö utav denna branden, sa han. Farmor tro väl allri, att han håller på att bli svag som mor var? Mor Katrina påminde sig de gånger Anders Peter rådfrågat sig med henne om denna samma Linas sinnestillstånd.

— Var inte orolig för far du, sade hon, han

är vetigare än både du och Kalle. Allt som inte I begriper behöver väl inte vara omening för det. Hur var det du sa, att han sa, när I berättade om branden?

Dessa Linas ord hade väckt upp en gammal sövd oro hos mor Katrina. Hon ville ju gärna tycka det var gott och bra i Mellangården och helst hålla med Efraim om, att såsom de levde där, lugnt och enigt och stillsamt, så hade varken Gud eller människor något att klaga. Men innerst inne, när hon vaknade upp ur ålderns likgiltighet och betvang rädslan för att se sanningen rakt i ögonen, visste hon, att det varit mindre hemskt om Hanna någonsin trätt med sin man, ja om hon kommit flyktande till Åsen bloande som ett slaktedjur.

»Jag går till himlen var jag går,» sjöng kören nu till den grad vackert över mor Fia där ute. Jo, det var en begravning, detta. Hanna hon gick före alla andra i präktighet och överdåd, ända sen det första läsemötet hon hade, hösten efter hon kommit till Mellangården. Efter det läsemötet blev det aldrig mer som det varit förut i socknen. Det fanns inte en käring, om hon så satt på en aldrig så mager åtting, som fick å sig därefter att bjuda på risgrynspudding och frukostsoppa, som varit så fint hittills. Nu skulle det vara buljong och vingelé. Och Emma därhemma, tösen, var hon inte tokig, innan hon fe väva likadana gardiner som äldsta syster sin?

— Käre tider, suckade mor Katrina, som Lina

skrämdde me i jåns. Om jag bara fick komma i jorden ändå, jag som Fiestackarn, innan det händer nåt.

— Herre, tänk på di små oskyldiga barnen, bad hon med överfullt hjärta, och hav förbarmande för deras skull. Egentligen var det mest dem hon ynkade, först och främst lilla Katrina Johanna, hjärtegullet, mormors lilla pia. I henne återfann hon dottern, som blivit så främmande och avlägsen själv. Många gånger kunde mor Katrina rakt undra om den fina förmögna handelsmansfrun, den ledande i alla nymodigheter, var samma barn hon givit bröstet, lindat, snutit och risat.

Se, där kommer hon nu först i sorgetåget uppför gången, mitt emellan fröken Lena och ett utsocknes fruntimmer, handelsmans faster från Appelryd. Allvarsam ser hon ut, Hanna, som stunden fordrar, men fällt en tår har hon inte. Hon vet nog, att alla ser på henne, men hon kryper inte undan för människornas blickar. Alltid lika lugn och orubblig. Ingen vet vad hon gömmer på.

Men just som Hanna gick förbi den bänk, där modern satt, blev denna varse något, som sällsamt rörde hennes hjärta och ingav henne en längtan att räcka ut handen och stryka över hennes arm, om hon nått den. Hon upptäckte på Hannas överläpp den lilla bruna skuggning, som hon fick, när hon var på di vägarna igen. Och det tecknet visste mor Katrina var ofelbart,

det hade varit likadant med henne själv och hennes mor igen.

— Stackars tösen, då är hon allt trötter av att ställa till så stor begravning, tänkte hon med bekymrad ömhet och mindes sina egna smärtor.

Där kom Ida i Nygård uppför gången och viskade med fru Liljelund, vad hade di att sladdra om i kyrkan en sorgedag? Mor Katrina tyckte inte om Ida och allra minst sen hon slagit sig ner och var som hemma i Mellangården. Hade inte mor Katrina denna dag hört henne gå omkring och säga: vi bakade småbröt i går, vi bryggde i förra veckan! Vi! Men Magnus han hade varken fått bryggt eller bakat, han, stackaren.

Mor Katrina var ganska rädd för Hanna, och så fort tjänsten var över, skyndade hon fram för att förklara hur det kom sig, att hon inte var med och följde.

— Rår I inte med att följa med hem på midan heller, mor? frågade Hanna. Hennes ton var inte ovänlig, snarare tvärtom, men likafullt vågade mor Katrina inte svara nej, skönt hon längtade hem. Det var ju också det, att ingen av pojkarna torde vara hågad att skjutsa hem mor och gå miste om begravningens nöjen.

Hanna nickade kort vid moderns jakande svar. — Har I baksäte? frågade hon blott. Då kan mor gärna gå bort och bjuda pastorn och fröken att åka med sig. För I hade ju unghästen i dag, och inte den gamla?

Fröken representerade på begravningen sina föräldrar, vilka numera sällan kommo utom prostgården. Därför skulle hon naturligtvis följa med till middagen, men helst hade hon velat göra som pastorn, tacka och förklara att hon föredroge att gå fjärdingsvägen ner till Mellangården. Det roade henne att prata med pastorn, och hon hade suttit under tjänsten och tänkt ut hur hon skulle bemöta hans förkastelsedom över bildning för bönder och fruntimmer. Han skulle inte få tro, att han övertygade henne lika lätt, som mor Emma eller Fia och Katrina, som bara suckade och sade ja till allt. Men hon visste alltför väl, att det skulle ge upphov till oändliga utläggningar, om hon ginge med pastorn, när hon kunde få åka och satte sig därför tåligt upp bredvid mor Katrina på baksätet. Det är sant, att det kunde göra henne själv ungefär det samma, om hela socknen skvallrade om att hon skulle förlovas med pastorn, men sen skulle det inte dröja, innan de kommo och slog fram för mor sina funderingar, och det ville hon inte. Mor fick inte göra sig några förhoppningar, blott för att sedan sörja dess mera, när de gäckades. Bara dottern växlade ett ord eller ett fat med vice pastorn vid bordet, så följde ju mor med en stum förhoppning i blicken. Mor hade aldrig förlåtit sig själv, att hon i sin förhävelse och förblindelse skickade av Laurentius Petri för sju år sedan, ty tänk vilken läxa; nu satt han som Sveriges yngste kyrkoherde efter en exempellös

framgång i eget pastorat. Man kunde om detta tryggt säga, att det förbittrade mors ålderdom. För en kvinna att bli gift var i mors liksom i profeten Esaias ögon, att få »sin försmädelse tagen ifrån sig» men det såg mörkt ut för Lena, och felet var mors. Allt vad dottern sedan hittat på av okvinnliga och nymodiga ting, det tog mor som ett rättmätigt straff för sin egen världsliga högfärd, och förebrådde heller aldrig dottern därför. Hon bara suckade och hoppades för varje vice pastor på nytt. Den som nu förvaltade ämbetet, var en något äldre man, som först sent slagit på studier. Han var barnfödd i Ljungheda och kallade sig pastor Ljunghed. Det är inte så alldeles säkert att mor för några år sedan varit så angelägen att träda i nära släktskapsförbindelse med en stor bondsläkt i församlingen, men nu kunde hon endast hoppas och bedja därom. Pastor Ljunghed var en sådan präktig man; hans ursprung märktes egentligen mest på hans stora beundran för den lärdom universitetet bibringar och hans starka överklassinstinkter. Om Lena velat bjuda till det allra minsta, kunde hon nog fått honom att borttaga sin försmädelse, men ack, det var som om hon förtorkats på något sätt, sedan hennes barnsliga första kärlek förfrös i sin knoppning. Hon var inte mer vad hon varit under den korta tiden, då lille adjunkten och hon svärmade för varandra. Hon var en blåstrumpa nu, kom bara i dispyt med prästerna och förstörde alla möjligheter för sig med

flit. — Fröken är ju en riktig frifräsare, en rationalist, sade de, hon försvarar t. o. m. Ritschl. Sen var det, som om hon inte funnits till som kvinna för dem. Annars voro de minsann så förfaselig nogräknade, brukade mor säga, när hon kom från ett prästmöte, där hon träffat deras fruar. Dessa små länsmandöttrar och komminister-töser, tyckte mor med en fnysning, nu voro de något till viktiga och frågade, om inte fröken Mossbäck hade fästman — i Stockholm. Eller är hon kanske för självständig för äktenskapet? — Stackars mor!

En tung suck väckte upp Lena ur hennes funderingar. Det var mor Katrina förstås, den gudfruktiga människan, betryckt som vanligt. — Ack om jag en enda gång fick se en gudfruktig människa, som skrattade och var glad! tänkte hon med en uppstigande känsla av otålighet. Om jag hade det så fint ordnat för mig som de, nog skulle jag vara munter, det tror jag. Men hon ångrade sig snart, då hon på sina förfrågningar om Efraim hörde, att han inte varit ur sängen på två år, alldeles förkrumpnad av trälevärk.

Fader Adams begravning för två år sedan hade varit storståtlig, men mor Fias var liksom på trots mot hennes sparsamhet ännu präktigare. Och ändå hade hon sagt, när det började att lida, att ja sär de, Franse, ö inte så möt på me, gamla skrå, som I gjorde på far, för jag får ändå ingen glädje utå at, bara förargelse.

Långt innan man kom till begravningsgården

började granarna längs vägkanten. Lena såg bakåt på det långa följet: man slog på stort och firade den gamla lortiga karingen, som van- kat omkring här, illa tåld, trasig och tovig, gnäl- lande och skällande. Men kanske hon inte all- tid var sådan, tänkte hon och frågade: kände mor Katrina mor Fia i ungdomen?

Jo, det gjorde nog mor Katrina. Hon mindes henne gott från den tiden, då Fia gick i gårdarna och sålde förklädestyg och knappar och band och alltid tog in till gamle Franses här i Mellan- gården. Sen så fe hon pojken me Adam, han Franse här, och det var ett farligt liv, det hörde jag berättas, för att pojken ble döpt till Franse. Di sa ändå, att gubben Franse, Adams far, var och ville ha det ändrat i kyrkoboken. Jag minns ändå hur hon gråt, när di skämta me henne ve körkan och sa, att prosten hade ändrat poj- kens namn te Tofs i stället. Sen så kalla di han allti för Tofs, kan veta, ännan till dess han ble så stark, att di inte tore. Så hon hade nog sitt stackarn, hon ock.

— Hur såg hon ut?

— Jo, hon såg bra ut, som di brukar sä. Fast fågringen, den såg en inte nåt av på gamle dar.

Begravningsgästerna samlades på stora salen oppepå. Fröken gick omkring och hälsade, och anmärkte för sig själv, att de voro ungefär de- samma, som bevistat Hannas bröllop på Åsen, den dag, som för henne var den första kyssens dag. Samma kläder, samma miner, samma tal.

Endast hon själv var förändrad. Men när maten serverades, förstod hon vad mor menade med överdådet, som kommit in i socknen. Ty värdinnan satt på herrskapsmaner själv vid bordet, här serverades buljong med pastejer, och det byttes tallrikar mellan varje rätt. Och ingen tog som förr i världen abborren i handen som en blomstjälk och plockade den i sig, som man plockar bladen av en blomma, utan man lät den fint ligga kvar på tallriken och åt den med kniv. Fröken satt överst vid bordet bredvid pastorn, där mans- och kvinnfolksidan möttes. Pastorn berättade genast för henne, hur Franse kommit fram till honom och sagt, att det visste nog både han och hans fru (fru!) hur det brukades i stan, att herrar och damer sutto par om par, men att det inte varit lönt att söka få mororna till bordet, om de skulle gå in armkrok med en karl.

— Så jag förmodar, sade pastorn dräpande, att ni tycker vår handelsman är ett lysande föredöme i kultur här på landsbygden!

— Jag föredrar andra sätt att höja sig ur bondskheten, och det gör nog pastorn också. Och pastorn minst av alla ska väl akta sig för att påstå att bonden inte kan påverkas av kulturen!

— Jag har aldrig sagt det, svarade han och rodnade lätt, ty hänsyftningen hade berört en ömtålig punkt, men han hade ju ingenting att svara. Det är bara halvbildningen jag har upprest mig emot.

— Och jag för min del tycker, att halvbildning är ett slagord, som man använder för att avstänga all tillgång till kunskap för dem, som inte kan ligga vid universitetet, svarade hon hett. Ni akademiker, som haft tillfälle att studera, kanske med deras hjälp som ni ser ner på — pastor Ljunghed hade varit en flitig offerpräst — och begagnat er av statens avgiftsfria undervisning, ni är allra snabbast att förhåna den, som vill öka sin kunskap något utöver katekesen och de fyra räknesätten.

— Om fröken tror att jag ser ner på bönderna, fast jag tiggat deras pengar till mina studier — — —

— Snälla pastorn, far tog ju själv offer i sin ungdom — — Och ni aktar visst bönderna, både ni och far. Men ni vill bara vara alldeles ensamma om bildningen — —

— Fröken menar väl ändå inte att Magnus i Nygård eller Johan August skulle börja läsa klassiska språk eller studera homiletik? Och utan klassiska språk så är och förblir människan halvbildad. Där fick hon för offerprästen!

Hennes korta ånger var försvunnen.

— Ni teologer, bröt hon ut, hetsigt, ni har vissa ingående specialkunskaper, men vad är de flesta av er annat än halvbildade på åtskilliga områden, dömda till andrahandsomdömen, som ni för resten inte är sparsamma på — —

— Seså, fröken! varnade prästen. Han hade märkt att samtalet vid bordet hade saktats av

i och med det man började förstå, att han och fröken grälade med varandra. Nu skulle de kanske inbilla sig, att det var något mellan honom och henne, och detta förskräckte honom, så att han uppsköt att tillrättavisa henne för att hon kallade religionen, kunskapernas kunskap, för en specialvetenskap. Men snart voro de där igen, de kunde inte låta bli.

— Hör nu fröken, vad sägs om Johan Augusts Edvin, till exempel, sade pastorn med ett triumferande leende. Fröken Lena fann till en början ingenting att svara, ty denne Edvin var ett fruktansvärt exemplar av bondson med stabofernissa. Just nu verkade han mer än vanligt stryktäck, där han satt och petade med gaffeln i maten och skålade i enbärdricka med bondflickorna som en löjtnant. Men kort därpå erinrade hon sig något: mot pastorns exempel kan jag sätta ett annat: Magnus i Nygård, som gått på skola och lärt sig lite av varje, vilket snart märks, när man talar med honom. Pastorn kastade en blick bort mot Nygård, som satt och såg mörk ut och knappt tycktes säga ett ord.

— Jag håller på, att han varit lyckligare utan skola, sade pastorn. Han har blivit förvekligad och fått huvut förvridet av nymodiga idéer.

— Vad menar pastorn med det?

— Jo, det ser jag på hans hustru, hon ser så flamsig ut. Han kan bestämt inte hålla henne i tukt och Herrans förmaning. Men ni

kanske tycker, att det passar en hustru att vara så munter, när mannen är nedstämd?

— Vi ska inte börja tala kvinnofråga vid bordet, avbröt hon kort. Det var någon slags takt, som felades denne klassiskt bildade karl, han hade aldrig klart för sig hur långt han borde gå. Och hon vände sig till värdens faster på andra sidan, vilket hon visste, att hon borde gjort för länge sen, och började tala om att hon träffat fru Simelius i stan, och hon hade blivit så gammal — — —

När middagen äntligen var slut, och gästerna pustande och pösande spridde sig i trädgården, passade mor Katrina på att söka upp Anders Petter, som hon under hela middagen ängsligt givit akt på.

— Anders Petter, viskade hon, Lina har förtalt mig, att du tog så vid dig, när du fe höra om branden på Nygård. Och jag har inte kunnat grunna ut vad du mena?

Anders Petter rev sig i huvudet, vände på bussen och försökte på alla sätt att dölja sin förlägenhet. Lina hon var då också en sladdra, men han hade ju intet något att säga över henne, när han inte kunde tiga själv. Katrinas ängsliga, frågande blick pinade honom, det var inte gott att ljuga, när folk såg på en så, men inte förmådde han heller säga henne, stackaren, vad han gick och tänkte på. Känslan av att vistas i ett ödesmärkt hus var för stark för att han skulle våga tala därom. När man såg

sorgens skugga glida över dess utvalda, då teg man, profeterade inte. Det kanske hade varit rättast och bäst att förbereda Katarina, men han förmådde inte, nu som alltid var han så rädd för tårar, som somligt folk för orm.

— Lina lägger ut allting så farligt, sade han överslätande. En borde inte vara så ängslig när en blir gammal utan tvärtom frimodig. Men det har du aldrig varit, Katrina, du har alltid ängslat dig. Framför allt, så ska en inte vara nogare än Gud. Det har väl jag fått si, som var så orolig för Kalle och Lina, så det tog sömnen från me många nätter, men nu har det ju gått bra hitintills, och barnen är krya och snälla. Detta sista sade han för att lugna sig själv.

— Hitintills, upprepade mor Katrina. Det har gått bra hitintills här också i Mellangården.

Anders Petter svarade inte strax. Han följde med ögonen handelsman och Ida i Nygård, som i livligt samtal gingo bortåt stugelängdan och nu blevo stående utanför dörren.

— Farligt vad du är fundersammer av de, Anders Petter.

Han tog hastigt bort blicken, rädd att mor Katrina skulle dragit några misstankar av den, men det hade hon inte, det var alltför långt ifrån henne.

— Sä me, bad hon igen, tro du, att det kan hända nåt ledsamt för Katrina Johanna, hon är då så ovanligt rar och förständig det barnet,

så aldrig har något av mina barn gått opp mot henne.

— Om här händer något i Mellangården, sade Anders Petter, så tror jag att det bara blir bra till sist för Katrina Johanna.

— Nog skaffar du oss pengar att bygga opp stugan med? Ida måste böja huvudet bakåt för att kunna småle upp mot den väldiga handelsman, som log tillbaka i strålände gott lynne.

— Lita inte på det du Ida, jag tycker inte det går nån nöd på dig där du är.

— Men jag kan väl inte bo inhyses i all evighet? Och leva skild från min kär?

— Leds du vid etter an? Jag tycker inte han ser mö gladare ut idag, fast han får träffa de.

— Du kan väl veta, att han har sitt att grunna på. Varför kan du inte köpa hans skog?

— Därför att han vill ha dubbelt så mycket för den som den är värd. Men om det rätt funnes någon som ville ge det priset till sitt eget ogagn, så räckte inte pengarna ändå till att bygga upp huset i dessa dyra tider. Det blir så god gröda i år, så folk kommer inte att vilja arbeta annat än för grova pengar, för di får brö ändå. Nä, du Ida, nåt hus får du inte varsken te hösten eller våren.

— Ja-så, det var inte mera med vänskapen, sade Ida med en missnöjd min och vände honom

halvt ryggen. Han kunde inte avgöra om missnöjet var falskt eller äkta. Hade han sett rätt, så hade hon trivts väl i Mellangården och inte haft så brått att komma upp till Magnus och Nygård igen.

— Jo så mycket är det med vänskapen, att jag vill ha de kvar, Ida, sade han. Och jag ska nog göra mer för de, än du kan begära eller tänka, som det står i kakesen.

De bytte en snabb blick, och Ida blev blodröd. Utan ett ord till svar, slank hon in genom stugedörren.

Franse gick långsamt därifrån, det var sökent att inte se henne, om också bara för en liten stund.

— Ovanligt trivsamt och begripligt människa, tänkte han. Och så är hon så gla och rolig, så en kommer i humör bara en sir na. Det är en som kan göra en karl av en karl det, fast inte det lyckats med Magnus.

Franse hade på den sista tiden känt, hur den respektabla sömnaktighet, i vilken han spunnit in sig som en puppa, började försvinna. Han kände lust att begå streck som en skolpilt och ge sig in i något, som var lite farlighet och rolighet med. Han anade själv att det var Ida, som vållade, att den där anden inombords han trott vara död i all tråkigheten och hederligheten nu vaknade till och ruskade på sig. Hos Ida, trodde han, fanns bestämt en likadan ande, fast hon aldrig visste om det. Han tyckte att han

ibland såg något sådant titta ut ur hennes ögon. Men i nästa sekund var det borta igen.

Det skulle inte bli ledsamt att se hennes min, om Magnus började allvarsamt tala om att fara till Amerika och arbeta ihop pengar att bygga upp hus för! Hon skulle nog ana var han fått det ifrån. Men det var bäst ändå att han förberedde henne, så att hon begrep, hur hon skulle ställa sig. —

— Nå, Katrina Johanna, mormors lilla pia, är du ofta och hälsar på lilla Karin nere i stugan?

— Nä, mårmo, Ohanna får allri följa med far, när han går dit.

— Mor då?

— Mor går allri dit.

— Hör du Magnus, kom hit och sitt lite hos me. Det var ju ett helt spektakel med brandförsäkringen, som inte blivit betalder.

Magnus rynkade ögonbryn slätades ut, när han märkte, att det var Anders Petter, som tilltalat honom.

— När det är oturligt, så är det, kommunalordförarn. Men det är väl någon mening med detta med, får en tänka.

— Jag tycker på att det ser ut som om det vore nåt mera, som tryckte de i dag?

— Ja, nämndeman i Appelryd, han sitter i hybeteksbankens styrelse, och han kom och sa, att nu sen gården brunnit, så måste di sä opp

den sista inteckningen jag tog, när jag skulle cementera lagårn. Jag hade tänkt å sälja skog till att bygga hus för, men nu går det till att betala inteckningen. Och sen så kanske di sår upp den inteckningen, som är dännäst, därför att jag säljer skogen!

— Nå, hur tänker du nu bära de te? Ja trodde inte du hade intecknat hela gården.

— Det var inte ett öre i kontanter efter far och mor, sade Magnus lite häftigt och rodnade. Och jag behövde ju pengar till att rusta upp varjehanda. Kommunalordförarn har inte vatt opp te vårt, sen jag fe styret, men annars så skulle han nog se, att jag lagt ner mycke pengar bå i jorden och lagårn. Nog skulle jag ha redat mig gott, om inte det hära hade kommit. Men folk ska se att jag ska göra rätt för me. Jag tänker ge me av till Amerika på ett par år, sade han och beslöt det i samma ögonblick som han sade det, en lär tjäna ihop stora pengar inne i skogarna nu och vid silvergruverna. Och det blir mycket pengar utå varenda dollar, när en kommer hem.

Under middagen hade Anders Petter lyssnat till handelsmans myckna tal om de goda förtjänsterna över i Amerika just nu, och han hade haft en aning, som han låtit gå igen, att talet siktade åt Magnus. Nu stod det fullständigt klart för honom, och med en viss förskräckelse betraktade han Magnus, som så villigt lät sig bruka till delaktighet i olyckans fullbordan. Utan

mycket hopp om att kunna ändra hans beslut, började han dock att lirka med honom.

— Det är nog sant, sade han, att det blir pengar av di dära dullerna. Men att det blir nån välsignelse av di, det har jag då aldrig varsnat. Se jag ska sä de en sak, Magnus, jorden, hon tycker inte om att man reser ifrån na. Hon är uthållig själver, men hon vill också, att en ska hålla vid. Tror du, att du kan få nån att sköta gården på ett par år, som känner na och vill na väl som du? Och då ska du se, att om du kommer hem, så är hon blen så avig och främmad, så du känner inte igen varken henne eller djuren.

— Jag tänkte å tala ve Ernst på Åsen att tas med na, sade Magnus. Inte tror jag att han skulle vänja det av med att växa, precis. Och Ida själv fick väl titta till sitt. För resten så kan en väl vilja komma ifrån och se lite annat nån gång, innan en blir för gammal.

Det var verkligen så, att det ursprungliga ändamålet med resan icke längre var den enda drivkraften. Ända sen brandnatten, då han legat och skådat upp i molnen och sett dem draga förbi, hade han längtat bort utan att veta varför eller varthän. Nu med ens hade, tack vare handelsman, hans längtan fått ett mål: Amerika. Det föreföll honom obegripligt härligt att få komma långt bort, få se något annat än Ljung-heda, att få vara en fri arbetare långt bort från hustru och barn och brända tomter och inteck-

ningar... Och så ändå veta, att man hade en egen torva att återvända till, när man blev trött av att vara hemlös...

— Jaja, sade Anders Petter, det är nog oro i blodet, när en är ung. Jag som är gammal, jag har lärt att jorden det är bästa trösten och tryggheten i denna vanskliga värld. För det vet en då säkert, att den är det meningen en ska bruka. En är född till det och lärd opp till det, och en sir vad det blir å at. Har en det ledsamt och svårt, så en tycker en inte vill ve at mer, och så en går i jorden och arbetar, så kan en alltid tänka som så: att när jag nu plöjer denna trädan eller spekar dynga eller sätter potater, då gör jag mitt i all ovisshet och bekymmer ändå det som är mitt utsedde göre. Och de lugnar så gott. Men jag tro inte en kunde känna detsamma, om en gå se långt bort och följde bara sin egenmäktiga vilja.

Magnus svarade inte alls på detta, han hade för mycket aktning för kommunalordförarn för att säga emot, men han lät sig heller inte övertyga. Det är nog någon skillnad att vara Stockholmsbarn ändå, tänkte han.

— Vill du ta opp ett lån te å bygga hus för, om jag skaffar de borgen? frågade Anders Petter som ett sista försök att mota det som komma skulle. Men han var fullt beredd på att få nej. Han såg att Magnus förälskat sig i sin felaktiga uträkning och ville bort.

— Tackar för tebat, ordförarn, men det ska

jag inte anta. Jag kan inte reda opp flera lån än di jag har på gården redan, sade Magnus, obeveklig. Men fäll ett gott ord för mig hos nämndeman i Appelryd, så att di inte trakasserar Ida, mens jag är borta.

— Fru Liljelund var ju hos mor Fia i det sista, var det svårt?

— Ånej, hon somnade in.

— Var de länge, att hon inte visste till sig?

— Sista dygnet, mor Emma.

— Men hon fick ju ändå tala med pastorn eller hur?

— Å, att inte mor Emma hört om den saken förut? Mor Emma som är närmsta granne? frågade barnmorskan lite beskt.

— Di sår så mycke.

— Di döende di hör mer än folk tror, det är min tro. Jag tänker hon visste nog, att pastorn sjöng och läste, och jag tänker, det lindra övergången.

— En får väl inte släta över för mycke ändå, fru Liljelund, sade mor Emma med värdighet, och det dök upp för henne ett gammalt rykte, att barnmorskan skulle vara lite med de nye, som snodde sig ifråga om helvetet.

— Ja, det har åtminstone inte mor Emma på sitt samvete.

Mor Katrina hade stått i närheten under detta samtal, nu tog hon fatt i fru Liljelund.

— Hur tycker frun att det är med Hanna egentligen? Jag tycker på — —

— Vad är det mor Katrina tycker på?

— Jag var här över nyåret, sade mor Katrina litet förlägen och då jämna jag ut askan i spisen, innan jag ge te vila. Det är kanske inte rätt att forska i framtiden, men jag hade sån oro innan jag fick gjortat. På morgon, så såg jag tydligen ett fotspår i askan, som vände ut åt rummet och ett inåt mot skorsten. Det sista det var för Fia förstås. Men det andra?

— Det ska väl visa sig i sinom tid, vem det var för, mor Katrina. Men så mycket praktiserad är jag, så det kan jag sä, att inte blir de barn i år, vad så askan än sa, svarade barnmorskan med en blick på Hanna, som stod och serverade kaffe åt begravningsgästerna och just nu räckte en kopp åt länsman.

På efterhösten, när skörden var bärgad, jorden plöjd och höstrågen utsådd på trädorna, lagade sig Magnus till att bryta upp och fara åt Amerika. Ända sen branden hade han levat som en nybyggare på Nygård, logerat i vagnboden och lagat sig lite mat själv, när matsäcken tröt, som Ida brukade komma upp med från byn en gång i veckan. Emma på Åsen kom över och hjälpte honom att mjölka och fodra, så att han nödtorftigt drog sig och gården fram utan kvinnfolk. När inte Ida satte ifråga att lämna bort barnen och komma upp, så sade han heller ingenting. Det var som om ingenting förenat dem mera, sedan de icke hade samma tak över huvudet.

När han skulle delge Ida sitt beslut att överge henne och resa över åt Amerika, var han rätt så förlägen. Han lade ut det så fördelaktigt han kunde, och det övertygade henne visst, trodde han, ty hon sade just ingenting, visade sig varken glad eller ledsen. Det är ju mitt fel, och då kan jag la inte sätta mig emotat, sade hon blott. Magnus andades lättare, när denna bekännelse var överstökad. Han visste inte, att Ida sedan beklagade sig högljutt för Kokemartina och vem som kom henne inom räckhåll, över att behöva bli »som en ann levemansänka».

Handelsman brukade alltid bjuda ner Magnus från kyrkan på middag för att träffa Ida och barnen. För övrigt var han på alla sätt hjälpsam, alldeles som den gången, då Magnus for till Stockholm, konfirmationsåret. Han telefonerade åt honom om biljett, slog upp i tidtabellerna, när han skulle byta tåg och när han kom fram till Göteborg och Liverpool.

Ida var motsatsen till Franse. Hon gjorde ingenting för att rusta ut honom, ville knappt böta hans strumpor och kläder. Hon var butter och tvär, men talade aldrig emot resan, när Magnus var närvarande.

Hanna blev ganska slak, när hon hörde nyheten. Hon förstod inte, att Magnus kunde längta bort, hon bara tyckte synd om honom att få lov att ge sig i tjänst hos andra, när han varit van att vara sin egen.

— Ska du verkligen tvunget resa? frågade hon en dag, då Magnus följde hem henne från kyrkan. Förr så brukade di å sä, att du löd Ida i smått och stort, men nu så har du blett så enrakig, så hon har visst ingen makt me de.

— Ida? sade han förvånad, inte har hon emot på denna resan, tvärsom. De kan du väl veta, att de inte vure gott å fara emot henna vilja.

Hanna såg stort på honom. Visste han då inte, att Ida beklagade sig högljutt i hela socknen? Men hon teg, rådde inte med att säga ett enda ord, som gjorde det tyngre för honom än det var.

— Men du, Hanna, är väl inte mot på min resa? återtog han efter ett ögonblicks tystnad. Tycker du att jag gör dumt? Är det besvärligt att ha Ida och ungarna så nära inpå? Jag har tyckt att det såg ut som om du likte barna. God ve di är du då, det har jag sett, när dina får en smörgås, får mina en med.

— Ja, nog liker jag barnen, svarade Hanna lite knappt.

— Jag har vatt så gla mönna gånga, när jag har legat å grunnat om nätterna, på att du har barnen under ygena, för då vet jag att det inte går nån precis nöd på dem.

— Nog ska jag si åt dem vad jag kan, svarade hon och drog lite på det, nog ska jag de.

Men Ida har ju inte ett skapandes grand annat att ta se te än si efter barnen, när hon varken har gård eller djur eller kara i maten.

Magnus förklarade genast, att Ida hade tänkt sig att gå bort ibland på dagsverke, för att förtjäna en slant. Ernst, som skulle taga gården, var inte skyldig att ge henne några reda pengar, sen han betalt räntor och skatter, han skulle bara ge henne säd och potater och en gris om året och ull och lin. Så ville hon ha till kaffe och socker eller annat sogel, så fick hon förtjäna det själv. Det hade hon gått in på.

— Det har jag inte visst, sade Hanna. Jo, nog ska vi se efter barnen, när hon är borta. Vi är ju tre fruntimmer på gården och Katrina Johanna är det fjärde.

— Tack för det löftet, Hanna, sade han och kom upp tätt vid hennes sida. Tänk så underligt det kan vända sig: att våra barn skulle växa upp ihopa, alldeles som vi gjore. Rakt som sösken. Hon hörde på rösten, att Magnus verkligen var rörd och tacksam och med det samma fick hon lust att göra honom lite förlägen.

— Adam höll bröllop med Karin i går, och Katrina Johanna vigde. Det gjorde aldrig vi.

Detta samtal var deras egentliga farväl. Själva avresan blev kort och brådskande. Magnus hade tillbragt sista natten nere i stugan hos Ida. Tidigt en regntjock morgon kommo de in till samman i köket, där Hanna satt fram smörgås och kaffe.

— Ät nu bra, sade Hanna och bredde samtidigt matsäckssmörgåsar åt honom, medan Ida

stod där, som om alltsamman inte angick henne. Strax därpå kom även Franse in, gäspande.

— Nå, Magnus, när kommer du igen? frågade han med sin allra hjärtligaste ton och slog honom på axeln.

— När jag har tjänat nog.

— Och hur mycket räknar du för nog?

— Det ska vara allra minst sexhundra duller och reserna betalda.

— Och när tror du det blir?

— Det kan du räkna ut lika bra som jag, som vet vad en tjänar.

— Ska du arbeta på söndan med? frågade Franse med ett skratt.

— Ja då ska jag vara dubbelt så flitig.

— Det var mig en attan. Då är det bäst, Ida, att du snart börjar å hålla skurat och färdigt att ta emot.

Det blev tyst en stund. Alla räknade på de sexhundra dollerna, var och en tyst för sig.

Hanna gick ut för att se efter skjutsen, sände barnen bortåt bron för att titta efter den. Hon tyckte, att denna avfärd var nånting i samma väg som Fritiofs, han med hjälmen, som låg där uppe inbunden i rött band på bordet i bästa rummet, för han gav sig också bort från en nerbränd gård.

Bara han väl vore sin väg, så en slapp si hans ansikte. Nu kom skjutsen. Avskedstagandet: tack för det som har vatt, lycka till, välkommen hem — tog inte lång tid, så släng-

des kappsäcken upp, och det bar i väg! Utan att vända sig om, lite förlägen att inte vara ledsnare, for Magnus åstad, de grå regnslöjorna omsvepte honom, och han försvann in i den ovissa framtiden. Alla barnen gräto, Hannas lika mycket som Magnuses egna, det var en ynkelig låt. Även Hanna själv hade tårar i ögonen, men Ida var lugn och oberörd, som om Magnus skulle resa åt marken med ett yngnöt ungefär. Och Franse sade: nu ska vi börja räkna dagar och duller!

III.

Luten.

— Franse! Jag har nåt å sä de!

Det var natten mellan den första och andra januari. Mellangårdsfolket hade varit på släktkalas hos Kalle och Lina i Vitmossen och sutto nu bredvid varandra i den lilla låga släden, som blott hade plats för två. Det var kallt och mycket snö, naturen hade inga andra färger än svart och vitt: en svart himmel med vita stjärnor, svarta skogar i sida vita kläder.

Ur den stora klossen, som var Franse i vargskinnspäls, kom intet svar, blott ett svagt grymtande. Hanna knuffade honom med armbågen:

— Franse, sade hon och höjde rösten, jag har nåt å sä de, som du måste lyas på.

— Kan du inte tia och låta me sova, tess vi kommer hem?

— Nä, det kan jag inte, för jag vill tala ve de här, där vi inga vittne har mer än märren. Jag vill la de veta, att jag så Er.

— Ockna så du? frågade han med en grad mera intresse i rösten.

— Vill du jag ska beskrivat tydligare, frågade Hanna, med en gift bondkvinnas förakt för alla yttringar av kärleksdrift, som inte tyglats in under nattens välde. Jag vill inte ta token skamlöshet i min mun, som I bedriver, du och Ida, mitt för ögonen på folk.

Nu började Franse vakna opp.

— Du prata och ljuer, du har inget sitt, sade han förargad. Men du har la dina misstankar, och så vill du skrämme me.

— Ljuger jag att vi var på kalas i Skrivargårn i går? Ljuger jag att Ida ga se hem för å si te barnen? Ljuger jag, att du försvann i samma tid? Ljuger jag att I sto tehopa ute i Johan Agustas farsta? I va allt heta på at, när I kunde hålla ut i så kall farsta, så I var.

Första tiden efter branden, när Ida blev boende därnere i Mellangården för att vårda flickan, hade Hanna tyckt, att Ida hade bra ofta ärende till telefon, och hon förstod ibland, att där inte talades med doktorn, bara med Franse. Men när flickan blev kry, hade Ida intet ärende vidare till bodkammaren och syntes där heller inte. Hon kom aldrig upp, utan att Hanna enkoms bjöd henne, jo när man hade stök förrätta, kunde hon titta in åt köket och fråga så beskedligt, om det var nåt hon kunde hjälpa till med. Ibland bjöd hon ner Hanna på kaffe, men det upphörde, då hon alltid fick nej.

Nu efteråt förstod Hanna att det var i skydd av hennes eget dåliga samvete, som de trygga

kunnat bedriva sin skamlöshet nere i stugan, och hon började till och med undra om de där kaffebjudningarna voro tillställda på Franses tillskyndan för att få visshet om att hon fortfarande skydde stugan. Han visste ju vilka minnen, som där levde och spärrade vägen, fast han inte hade ont av dem själver.

Upptäckten i Johan Augustas farsta hade fyllt henne med fruktan och vrede. Säker i sin rikedom och värdighet, trygg och belåten med sig själv och sin ställning i Ljungheda, viss om en fin plats på kalaset, hade hon gått dit. Uppskrämd och förbittrad, full av obestämda farhågor gick hon därifrån. Det anseende, som det kostat henne så mycken möda att bygga upp, och som det var hennes livs ärelystnad att befästa, trodde hon nu hotat. Hon hade känt sig trygg sista tiden, allra helst sedan hon med glädje och befrielse hörde de tre skovlarna mull falla på mor Fias kista i höstas. Nu hotade inga faror vidare, och fick hon bara ha hälsa och krafter ännu några år, så skulle hon mura husets anseende så fast, att folk till slut skulle fråga sig, om hon stundom gjorde det själv, om det inte var misstag, att det någonsin viskats ont därom.

— I alla fall har de varit oförvitliga, sedan den nuvarande husmodern kom dit, skulle folk säga, ja, hon var nästan säker att de gjorde det redan. Och så kom detta med Ida! Hon var till mods som en husmor, som med otrolig möda fått en stor lortig byk ren, och så när

den ligger i bykekaret och sista luten ska på, kommer någon och smyger en randig trasa med oäkta färger emellan vita, så att varenda klut i hela byken blir fördärvad. Och den, som gjordet, var Franse själv, han som ställt henne vid sin smutsiga tvätt och med trug och hot fått henne att ta itu med den. Nu stod hon där och såg på sin fördärvade byk och undrade hur hon kunnat vara så eländigt dum. Kunde hon inte begrepet, att det skulle bli för vitt för Franse till slut! Att ett ont och skamlöst hjärta inte kan styra sig i längden! Ju längre det har hållit sig stilla, ju närmare är det ögonblick, då det smyger den oäkta trasan i bykekaret. Men i stället för att begripa detta hade hon stukat och gnott på alla fläckar, och varit så säker att snart skulle hela byken ligga bländvit i linneskåpet. När hon rätt tänkte efter, så hade hon under sitt äktenskap egentligen inte frågat efter någonting, och inte levat för annat än det falska världsliga anseendet. Ja, för den skull hade hon skapat sig en fläck i sin egen gård, dit hon icke vågade sätta sin fot av fruktan för den gärning hon där övat.

Men fast hon nog dunkelt skymtade, att hon byggt på falsk grund så föll det henne icke in att riva och bygga nytt från grunden. Detta hot, som nu reste sig mot husets anseende, skulle motas och krossas på samma sätt som det hon förut använt. Hon skulle brygga en lut åt Franse och Ida, som skulle bleka färgen

ur dem! Och det var med den luten hon sysslat under det dygn som förflutit, från det hon gjort upptäckten och intill nu, då hon satt vid hans sida i natten.

— Du tror, att du är så säker nu för att di gamla är tråt, sade hon, men det skulle du inte va. Det kan si ut som om folk glömt alltingen, därför att di tycker att det går lugnt och hyggligt till i Mellangården, och det har du me att tacka för. Men glömt har di inte, och retar du socknen med din uselhet, så börja di att minnas och minnas väl. Mororna kommer att ble rent ifrå se, och di kommer inte lämna gubbarna fred, innan du blir knäppt. Farfar och farmor är döa, men det finns andra, som var med på den tiden. För resten så kanske en kunde få veta ett och annat om en tala väl ve Snabbstava — — —

— Håll mun! Inbillar du de att jag låter skrämme me. Jag ger dig fan och tänker göra precis som det passar me.

Hon hade inte väntat detta, och hon greps av en vild upphetsning. Hennes febersjuka samvete förespeglade henne förfärliga syner. Hon kunde inte skilja på verkliga faror och inbillade, hon trodde allt vara möjligt, att allt kunde bevisas, hon fruktade något långt värre än folks prat och förakt: rättvisans hämnande svärd.

Vad skulle hon beveka honom med? Skulle hon be för sig och barnen? Ack, lönlöst att ens försöka.

— Om du rusar som du börjat, Franse, sade hon, så sanna mina ord, du slutar på rackarbacken.

När hon sagt detta, hade hon intet vapen mer, och hon teg. Hon tyckte att själva märren lade öronen bakåt och lyssnade, att vinden fångade och bar upp mot himlen detta rysliga ord. De skulle veta, folket i gårdarna man for förbi, vad det var för språk handelsmansfrun förde i nyårsnatten.

— Du var mig en fan, sade Franse litet slagen ändå av den kraft, varmed hon utslungat sin förutsägelse. Men jag ska bara sä de, att nu så är jag på det humöret, så nu så skrämmer du me inte varken med Gud eller djävulen. Om du hade sett me på den kanten förr, så skulle du inte fresta. För resten så är här ingen fara på färde, ingen kan göra me nåt nu längre, sen di gamla är tråt.

Hon svarade inte ett ord, satt orörlig och stirrade framför sig. Aldrig hade hon varit med om en så lång resa förr eller en så kall natt. Hon frös ända in i hjärtat. Och ännu hade de en halv mil hem. De sutto så tätt ihoppackade, att hon kände mannen utefter hela sin högra sida som en tyngd. Hans vargpälskrage var uppfälld över öronen, och man kunde lätt inbilla sig, att det satt ett rovdjur vid ens sida, begärset och storkäftat, surrande sakta av förväntan och välbehag. Därhemma satt ju Ida och väntade.

Tänkarna gingo över Ida till Magnus. Han hade inte hörts av sedan det första brevet, efter han kommit i land. Var fanns mannen han? Kunde inte han kallas till hjälp? Men innan en skrev till honom, stackarn, borde man dock göra sitt bästa på egen hand.

— Vad sitter du och snorar efter, sade Franse, snyt dig.

Hon vaknade upp ur sin kvalfulla försjunkenhet först när de reste upp på gården och sågo ljus i stugekökets fönster. Detta ljus var den ögonblickliga faran, den klara och påtagliga, som måste kämpas emot. Det betydde, att Ida väntade Franse därnere, och se så där ja, det ljus, som nu tändes uppe i byggningen, visade att flickorna vaknat av bjällerklangen. Komme nu inte Franse in förrän fram på morgonsidan, då var ju saken klar för pigorna och innan trettondagen för hela socknen.

— Du blir väl inte ledsn, om du får ligga ensam en stund, sade Franse, och knäppte upp fotsäcken.

— Ser du inte att flickorna har tänt ljus? viskade Hanna skarpt och tog honom hårt i armen. Om du inte kommer med in, så för de ut i hela socknen vilket svin du är, om di inte har gjort at förut.

— Jag ska lära di å låta bli jag.

— Det är gjort, innan du vaknar i morgon bitti. Tror du att de piga är född för resten, som kan skrämmas att hålla tyst med att hus-

bonden ränner till andra om nätterna? Om du ville styra de i natt, och komma upp, när du har satt in hästen, så ska jag ge di fritt båda två att gå hem te se trettondagsaften och bli över natt. Och du ska få vara när Ida så mö du vill, för det ska jag sä de, att det är bara att folk får vetat, jag bryr me om och inte ett dugg mera. Så att du inte inbillar de nåt.

Hon visste knappt själv varför hon var så angelägen om detta ringa uppskov, men hon hade en förnimmelse av att kom bara dag, så kom väl ändå råd. Rådde hon inte på Franse, så kanske hon kunde rå på Ida i stället.

— Nå, bestäm de kvickt, sade hon, då hon märkte att Franse var villrådig. Nu lyste det därnere i dörrspringan. Hon stod förstås i farstan och vänta, färdig att öppna.

— Dig har jag lärt opp bra, sade slutligen Franse med en viss beundran. Och jag har inte bett Ida att va oppe, det ska jag bara sä de. Gå in du, så kommer jag efter, när jag satt in hästen.

Denna oväntade medgörlighet hos Franse uppmuntrade Hanna att ta upp kampen för att rädda sig och barnen ur olyckan. Att Ida skulle bort från gården, så fort det kunde ordnas, det hade hon klart för sig, men hur det skulle gå till, det var frågan. Frivilligt gav sig människan inte av, hon satt som bek nere i stugan och mådde gott och la på hullet. Av det

där pratet, att hon skulle gå i hjälpe, blev ingenting, men likväl saknades där varken kaffe eller sogel. Franse gav henne förstås för besväret vad hon behövde. Enklast var ju förstås att gå i stugan och säga att nu så, Ida, ger du de å, nu har du varit länge nog på det här stället. Men Hanna hade en vidskeplig känsla av att hon ingenting skulle kunna uträtta därnere i farfars gamla kammare, där skulle hon inte kunna få den rätta myndigheten i rösten. Och hon kunde inte tåla den tanken, att Ida skulle skratta henne upp i ansiktet och säga, att jag sitter där jag sitter. I medvetande av hur skrämmd hon själv var tack vare sin sjuka punkt, trevade hon sig fram till bästa sättet att träffa Ida. Det borde ske genom någon hon hade vördning för, och det borde ske på rätta stället. Hon funderade ett ögonblick på att resa upp till Idas föräldrar, ett hyggligt folk, som nog inte skulle gilla hennes uppförande, men avstod vid tanken på att di voro så döva båda två, att hela Svartmossens by skulle höra historien förrän de. Far och mor på Åsen — inte dugde de att hjälpa henne, förresten satt där längst inne ett gammalt outrotligt agg till dem båda, som alltid stack fram, när hon hade det svårt i sitt äktenskap. Då skydde hon dem helst, tills det gick över, för att inte frestas att försynda sig på de gamle med hårda ord. Morbror Anders Petter, han kunde nog säga ifrån, själva Franse hade inte gärna något otalt me han, men Hanna drog

sig för att sätta honom in i förhållandena på Mellangården. Han var en farlig man, därför att han var så ovorligt rättfärdig. Fick han ett finger med, så ställde han bestämt till något man inte beräknat och drog en med längre än man ville gå. Han skulle slå i bibeln och säga: ut i ljuset med allting själv, sen så har du inget att frukta av andra. Men det felade bara! Förringe di väl slita händerna av henne, än hon släppte från se det lilla hon lyckats få håll på.

Därför slog hon bort tanken på Anders Petter liksom på prosten eller pastorn. Ljunghed, han var kusin med Emma i Skrivargårn, som aldrig förlåtit Hanna att hon lät kalla sig fru. Till slut återstod ingen annan än den, som hon också från början tänkt på, och det var fru Lydia Liljelund. Det var en människa, som hade reda på lite av varje i socknen, och som gummorna vanligen voro rädda och spaka inför. Henne kunde man tala med, hon var förståndig nog att sätta sig in i hur en hade det, och begärde inte av en fattig syndig människa mer än hon rådde med.

Hanna lät trettonhelgen gå utan att röra sig eller företaga något. Som hon lovat gav hon flickorna lov, men då inträffade det oberäknade, att Hilma vägrade att resa. Di väntar me inte hemma, och får jag träffa di ve körkan i morn, så är det bra nog, inte ska vi ge oss av båda på en gång, sade hon.

Franse var närvarande vid detta samtal, han

hörde Hanna truga och övertala Hilma att fara: jag ska nog sköta våra barn, sade hon. Är det ingen annanstans du vill gå då? Du går här och trälar och arbetar hos oss söndag och måndag, en glömmer rakt att du är ung och kunde behöva ha lite roligt, för du ser jämt så glad ut ändå, hur det nu kan bära te? Tycke du det är så lustigt att leva?

— Jag skönjer andra stranden, sade flickan och såg med klara, troskyldiga ögon på sin matmor.

— Andra stranden? Va är de? Hanna vände sig plötsligt bort. — Du höre själv Franse, att det inte är mitt fel, om inte Hilma kommer ut och rogar sig under helgen.

— Vad fan angår det mig, sade handelsman trubbigt.

— Å kors, jag trodde det, sade hon med tonvikt. Hilma såg förvånad från den ena till den andra. Vad de voro konstiga över den här enkla saken, jämt voro de så konstiga, hon begrep ingenting.

Hanna misstänkte skarpt fru Liljelund för att, genom brottslig förtegenhet om inte annat, vara inblandad i Snabbastinas död. Men hon trivdes inte sämre med henne för det, snarare drogs hon till den som också hade något att dölja och skötte det så väl, med så mycken fetma och munterhet. Just nu var det för resten bra att ha denna misstanke i sin knutna hand, i fall barnmorskan inte godvilligt åtog sig upp-

draget att tala vid Ida. Hon hade räknat ut, att hon själv skulle skrämma Lydia med Snabbastina och sen skulle denna använda Snabbastina på Ida i sin tur.

En söckendag efter trettonhelg gick Hanna bort till fru Liljelund, som bodde en halvtimmes väg på andra sidan om bron. Länsman stod vid sin i höstas nybyggda villa, när hon gick förbi och frågade, om hon inte ville titta in till hans fru. Eller skas det längre bort kanske? Kom det ihåg, att vi har tingat fru Liljelund till första veckan i april!

Fru Liljelund var lyckligtvis hemma, hon satt i en gungstol och halvdåsade, medan herrarna Liljelund, mannen och katten, sovo och snusade i kapp på sängen. När Hanna kom, körde hon genast dän dem: ut med er och koka kaffe, sade hon i kort och befallande ton. — Vi har ingen ved inne. — Ut efter!

Hon hade valt herr Liljelund till make bara därför att hon funnit Lydia Liljelund vara en oemotståndlig namnsammansättning. Och namnet smekte hon ofta med tungan, men mot mannen var samma tunga inte alltid lika smeksam.

— Hanna ser så dålig ut, så hon kommer nog i ett glädjande ärende, sade hon så med sin lenaste röst. Hur kan det stå till med oss? Sitt nu här i gungstolen, men av med sjalen först och sjaletten.

— Tänk, så Lydia kan räkna ut det, sade

Hanna och lutade sig bakåt med en suck. Vad det är skönt att komma hemifrån ett tag.

— Men då ska vi väl inte sucka, vet ja.

— Det går allri väl den här gången, det känner jag på mig, sade Hanna och såg ännu mera nedslagen ut. Jag har så onda drömmar och aningar.

Barnmorskan slog bort hennes oro, medan hon gick och dammade med förklädessnibben på bord och byrå. — Det hade rakt ingenting att betyda, sade hon mot bättre vetande, det har di så ofta, och sen, när det väl är över, då bara skrattar di åt att.

— Har det ingenting å betyda att jag drömer om Snabbastina? frågade Hanna och såg i golvet.

Fru Liljelund vände sig blixtnabbt om, utan att se på varandra rodnade de båda och visste båda, att den andra rodnade.

Under några ögonblick talade endast dala-klockan.

— Vi behöver inte frukta Snabbastina, sade barnmorskan slutligen med något uppriktigt i tonfallet, utå dåligt folk kom hon på bå fars och mors sida men hon var en rar och beskelig tös, som allri gjorde en människa förnär i detta livet, inte ens sin varste ovän. Så hon kommer inte å göra Hanna nåt ont, nu sedan hon blett befriad från sitt lidande och är en ängel i himmelen, som jag är säker på att hon

är, fast pastorn skulle väl slå ihjäl me, om han hörde sådan hädelse, att tala om den rättfärdiga mor Emma i Skrivaregårn. Har Hanna börjat å sy småkläder eller är där kvar från di andra? När väntas det? Ge me si: den tolfte februari vid meraftondags, passar det?

— Det vet Lydia bättre än jag, varför fråga hon då? Men tro inte Lydia, att det kan bebåda att jag ska följa henne efter? Hanna började nästan själv att tro på historien om drömmen, som hon satte ihop för att få anledning att föra talet in på Snabbastina. Jag kan inte få na ur huvut, varsken natt ella dag. Lydia kan väl vara snäll och berätta för me, hur det hängde ihop att hon dog. Franse han sär att — — —

Hon bröt av, det felade henne mod att fortsätta. Hon hade ämnat slå fram att Franse skyllet barnmorskan för Stinas död, då skulle hon förstås bli ursinnig och sä, att han var saker själv, och se, då hade man henne fast, för att hon inte sagt det vid förhöret.

Märkvärdigt nog tog inte barnmorskan vid sig alls.

— Handelsman och jag är så goa vänner, sade hon lugnt, så han kan nog inte ha sagt att jag visste besked i den affären mer än andra. Se sånt hantverk bedriver inte jag, jag är för rädd om min frihet och min goda nattsömn, när jag annars kan få den och di inte kommer och kör opp me.

Hanna förstod att hon inte kunde komma någon vart med att skrämma barnmorskan. Men om hennes skuld eller oskuld var hon lika oviss som förut. Hon hade ljugit själv så mycket och så lyckat, att hon fullständigt förlorat känslor på sanning och lögn. Det såg mycket ärligt ut med det där lugnet, men hon mindes väl, hur lugn hon stod vid farfarns kista begravningsdan och förklarade för pastorn hur det kom sig, att de inte hunnit skicka efter honom.

— Inte mena jag något sånt, sade hon och fick sin röst lika lugn som barnmorskans. Något förstår en sig väl på att skilja på folk. Men se, nog tror jag i alla fall, fortsatte hon envist, att Lydia vet mer än andra om det som sker i tysthet här i socknen. Och Lydia sa nåt nyss, som jag kommer ihåg, om Stinas varste ovän? Vem var det, tala om det för mig, är Lydia snäll!

Vad kom åt den förståndiga handelsfrun? Det var så olikt henne att partu vilja ha reda på sånt som bara gjorde na än mer ledsen att tänka på. Men se di får sina turer ibland.

— Stinas varste ovän, upprepade hon, när jag tänker efter, så var det nog hon själv och hennes stora beskedlighet. Hade hon inte varit så hjärtans snäll och sagt ja till alla karlar, så hade hon levat än i denna dag.

— Ja, men är det inte sant, att hon dog utå giftet hon tog in för att bli kvitt barnet?

— Jo nog är det så, det sa ju doktorn.

— Men vem ga henne giftet? trängde Hanna på.

— Gubevare mig, sade barnmorskan allvarsam, för att tala om den hemligheten om jag rätt visste den, som det var hennes sista önskan på jorden att få behålla. Så mycket vet jag att inte var det jag, och därmed är jag nöjd. Sånt vet en allri var di skaffar sig. Di höge herrarna i huvudstan, di förbjöd förstås fosfortändstickorna, när di te slut märkte, att flickorna började bli rent farliga med att ta livet av sina ungar och se själva. Och jag är säker på, att di tyckte di va utmärkt klyftiga, och att di gjort allt vad di kunde för flickstackarna. Men otyget letar sig allt hit ändå och blir använt med. En stackars flicka måste ha något mera att stö se ve i nödens stund än en token där säkerhetständsticka, det säger jag, fru lilla.

Hanna lyssnade otåligt. Lydia snodde sig så mycket, men tiden led, herrarna Liljelund hade av allt att döma kommit ganska långt i sina förberedelser därute och hon måste ha sitt ärende utträttat, innan de kommo in.

Utan att bry sig om sammanhanget i samtalet, tog hon barnmorskans händer i sina och kramade dem bönfällande: — Sä me i alla fall, han som gjorde det, tror inte Lydia att han kunde göra omet igen, ifall det passade honom? Och ifall det var nåt stackars fruntimmer, som en trodde vara nära att råka ut för

honom som Snabbastinan, borde man då inte säga henne ett varningens ord?

Fru Liljelunds ansikte fick ett djupt generat och förvirrat uttryck.

— Nu begriper jag ingenting, mumlade hon, och man såg att det var sant.

Hanna böjde sig ända fram mot hennes öra.

— Allvarsamma saker är på färde, sade hon lågt, och den som sir olyckan komma och inte gör vad en kan för att avvärja, den är själv saker, inte sant?

Barnmorskan reste sig, gick bort och kände på båda dörrarna. Liljelund var en förveten karl.

— Kors, och jag mitt dumma liv, som trodde, att det var bara såna fantasier, som di får, sade hon, sä nu rent ut, vad hon menar, Hanna, för jag begriper inte ett ord.

— Då är det inte ute på bygden än då?

— Vad för något skulle vara ute?

— Att Franse håller se te Ida, sade Hanna och lutade sig bakåt i gungstolen med minen hos en som avbördat sig en tung hemlighet.

Barnmorskan blev oerhört intresserad. Nu begrep hon, varför Hanna hela tiden velat komma fram till att Franse fört Snabbastina i olycka. Och nu begrep hon, varför Hanna kommit hit i dag. Hon ville ha hjälp mot Ida, jojo, det skulle kännas i den stolta kroppen, att bli be-dragen.

Men hon hade verkligen hjärta för den unga bleka människan, som såg så förstörd ut, och

hennes medkänsla tog sig först uttryck i förbittring mot de två andra. Tänk, att inte folk kunde leva i tukt och ärbarhet, när di fick! Att gamla, gifta kvinnfolk, som gått igenom fyra barntillfällen, och inte så näpna heller, att di inte fe nog utan ga se ilag me andras kara, när de lyckligen fått sina egna över på andra sidan ocianen. Det var då omöjligt att begripa. Och att handelsman, som hade en sån grann och präktig hustru, inte hade mer hut i sig. Fru Lydia hade intill denna stund inte varit riktigt säker på hur det hängde ihop med honom och Snabbastina; det förhöll sig verkligen, som hon sagt länsman, att hon ingenting visste som hon kunde svärja på, fast folk inte ville tro henne i den delen. Men efter detta blev hon plötsligt övertygad om handelsmans skuld, aldeles som Hanna förutsagt, att det skulle gå.

— Kan han göra detta, så kan han ha gjort mera, sade hon.

— Ja, si det, sade Hanna. Men därför så begriper väl Lydia, att hon måste tala ve Ida, och låta henne veta vem det är hon inlåtit sig med. Sä Ida, att hon går på vägar så farliga så det förstår hon inte. Sä Ida, att hon måste flytta från Mellangårn på stunnen ella går det galet för henne i ti och evighet.

Barnmorskan var inte särskilt benägen för denna uppgift. Nu när hon hämtat sig, började hon göra invändningar, fordrade att få veta bevis för ett så orimligt påstående. Ida är ju

känd som en redbar människa, och handelsman — — —

— Är han kanske lika välkänd?

— Ja, han begynte att bli nu. Men jag menar inte det, utan att handelsman som är så klyftig karl, säkert förstår, att han måste hålla sig lugn, särdeles nu, när di sår att Snabben ska få nåd och komma ut igen.

— Snabben! sade Hanna och blev så blek, att barnmorskan trodde hon tagit död på henne med sin oförsiktiga nyhet, Snabben sitter ju på tolv år, och jag trodde, han hade nära hälften kvar!

— Det lär vara fråga om att han ska få nåd. Stava var härinne strax inna frun kom och var rätt så bekymrad att hennes goa dagar skulle vara slut. Därför tyckte jag också det var så underligt, att Hanna skulle börja att tala om hans doter.

— Han är visst inte så go på Franse, han, sade Hanna. Tror han också, att det är Franse som har skyll i flickans död?

— Stava tror det åtminstone, sade barnmorskan. Men inte är det säkert, att di vet någe med säkerhet. I alla fall, om jag vore som Hanna, så skulle jag vänta och se vad det gjorde för verkan, när nu handelsman får höra det här om benådningen. Sen så få vi talas vidare vid igen, eller hur? Hanna ska se, att han är inte dummare än att han lägger ihop det ena och det andra. Hur är det jag brukar å sä: allting är nyttigt för någe.

— Det varste är, sade Hanna, att jag tro inte han styr sig. Han är blen rakt som vilder.

Barnmorskan runkade på huvudet över upplysningen, det var nästan som om hon hade någon erfarenhet av hurudan handelsman var, när han var vild. Hon lovade i alla fall att grunna på saken och snart komma och titta till Hanna i Mellangården. Och tyst som graven skulle hon vara, jo lita på det. Jag har kunnat tiga med mycket jag, avslutade hon och trodde själv det var sant.

Men i slutet på januari, innan hon ännu hunnit besluta sig för att sticka in huvudet i den rövarkulan, som hon för sig själv kallade Mellangården, blev hon efterskickad.

Det var Hilma, som kom springande mitt i kylan utan ytterkläder, bara med en liten schal på huvudet. Handelsman var borta och hade hästen.

— Hon kommer då tids nog, sade barnmorskad förtretad, och reste sig med möda ur gungstolen. Det ska inte ble förr än den 12 februari vid meraftonsdags, det har jag ju sagt ifrån.

Men Hilma lät inte avskräcka sig. Frun måste i alla fall komma hem och det genast, för moster höll rakt på att dö.

— Har inte du varit med om när dina småsyskon kommit te världen, så att du vet att en inte dör utav så lite?

— Ja, men si jag tror ändå, att hon håller på att dö, så sjuker har allri mor vatt.

— Dö och dö, sade fru Liljelund med förölämpad självkänsla, moster din får väl lugna sig både med det ena och det andra, tills jag kommer. Inte ska Hilma tro att jag tänker springa som en tosing ända ner till Mellangårn.

— Har det hänt någe särskilt? frågade hon, när de voro på väg. Sina ord till trots, gnodde hon på så fort hennes tjocka ben ville bära henne.

Hilma tvekade. Hennes naturliga drift att tiga med sånt ledsamt som inte var meningen att folk skulle veta, stred med hennes förmodan, att barnmorskan ändå måste bli insatt i allt.

— Jag tro allt att moster ble lite omrörder i går kväll, sade hon.

— Vad då av? Var det handelsman, som ställde till nåt? Jåså, jo jag kunde tro det. Slog han henne?

Hilma teg.

— Var är han nu på lag?

— Han reste till stan tidigt i morse, medan det ännu var skumt.

— Och visste att hon var sjuk? Jo vänta mig han, Franse!

Förlossningen blev mycket besvärlig, det gick så långt, att även fru Liljelund började vackla i sin orubbliga förtröstan. Det värsta för henne var, att Hanna mellan var värk tiggde och bad att Lydia nu genast skulle gå ner och tala ve Ida att flytta. Hon måste dän, innan Franse

kommer hem. Låt na' ge se av genast på stunnen. Hon har trollat me, den styggan. Vill I då alla, att jag ska dö? O Gud, Gud, Gud! skrek hon.

Och så, när hon kunde tala på nytt: varför gå du inte! Han kan ju komma hem snart, han skulle bara höra åt, om det var sant, det där med Snabben! Gå, Lydia gå, gå, gå, höre du.

Lydia hade intet annat å göra än att lyda. Hon gick genom rummen ut på förstugubron och blev stående där att fundera. Så fattade hon ett beslut och tog på att springa över gården. Hon skulle göra sig ärende med att be Ida telefonera till handelsman i stan och få honom att ta med sig doktor ut.

— Och Hanna som alltid varit så katig, när hon fått smått, sade Ida. Vad går åt henne denna gången?

— Ja, det behöva I väl inte fråga me om, I som bor här på gården och är närmast te att veta det.

— Bevars, sade Ida retligt, ta inte ve sig så, för jag fråga, nog kan jag telefonera. Hon kände sig underlig till mods. Hon önskade av allt hjärta Hanna ur vägen, men hade inte ett ögonblick hoppats på att barnsnöden skulle bli slutet, därför förmådde hon inte styra sin glädje, då hon hörde talas om doktor och livsfara. I nästa ögonblick skämdes hon lite och försökte att bedrövas. Hon lever nog, det är inte farligt, hon går säkert igönom at.

— Nå, har mor Ida fått nånstans att bo än? frågade barnmorskan med handen på dörren in till rummet där Hanna låg. Inte det? Ja, då blir det nog bäst att söka se en lägenhet så fort som möjligt, hellre i dag, än i morgon.

— Jaså, tänkte Ida utan att se på barnmorskan, är vi nu så vida komna? När inte Franse var hemma, kände hon sig osäker och begrep egentligen inte hur hon vågat sig så långt som hon gjort.

— Det behöver jag nog inte säga mor Ida, varför det är nödvändigt, fortsatte barnmorskan. Men om det ändå ska ske, är det väl bäst att göra det godvilligt, då har man mera glädje av det. Ja, jag säger det för hennes egen skull, mor Ida.

— Inte ska väl fru Liljelund fästa se ved vad hon därinne sår nu, mumlade Ida.

— Gå in nu och försök komma in te stan på telefon, sade barnmorskan strängt, och när det är klart, så sä me te, för jag vill själv tala ve doktorn. Ett ögonblick tänkte hon: om en kan lita på att hon försöker komma fram? men lugnade sig med att så förvildad kunde hon väl inte ha blivit, att hon önskade Hannas död.

Ida hade lärt att tala i telefon den tiden, då flickan var sjuk. När hon nu stod där med handen på veven och den andra om luren, kom det för henne, att Hanna ändå varit go ve barna. Och hon skyndade att ringa upp, förlägen över sina blotta tankar. Men hon kunde inte tvinga tillbaka en känsla av tillfredsställelse, då stationen

svarade: att det skulle dröja en god stund, innan hon kom till stan. Där satt hon nu och väntade och lyssnade till Hannas rop, det gick en kvart, en halvtimme, en timme, barnmorskan var inne och frågade men ingenting hördes av. Om hon nu dör, så rår inte jag, tänkte hon, lade handen på veven och tog den åter bort därifrån.

När hon äntligen kom fram, var handelsman inte på stadshuset, inte visste man heller när han skulle komma in — Var det något bud? frågades. — Nej, sade Ida.

Hon blev sittande med detta besked utan att kunna besluta sig för vad hon skulle göra vidare. Hon ville inte ringa till doktorn, men tordes inte låta bli. Men om jag bidar lite, kan någon skylla mig för det? Intet för att jag tror, att det betyder något för det går nog som det ska i alla fall. Är hon utsedd att dö, så gör hon det ändå. Då kom barnmorskan inrusande: nå, har hon fått tag i handelsman? Och i doktorn? Inte? Och här sitter hon med händerna i kors! Akta se hon, mor Ida!

Hilma hade varit ute och spejat efter skjuts väl hundra gånger, när handelsman slutligen kom med doktorn i sällskap. Då var det släckt nere i stugan, men han måtte ändå ha träffat Ida, ty det tog en orimlig tid för honom att sätta in hästen. När han kom upp, var han svart i synen som natten han kom ifrån. Han tittade hela tiden i marken, medan han tog besked av Hilma hur det var med hustrun.

— Jag hörde doktorn sä, att vi dröjt för länge med att skicka efter honom, sade Hilma.

Följande morgon fick han skjutsa doktorn till stan igen, då var Hanna förlöst med en liten flicka. Först när Franse kom hem igen, blev det tillfälle för barnmorskan att tala med honom.

— Ge me en konjak, handelsman, bad hon, ella orkar jag inte hem.

Franse hällde frikostigt upp, men därunder ilsknade han plötsligt till.

— Ida har nog talt om, att frun vill köra na av gården, sade han. Men det ska jag sä henne så gott först som sist, att hon gjorde bäst i att inte lägga se i mina affärder. Det skulle bekomma na bättre.

Barnmorskan svepte konjaken i ett enda drag.

— Jag har inte gjort mer än som var rätt, sade hon och låtsade morskare än hon var.

Franse hade slagit i en konjak åt sig själv. Han skrattade.

— Då börjar hon väl räkningen efter den tiden, då hon smitta di två hustrurna med barnsängsfeber, eller hur va det, do di inte?

Den tjocka frun sjönk ned på närmsta stol. Detta och konjaken och förlossningen, det var för mycket tillsammans.

— Är det Liljelund, som har talt om at? frågade hon med klanglös stämma. På tjugu år hade ingen levande människa vidrört den historien. Inte heller Liljelund mer än en enda gång.

— Ja, Liljelund och jag, vi pratade ve ibland alldeles som frun och Hanna, sade Franse.

Men nu hämtade sig fru Lydia Liljelund.

— Det är inte att jämföra, sade hon, reste sig och spärrade ut fenorna som en abborre, när han möter en gädda. För se jag har ingenting att frukta av att den historien blir bekant. Jag bekände vad jag förbrutit som var att inte tvätta mig ordentligt om händerna, så att jag blev smittoförande utan att veta det. Och jag led mitt straff och suspension, så långt människorna kunde besörja det. Jag ble lite till me, därför att Liljelund kunde vara så gemen, som jag försörjer med kläder, föda, hus och hem. Men varför skulle jag inte tåla att höra av mänsker det, som jag för längesen har fått förlåtelse för utav min Gud? Och vet han vem som har tillsagt mig den förlåtelsen? Ja, sitt inte han där och grina, för jag vet vad jag vet om Guds barmhärtighet, sen jag hörde den välsignade Waldenström. Och det finns nåd för honom också, handelsman, och det är just vad som menas med Guds outgrundliga barmhärtighet, det.

— Jag behöver ingen barmhärtighet, jag, sade Franse.

— Inte ens om Snabben kommer ut?

— Han kommer inte ut, han har fem år kvar, och di tro inte han lever över, sade Franse triumferande. Men nu begriper jag varför frun våga se på Ida. Men akta se hon, hon kan bli åsatt.

— Det tror jag inte jag kan efter oförvitlig

tjänstgöring i arton år. Men då får Liljelund försörja me så inte värre med det. Allting är nyttigt för någe. Han är nog beredd på at, tänker jag. Men handelsman är inte hjälpt med att skrämma me ätt tiga, även om det tog på me, men det gör det inte. I har mor Emma i Skrivargårn alldeles för nära. Jag var inne hos henne häromdan, och då ga jag akt på, att en ser från hennes fönster, vem som går ut och in i stugan. Om I var klok, handelsman, så lät I Ida flytta. Ajö med honom, nu ska jag gå hem och tala ved Liljelund!

— Finns det nåd för honom med? ropade Franse.

IV.

Consummatum est.

Den lilla nyfödda flickan i Mellangården var så späd och klen, att det dröjde en månad, innan man kunde tänka på att resa med henne till prostgården för att få henne döpt och skriven.

Under denna månad satt Ida kvar som förut nere i stugan, flyttningen, som barnmorskan lovat Hanna så visst, hördes ingenting av. Först var det Hanna likgiltigt vilket. Där hon låg, hade hon en förnimmelse av att hennes bädd sjunkit djupt ner som en kista och allting skedde över hennes huvud, gled henne förbi. Men med det att hon hämtade sig något, kom hon i jämnhöjd med jorden igen, och nu började Ida på nytt att intressera henne. Åt Franse sade hon ingenting, men hon anföll Lydia med frågor, hur det kunde komma sig, att den dåliga kvinnan fick vara kvar. Lydia visste inte vad hon skulle tro.

— Det kan vara lia så gott att ha di under ögonen, försökte hon trösta Hanna. Alltid är det

nyttigt för någe. Så ingenting om flyttningen, men eftersom Ida inte använder lillkammarn, så hyr ut den till den varsta ryssan i hela socknen näst efter me.

— Kokemartina?

— Ja, tro inte Hanna att hon skulle skrämman av till och med handelsman?

— Inte lär hon vilja flytta hit, sade Hanna bedrövad. Det värsta är att jag är blen så blödig och ussel, så jag duer inte till nånting.

Ett par dagar senare, då Hanna satt påklädd vid elden och skötte barnet, kom Franse in. Hon såg hastigt upp men lutade sig så åter över barnet och sade ingenting. Hon hade inte tilltalat honom, sen den dan då han först slog henne, därför att hon hotade honom med Snabben och sen reste till stan utan att fråga efter, att hon blivit sjuk.

— Det är sånt millväder i dag, sade Franse, så jag tänkte en kunde ta flickan till prostgården. Hanna drog genast misstankar av att han talade om millväder, det måste ju något kvinnfolk ha satt i honom. Men hon svarade bara, att mor visste ju ingenting, så det kunde inte medhinnas den dan.

— Det behöver väl inte bli mor din, som bär varenda unge vi får. Man kan väl ha nån omväxling. Jag hade tänkt Ida till den här, sade han.

— Vad sär du? utbrast Hanna. Har du då ingen levandes skam i de, Franse? Men du ska

inte tro, att jag är så sjuker längre, så I kan göra med me vad I vill.

— Ti stilla och logna de till jag har fått tala ut, sade han otåligt. Jag vet nog, hur det är fatt, att du har skickat den förbannade barnmorskan både på me och Ida för att få henne från gården. Inte för att de ska nytta de något, men nu så vill Ida härifrån själv, som en kan tänka, och hon har hyrt skomakarns stuga, som reste åt Malmö, och ska flytta dit första mars. Men du, som ska va så vetig, du begrip nog att de blir mer prat av att hon flyttar än nånstins om hon stannar, fast ilskan har löpt före förnuftet på de. Varenda mänska kan ju begripa, att om hon inte kan få bo kvar i vår stuga, så har det blett nåt på tok. Därför så har Ida själv tebått att bära flickungen, och den ska min själ också heta Ida så att hela socknen får besked om, att det inte är något fel på vänskapen. Går du inte med på det, så låter jag inte Ida flytta heller. Så vilket du vill. Nu kan du tänka på saken! Och han gick ut och slog igen dörren efter sig. När han gått sjönk Hanna ihop under tårar. Tockna avgrundsmänniskor att räkna ut at riktigt gement. Nu trodde di förstås, att di skulle rå på henne och få henne att ge med sig, bara därför att det händelsevis var ett klokt förslag, att Ida skulle bära barnet och stoppa te mun på folk med det. Di trodde förstås, att hon, Hanna, var lika rädd för folks prat, som hon varit förut. Di kunde inte förstå, att man kunde gå igenom så

mycket, att det gjorde detsamma rätt vad som kom. Hon gick bort och lade ungen i vaggan och vaggade sakta med foten. Men om nu Ida bar ungen och sen flyttade åt skomakarns, så kanske en var kvitt hela bråket, och det hade ju barnstackarn nytta av hon med. Men fy ändå, det var ju ren hädelse att låta Ida bära henne till dopet, och Ida var också ett sånt lett namn, det leesta hon visste. Arma, fattiga lilla liv, att bli indragen i folks tråtor och ondska, medan en ännu var bröstbarn! Flickan låg och tittade så brunt och stort upp mot modern.

— Fattiga barn, vad ska du väl säga om mor din, när du blir stor och får reda på allt elände du har vatt med om, innan du kom te världen och sedan?

Dörren öppnades på nytt och Franse stack in huvudet.

— Säg nu ifrån, sade han, hur det ska bli. Ska Ida flytta, eller ska hon inte?

Hanna ryckte häftigt till.

— Jag tänker hon flytta vilket som, nu när hon har hyrt, sade hon.

— Ånej du, försök inte komma ifrån at.

Det blev ett par andedrag's tystnad. Hanna såg från barnet till mannen och så tillbaka till barnet igen.

— Gör då som I vill, sade hon. Jag är så leve alltihop, så jag fråga inte etter, om jag doe.

Franse försvann. Hanna blev stående och vaggade barnet, till dess att det somnat, så gick

hon långsamt upp i klädkammaren och tog fram dopklänningen, som Adam och Katrina Johanna burit. Hon mindes hur mor styrt med allting di två andra gångerna: första gången hade hon och fader Efraim åkt i väg tillsammans och farfarn i stugan hade skickat upp en sparbanksbok med 100 kronor i till mor Fias stora förtret.

Hon lade dopekläderna till värmes framför elden, fick så plötsligt ett ryck och tog dem på armen för att bära dem upp igen. Men hon vände på halva vägen: nej nu hade hon inte styrka att ändra sig igen, hon fick tänka på barnen och på att skona dem från att minnas alltför mycket synd och uselhet. Otäckt var det att lämna flickebarnet åt Ida, men inte värre än mycket annat som en gjort. Nä, en får inte vara så fin å se, här i Mellangårn.

Och hon skickade ner Hilma till Ida — stackars flicka hon blev så röd som blod — för att ge besked om tiden, och så lät hon Hilma bära ut flickan och lämna henne åt den finklädde Ida. När bjällerklngen varsnade om att herrskapet for i väg, satt hon orörlig i soffan med huvudet vänt mot väggen.

Det hade nog börjat viskas så tyst och försiktigt om Franse och Ida, men därav hade intet nått prostgården. Prostinnan var en svuren fiende till skvaller och hade ett sätt att sysselsätta sina gäster så att de fingo vara särdeles kvicka i vändningarna, om de skulle hinna komma fram med något ont om nästan.

Hennes man brukade berätta hur hon som nygift komministerfru lurat socknens värsta sladdra på hennes lilla uträkning genom att sjunga och läsa betraktelser för henne i två timmar. För var gång hon skulle till att sticka emellan med ett varningens ord om det dåliga arrendatorsfolket på bostället drog lilla frun till med en ny vers, så att sladdran inte fick en syl i vädret. Till slut gick hon uttröttad utan att ha fått lätta sitt hjärta, men pastorsfrun höll frid med arrendatorns i hela sin tid.

Så mottog hon också med oskyldig glädje sin gamla skatt Ida, när hon kom med barnet och fann det vara ett gott bevis på grannsämja att Hanna velat ha henne som gudmor åt sitt barn. Hon mindes Hannas ansikte från kyrkvallen en gång för länge sedan, då hon fick veta nyheten om Magnus och Idas gifte, och hon tackade Gud för att allting till slut redde upp sig. När bara nu Magnus kommer hem och får bygga upp sin gård, sen så blir allt bra.

Sjelva prosten, så skröplig han var, kom ut stödd på sin käpp och sin vice pastor för att se Hannas lilla flicka, som blott med möda blivit räddad in i detta livet. Han lutade sitt rynkiga ansikte ner över barnets och snuddade så varligt med sitt darrande finger över den sammetsmjuka kinden.

— Gud välsigne dig, min pia lilla, sade han, och måtte ditt liv lända till Dens ära, som räddade dig in i jordelivet, när ingen trodde att du skulle

få leva. Då barnet i detsamma slog upp ögonen, och han kände igen denna klara bruna blick, for en gammal hågkomst genom hans minne. Han erinrade sig dunkelt de tankar han känt inför Hannas giftermål, vad han sagt till Laurentius om den strid mellan ont och gott, som nu skulle taga sin början, och huru han förutsagt, att utgången skulle lända till Guds förhålligande. När han såg ut över de gångna åren, tycktes de honom bevisa att hans tro inte kommit på skam. Consummatum est, viskade han. Så vände han sig till pastor Ljunghed: jag vill döpa den lilla själv.

— Men orkar farbror?

Franse upprepade med något skyggt i rösten:

— Men ska prosten själv besvara sig?

Han svarade ingen av dem, lät blott kläda på sig ämbetsdräkt och intog sin plats bakom dopbordet under tavlan med Kristus, som stod där lika ensam.

Alla de, som stodo i en halvkrets framför honom, visste, att detta var hans sista prästerliga handling, och ingen undgick att gripas av att se den gamle vid livets gräns viga in ett nytt liv. Prostinnan såg ingenting, så bländad var hon av tårar. Hon mindes Eliæ förutsägelse vid Hannas lysning, och hon förstod, att han valt detta ögonblick att avsluta sin livsgärning, emedan han i detta barn såg ett levande insegel på bönhörelse. Hon visste, att han plågats av tvivel om utgången av den strid han förutsagt mer än en

gång, och hon unnade honom den förvissning han nu tycktes ha fått — hur visste hon inte. Hela deras liv tillsamman stod ett ögonblick för henne, med all hennes medvetna vägran att helt glida in i hans värld, emedan en alltid fick lov att göra grovgörat, som hon brukat säga för sig själv. Och nu äntligen, efter trettio års äktenskap, förnam hon, huru de icke längre voro två utan ett. Och omsorgerna sjönko undan, inte ens pastor Ljungheds ansikte blev en plåga mer, som det varit i sin påminnelse om ett sviket hopp. Hon hade blott en önskan till, den, att Elias, utan att hon behövde förklara, skulle förstå något av vad som rörde sig inom henne.

Även de två som visste allt, hade en känsla av att detta ögonblick icke kunde besudlas av de syften i vilka de kommit hit. Själva namngivandet: jag döper dig, Ida, i Faderns, Sonens och Den Helige andes namn, blev renat från hädelse, när orden kommo från dessa läppar.

Men med orden: Gån i Herrans frid, var stämningen bruten, och vad som hänt var nu åter för dem båda en seger över hustrun därhemma och ett knep att förvillia världen, dess mera lyckat, som prosten självmant gett ceremonien än större värdighet och glans. Om söndag visste ju hela socknen vem som döpt lilla Ida i Mellangården.

Men från den stunden, då de kommo åter, hade barnet förlorat moderns kärlek. Och hennes känslor voro endast blygsel och motvilja.

Ida hämnades på Hanna för besväret att flytta genom att under de sista dagarna i Mellangården reta upp Franse mot hustrun så mycket hon förmådde. Hon fann en fullkomlig njutning i att vara grym och fräck, och Hanna måste säga sig, att Ida tydligen önskade ett upptråde. Hon var ursinnig, men besluten att i det stycket inte låta henne få sin vilja fram. Så stängde hon sig inne med sitt hat och lyckades med uppbyggande av alla sina krafter hålla sig lugn in till sista kvällen. Hon hade hållit sig i boden hela flyttedagen och inte låtsats märka, att Franse tog fritt från affärerna för att hjälpa Ida. När hon stängt boddörren på kvällen, blev hon med flit kvar därinne, ordnade och plockade ännu en timme i lådor och på hyllor. Det hade blivit så slarvigt, medan hon legat sjuk, så en städning var väl behöflig.

När hon slutligen var färdig, var det sent. Hon gick genom rummen, ingen syntes till, först i köket hittade hon Hilma, som gick och bar den lilla fram och tillbaka.

— Var är di andra barnen? frågade Hanna häftigt, varför har du inte lagt di?

Hilma såg förskräckt och skuldmedveten ut. Hon visste, att de voro nere i stugan med Franse, och att där hölls avskedsfest. Hon borde ha gått efter dem för länge sen och förebrådde sig nu, att hon skjutit på det och intalat sig, att de ändå skulle komma när som helst, bara därför, att det var henne så motbjudande att störa kalaset.

Hon räckte den lilla mot Hanna.

— Ta henne, bad hon, så ska jag si åt om jag kan finna barna. Di är nog ute och leker?

Men Hanna var redan själv vid dörren.

— Jag ser på dig var di är, sade hon.

— Moster då, vad ska moster göra?

I jämförelse med allt annat ont, som Ida gjort henne, var slarvet att inte skicka upp barnen att räkna för intet. Men denna sista elakhet krossade Hannas konstgjorda lugn och i en ohejdbar ström störtade all samlad bitterhet ut ur hennes hjärta.

Hon utstötte ett rop, som liknade en skogsfågels, av vild klagan och hämndlust på en gång och störtade flämtande bort över gården. Hon var så rent ifrån sig, att hon glömde, att hon var på väg till den fruktade stugan, till farfars kammare, där hon inte satt sin fot sen kort efter hans begravning, då hon märkt, att hans dödsrop satt kvar i väggarna och inte lät tapetsera bort sig.

Vänta bara, tänkte hon, vänta bara, jag ska döda dig.

Då hon kommit in i den lilla svarta förstugan och stod och trevade efter dörrklingan hörde hon en röst säga tydligt och klart två gånger: Nä, det nöttar inte å be me, för jag har sagt nej, och jag göret allri.

Det var som om dessa ord varit en blixtråle, som naglat henne fast vid den plats där hon stod.

Handen, som famlade över väggen, föll slappt ner.

— — —
Och i detsamma hände, att dörren blev genomskinlig som smörat papper och, besynnerligt, fast det var skumma vinterkvällen, så var det klart solsken i rummet innanför.

Hon såg in, i sin vanda säng låg farfarn, hans ansikte var brunt och maskstunget som gammalt trä, men hans ögon, onaturligt skarpa, genomträngande som spjut, voro riktade rakt på henne. Där stod medvetandet på tröskeln till sin boning och såg ut genom dem, som en nödställd ser ut ur ett brinnande hus, med elden bakom sig och bråddjupet framför sig.

I ett hörn satt farmor, annars var hon ju död, men nu satt hon där, och hon hördes mumla ideligen: En grepe och en dragkärra, tjugu alnar hellinne lakansväv, tre buntar garn och fem hönor hade jag me, och kom ihåg, att jag ska ha di samme hönsen, nu när han tryter, för det var di likeste höner te å värpa, som jag har hatt.

Framme vid sängen stodo en man och en kvinna. Hanna tyckte inte det var underligt att se sig själv, men nog var det märkligt, att varken Franse eller hon tycktes höra hur den döende skriade och ropade, ändå han mödade sig, att ådrorna sprungo, och det sipprade blod ur mun-gipan lik tobakssaft.

— Mänsker, höre I inte? Mänsker, så sant I själva vill ha fred på er yttersta stund, så göre

som jag sår och kalla hit prästen. Jag vill ha nattvarden och syndaförlåtelse, nå Franse lille, jag ska inget sä, som kan göra de nåt, jag ska ta vart eviga smul på me, som sant är, ti, käring, om dina dynggrepa därborta, som sant är, bara du låt en få komma. Men varför svara du inte, Franse? Du är väl inte blen lomhörder? Det är inga tider att förlora, ska jag sä er, det vet jag väl bäst själv. Jag känner hur själen lagar se te å flytta. Nå, Hanna då, som alltid har vatt go ve me... han ville fortsätta, men orkade inte, han endast päste och kiftade, men ögonen stodo lika onaturligt stora och blå, samlande det liv som fanns kvar i en enda vanmäktig, ångestfull begäran.

Vad gjorde kvinnan vid sängen? Ingenting? Jo, se hon rycker mannen i rocken, så mycket gör hon och viskar tyst en undran, om det kunde vara farligt att lova hämta prästen?

Men då svarar Franse: Det nöttar inte att be me, för jag har sagt nej, och jag gör at allri. Här ska ingen komma in te far, förrän han är tråt.

Men kvinnan släppte väl inte taget? Hon gick väl ut själv, när Franse inte ville, för att uppfylla den döendes bön? Hon sade väl högt och klart: Jag ska gå, farfar? Nej, hon lät sig nöja med avslaget, stod blott orörlig och betraktade den gamle. Nu var han också tyst, munnen rörde sig utan ljud, Franse satte sig och tog upp en tidning. — Koka lite kaffe, Hanna, sade han, jag tränger till nåt opplivande, och det

här kan bli långt. Hanna lydde, hon malde, hon lade på, kokte och klarade av, allt medan urverket därborta i den döende arbetade alltmera mödosamt. Med befrielse tänkte hon: nu somnar han in och vet inte av det själv. Men tiden gick, och det blev ingen förändring, hjärtat slog alltjämt, länge, länge, ska han då aldrig tryta? Franse vågade inte gå ut ur rummet och inte heller lät han Hanna gå, när hon bad att få göra det.

Vad tänkte kvinnan, där hon gick och stökade? Hon därute i förstugan behövde inte fråga, hon såg genom hjärtats dörr lika lätt som genom stugans. Hon såg att kvinnan alls inte tänkte på hur ohyggligt det var, att farfars egna brott nu stämde möte med honom vid hans egen dödsbädd och förgiftade hans sista stund, eller på det hemska i denna upprepning av den dödsbädd för många år sen, då farfar varit den obevklige, såsom Franse var det nu.

Kvinnan rädes inte det minsta grand för det ögonblick, då ännu en gång livet skall upprepa sig, Franse var i farfars ställe och hon själv, som nu gamla mor Fia, av allt vad livet innehållit inte kunna hålla fast mera än en dynggrepe, vilken hon med giriga händer trycker mot sitt bröst. Nej, det är långt ifrån henne att ana, att mor Fias usla dynggrepe är en och samma sak som föremålet för hennes hjärtas åtrå: den nya, fint inredda boden, som ska byggas till hösten för ärvapengarna efter farfar. Ty farmor är ju

svag bleen av sin girighet till slutet, men Hanna själv, hon är klok och vetig och gör inte mer än som är precis tvunget, ty vem vet vad som kunde hända, om pastorn kom och farfar började dra på och bekänna? Var det något orätt däri, som det väl var, ändå det var nödvändigt, så fick man väl i tide, medan man ännu hade något att säga till om själv, tänka på att be at ifrån se. Förresten, så fe hon ju inte lämna rummet för Franse! Och det är ju inte för egen skull men för hans hon gör vad hon gör. Och medan hon tänker allt detta lugnt och förståndigt, nalkas oförmärkt ögonblicket För-sent.

Farfar känner kallelsen att bryta upp efter sitt långa liv. Han vaknar ur sin halvslummer, han inser att ögonblicket nu är oåterkalleligen inne, och nådatiden utlupen. Det är en gruvlig upp-täckt, han blir vild, han reser sig och häver upp ett fasans skri, faller tillbaka, reser sig ånyo, en darrning far genom kroppen, det blir långt mellan andetagen. Så sänker sig en svart skugga över ansiktet och förblir där, som låge han under skuggan av en osynlig vinge. Ögonens ljus blåses ut, han blir liggande i den förvridna ställning, som krampen lämnat honom i — — —

Därmed slocknade solljuset, dörren var åter ogenomskinlig och förstugan mörk, men där-innanför hördes steg.

— — —
Vem är det, som står och gapar därute?

Dörren flög upp, Franse kom ut och törnade på Hanna.

— Vad vill du? Vad fan springer du här och nosar för? Dra åt helvete!

Hon svarade icke ett ord, det hade blivit svart för hennes ögon, när synen försvann, nu stod dörren öppen, men där var sig inte likt därinne, farfars lik var borta, där stod en flyttelår på golvet, på den var mat uppdukad, hennes egna barn sutto på sofflocket och tuggade karameller, så att det krasade.

— Barnen, viskade hon.

— Ja, det var klart. Det var förstås för att hämta barnen, som du stod här och lyssna i farstun!

Men barnen hade nu fått syn på modern, skamsna och skuldmedvetna hasade de ner från sofflocket och kommo fram till henne. Ida syntes inte till, men plötsligt slängde hon upp dörren från köket ut till förstugan och blev stående på tröskeln med händerna i sidorna. Hon hade väntat att få se Hanna vild av ilska, men när deras ögon möttes över barnens huvuden, rymde Hannas endast smärta, och Ida läste i dem ett uttryck av medlidande, som fullständigt förvirrade henne. Hon kunde ju inte fatta, hur den andra, förkrossad, led med alla som blivit förledda att begå onda gärningar i denna värld, där inga gärningar kunna dö.

V.

Inom natt och år.

Prosten Elias Mossbäck skulle dö. Han låg till sängs och sov mest, dag och natt, vaknade upp någon gång, log och frågade: — Hur vetter det, att du sitter här fåfång vid sängen, Lovisa?

— Därför att du är sjuk, Elias, svarade hon snyftande.

— Denna sjukdom är icke till döds, sade han, utan till Guds förhärligande, sörj inte så som de där intet hopp hava.

Snabbt spreds i socknen nyheten, att det inte väntades efter prostens, och att fröken Lena skulle hämtas från stationen.

Gummor, som sutto i små stugor inne i skogarna, kommo i rörelse och syntes linka vägarna fram, ett säkert tecken på att något hänt eller skulle hända. Kokemartina, den främsta av dem alla, låg i sin säng lik Döbeln tård av plågor, då hon med ens fick som en stöt i kroppen, ställde sig på sina ben, strök medicinen av bordet, klädde sig, släckte i spiseln, sköljde av trebenapannan,

vände den med huvut neråt, låste stugan och travade åt bygden, icke blott för att spörja nytt, men för att själv ingripa i händelsernas gång. Fruktan att hennes rival, barnmorskan, skulle hinna före henne till prästgården gav henne vingar, och det var rent otroligt med vilken fart hon på värkbrutna ben lade halvmilen bakom sig. När Martina äntligen nådde handelsboden, var där fullt av gummor, men ingen sade något. Alla lyssnade spänt genom den stängda dörren på vad fröken i telefon meddelade doktorn om dagens symtom, ingen ville gå förlustig ett ord av redogörelsen för de förödmjukelser den gamla kroppen måste undergå i sin sista ojämna strid.

När fröken kom ut, blek och med en pinad min, hälsade alla vänligt och deltagande och anade icke att de begått en ogrannlagenhet. Kokemartina, såsom den mest bekanta, gick fram och försäkrade, att hon hade för sig att det var inte prostens timme än, han skulle nog leva över första maj. Och så slog hon utan vidare sällskap med fröken till prästgården.

När de voro utom hörhåll, började alla tala om prästvalet. Vilka som skulle söka, tro? Det bleve nog många om ett så gott pastorat. Utsikterna till att få nytt prästfolk livade upp dem alla, inte ens tanken att behöva bygga ny prästgård, när den gamla blev nersynad, skrämde dem. De skulle bygga den likadant som stationshuset i Appelryd, ty fint skulle det vara. Man blev stående kvart efter kvart och lade ut

saken. Handelsman var den ivrigaste av alla och lät aldrig samtalet tyna av. Till slut lyckades han få i gång ett ordentligt gräl om vem som skulle vara att föredraga: kyrkoherden Laurentius Petri eller pastor Ljunghed.

— Nå, och vad tycker handelsmansfrun?

— Jag tycker vi kan vänta, tills prosten är död, jag.

Följande söndag förstod Hanna redan tidigt på Franse, att han ämnade sig åt kyrkan. Han rakade sig och tog till och med fram sin höga hatt, sedan han hört att prosten slutat densamma morgonen klockan 4. Hanna kunde inte begripa, varför detta dödsfall försatte honom i ett så strålande humör. Om det rätt inte var någon så stor sorg att gamle prosten gått hädan, så var det väl heller inte någon särdeles glädje. Den gamle mannen hade ju varit ofarlig i många herrans år nu.

— Du blir väl hemma i dag? frågade Franse, när han kom ut i köket och slog sig ner vid maten.

— Nej, jag hade tänkt mig åt körkan, svarade hon. Om nån ska bli hemma, är det väl bättre du blir det, som var åt körkan förra söndan med. Men du har blett så flitig i Guds hus på sista tiden, ännan sen — — — sen Ida flytta.

— En ska väl nåt roligt ha, svarade han muntert. Och äss du inte vill bli hemma, så gå vi väl båda två, för jag kan inte avstå från att höra pastorn i dag, det vill jag bara sä de. Och så

skrattade han våldsamt. Endast några timmar efteråt frågade Hanna sig själv, hur det var möjligt, att hon inte anat oråd vid Fransa hemlighetsfulla glädje. Men ännu tänkte hon sig alls ingenting därvid, hon hade på det hela taget upphört att tänka den sista tiden, ända sen den kvällen i stugelängdans förstuga, då hon liksom fick klart för sig, att det inte lönade att bjuda till med allri så mycken klokhet för att undgå olyckan. Förut hade hon under alla åren i Mellangården handlat som en säningsman, som sår sin sådd utefter ett rättesnöre, varje dag hade varit ett frö, som fortsatte den raka linjen. Nu slängde hon ut dagarna hur som helst att ligga där de föllo och frågade inte efter vad det var för frön hon sådde. Hennes bruna ögon vakade icke mera över allt, hon lade bort att lyssna, ge akt, hon sade vad som kom för henne och talade icke mera i något hemligt syftes tjänst, hon teg, där hon borde gripit in, hon stötte folk, där hon bort söka att vinna dem, hon gick icke mera med kvasten i Fransa spår.

Men det märkte han inte.

Ida hade totalt försvunnit från gården och därmed också ur Hannas sinne, där hon förut varit till en sådan plåga. Hanna hade inte brytt sig om att ta reda på, om France brukade gå till skomakarns, gjorde han det, var det åtminstone i största hemlighet, och hon frågade inte efter vilket. Hon visste med sig att hon levde under en avkunnad dom, visste det lika säkert, som att

all hennes handel ochandel under alla åren hittills varit fåfång och onyttig. Men det ena oroadet henne lika litet som det andra. Hemligheten med hennes lugn liksom med så många andra människors, som förefaller en betraktare så gåtfullt, var att hon inte tänkte någonting, levde för dagen som ett djur. Och som djur betraktade hade hon och hennes ungar det bra och saknade intet.

Här gingo de nu mätta och varma och välklädda denna sköna söndagsmorgon backarna upp mot kyrkan. Man var i vårens tolfte vecka, man gick mot ljuset, värmen och sommaren. Det fanns så pass mycket snö kvar, att Adam kunde krama snöboll och kasta på andra barn, som voro fattigare och mindre välklädda än han. Katrina Johanna hittade blåsippor, som hon ryckte upp av hjärtans lust och kastade igen. Och mor själv hade den finaste underkjolen att visa av alla när hon drog upp den svarta klädesklänningen om livet vid de värsta vägstyckena.

Det var mycket folk på vägarna, och alla visste, att prostens slutat och hur dags. Hanna fick följa med mor Emma i Skrivaregården och några andra hustrur och lyssnade med intresse till vad man hade att förtälja om prostens sista stunder, berättade själv vad som stått i det telegrammet fröken låtit sända av genom telefon till sin bror tidigt i dag på morgonen. Och budet, som kom med telegrammet, hade sagt, att fröken stått lutad mot pastor Ljungheds axel och gråtit.

»Allting är nyttigt för någe,» sade Lydia Liljelund.

Men Franse och Ida möttes bakom kyrkstallets knut.

— Nå, fe du Hanna att hålla se hemma?

— Jag tyckte inte det tjäna nåt till att bråka om det. Hon må gärna hörat.

— Vet hon nåt?

— Nä, å nå.

— Då blir hon väl galen.

— Hon är så kloker, så hon gör ingen min, när folket ser det. Nu ska du väl inte vara dummer, Ida, när vi har sån tur med oss, så att prosten dör samma dag. Nu har inga käringar tanke för något annat, kan du väl veta. Ge de nu kvickt in och sätt dig i bänken, annars får Emma i Skrivaregårn syn på de.

När pastorn läste tacksägelserna över prosten snyftade allå gummor som nattvarvsflickor, och det gick som ett sus genom kyrkan. Även Ida höll näsduken för ögonen på ett passligt sätt. Endast Hanna glömde att gråta, vilket i lika hög grad förargade Franse. Hon var borta i gamla minnen från prästgården. En gång hade hon suttit på vedskruppen med Magnus, då prosten kom ut och kallade in honom. Så rädd hon då var för prosten, och nu var han död.

Franse utbytte över axeln en sekunds snabb blick med Ida, som satt snett bakom. Hon hade bleknat av mellan fräknarna, men annars lät hon ingenting märka.

Församlingen hade tröstat sig nu och lyssnade med spänd uppmärksamhet till vad pastorn vidare hade att förkunna. Och nu kom något fullständigt oväntat över församlingen.

Två par ögon voro fastnaglade vid Hanna. Först satt hon alldeles stilla som om hon ingenting fattat, men se nu, ja nu gick det upp för henne, att något var på färde. Hon ryckte till, grep med händerna i bänken framför sig och gjorde en rörelse som för att resa sig upp. Några sekunder stod hon så på spänn.

— Hon ställer till något, tänkte Ida förfärad. Hon kunde endast se Hannas rygg, men den var hotande nog. Ida vågade inte andas, förrän hon såg Hanna, med en suck som riste hennes axlar, sjunka ned tillbaka i bänken igen.

Det såg inte ut som om någon haft tid att ge åkt på Hanna. Därtill var nyheten, som förkunnades från predikstolen, alltför märklig. Hustru Ida i Ljungheda Nygård lyste utan vidare efter sin förlupne man, hemmansägaren Magnus Pettersson i Nygård, och uppmanade honom att inom natt och år återvända för att fortsätta äktenskapet!

Hanna visste först icke om hon drömde eller var vaken. Lysa efter Magnus? Han som rest med hustruns medgivande i ärligt ärende att skaffa medel att bygga de sina ett hem! Och hur kunde Ida bara tro, att han skulle komma hem förr för det, om hon läte lysa aldrig så från Ljungheda predikstol?

Men så slog sanningen ner i henne, och skakade henne in i själens lönligaste rot: i detta som var så obegripligt, i detta låg just skändligheten! Hon kände igen dem, de två som tagit hennes barn, det var just såna handlingar de tillsammans bryggde ihop. Nu skulle Magnus lysas bort från gården, som var hans kärlek och stolthet och trygghet i världen, han skulle bli en gåralös strykare, han som så många andra, ensam utan hem och utan kvinna och barn. Det var ödet de ärnade åt honom. Nu såg hon ju hela uträkningen framför sig, först hade de lurat honom i väg, och så hade Ida talat och vitt och brett om, hur mycket hon var emot på resan, för att alla skulle tro, att hon nu lyste efter honom för att hon inte kunde bärga sig utan att få hem honom. Och detta var pastorn och all annan överhet med på, ja, hjälpte till med. Hon skulle velat skrika ut över hela kyrkan vilken falskhet, som ohelgade dessa murar. Men hon var stum; sanningen, som icke haft sin gång över hennes läppar på långa tider, ville icke tala genom hennes mun. Nu när hon sökte resa sig, kände hon först hur fast hon satt i lögnen. Dess band stramade och skuro in i köttet. Hon sjönk vanmäktig och förkrossad tillbaka i bänken, vaknade icke ens då klockaren satt i med utgångsmarschen, och församlingen började slå i bänkdörrarna. Hon märkte icke en gång, att länsmanfrun nickade farväl åt henne och rodnade av förargelse över att icke få någon hälsning till-

baka. Det var först Adam, som återkallade henne till verkligheten: Far har gått, viskade han och ruskade vredgad mor i armen. Hon reste sig och gick ut ur bänken, hörde gummorna säga omkring sig: Bevare oss gu, det kunne en då inte ha sagt, att det skulle vänna se så vuret. Tänk om jag hade haft förslag att lysa efter Sven Johan, den gången han ga se åt järnvägen och inte kom tebakars, förr än han skulle till att dö.

Ute på körkbacken stimmade de samman om Ida.

— Va har tatt ve de, Ida, rår du inte med att leva ensam längre, frågade Kokemartina med en blinkning.

Ida föreföll inte det minsta brydd, tyckte Hanna, där hon stod bakom och lyddes.

— Nä, sade hon, det får jag ärligt tillstå, att jag har tröttnat opp på det. Jag vet ju inte, om jag är gift eller änka, så jag inte vet. Och försöken själva får I se, om I trivens me at. Och då tytte jag, det var likast att reda opp at.

— Men offör skrive du inte te han själver? frågade misstroget mor Emma i Skrivaregårn.

Ida vände sig häftigt mot henne: — Mänska, om jag visste var han vure, så behövade jag väl inte lysa efter an, men att ha di i Amerika är inte lika näpet som att ha di hemma i lagårn på Skrivaregårn och kunna gå etter di och dra di ve håret äss di skulle sinka se en kvart, sa ja sä de Emma.

— Jag tänker du kunde hatt an kvar i din la-

går, äss du burit de åt som folk, svarade mor Emma, och rätade på se.

De förbannade käringarna släppte inte taget, di var som ettermyror på kroppen.

— Men att Magnus, som var så beskedlig karl, inte skriver te de?

— Inte ett brev har jag haft på över ett halvt år, om I tro me eller ej. Det är för det jag lyser, kan I väl begripa.

Ernst, Magnus arrendator, stod i ytterkanten av gruppen kring Ida.

— Tror du han kommer förr te rätta på det här viset? frågade han ilsket. Du skulle skämmas, när du vet, att hela socknen, så när som på nära käringar, har reda på, att han inte förlupit dig i ondska och illvilja utan för att tjäna pengar att bygga upp gården igen.

— Man behöver inte skämmas för att man följer lagarna, svarade Ida.

— Åjo, det händer en får skämmas mest då, äss en har lärt å skämmas, sade Ernst världserfaret.

— Men vad det angår att förlöpa, sade Koke-martina, som själv hade bittra erfarenheter i den vägen, så reste han då mot henna vilja, för det hörde jag henne sä tjuge gånger så visst som en i höstas, innan han ga se å.

*— Jo, det hörde vi mönna gånger, försvarade henne ett par andra gummor, hur hon gråt för att henna kär tänkte resa från henne. En kan inget sä om att hon vill ha tag i sin kär igen.

Ernst svängde om på klacken, spottade och gick, han ville inte munhuggas med käringar längre. I detsamma fick han syn på Hanna, som måtte stått och lyssnat nån stans och nu kom emot honom. Arg var han förut, och nu rann sinnet till. Han hade inte tålt Hanna, ända sen hon gifte sig med handelsman och blev så framstående och bara ville sätta sig på näsan på sina bröder, som var lika goa som hon, fast di inte hade pengar. Utan att ge akt på uttrycket i hennes ansikte fräste han till: — Du är la med nu i den härna fina uträkningen mot Magnus. Men så satan, svor han och spottade, ska I inte bli bet på den turen ifall jag kan göra nåt åt at!

Hanna rynkade pannan av otålighet över Ernstes dumhet men brydde sig inte om att säga emot. Hon hade blott plats för en enda tanke och en enda åstundan nu, att få hem Magnus och komma Fransa planer på skam.

— Sa inte Magnus nåt te de, om när han tänkte se tebakars, frågade hon ivrigt.

Ernst vädrade genast argan list. Magnus hade visserligen sagt att han tänkte börja bygga som nu i vår ett år till, och det var överenskommet att Ernst skulle hugga och köra hem timmer i vinter mot särskild betalning. Men Magnus hade bett honom hålla tyst med detta, och det ämnade Ernst också göra.

— Nä, svarade han kort på Hannas fråga och vände henne ryggen.

Hon följde efter honom. — Tänk efter, bad hon

med en ångestfull skiftning i stämman, för vilken brodern var fullkomligt döv, sa han allri, att han tänkte se hem te jul ella nyår?

— Gjore I inte upp, om du skulle lämna över gården en höst ella vår? fortsatte hon, då han icke svarade. — Nä, svarade han igen envist och ryckte loss armen ur hennes grepp. — Och har du inte fått brev eller adress?

— Nä, men offör är du så förveten på det?

— Därför att jag vill ha hem honom i tide så att han ska kunna rädda gården! Begriper du inte att om hon får skilsmässa, därför att han förlupit, så får hon och barna egendomen?

Ernst såg plötsligt upp och mätte henne med en blick av utsägligt förakt.

— Me lurar du inte och har allri gjort at, sade han och gick stolt sin väg.

Hanna såg sig sökande omkring efter någon annan att få hjälp hos men fann ingen. Hon tyckte inte hon kunde uthärda att gå hem utan att veta något om, hur hon skulle ställa det för att hjälpa Magnus.

Där kom nu pastorn från sakristian, det var nu inte passligt att störa honom, som hade så mycket annat att tänka på, när det var så ledsamt i prostgården. Men inga hänsyn fingo hindra henne, hon hejdade honom, fast hon såg hans missnöjda min, och då han sade: — Vi ska tala en annan gång om saken, fru Adamson, var det nätt och jämt, att hon lät säga sig. Hon blev stående på den fläck, där han gått ifrån

henne, tårarna runno ner över ansiktet: — Magnus, mumlade hon, Magnus, o kom hem, o kom hem snart, så fort skeppet kan gå över havet. Ack, vad var detta! En olidlig längtan efter honom brände henne som om hon försmäktat i Sinai öken. Nu skulle hon försmäkta varje dag, varje timme, till dess hon såg honom igen. Ensam var han i vilda skogar, ensam bland grymma djur. Och ändå voro de vilda djuren mindre farliga än Franse och hans egen kvinna. Hon kom ihåg vad han sagt en gång: — Det är en som jag blir argare på för var dag som går, och det är Franse i handelsbon. Det hade han skäl till. Franse hade ju förföljt och skadat Magnus genom hela livet, ända från den tid, då han hjälpte i väg honom till Stockholm. Franse hade lockat Hanna till sig, och sen därtill tagit hans kvinna och tänkt ta hans gård. Och Magnus gick där och trälade för gården och visste om ingenting.

— Jag måste ha bud till honom, sade hon sig, ja, han ska veta det, om jag så ska resa över själv och vandra genom Amerikas skogar hela detta året, ända till dess jag finner honom.

Katrina Johanna kom fram med en liten knippa vitsippor med hårt slutet blom, och modern tog frånvarande skörden varm ur barnets händer.

— Jag frys, sade flickan, Adam har gått hem med far.

Hon tog barnets hand och började gå landsvägen fram.

Hon kunde undra hur det egentligen hängde

ihop med det där, att han inte skrev hem. Hon trodde det inte. Hon var säker på, att bå han skrev, och Ida svarade. Men då, tänkte hon glad, kunde man ju få veta den saken nere hos Liljelund, som var postmästare! Lydia fick skjutsa unnan karn, när brev kom, så stal man det och tog adressen. Det skulle inte bli ledsamt att se Ide min, när Magnus en vacker dag trädde in oväntandes!

När hon kom ner i gatan vid handelsbon, skickade hon in Katrina Johanna. Hilma syntes i fönstret med minsta ungen, och det hördes ända ut, hur ungen skrek. Men ungen kunde gärna hungra, Hanna tyckte liksom inte att det var hennes sak med detta barn.

Hon insatte barnmorskan i saken så långt det behövdes, och Liljelund inkallades till förhör. Han svarade lika fogligt som alltid på alla frågor, men han kunde ju inte hjälpa, sade han, att Ida i Nygård inte fått brev, sedan det allra första i höstas. Nej, det var omöjligt att han kunde minnas fel i detta, snälla Lydia lilla, för Ida hade ändå varit nere och frågat, så han visste, att det var så efterlängtat. Om hon skrev och vad adress hon hade på kuvertet? Ja se det var då omöjligt, att han kunde veta, för hon hade inte skrivit sen ve jul, och det hade han inte lagt på sinnet, vad som stod på det brevet. Men han skulle så gärna koka kaffe till handelsmansfrun, äss hon ville hålla till godo.

— Är det jag, som bjuder här i huset, ella är

det du? sade Lydia förargad. Sedan den dagen, då hon förstod att mannen yppat hemligheten om de två barnsängskvinnorna för Franse, levde den stackars Liljelund under ett formligt skräckregemente. Hon trodde honom inte heller nu, men ville inte låtsa om för Hanna, att hon inte hade honom fullkomligt i sin hand.

— Om du har ljugit för mig nu, så har du ätit din sista beta bröd i mitt hus, sade barnmorskan, när Hanna gått.

— Jag har inte ljugit, svarade Liljelund fogligt, men äss du nekar me maten, så skaffar jag me väl födan själv.

— Jag tror dig inte, Liljelund, upprepade hon, du har blett så farlit stursk. Du måtte ha fått nån annan, som vill försörja de. Men lita du te me, för det är nog säkrast efter du har me på ditt prästbetyg, och sä rent ut, om inte Magnus i Nygård ändå har skrevet sin adress till Ida.

Medan barnmorskan talade, kom katten gående över golvet, hon lockade upp honom i knät, och medan hon fortsatte att övertala Liljelund tog hon en schal i knät och rullade in djuret däri.

— Om du ljuger för mig nu, så dränker jag katten, sade hon plötsligt i hotande ton och slog blixtnabbt två knutar på schalen, så att djuret låg som i en säck.

I samma ögonblick var mannen över henne, fnysande av skrämsel och vrede, och de började

dras om knytet. Katten deltog själv i striden på Liljelunds sida med klorna ute genom schalen. Liljelunds raseri var så våldsamt, att han lyckades riva katten från hustrun, och hon sjönk ner på stolen med ett skratt och en suck.

— Jag undrar om du skulle flyga på nån, som ämna dränka mig, sade hon pustande.

Mannen hade nu fått upp knutarna och befriat katten. Med djuret på armen gick han mot dörren. Där vände han sig om: — Hut, käring, sade han, försvann ut i köket och låste om sig med nyckel.

Men barnmorskan satte plötsligt i att gråta. Hon var svartsjuk på katten, och det var hennes hjärtas historia.

Samma söndags eftermiddag, då hela huset vilade middag, smög sig Hanna opppå i fina rummet. Där låg på bordet Fritiofs saga i sitt röda band med blått och guld, och där låg också ett fotografialbum, som gömde en bild av Magnus, tagen på heden för många Herrans år sen. Hon slog upp bilden av Fritiof vid tempelbranden, lade den bredvid Magnuses kort och fördjupade sig i jämförelser. För att vara säker för alla överraskningar hade hon psalmboken inom räckhåll att ta till. Tänk så lika de voro i alla fall på kort, Fritiof och Magnus, men hon själv var nu alls inte lik den där Ingeborg. Sakta stavade hon igenom Fritiofs avsked och Ingeborgs klagan och fann liksom en röst för sin brännande längtan däri.

Det var slut med den djurlika slöheten, men handelsmansfrun, som vägde och mätte vinst och risk, rykte och rättfärdighet som kaffe och sviskon hon hade heller inte kommit tillbaka.

Här var bara en ensam människa, förtärd och förbytt av längtan.

VI.

Brevet.

En dag i slutet på veckan stod Kokemartina ute i prostgårdsboden med pigorna omkring sig och delade upp en gris. Det vällde av köttstycken, tarmar och blod i kar och krukor till den dödes ära. Detta var den första slakt, som prostinnan inte varit med om själv, nu satt hon i förmaket bredvid kistan och band på ett kors av lingonris.

— Vet du det nu, Elias, frågade hon gång på gång, att jag gav dig rätt i det sista? Men Kokemartina, såsom översta styrpinne, var viktigare än någonsin.

— Jag ska sä er, töser, predikade hon, att en gång så fe jag nudå tebå från två gåra på samma gång att laga kalas, och i den ena var det bröllop och i den andra begravning, men ella var di lika rika och hederliga. Och jag kunne nudå inte vara på båda ställena, fast Gu ska veta att det hade varit väl behövligt. Så jag tog bröllopet, det gjore jag, men det är femton år sen dess, kan I veta. Och äss de hände me detsamma nu, så

höll jag me te begravningen, det är säkrast. För se, då har man sett slutet, och det kan inte ble värre än det är. Men si bröllop, flicker, sade hon med gravlik röst, det är farlia ting.

— Om nån har vatt dan me å gifta hop folk, så har det väl varit hon, Martina, sade pigorna. Martina knäckte kotlettraden så flisorna yrde. — Jag begriper inte hur jag har fått det ryktet på me, sade hon och klämde sönder en tår i ögonvrån, jag som i hela mitt liv bara har strävat efter renhet.

— Men tala nu om, varför bröllop är så farlia ting, envisades pigorna och skrattade bakom hennes rygg.

— Jo, det ska jag sä, Martina sänkte yxan och rösten på en gång, äss I tro at ella ej, så har Satan mer makt med de gifta än med de ogifta.

— Nä, så hon pratar Martina!

— Jo, si de lever ju regelbundet i synden!

Pigorna frustade ut i ett våldsamt skratt, men Martina lät sig inte bekomma.

— Ja I som är unga, I fattar inte mer än det I precis har för ygonen. För det osynliga är I som blinda och dövstumma. Och där är många osynliga gäster på ett bröllop, som di andra nog skulle bli skrämnda av om di såg. Jag har råka ut för nåt en gång på ett bröllop, så jag vet vad jag vet.

— Tacka vet jag att vara vigder vid gröna torvan, som hon och jag, Martina, sade en röst bakom i dörren, och alla vände sig hastigt om. Det

var fröken Lena, som stod där med en glimt av ett leende på sitt bekymrade ansikte. Martina fattade sig hastigt.

— Fröken, som är ung och bildad, ska inte bry sig om vad en le gammal käring pratar, som varken har fått vett eller karl i sitt liv, sade hon raskt. Tala inte hon om gröna torvan utan gift se hon, nog ska jag steka steken på hennes bröllop, om jag ska råka ut för nåt en gång till.

— Kära Martina, hon glömmer ju att vi ska flytta, sade fröken Lena avvärjande och fick tårarna i ögonen, bara hon tänkte därpå. Men i detsamma blygdes hon över att sörja stället nästan mera än fadern.

— Det är la inte så tvärsäkert, dristade sig Martina att antyda, nu sedan pigorna försvunnit, och hon var ensam med fröken. Di sär att pastorn ska bli kallad till fjärde, äss han inte skulle få förslaget, hm.

Hon är inte så späd längre, och di sär att hon ska vara lite med di nye, men se herrskap är hon, tänkte Martina inom sig, och det kunde väl passa en fattig bondpräst, som bara har skulder, att få fröken Mossbäck och bara sitta kvar här och kalla det för sitt allt här finns, som inte är så lite.

— Fröken kan väl sä me i förtroende, hur det står te, så att jag kan få veta, om jag ska arbeta för att sätta till honom, viskade hon förtroligt.

Fröken rynkade ögonbrynen. — Mor lät hälsa och fråga om Martina ville gå upp och ta be-

sked om vad hon ska göra med grisen, sade hon kort och försvann i detsamma.

— Säkert är där nåt mellan di, tänkte Martina. Ond kunde hon inte bli, så hörk och lycklig som hon kände sig mitt uppe i dessa märkliga händelser.

Det enda molnet på hennes glädjes himmel var medvetandet om, att hon inte kunde sköta allt på en gång och försummade Magnuses angelägenheter för pastoratets. Och som med henne så var det med de flesta i socknen. Prästvalet ställde allt annat i skuggan och bjöd på ett outtömligt förråd av samtalsämnen. Och med flit och huvudbry lyckades man också dra ut nöjet över ett helt år.

När ansökningstiden var ute, och förslaget kungjordes, visade det sig att två okända äldre kyrkoherdar hade fått första och andra förslagsrummet och Simelius det tredje. Det blev en uppståndelse i Ljungheda, man ville inte på villkor ha någon av dem, man måste kalla fjärde.

Alla käringar, som inte hade något att sköta, släpptes lösa, Martina flög som ett ungt kid över stättor och stenar, drack kaffe i alla gårdar, predikade i alla kök. Så småningom delade Ljungheda upp sig i två bestämda partier, båda ville kalla fjärdeman, men inte densamme, och intetdera ville ge vika, ehuru alla insåg, att enighet var nödvändig för att man skulle ha någon utsikt att samla tillräckligt röstetal för kallelsen.

Det ena partiet, anført av länsmannen, sam-

lade sig kring den unge kyrkoherden Laurentius Petri, den en gång så blyge lille adjunkten, som var vida berömd för sina predikogåvor och sin duglighet. Till detta parti hörde i djupaste hemlighet prostinnan själv, som åter började hoppas.

— — —

Det andra partiet som ville ha pastor Ljunghed kallades av vedersakarna för käringpartiet, var talrikt och fanatiskt och därför ganska fruktat, så att röster höjde sig på motsidan för att man dock skulle uppgå i detsamma för att därmed åtminstone säkra sig en bättre präst än Simelius. Men flertalet talade och tänkte som så, att när vi har den bästa kandidaten, varför ska vi då vika? Pastor Ljunghed hade stor släkt i Ljungheda, och de som icke hörde dit, unnade icke släkten att få bli som hemma i prostgården.

— Di blir så högfärdiga, så di vet inte var di ska göra å se, sade man.

Både käring- och Laurentiuspartiet sökte värva anhängare i Appelryd, Simelii annexförsamling. Appelryd teg mest, gav inte bättre besked, än att båda parterna trodde sig ha övertaget där och på den grunden stodo på sig mot varandra.

Men på frågodagen höll sig Appelryd borta, och ingen av de två kandidaterna uppnådde det förnödna röstetalet. Det var ett hårt slag, och prostinnan och Kokemartina gräto för stängda dörrar tillsamman. Efter nederlaget fick Martina på nytt ont i sina ben och låg i onaturliga plågor på sitt läger. På valdagen linkade hon åter upp

till kyrkan, och hjärtat nästan stannade i hennes bröst, när hon fick se hela Appelryd komma med änkor och stärbhus och lytta och lama, döda och halvdöda. Det började gå upp för henne vad som var uträkningen! Ljunghedaborna där- emot kommo blott sparsamt och obeslutsamt, de visste bara, att de inte ville ha Simelius, och den var det väl ingen fara för, sen gjorde det det- samma vilken av de två andra, som fick det största röstetalet. Martina gjorde i det sista fantastiska ansträngningar att samla det inom sig söndrade Ljungheda på någon lika gott vilken och att kalla mera folk till kyrkan. Men inte heller hon kunde få fram mer än ett begränsat antal ord i minuten, och det lyckades henne icke att rädda ställningen. Innan kvällen var Sime- lius vald.

— Det kunne I väl ha begrepet, att vi ville ble av me han, sade Appelrudsborna lugnt till de förstenade Ljunghedaborna.

Men en moderförsamling låter inte utan strid till det yttersta lura och besegra sig av en liten annexförsamling. Passionerna rasade vilt inom Ljungheda. Och nu var Franse Adamsons stund kommen att gripa in.

Han var den förste, som kastade ut ordet: Vi ska klaga, vilket sedan upptogs som lösen av båda de två andra partierna.

När Simelius med sitt förskräckliga leende stod på Ljungheda predikstol första ombytessöndag och tackade för rösterna, då var klagoskriften

redan uppsatt av Franse och länsman gemensamt. De två hade funnit varandra mer och mer, sedan Franse hjälpt länsman ur alla de ekonomiska svårigheter, vari han råkat genom sitt villabygge.

— Det ska kull! skrek Kokemartina upprörd och hänförd i stugorna, det ska kull, för det har handelsman svurit på. Hela sommaren slog hon knappt ett slag i vävstolen men blev dock född och klädd som himmelens fåglar av käringpartiet, i vars tjänst hon stod. Hon hade nog vägt mycket mellan Ljunghed och Laurentius, men bestämt sig för den förre, såsom den, som gav mest hopp för fröken Lenas räkning. Och prostinnan, hur pinad hon än var av detta riv och slit om pastoratet under vilket man alldeles glömde den bortgångne, började dock att hoppas på nytt. Laurentius hade inte gift sig, och ett sådant underverk som en ogift kyrkoherde kunde bara ha en förklaring.

Men fröken Lena gick i ett enda hjärtslitande avskedstagande från födelsehemmet hela sommaren och lade var dag med tårar i graven.

Vid alla prästval finns det någon formell oriktighet, som kan överklagas, och vid detta val hade nog valförrättaren varit något väl overseende med Appelrydsbornas för nitiska röstning. Han var studiekamrat med Simelius och ville honom väl. Efter många strider och skrivelser blev valet förklarat ogiltigt, och pastoratet ledigförklarades på nytt. Men medan Ljungheda jublade över utgången, var där en, som knäcktes

av underrättelsen. Det var Simelius, och hans känslor hade ingen ägnat den flyktigaste tanke förut. Fick han först nu sitt livs nederlag bekräftat? Var det försmädelsen eller den ekonomiska missräkningen, som blev honom för mycket? Ingen visste, för ingen yppade han sitt lidande. Men fjorton dagar senare dog han, stum och ensam som en hund i en vrå av sitt öde hus. Genast kommo hustrun och de två sönerna resande, skygghet och triumf stredo i deras hjärtan, då de togo i besittning vad den döde av hela sin själ hade missunnat dem.

— Nu ska jag och Appelrydsborna för första och sista gången äta oss mätta i detta huset, sade fru Simelius och lade ner sina sista krafter på begravningen. När testamentet bröts, visade det sig, att Simelius gjort hustru och barn arvlösa och testamenterat all sin egendom, som uppgick till den svindlande summan av sextio tusen kronor, till Appelryds församling som tack för att de gjort honom till kyrkoherde för en dag. När hustrun såg detta, förklarade hon mycket lugnt, att hon tänkte flytta med barnen till Appelryd och ta in i fattighuset.

Men församlingen avstod från arvet och lät henne få det, som var hennes. Prästgården var så vanvårdad, att hon i alla fall blev dömd att betala flera tusen kronor vid synen. Det var en sällspord enighet i församlingen om att man haft nog av Simelius och varken ville ha hans änka eller hans pengar inom gränserna. Frans Adamson

skulle gärna velat väcka strid om den saken, men han hade inte ens framgång hos nämndemannen, sin farbror, som annars var en girig man.

En av kyrkoherdarna på första förslaget, som insåg att hans utsikter voro alltför ringa, trädde tillbaka och ett par nya namn kommo alltså in på förslaget. En av dem var Laurentius Petri, men pastor Ljunghed stod alltså utanför.

Det var i slutet på februari, som Laurentius skulle prova. Fröken Lena var borta och prostinnan i sin förtvivlan visste ingen annan råd än att bli sjuk, och det blev hon också. Så måste då dottern hem och måste ta emot kyrkoherden Petri. Hon fann en man, som såg framåt, och han en kvinna, som såg tillbaka. Hur underligt att inte känna det minsta för henne mer än medlidande, tänkte kyrkoherden.

Han tog en överblick av ställningen, läste en viss obeslutsamhet i vice pastorns uppträdande och ägnade eftermiddagen åt fröken Lena för att höja henne i Ljungheds ögon. Ensam med pastorn senare på kvällen uppe i det lilla rum, där han själv svärmat och diktat om henne, hade han sedan ett samtal av en cigarrs längd med pastorn, där denne till sin häpnad fick klart för sig, att hans lycka säkert vore gjord, om han konserverade gamle Mossbäcks dotter. Biskopen skulle ta det synnerligen väl upp, och förslag till Petri eget pastorat, som eventuellt bleve ledigt, skulle icke vara oupphinneligt för en förlovad pastor Ljunghed. Inte så som att det sades

i direkta ord, men man förstår väl en halvkväden visa. Och när den forne lille adjunkten reste på måndagsmorgonen, hade han den behagliga känslan av att ha städat väl efter sig i sitt liv. Nu skulle han gifta sig med biskopens dotter. Förlovningen tillkännagavs, innan valet ägde rum, och därmed var saken klar. Ljungheda ville gärna ha biskopen till svärfar och fick så även.

Men fröken Lena vände inte mera tillbaka till Stockholm. Strax därpå gav hon Ljunghed sitt ja, sedan denne begravt drömmen om en liten 17-årig kusin i schalet, trätofflor och folkskolebildning. Prostinnan, som efter Elias död haft en tid av världsfrånvändhet som om makens ande flyttat i henne, fick åter jorden och dess väsen kära, började känna igen sig själv och leva och vara lycklig. Och Ljunghed mådde så bra den sista tiden före flyttningen, att han blott ångrade, att han inte förr intagit ställningen som svärson i huset. Det är mor, som är den rätta fästmön, tänkte fröken Lena.

Under senvintern hände flera gånger, att handelsmansfrun från Mellangården kom till prästgården på besök. Alltid hade hon någon förning med sig, och det föreföll, som hon inte haft något annat ärende än att avlämna den. Nyfikenhet var det inte, ty hon vidrörde sällan alls prästvalsfrågan, vilken föreföll att vara henne tämligen likgiltig. Tredje gången hon kom, föreföll hon så tankspridd och besynnerlig, att fröken Lena anförtrorde modern sin förmodan

att Hanna hade något på sinnet, som hon inte råde med att få fram.

— Fråga henne, sade prostinnan, jag kan inte tänka vad det skulle va, men en lär sig aldrig förstå människorna. Så klädde då prästgårdsfröken på sig och följde Hanna neråt allén. Hon var flera år äldre, men hade nu som alltid den förödmjukande förnimmelsen av att bara vara ett oerfaret barn i jämförelse med Frans Adamsons hustru. Det hjälpte inte att hon var student och lärarinna och ganska viktig, när hon var bland de sina. Ty när Hanna fäste blicken på henne, mötte hon en människas ögon, som svartnat och förbrunnit av att ha skådat alltför mycket av det ingen skådar ostraffad. För att skjuta upp sin fråga om Hannas ärende, började hon tala om det som först kom henne i tankarna, och det var Magnus i Nygård. Hon hade inte hört något på länge, men Hanna visste säkert, om han låtit höra av sig, och när lyseåret var tilländalupet?

— Hur kunde fröken Lena veta, vad jag hade för ärende? frågade Hanna förvånad.

— Det visste jag inte, svarade hon sanningsenligt, är det mig ärendet gäller, eller är det pastorn?

— Det är fröken, sade Hanna, för jag vill att fröken ska sä me, om di har tidningar däröver i Amerika, och om annonserna inte är dyrare än att man kan lösa dem?

Fröken Lena började nu ana sammanhanget

och kunde blott förvåna sig att hon inte kommit på rätta tråden förut.

— Hanna vill annonsera efter Magnus, sade hon, han har inte hörts av då?

— Nej, inte det jag vet, och om sju veckor är året ute. Vi har ju vatt samman sen barn-
domen, och fröken kan tänka att jag har levt i en oro den här tiden, sade Hanna, som nu, när isen väl var bruten, inte kunde motstå att lätta sitt hjärta på en av de vikter, som tyngde det. Fröken kan väl amerikanskan di gagnar därute?

Jo, det kunde hon ju, men vad skulle det stå i annonsen?

— Jag hade tänkt så här, sade Hanna och läste upp utan tvekan: »Magnus Pettersson från Ljungheda Nygård i Sverige bedes att genast resa hem, annars mister han gården.»

— Ska det vara undertecknat? frågade fröken.

— Behövs det? Ja då kan vi sätta: M J S och K E D, sade Hanna raskt. Det vet han vad det betyder.

— Det vet jag med, tänkte prästgårdsfröken som blivit invigd i historien med gamla kyrkogården av Martina. Och det stockades litet i bröstet på henne, när Hanna utan att ana det gav ifrån sig en hemlighet, om vilken man förstod, att hon var rädd om den, som om livet.

— Vad kostar det? frågade Hanna. Räcker tjugo kronor?

— Nu vill hon jag ska tro, att hon inte har lust att offra mera på Magnus, tänkte Lena.

— Nej, kära Hanna, om det ska tjäna något till, så får vi allt kosta på honom hundra minst, sade hon och såg på henne från sidan.

— Å ja, sade Hanna, han betalar nog igen det, när han kommer hem. Vill fröken komma med nu, så ska hon få pengarna och många tackar till. Om jag ändå vore i den ställningen att jag kunde göra något igen för fröken.

När de nalkades byn och avtagsvägen till skomakarns, där Ida bodde, fingo de se en man komma gående, om vilken de visste, att han inte gick några steg i onödan, och det var postmästar Liljelund. Hanna tvärstannade. — Han har inte känt igen oss än, viskade hon, kom går vi här bortom timmerhögen och ser efter vart han tar vägen, jo trodde jag inte det, nu tar han av och går till skomakarns! Vänta här, fröken, jag måste si, när han lämnar av brevet. Hon försvann snabb och tyst mellan träden, och det dröjde så länge, innan hon kom tillbaka, att fröken Lena var betänkt att gå hem i förtreten. Det började att skymma, marken styvnade, och vinden blev kall. Hanna kom tillbaka så tyst, att fröken flög till, när hon rörde hennes arm bakifrån.

— Kom, sade hon blott, ts krasa inte sönder isen, det hörs. När de voro ute på vägen och hunnit förbi vägskälet, sade hon kort: Det var Liljelunds lycka, att jag kom två minuter för sent.

— Och Hannas med, tänker jag. Men Hanna tänkte väl inte slå ihjäl honom, det såg nästan så ut på uppsynen, när Hanna fick honom i sikte.

— Nej, sade Hanna, inte slå ihjäl, men röva.

— Vad då?

— Brevet! Från Magnus! Liljelund gick enkoms ärende med brevet till Ida, han var rädd att barnmorskan skulle få tag i det, förstås. Ja, det är vad hon har trott hela tiden, fast vi aldrig kommit på han.

— Ja, det är väl inte så gott att veta, kära Hanna.

— Veta! Jag så hur bå Franse och hon kom ut emot honom och fick at. Om Franse varit hemma, hade han lämnat det till honom, men nu måste han gå ända fram. Men nån ska väl finnas som ska kunna få bukt på dem, om inte jag kan. Hon glömde i sin upphetsning, att hon härmed satte fröken Lena in i sina hemliga sorger. Kära fröken, bad hon förskräckt, hon får inte sä te pastorn, lova me det, äss det är möjligt.

Fröken smålog, det var henne inte det minsta svårt att ha hemligheter för pastor Ljunghed. — Ja, sade hon, lita Hanna på mig. Jag begriper inte riktigt vad det är, som står på, men nog kan vi två kvinnfolk hålla ihop om en hemlighet.

VII.

Egypten och Kanaan.

Det år från vår och till vår, inom vilket Ida väntade Magnus tillbaka, var det märkligaste Hanna upplevat. Av längtan blev tiden oändlig, av fruktan blev den flyktig på samma gång. Hon gladdes, när sommaren vek för höst och vintern begynte, kanske kom han till jul! När han inte kom, var vintern så dryg, som om det inte funnes annat än vinter på jorden. Då äntligen, äntligen de första vårtecknen började visa sig, utan att ställningen förändrades, utan att något spordes från Magnus och utan ett tecken som tydde på att någon ämnade träda fram och hjälpa honom, förskräcktes hon. Ingen hade tanke för Magnus, alla voro som besatta av prästvalet. Ständigt satt folk inne hos Franse i bodkammaren och ältade denna sak. Och Franse, gudsförnekaren, var outtröttligare än någon annan, när det gällde att få en bra präst i Ljungheda.

Det värsta var att hon ingenting kunnat göra

annat än hålla ett öga på postkontoret och på Franse. Jo, en gång hade hon försökt locka ur Idas äldsta pojke, om de inte hörde något från far. Men om där kom brev, så var Ida tydligen för slug att anförtro sin hemlighet åt barnen.

Hilma, den enda som under denna tid brydde sig om att ge akt på Hanna, kunde mången gång tycka, att hon gick liksom i sömnen i sitt hus och sin gärning. Hon hade sina ryck, då hon styrde och regerade och vände upp och ner på huset, och så plötsligt föllo hennes händer åt sidorna, ja hon kunde låta saker och ting passera, som blott för kort tid sedan skulle varit omöjliga i Mellangården. Någon sällsynt gång, tyckte sig det fromma barnet i Hannas ansikte se ett mildt bedrövat uttryck, som hon tydde, som att Guds ande bråkade och skäktade matmors hjärta som hör, att det skulle bli mjukt och vitt, som det finaste lingarn, varav man någonsin vävt en altarduk åt Vår Herre. Men den kvällen, då hon kom hem efter att ha ordnat med annonseringen och ha fått bevis på att Magnus levde och skrev hem, då tycktes det nästan, som om huset fått igen sin fru från långa tider tillbaka, innan branden och mor Fias död.

— Har Liljelund varit inom? frågade hon. Vad hennes röst var hög och munter, hennes ögon glänsande! Och så hon skrattade, när det svarades ja. Och uttrycket i hennes ansikte, när hon såg postmästaren vända tillbaka och krypa ned-

hukad längs stenvuren som om han icke önskade bli sedd! Vad kunde det betyda annat än ont för Liljelund? Vad skulle egentligen prästgårdsfröken tänka?

Hannas första tanke var att redan samma kväll, sedan hon följt pengarna och fröken hemåt, ta ett nappatag med människan Ida för att om möjligt genast vrida adressen ur henne. Men fröken Lena övertalade henne att icke gå ensam utan någon betrodd person, ty annars komme hon ingen vart. — Jag kunde ta at med våld, tänkte Hanna, men det sade hon inte.

— Har Hanna aldrig försökt i godo med sin man?

— Nej, sade Hanna. Fröken såg på henne ett tag från sidan, så började hon utmåla sannolikheten för att syftet skulle vinnas genom annonserna. — Om vi hade det där brevet, anmärkte Hanna, så visste vi bättre, var vi skulle sätta in di, eller hur fröken?

Följande morgon kom Kalle i Vitamossen körande med en kalv, som Franse skulle köpa.

— Varför har du baksäte på vagnen, sade Hanna. — Ja, morfar tänkte, om nån av er ville följa med me hem och si te an.

Nå, det var ju ett tydligt tecken till vem hon borde vända sig. I många svåra stunder hade hon tänkt på att söka hjälp hos Anders Petter, men aldrig vågat. Nu stod det så pass illa ändå, så det fanns inte någon anledning att vara rädd för Anders Petter mer.

Hon tog Adam och Katrina Johanna med sig som ett slags beskärm och skydd även med tanke att lämna kvar dem i Vitamossen för att ha dem ur vägen vid det, som nu kanhända måste ske: en strid med Franse.

— Adjö, sade hon med en kort nick åt honom.

— Adjö, sade han och iddes inte fråga, hur länge hon blev borta. Det brev han läst från Magnus dagen förut hade inte givit något klart besked om när denne tänkte komma hem, och det var en betydligt allvarsammare fråga. Där låg bakom skildringarna av mödorna som flottkarl på Mississippi och skogvaktare i Wisconsin en glans av morskhet som om den förbannade karlen lyckats, och när som helst kunde komma hem och överraska. Brevet var två månader gammalt och ingen kunde veta vilka beslut han fattat sen dess.

Det var ett svårt vägalag, resan gick helt sakta, trots att Adam, som satt framtill bredvid Kalle, manade på märren hela tiden. Äntligen blev Vitamossens by synlig på krönet av en ås, där den låg på gamla byars vis mitt i sina inägor, vilka bildade en stor ljus skogomfluten fläck omkring klungan av hus och gamla väldiga päron- och körsbärsträd. Trädorna voro strimmade av snö, som i det milda marsvädret smälte så snabbt, att man inbillade sig, att det syntes hur de svarta och höstrågsgröna fläckarna bredde ut sig.

Ju mer man närmade sig, dess fortare smalt

även Hannas hjärta. Skulle hon väl få hjälp, och vad skulle den kosta henne?

Anders Petter satt vid fönstret i sin kammare med glaset på och läste i en bok, när skjutsen körde upp framför huset. Han kände inte igen de främmande, men barnens ivriga rop upplyste honom snart därom. Han tog av glaset och lade ihop boken, helt undersam. Det dröjde litet, innan Hanna kom in, hon måste ju först hälsa på svägerskan och se henne i gång med att ordna traktering. Så tog hon ett barn vid vardera handen och steg in i kammaren. Vid första åsynen av Anders Petter erfor hon en obestämd missräkning. Sedan han nu icke mera arbetade i jorden, hade han fått något bräckligt och hopfallet över sig, ett blekt ojordiskt skimmer låg över hans vita ansikte och vita hår, och hon tänkte: Han har icke mera kraft eller vilja att hjälpa mig. Hur ska han kunna förstå, att Magnus får lov att räddas, han ser ut, som om intet vore så betydligt för honom mer.

Anders Petter å sin sida erfor stark rörelse, när han såg henne träda in med barnen vid handen — gossen, faderns avbild, och lilla Katrina Johanna, som tillhörde hans eget folkslag och var modern upp i dagen. Han såg från den ena till den andra och fann hos dem intet, som sammansmälte far och mor i ett. Det kom för honom att här hade han det levande beviset på att dessa föräldrars väsen voro oförenliga. Mannen hade böjt kvinnan efter sin vilja

och hon hade blivit förvriden och förvänd, men hennes själ skulle alltid sucka i sina bojor och sträva i en annan riktning. Och en gång göra sig fri! Kanske var den stunden nu inne? Han behövde blott flytta sin blick från barnens till hennes ansikte för att se, att något arbetade där, en förvandling var begynt.

Men när barnen voro utskickade, och hon liksom sköljde över honom den heta floden av sin ångest, sin vrede och sin bön om hjälp, fann han ju, att hennes ärende icke var det han ett ögonblick väntat. Men han lät henne tala, och det blev klart för honom att detta våldsamma motstånd mot en orättfärdighet, som höll på att fullbordas, och detta fullständiga uppgående i en annans sak, dock betydde en stor förändring hos henne, ja ett genombrott av släktens lynne. Hon var icke mera så klok som förut under sitt giftermål, ty då skulle hon ha lämnat Magnus åt sitt öde och icke blottställt Franse så utan förskoning som hon gjorde nu.

— Finns det inte något sätt att tvinga dem att lämna från sig adressen? frågade hon till slut, det var därför jag kom hit. Och då han icke svarade genast, tillade hon: Ska jag då behöva stjäla den? Det kan ju ta flera dar, och här har vi brått, morbror. Tiden går ut snart.

— Ville du möta en orätt med en annan? frågade han.

— Jag är van att göra orätt, sade hon, det

gör mig ingenting. Men Magnus ska inte bli av med gården, det har jag nu satt mig för. Men jag hade först tänkt att höra, om det kunde gå med lagen.

— Ja, jag är nu inte så lagklok, sade Anders Petter. Men tro du inte di neka för brevet alla tre, om en kom och fråga? Du har sett Liljelund lämna fram ett brev, hur kan du svara för att det var ifrå Magnus? Jaja, bli inte så häftig nu igen; efter vad du sagt, så tro nog jag å, att det var från han. Men di vet nog gott, att det kan ingen ha sett och ingen bevisa.

— Men en blir rädd, när en har gjort ont, det vet jag, och känner sig aldrig riktigt trygg. Jag tror en kunde pina ut det av Liljelund åtminstone, kräket.

— Den som ska göra det, det skulle vara länsman, sade Anders Petter. Jag är för gammal, Hanna, mig är ingen rädd för mer.

— I tycke då, att jag skulle gå te länsman med saken, I tycker det? sade hon långsamt med stark betoning. Hon såg framför sig liksom in i något, och det tycktes som om tanken var henne på en gång fruktad och förtrogen. Jag trodde väl ändå, att I kunde ha nån bättre hjälp att ge me. I lova en gång för snart tie år sen, att jag skulle få komma te er och få ett gott råd.

— Nå, varför var inte det ett gott råd? frågade Anders Petter.

De sågo under ett par andetag varandra in

i ögonen. En rodnad steg upp under hennes svagt ljusbruna hud.

— Vet I inte det, I som är så sluer te å räkna ut at? Hennes röst fick en vild övergiven främmande klang. Begriper I inte, hur det skulle ble för me, om jag angav Franse och gav länsman en ända av våran härva att nysta på? Kan I neka? I tier ju som om I aldrig haft mål i mun. I sitter här i godan ro med barn och barnbarn och inget otalt varken med Gud eller länsman Sjölin och är färdig att välsigna me, om jag bara vill göra den lilla småsaken att gå te länsman för att hjälpa min nästa och läsekamrat och störta me och barna i olycka för hela livet. Hon skrattade. I tro visst på allvar, att jag tänker görat. För se Åsahanna, hon är i grund och botten en lia hederlig och go människa, som vi andra rättfärdiga i Vita-mossen. Inte har det ändrat na, att hon levt samman med Franse Adamson i det huset! I tro att man kan få stanna och behålla livet utan att bli hönom lik? I är så orimligt gudfruktig, så I kan inte bara begripa vad rikedom och goa dagar och fruktan att mista dem kan göra av en människa. Tro I inte man håller usselheten kär, som en har försvurit sig för? Tro I inte en håller på sin grynvälling, om den rätt var vebränd?

Vad ville I jag skulle gjort? ropade hon, utom sig över vad hon förstod att Anders Petter satt där och tänkte, medan han lugnt såg henne i

ögonen. Menar I, att jag skulle mäktat att sätta mig opp mot h a n?

Hon vände sig till den gamle alldeles som om hon känt varje blad av hennes frestelses historia. Skulle jag ha låtit farfarn bekänna och störta oss alla i elände? Jag gick me barn då, skulle det ha fått bli fött med far sin på cell. Vad hade en haft för det annat än olycka? Det som va gjort va gjort. Kunde inte Gud orkat förlåta farfar utan hjälp av präst, äss Han nu finns.

— Tycker du inte det är likt te att Han finns? insköt Anders Petter. Hans första tanke då han såg henne, hade varit den riktiga, det förstod han nu under denna skur av ovelt. Hon höll på att lösgöra sig ur det främmande väsendet, flyktande tillbaka dit hon hörde.

— Det kan gott va att Han finns, sade hon. Jag tror Han ger se tekänna bäst för di han inte är go på, fast det stämmer förstås inte på Franse. Men jag tror inte Han vet riktigt hur en m ä n niska kan ha det.

— Nä, sä ingenting, hejdade hon Anders Petter, I kunde ha hjälpt me förr, nu kan det va så.

— Du har inte fräjat me förr, sade han.

— Nä, tänk att jag inte har det, gäckades hon. Att jag rakt glömde av det, när h a n stod med kniven över me. Att jag inte sa då, att stick me inte innan jag fräjat morbror Anders Petter hur jag ska förhålla me. Ella att jag

inte rände hit di tri fjärdingsvägen, när prosten kom åkandes upp på gården, för att locka mordet å farfar då han var borta!

— Det är farligt vad du är sint, Hanna, sade Anders Petter saktmodigt. Jag har inte sagt ett dömande ord. Varför kom du hit, det var väl inte för att träta?

— Jo, jag tro visst att det var det, sade hon. Jag måste träta på någon för att jag har et så, att jag inte orkar leva. För någe fel måste I andra ha, jag var inte värre än I te å begynna med, och nu är jag så grym, så jag tål me inte självan. Vem har utvalt mig te frestelser, som jag inte orkar draga? Vem har gjort livet så vanskligt och svart och farligt, så att en inte kan framhärda på raka vägen utan måste sticka sig undan i buskar och rösen? Jag kan grunna, så jag blir tokig, på hur jag kunne göra det jag gjore för tie år sen. En kunne tro at det var bara för att bli handelsmansfru och slippa fora och häva gössel. Men ändå står det för me, att jag tytte det var rätt gjort den gången, fast jag inte kan veta nu hur det kunde vara möjligt. Det enda jag vet säkert, det är det, att sen jag börjat handla svikligt, så ynglade det första sveket å se, och di nya hann inte ble gamla, innan de fe avkomma, di me. Och nu är det inte annat kvar å me än usselhet och skit och eländighet. Och så tro I att för en sån är det bara som att vända om en hand, så går en te länsman och vågar på livet och egendomen och

det lilla en skrapat hop och skulle lämna efter se åt barna?

— Men har du då inte själv nånstins haft den tanken?

— Ja, sade hon, när en sitter där i sitt hem, mätt och varm och med källaren under se och kläkammaren över se och pengar inom räckhåll och barnen sovande i sina sängar, då kan det hända en nångång att sitta och tänka så där, att egentligen är ju det varsliga ingenting och livet går fort över, och en ska ha klart mellan Gud och sig först och främst. En kan tänka att en dag, när det bär sig, så tar jag och går ifrån alltihop, för det är då inte mö me at. För en vet, att det blir varken i morgon eller om sönda eller i nästa vecka eller nästa år en gång. Men när en tänker allvarsamt på at morbror, när det gäller att kanske gå frå at i morgon dag, då känns det på ett annat sätt, så det gör.

Anders Petter visste att hon hade rätt.

— Men du kanske ändå gör at, sade han och skämdes samtidigt en smula, därför att han trängde henne i denna sak, som egentligen var omänsklig. Jag satt och läste ett språk hos Esaias, när du kom, »rättfärdighetens nytta evig stillhet». Evig stillhet, tyckte du inte att det höres gott?

— Lovar I mig evig stillhet, ropade hon vredgad ånyo, jo, det felar bara! Di två gamle som jag gena och mota, när di sökte himmelen

i det sista, di ska brinna evigt i helvete, och jag ska sitta i evig stillhet som stockholmarna på sommarnöje i Skrivargårn! Nä, dit de gamle gått före mig, ska jag med, den glädjen unna jag di.

— Nyss sa du, att du inte rådde, att du ble hotad me kniv, sade Anders Petter lugnande.

— Ja, men det ljög jag, för ljuga är mitt liv. När han hota mig me kniven, då hade jag redan gjort at. För resten så kunde jag ju ha låtit en sticka me. Och tri gånga gjorde jag om samma sak. Höre I, tri gånga. Finns det utsikt te himmelriket?

— Ja, jag tro nu inte, sade gubben mera för sig själv, att när en människa vänder ryggen åt ett orättfärdigt liv och börjar ett nytt det nånstins är av rädsla för helvete eller girighet om saligheten. För en kan ändå inte redigt föreställa se nåndera delen, förrän en kommit så nära, att en kan räcka ut handen och röra ve antingen det ena ella det andra. Nä, vet du, jag tro en göre at, för att en måste och inte kan bärga se. Och jag tro, Hanna, att du har börjat att få en sån där avsky för orätten och längtan till att reda opp ditt liv, så du kan inte styra de. Ogräset i din trädgård är lukefärdigt, menar jag och du tänker inte låtat sitta.

— Jag har nyss vänjt å den minsta, sade hon. Och nu ska jag kanske ha ett barn till. I kan inte förstå hur sånt håller en fast. Franse han förstår at han, det är hans bästa medel,

när han börjar å märka, att han inte vet var han har me.

Anders Petter fundera lite.

— Emma, syster din, ska ju giftas te hösten, sade han så.

— Ja.

— Tro du inte, att far och mor kunne behöva de hemma?

— Å I tro, att ja fe komma hem me alla ungarna, ifall jag ge ifrå Franse eller han jaga ut me? Va I är barnslier bleen mårbro!

— Jag är gammal och skröplier, det är sant, men så möt tro jag, att jag kunde ställa om för de, sade han. Och vad allt hade du inte räddat dina barn frå då, tro du?

— Tro I det är fara för mina barn nu då?

— Ja, det tro jag. För tiden och evigheten.

— I vet inte, vad det är I talar om. I måste vara halvvägs i himmelen redan, I mårbro. Att gå te länsman me Magnus sak och med allt det andra, jag har på sinnet, det är ingenting annat än döden. I känner inte Franse så gott som jag. I menar kanske, att I andra kan skydda me. Det skulle jag inte ta på me, var jag I. Och menar I att det likafullt vore bäst för barna? Lina med sina sex kan inte ta se an di, Hilma ville nog, men hon är det fattigaste på jorden. Om I vore kommunalordförande än, så skulle I allri våga råda te nåt, som gjore att I fe tre barn på socknen.

Anders Petter ville försöka att rätta hennes

begrepp om följderna av att gå te länsman, han misstänkte, att hon gjorde dem värre än de voro, för att få skäl att slippa ifrån.

Men i samma nu kom Lina in och hade en smörgås framme i mellanrummet, och saken blev inte vidrörd, förrän när Hanna skulle säga adjö.

— Ska jag? frågade hon.

— Ja, sade han, om du inte kan nåt sätt att få Franse te å ge upp sin orätt mot Magnus ändå.

— Tack för rådet, sade hon med ett bittert stänk i rösten, synd att det är lättare att gi det än att följa det.

Anders Petter uppfattade förebråelsen, men kunde inte ta den så hårt. »Lättare att ge rådet än att följa det,» ja, men han visste själv vad det var att gå en sådan väg. Han hade också haft sin tid av frestelse, kamp och ångest och tyckt den vara outhärdlig och oändlig, men den hade ju varken varit det ena eller det andra. Han erinrade sig att kvalen då förefallit heta, men dock var minnet självt svalt. Nog skulle det bli buller och gny, tårar, vrede, förödmjukelse och lidanden av alla slag om Hanna satte sig upp mot sin man, ja, kanske överantvordade honom i rättvisans händer. Anders Petter visste ju inte riktigt vad det var hon menat, när hon talade om det som låg henne på sinnet, och en kunde tro vad som helst. Men huset var ju ändå färdigt till fall, det var Anders Petters

vissa övertygelse. Och bättre vore det väl då, tänkte han med omedveten obarmhärtighet, att själv resa sig och gå ut i öknen mot Kanaans land än att sitta kvar i Egypti land, till dess en bleve driven ut därifrån. Och liaväl — — — fattiga Hanna, de små barnen, hon får kanske allri krafter te at. Om inte det skulle vara för Magnus!

Kanske jag fått henne längre, tänkte han, om jag talt mer om Magnus å inte så möt om henna odödliga själ!

Hon sa, att hon kunde inte begripa nu hur hon kunde gifta se me Franse. Och det kommer en dag, i fall hon förblir i Egypten, då hon än mindre ska kunna fatta, varför hon inte steg upp och gick därutur, när hon kände maningen inom se. Det blir, när hon kommer te mina år det. Då ska hon se, hur enkelt hela livet är i grunn och botten, hur farlia enkelt.

Rättfärdighetens nytta evig stillhet — för sin del hade Anders Petter med detta ord fått all förklaring han behövde på livets gåta i vansklighetens land. Han kände inom sig hur den stillheten förberedde sig inom honom, hur det brusande havets vågor jämnade ut sig alltmera, det blev slätt, där det varit höjder och djup, där det varit rörelse blev ro.

Han kastade en blick utöver de vackra, släta åkrarna och på de tjocka stengårderna omkring dem, där varje sten, som varit ett hinder, nu

blivit ett skydd, och det var också liksom en liknelse av hans liv.

Rättfärdighetens nytta evig stillhet.

— Jag tro allri farfarn står bi länge te, sade Kalle till Lina.

VIII.

Lågan.

— Vad är det du går och trampar efter hela dan? frågade Franse och kastade från bodkammaren en sned blick på hustrun, som hördes oavbrutet gå fram och tillbaka mellan silltunnor och sockerlådor. Hon svarade icke, men stegen upphörde, han förstod att hon stannat vid boddörren för att se ut över vägen, och han grinade skadeglatt.

Med ens stötte hon upp dörren och skyndade ut på bron, ner mot trappan som ledde åt bygatan.

Franse sprang minst lika häftigt ur stolen. Det fanns dock en möjlighet att det var Magnus i Nygård, som kom nedstigande som ett underverk sista dagen, innan lyseåret gick ut. Han förstod ju gott, att det var honom Hanna väntat på hela dagen i dag och i går och i den andra veckan. Tänk om hon snokat upp var han fanns och varskott honom! Gud nåde henne då!

Borta vid gatan stod Hanna och talade vid två karlar, som sutto på en skjuts.

— Är han riktigt säker på, Nils Johan, att ingen mer ste å ve station? frågade hon.

— Ja, si det kan allri vara möjligt annat än att jag skulle sitt di som ste å.

— Ja-så, sade hon långsamt och besviket, go-afton då, det var inget annat.

— Vem är det du spørjer efter? frågade Franse med en brodd av hån i rösten.

— Densamme, som du tänkte på, när du fe så brått ut efter me, svarade hon i trött ton.

— Vad vekommer det de, om han kommer eller ej?

— Bättre jag fråga vad de vekommer de?

De växlade ännu några frågor och svar i samma art, så gick hon förbi honom och in i huset genom verandan.

Detta var ett våldsamt fall från den glädje hon erfarit, då hon i en av de båda karlarna på skjutsen trott sig igenkänna Magnus. Nu fanns det intet hopp mer, tyckte hon. Nu var fristen utlupen, kom han inte i kväll, betydde det, att han ingenting kunde göra för att hjälpa sig själv. Nu hade han ingen annan att lita till, ingen som frågade efter hur det gick för honom, mer än hon, Hanna. Anders Petter satt och läste i Guds ord med samma lugn som han gjorde för sex veckor sen då hon besökte honom, och Lydia Liljelund, som borde ha tagit itu med mannen och brevet, hade blivit alldeles galen och frågade inte efter Magnus mer än det som aldrig var. Hon hade dränkt unga

herr Liljelund, katten, nu var det ett ömkligt liv därnere över denna katt, och den som hade övertaget var Liljelund, säkerligen med Franse bakom. Men hon själv då, vad hade hon åstadkommit den här tiden? Ingenting. När fröken Lena efter någon tid visat henne en amerikansk tidning, där hon kunnat stava till orden Magnus Pettersson och Nygård och underskriften, då hade hon tytt sig till frökens förhoppningsfulla ord och själv gärna trott, att han inte kunde undgå att se kallelsen och komma. En söndag strax efter nattvardsgång, däri både hon och Franse och Ida deltagit, hade hon gått fram och bett Ida riktigt bönligt att medge att hon ändå fått brev, men Ida hade svarat ett otåligt nej och vänt henne ryggen.

Dagarna runno hop till en handfull, fortfarande var det lika tyst. Ända in i det sista hade Hanna klamrat sig fast vid hoppet, att Magnus dock skulle komma och därmed befria henne från att gå till länsman. Anders Petter menade ju, att hon borde gå dit ändå, men för henne själv var åtminstone inte något år utsatt, och på hennes odödliga själ kunde Gud gott vänta än så länge. För resten, var det väl inte så alldeles tvärsäkert, fast Anders Petter sagt det, att det var hennes plikt att ange sin man och sig själv och vanära sina barn? Vad gick det egentligen för nöd på dem? Var det någon som lärde dem något ont? På den frågan svarade hon helst icke. Den saken står ju inte

för livet, tänkte hon. Men det gör Magnusa sak.

Hon kunde undra vad Franse nu skulle göra, när han så långt nått sina avsikter. Varför ville han partu skilja Ida? Kunde det vara för att gifta se me henne, när han själv kom loss? Hon kunde väl ändå inte tro det. Nej, det var nog bara det, att han alltid haft något emot Magnus, fast ingen kunde utgrunna vad, och att han nu ville ställa ont för honom, samtidigt som han ville undvika alla efterräkningar för Ida. För annars kanske det ble Magnus, som sa upp henne och drev henne från gåren.

— Vet du vad Ida tänker göra nu? frågade hon Franse, då han kom in och åt kvällsvard. Innan hon gick till länsman, ville hon ha klart besked.

Han såg förvånad på henne. Hon hade aldrig förr nämnt Idas namn frivilligt och om denna skilsmässosaken hade hon låtsat, som om hon inte haft reda på den en gång.

— Stämmer honom antar jag och får utslag på skilsmässa, svarade han.

— Men om så Magnus kommer hem te hösten eller förr med pengar, som han slitit ihop för att bygga upp gården?

— Ja, så har han ingen gård!

— Ida kanske har di som skaffar henne pengar, så att hon kan bygga upp gården själv?

— Om det är me du menar, så tro jag inte det, sade han tuggande. Hon har fått det trev-

ligt, där hon sitter. Men du har allri fått å de att titta till henne. Jag tycker hon kunde sälja gåren.

— Te Ernst?

— Vad har han att betala med? Nä, te nån verkeshandlare.

— Du har ju begynt att handla med verke själv.

— Ja, och därför kanske jag köper gårn också, och tar skogen, om Ida inte är för obillig mot me. Men hon brukar inte vara det.

Franse somnade, så snart de lagt sig i utdragssoffan på kvällen, men Hanna satt upprätt, tryckt intill väggen på den lilla remsa av bädden mannen lämnat kvar åt henne. Hon behövde vara vaken för att tänka ut hur hon skulle lägga sina ord hos länsmannen följande dag. Hon visste vad hon måste göra, men det var ju skäl i att försöka att komma ifrån det så billigt som möjligt. Hugg och slag och utskällning av Franse, det kunde inte undvikas, om hon korsade hans planer, men det ansåg hon för billigt, mot att aldeles störta Franse och därmed sig och barnen i fördärvet. Kanske var det inte nödvång att denna historia skulle dra allt det gamla med sig? Kanske fanns det ändå en medelväg mellan att tiga och att rasera alltihopa? Hon måste tro det nu för att inte svikta i sin föresats. Morbror Anders Petter fick sitta där han satt med sin rättfärdighet, men hon orkade inte handla som en självspilling. Hon

tänkte på sin lille son. Den dag han begrep vad hon hade gjort, skulle han flyga på henne. Innan hon slutligen somnade, tänkte hon på Magnus nye går med den ljusblå verandan. Hon undrade, om Ida skulle sitta på den dära verandan och prima. En kunde nästan tro at, för såna som hon, de fe göra hur di ville, di kom ändå ovanpå till sist.

På sin egen framtid tänkte hon inte. Den somnade hon ifrån vid sidan av sin man.

Hilma och barnen betraktade Hanna med häpnad, när de sågo henne komma ner finklädd med sorgaschaletten mitt på blanka eftermiddagen. De små tittade allvarsamt upp i hennes ansikte, Adam rynkade ögonbrynen och frågade vad mor tänkte ta se före, och om hon skulle ut och vistas utan far. Men då hon log så gott mot dem och lovade, att de skulle få kaffe, när hon kom hem, lugnade sig de två äldsta genast. Lilla Ida grät aldrig, när mor gick, endast när hon skulle lämna Hilma, men det behövde hon sällan.

Hilma var inte fullt så lätt att lugna. Det tryck över bröstet hon nästan för jännan hade i det här huset blev liksom än tyngre, när hon frågande betraktade Hannas ansikte. Något sade henne, att kvinnan i sorgaschaletten nu var, emedan utan fruktan, fruktansvärd.

— Vart går I moster?

— Å ett ärende bort över bron. Om han

skulle komma tebaka, så sä att jag ge västerut och är tebaka om ett bete.

— Te Liljelunds?

Hanna svarade inte, men nickade som om hon bekräftat gissningen i det hon gick. Hilma drog en suck av lättnad. Moster hade sett ut som om hon gott kunnat ge se efter husbonden, som säkerligen gått bortöver te skomakarns. Hon hade sett hur han vägde upp ett helande kilo kaffe, bästa sortens, den äktenskapsbrytaren. När hon nu gick åt motsatt håll, brydde sig inte Hilma om att titta efter henne och såg aldrig, att hon vek in åt länsmansgården.

I en och en halv timme fullt blev Hanna inne hos länsman. Därinne på kontoret kände hon sig stå inför lagens ansikte, ehuru dess vänstra kind bar det välkända mönstret efter länsman-skans soffkudde och fast det förvreds av undertryckta gäspningar, det vill säga i början...

— Jag är utkommen i dag för att låta komsarjen veta sanningen i en sak, som ingen ser eller låtsas se, fast det sker mitt för allas ögon, sade hon. Har han stunder te å höra på?

Kommissarien förklarade, att så lång var väl ändå aldrig en sanning i denna syndiga värld, att den räckte härifrån och till postdags, haha.

— Det blir vad vi får se, sade Hanna.

— Har komsarjen reda på hur det verkligen hänger ihop med Ida i Mellangårn och henna lysning? Vet han, att här håller på att laga

sig till en stor orätt? Lyseåret gick ut i går, och ve nästa ting så får hon skilsmässa och sitter kvar i boet, är det inte rätt?

Länsman hade hört och sett så pass mycket, att han ögonblickligen vädrade svartsjuka i denna anmälan. Det förvånade honom, handelsmansfrun hade tyckts vara av en helt annan ull, men hur det är, när det gäller karlar, så äro alla kvinnor likadana. Vad skulle inte hans egen hustru kunnat vara i stånd till; och han kastade en blick på deras smältande fästfolkporträtt, som prydde hans ämbetsbord.

— Jo, sade han, sådan är lagen, och jag för min del får säga att Petterson i Nygård burit sig rätt så oförsvarligt åt, att bara resa i väg och sen inte låta höra av sig med en skriven rad. Det enda, som något kunde ursäkta honom, det är om han avlidit, och då gör han ändå inte med gården.

— Hur vet man, att han inte låtit höra av sig?

— Vet? Som om jag inte hört hustrun klaga så bittert över det, ända sen i julas ett år sen. — Jag begär inte att han ska skicka hem pengar som andra, det har hon sagt te mig, bara han ville skriva, så jag visste, att han inte alldeles förgätit oss.

— Han har skrivit, sade Hanna. Mer än en gång. Senast för en sex veckor sen. Hon vet var han är, men hon låtsar inte om att

hon vet det, och han har ingen reda på vad hon tar se för här.

Länsman slog sig på knäna.

— Jag tror fru Adamson brukar läsa romaner, det här är ju som om det vore i »Petersburgs salonger», sade han och skrattade. Jaja, bli inte ond, utan tala om, vad hon har för anledning att tro den hyggliga lilla Ida i Nygård om så svarta bovstreck, tillade han, ty Hannas ansikte var så stelt, som vore det mejslat i trä. Hon suckade oavlåtligt, det var bedrövligt, att karlen inte tog henne på allvar. Magnus hade ju själv talat om för henne, Hanna, att Ida visst var nöjd med resan. Det var bara lömskhet, när hon skrek om hur ledsen hon var. Till sist berättade hon historien med Liljelunds brev, som han själv bar till Ida en eftermiddag.

— Nå, kunde inte Ida i Nygård få andra brev på posten än från mannen? frågade länsman dräpande.

— Nej, sade Hanna enkelt, kan komsarjen säga me vem hon då skulle få brev ifrån?

— Det kan jag inte, svarade länsman lite stött, men däremot kan jag tala om, att jag talade med Liljelund för bara några dar sen, och han nämnde då hur underligt det var med Magnus i Nygård, skrivkunniga karln, som ble som borta med en gång.

— Och komsarjen tro på den där ärans kräket Liljelund men inte på me?

— Vad skulle Liljelund ha för intresse av att ljuga i denna sak?

— Och vad skulle jag?

— Tja, sade länsman skämtsamt, en liten jalousi mellan brunetten mot blondinen — — —

— Jag vet inte, vems ko Brunetten är och inte den andra heller, sade Hanna förtörnad, men jag tror, att jag vet, att det är komsarjens skyldighet att ta reda på såna här saker. Jag trodde inte man skulle behöva resa ända in te stan te domarn för det.

Kommissarien ändrade nu något ton, men tog sig i stället för att söka övertyga Hanna om att hon fått alltihop om bakfoten. Saken var ju klar, så att barn kunde förstå den. Det var ju inte så ovanligt, att folk glömde bort att di hade familj, när di kom däröver. Och särskilt om det gick utför för dem, så bruka di helst vilja vara glömda. Ida unga människan, kunde väl inte sitta och vänta hela livet och inte veta hur hon och barnen hade det. Hon hade tillgripit den utväg, som lagstiftarna anvisat, och därom var ingenting att säga.

— Och komsarjen vill ingenting göra då, för å ta reda på sanningen och hjälpa den frånvarande?

— Jag vill visst på sätt och vis, i viss mån ta reda på sanningen, men jag kan inte göra mig till narr, därför att fru Adamson kanske har något personligt emot Ida, och helst skulle vilja förhindra att hon fick sina affärer opp-

redade. Och inte ska fru Adamson tro, att det löna se det minsta för henne att resa in te stan, di skulle bara skratta ut henne.

— Skratta, jag tror inte det, sade hon, och där var i hennes ton något, som väckte hans uppmärksamhet. Jag tror att jag kan visa bå domare och länsman att jag är ute med sanningen.

Han kastade en blick på hennes fasta, klara ansikte, där han kunnat läsa ett oryggligt beslut om han förstått sig på det.

— Om frun har något mer att komma med, sade han tveksamt.

— Ja, sade hon, det har jag. Och eftersom det inte kan gå på annat sätt, så ska jag tala om allt vad jag vet. Så må han då äntligen begripa, att jag inte far med löst prat. Kom ihåg att det jag nu talar om, det har jag hört av hans egen mun. Och hon började helt lugnt berätta om den dagen, då gamle fader Adam blivit åderlåten.

Länsman slog ifrån sig med båda händerna. — Såna gamla historier, som hände långt innan bå frun och jag ble födda, vad ska det nu tjäna till att dra opp dem? Jag trodde minsann, att frun hade färskare nyheter att bju på.

— Di kommer, sade hon med skymten av ett småleende, var inte rädd, komsarjen. Men så länge sen är det inte, ändå, för nog ser komsarjen ut att vara några år äldre än Franse, och han var inte så späd den gången. Läns-

man ska inte slå ifrå se med att det är gammalt. Det som inte blett utredat, det blir heller allri gammalt. Komsarjen, som är från trakten, minns nog om den dära krösnakrukan halv me blo. Det var ju ett sånt tal om den, och den stod på domarens bord under rannsakingen, och odiskad va den, så att nämnden skulle kunna si hur möt där vatt i den. Men se den andra krukana, som inte stod på domarens bord, det var den som Franse skaffa undan och den var inte odiskad den. Han har själv talat om för me, hur han hjälpt far sin. Men jag har tegat te i dag. Nu sår jag som det är, för att komsarjen ska tro, att jag verkligen vill ha sanningen fram. Det är inte lönt att hålla på den längre.

Komsarjen såg förskräckt på henne. Det var nog inte tvivel om att hon talade sant, men hade hon då blivit rent rasande! Om inte dessa bekännelser hade andra följder, så ställde hon sig ju rent ohjälpligt galet med mannen.

— Di ble ju ändå frikända, sade han lamt.

— Ja, den domaren hade nog inte skådat så djupt. Men det finns väl nya domare. Jag ska sä, att jag vet att den hära hemligheten är farlig. Om han inte haft nåt att frukta av att den kom ut, så hade han väl inte nekat di gamle i dödens stund att bekänna vad di hade på hjärtat. Jo, det var vad vi gjore, jag lia mötet som han. Och hör nu på, komsarjen, att jag änteligen talar sanning, om

den rätt ska göra mig te usling och själamörderska. Tre gånger hjälpte jag honom i hans uppsåt, två gånger med farfarn och en med farmor. Vi stod vakt ve hans dödsbädd och låtsas vi inte hörde alla hans böner. Han fe dö utan präst, men åt farmor våga vi inte neka att hämta, efter det blett talat på i socknen, att gubben dött utan. Så Franse han körde efter pastorn, så han kunde spränga hästen, det kanske komsarjen såg? Men inte såg han, när jag under tiden ga henne in så möt av medusinen, att hon sov, när pastorn kom, och vi inte rådde med att väcka henne. Och nu ska jag sä, varför vi gjore det. Inte bara för att vi trodde hon skulle bekänna nåt om mordet, för det hade hon glömt för länge sen, och jag tro allri det tyngde henne så varst. Fast en kan allri veta vad som kommer upp inför döden. Men det gjore vi mest, för att hon ville skriva sina pengar te donationer, för det hade Emmas mor i Skrivaregårn gjort, och med det ville hon förstås avplana sina synder. Men vi ville inte vara å me pengarna, så vi tyckte det var bäst, att hon sov. Och hon vakna allri efter den medusinen, och inte vet ja, om hon do utå den eller i naturlighet. Men det kan nog ble uppenbart vid rätten, om det är så, för doktorn vet väl hur möt en töl, och jag vet hur möt jag ga na. Ja han må gärna skreva upp detta, komsarjen, jag frågar inte efter at, sade hon, då han antecknade något på ett pap-

per, mest för att dölja sin förlägenhet. Det var den saken det. Nu kommer vi te Stina Snabb. Tro han än att jag menar allvar? frågade hon nästan triumferande.

Länsman rätade på sig.

— Den saken har jag själv undersökt, svarade han avvisande och där fanns inga spår efter någon orätt.

— Inte det?

— Jo, spår må vara, men ingenting som kunde ledas i bevis.

— Komsarjen kanske inte kom åt att fråga di som visste? Den munnen som kunde tala, den var igenstoppad.

— Och vems var det, om jag får lov att fråga?

— Snabbens.

— Och vem skulle ha stoppat igen den?

— Densamme, sade hon. Han har gjort det en gång till längre fram, då det blev tal om att Snabben skulle ut. Han fick besked i stan på att det var inget bestämt om, men för säkerhets skull, så skicka Franse bud me Snabbastava för å hälsa så hjärtligt från en vän i Mellangårn, som nog skulle sörja för honom, äss han kom ut. Fråg han Snabbastava, får han höra.

— Det här låter ju alldeles orimligt, sade länsman.

— Har han då glömt silvergaffeln? frågade Hanna.

Länsman hoppade till.

— Komsarjen var mera het på at den tiden, tillade hon.

Kommissarien höll på att bryta ut. Hon hade inte gjort annat än förargat honom under hela samtalet, och behandlat honom som en, som ingenting begrep. Men han ville inte gå hennes ärenden. Han funderade litet.

— Har frun mera att komma med, frågade han kort.

— Är det inte nog då, frågade hon, för att han ska si, att jag är ute med sanningen? Ska jag tala om också att det är Frans, som hjälpt Ida mot Magnus och att han också tänker köpa gården till billigt pris och ta skogen? Förstår han nu, att jag är ute med sanningen? Vill han hjälpa me?

Kommissarien steg upp, tog lagboken och låtsades leta i den.

— Gå nu hem, fru Adamson, sade han och ti stilla med vad hon har gjort, till dess att jag fått studera igenom lagarna, och si hur det ställer se. Sen ska hon få höra av me.

Hon stod på sin bodtrappa och såg framför sig. Ingen hade märkt henne när hon kom hem, och ingen önskade hon träffa. Det var en mjuk och stilla kvällning i vårens elfte vecka. Året stod inför begynnelsen, men hon stod inför slutet. Den tunna vårliga färg, som något liknar lavendels och än mera oxläggans violetta gråfjuniga kronblad, bars av moln och vatten men även

av de ännu nakna trädens grenverk. Ju närmare solen, ju snabbare steg denna ton upp mot rosenfärg och rosenfärgen mot guld.

Som hon stod, vänd mot solnedgången, hade hon framför sig, bortom vattnet, bron och ängarna, en skogskam, rundad i en enda väldig båge. På bågens högsta spännpunkt hade denna vinter huggits ut en bred gata. I denna port stod nu solen, och den gamla svarta furuskogen, mot vilken strålarna bröto sig, skimrade som en stadsmur av ametist. Himlavalvet lyste i apokalyptiska färger, och här var en av de tolv portarna till den högtbelägna staden Jerusalem. Jordan låg där så fattig och blek, men himlen var idel prakt och under. Synen varade blott ett kort ögonblick, portarna slogo igen, ett moln sköts för som en rigel, och endast ett svagt återsken trängde ut genom Guds rikes nyckelhål.

Men när himmelrikets portar voro stängda, då märkte Hanna, att en låga brann och lyste nere på jorden helt nära, ja närmare än nära, i hennes eget hjärta.

Stunden hos länsman hade inte varit så värst högtidlig. Hon mindes, att hon varit förargad på honom för att han gjort narr av henne och inte velat ta på allvar det som var en allvarlig sak. Det var för att tvinga honom att lyssna, när det inte gick på annat sätt, som hon brutit de tio årens insegel. Men medan hon talade, och när hon kom till sin egen skuld, hade hon känt en sådan lättnad och lycka att hon önskat

hon kunnat minnas varenda vardagslögn under alla åren och rätta den. Det måtte väl ha varit vid det ögonblicket på länsmanskontoret, som det markelia skedde med hennes hjärta, utan hennes förskyllan eller värdighet, att där nu brann en låga, som genomträngde kropp och själ med en välsignad värme.

Hon befann sig annars i en ömklig belägenhet mellan två vilddjur: Franse och Rättvisan. Hon hade ställt det så för sig, att hela socknen — med undantag av Anders Petter — skulle kalla henne galen och släkten vända henne ryggen. Framför henne på slutningen lågo hennes vävar på bleke. Voro de hennes längre? Var huset, som hon lutade sig mot, hennes, skulle de ta ifrån henne barnen? Allt hade hon förlorat och vad hade hon fått i stället?

— Jag har fått lågan, tänkte hon.

— Vad hetade väl denna här lågan, som kom så oförtänt te me i mitt djypa elände och mörker? Jag kan inte kristna na, för jag var inte känder me sådan eld förr. Men hon måtte ändå va en gnista av en gnista av det himmelska ljuset? Och fast hon är så liten, att hon inte skulle märkas däruppe i Staden, vars ljus är Lammet, så synes hon me stor här, där hon har så mö mörker att skina imot. En ängel ella ärkeängel skulle inte värdera na så vida, som är så förvander, men jag tro nu inte heller, att hon kunde brinna på samma sätt i hans heliga och oskyldiga hjärta. Hon skulle inte

få rätta näringen. För ettersom en är tvongen att hugga och härja i ett träd, för att kådan ska stiga i stammen och slå ut, så kan det omöjligen bli redig tjarved av änglarnas hjärtan i himmelen, det står allri te.

Detta tänkte Hanna och tänkte icke, det var endast en stark förnimmelse, som uppfyllde henne, sammansatt av mörker och ljus, tomhet och fullhet, fröjd och fasa.

Det var nästan för mycket för att kunna fattas, att det, som varit tanke och omöjlighet och skräck i många år med en gång blivit oryggelig verklighet.

— Är det sant, är det sant? frågade blodets hastiga rytm. Det är gjort, det är gjort, svarade hjärtats slag.

Allt, som nu skulle följa, var ovisshet, låg i dunkel, blott ett hade hon att trygga sig till: att gärningen var gjord, att det icke lönade sig att ångra den, att följderna icke mera kunde användas. Det fanns ingen annan råd än att bida och lida det, som komma skulle, och om vilket hon hade en oredig föreställning, att det skulle bli mycket svårt och mycket kort och så döden.

Hanna rös till, och kände sig med ens mycket trött.

Hon steg ned från bodtrappan och skulle just vika om hörnet för att gå in i huset andra vägen, då hon fick se länsman komma nere i gatan.

— Han är ute och spasserar sade hon sig, men blev så rädd, att en skälvning gick över hela hennes kropp. Nu gick han opp för stentrappan, nu hälsade han.

— Goafton, goafton, sade han onödigt högt, är handelsman hemma?

Hanna skakade på huvudet.

Då steg han närmare och sänkte rösten under det vanliga tonläget.

— Kan vi språkas ve ett ögonblick härute? Se, jag har tänkt på det hära besöket jag fick för en stund sen, och ju mer jag tänker på at, ju säkrare bler jag att fruns steg nog var lite, hm, förhastat. Om jag ser rätt, så har hon redan ånkrat se, hon är så blek. Och jag tycker ändå, att vi gjorde klokast i att betänka oss väl, innan vi rörde opp i allt lessamt. Jag förstog nog att fru Adamson var lite omrörder, och det kan ju ingen undra på. Det är inte så lustigt, när mannen gör snesprång, så jag säger inte omet, jag säger inte omet. Men sånt händer jämt varenda dag, varenda dag, fru Adamson, fast di menar inte så illa me at, och sen blir det bra igen, om man tar det förståndigt. Och därför så ville jag råda fru Adamson alldeles utanför tjänsten, hon ser ju att jag har tagit hatt på och inte uniformsmössa, att låta bå det ena och det andra va som det är. Och när det kommer så långt, så ska jag tala ve Ida i Nygård så nätt med att vänta en liten tid att ta ut stämning, och skulle Mag-

nus Petterson inte komma ändå, så får det väl bli hans sak, men vi ska se han kommer, ja, det känner jag på me. Och när han så är väl hemma med pengar på fickan och bygger upp gården och tar med sig hustru och barn långt härifrån byn: så blir det bra igen på alla håll och kanter. Och då kan frun minsann tacka länsman, att han tog så vackert på den här saken. Men det här få vi ha i djupaste hemlighet oss två emellan, för annars kan jag få obehag för min välvilja att måna ut och ställa till rätta, att inte tala om hur frun skulle få det om något kom ut.

Hanna stirrade på honom med ett uttryck av fasa, som om han varit Frestaren själv, klädd i länsmans gestalt. Hur kunde han annars välja just detta ögonblick för att erbjuda henne att låta handlingen gå tillbaka, då hon börjat grunna på barnen och nästan förfärades över vad hon gjort? Nu när hon trott striden vara slut, nu började den först på allvar.

— Menar han, att alltsamman skulle vara, som om det aldrig varit? frågade hon med något hjälplöst i tonfallet.

— Javisst, svarade han och tillade för sig själv: med en liten skillnad. Ja, då är det avgjort då?

— Nej, nej, sade hon, vänta, jag ska svara på stunden.

— Jag undrar om fru Adamson har gjort klart för sig följderna av sin överilade handling? sade

han i sträv ton, förargad över att behöva övertala, där han bort bli tackad och presentad. Det är inte småsaker det, och jag har inte glömt, fru Adamson, att hon för egen del tillstått ett mycket graverande brott, nämligen att ha givit svärmor medicin så att hon insomnade och allri vaknade mer. Sånt kan bli dyrt, ska jag säga. Tänk nu på sig och sina barn, och mannen med, och ta emot mitt ädelmodiga anbud om att tiga och låtsas om ingenting. Denna gången kom jag i hatt, som sagt, men en annan gång kommer jag i mössa, och då lägger jag inte fingrarna imellan.

— Jag är mö räddare för h o n o m, sade hon.

— Nå, men så mycket mera skäl att inte störta sig i fördärvet. Ja, då är saken klarerad, och tacka me får hon göra på sätt hon bäst finner för gott en annan dag, då hon är lite lugnare. Tänk bara hur det skulle gått, om hon inte träffat på en human och erfaren karl, som grånat i tjänsten och sett varjehanda och lärt sig att en får lov att ta det lugnt och försiktigt för att inte vända rent opp och ner på samhället. Det kunde lika gärna ha vart en fåle som skenat åstad med detsamma.

Hanna tryckte armarna mot bröstet som för att skydda något därinne. Tårar runno stilla ner för hennes kinder. — Gud, om du vill att rädda mig och Magnus, giv mig då åter det mod jag hade, när jag gick te länsman i eftermiddags, bad hon.

Men hon återfann icke den lätthet och frihet från fruktan som då burit henne. Tvärtom blev insikten om det oerhörda i hennes handling allt klarare, frestelsen att anta länsmans erbjudande, allt starkare. Det var inte hennes fel, själva Lagens Arm, var ju utsträckt för att dra henne i det gamla igen.

— Lågan var inte för mig, tänkte hon, det ska väl vara så...

Men ändå kunde hon inte uthärda att se länsmannen gå. Nu när hon höll på att förlora den, kände hon först riktigt hur dyrbar lågan varit henne. Hon kunde inte vara den förutan, då när hon en gång förnummit dess ljus. Hon skyndade efter länsmannen och lade sin hand på hans rockärm för att kvarhålla honom, medan hon spejade åt öster och väster sökande hjälp i denna avgörande stund.

Länsman blev stående i den tron, att hon möjligen ville viska honom något om erkänsla i örat och var rädd att därunder bli hörd eller sedd.

Där kom också någon, en liten gubbe i köpekläder som med hatten nedtryckt på huvudet, smög sig som en skugga längs stengärdet. Och se! Han var hjälpen, intrycket av hans åsyn var tillräckligt för att den darrande vågens ena viktskål skulle sjunka och tvekan vara slut.

— Komsarjen, sade hon, jag tro allt, att det får ble vad jag har sagt, fast annars ska han

ha tack för välviljan. I morgon kommer jag
tebaka och tar vittnen med me. Så att det
kan bli oppsatt och bevittnat, innan han nån-
stins hinner slå ihjäl me.

IX.

Lukefärdigt.

Samma kväll. En timme har förflutit, en timme lik alla andra vid samma tid, då husets folk ska ha mat och barnen läggas till sängs.

Barnen sovo nu, Hilma satt inne hos dem, och Hanna kunde från köket höra hur hon halvhögt följde med, när hon läste sitt kapitel i Guds ord. — »Och sedan vi med nöd hade farit där förbi, kommo vi till ett ställe, som kallades Sköna Hamnar...» Ja, tänkte Hanna, jag kommer väl aldrig till Sköna Hamnar. Och hon ömkade sig själv, att hon inte kunnat besluta sig för att skicka av länsman, förrän hon fått se Snabb nere i gatan och därmed blivit viss om att hur hon betedde sig uppgörelsens stund likväl var inne för Mellangårdsfolket. Så kunde hon icke räkna sig någon ära av segern, men det hon velat uppnå, det var uppnått, och närhelst Magnus kom hem ifrån skogarna därborta, så skulle gården ligga där och vänta på honom.

Det mörknade, Hilma slutade läsa sina apostlagärningar och kröp till sängs, men alltjämt var icke Franse hemma. Hon gick bort i bodkammarfönstret och öppnade det på glänt för att lyas efter honom. Hennes av trötthet halvt domnade tankar sysslade oredigt med frågan, vilka vittnen hon skulle få med sig till länsman i morgon. Hon undrade om det väl låte sig göra att vänta så långt fram på dagen, att hon kunde få Anders Petter med sig, det skulle allt vara bra gott. Men hon fruktade att därtill brådskade saken alltför mycket, nej, det fick väl gå så, att när Johan Agust i Skrivaregårn kom in och skulle ha spik, så frågade man, om han kunde sänka se så pass, att han hann med att följa in ett ärende te länsman för att höra vad intet öra hört. Och så kom Kokemartina, och man tog henne med för gammal vänskaps skull, att hon inte skulle behöva gå miste om nöjet. Och sedan . . . Ja, det gällde att »med nöd fara förbi». Hon var egentligen alldeles onaturligt trött redan nu i seglatsens begynnelse. Hon lade handen på haken för att stänga fönstret och gå till sängs utan att vänta på mannen, som hon gjort så många gånger förr. Och detta var den sista.

Tyst, nu kom han, hon hörde steg, såg en grå skugga dyka upp vid stentrappan. Men det var varken mannens steg eller storlek, det märkte hon, nu när skuggan sneddade gräsplanen och vek om hörnet mot verandaingången.

Hastigt skyndade hon genom rummen bort

till köket för att se vart den vidare tog vägen.

Skuggan gick inte in genom verandan, den skyndade förbi och styrde rakt ner mot stugelängdan. Hon hörde, hur den riste i dörren och därpå böstade med kraftiga tag, som då man vet sig vara i sin goda rätt att bli insläppt.

Hon kände igen de tagen, en aning blev visshet.

Magnus var hemma.

Men hon hade så uttömt alla sina känslor på dagens händelser, att hon icke förmådde rätt uppta i sig betydelsen av detta nya. Hon varken gladdes över att han var här eller förbittrades över att han kom blott några timmar försent för att hindra att hon rev ner hela sitt liv. Hon kände endast ett styng av medlidande över att han stod där och böstade så segerglatt och inte visste om någonting. Ja, nu dånade dörren under hans hårda näve än högre, det lät som om han haft stora dollarmynt i dess knytning. Hon visste precis hur otålig och arg han nu var, hur hans ansikte förvandlades. Nu sparkade han ett tag på dörren, så gjorde han ett varv omkring stugan och tittade genom alla fönster. När han kom tillbaka om västra knuten, blev han stående, obeslutsam.

Hanna besegrade sin slöhet så pass, att hon hade förslag att öppna köksdörren för att släppa in honom den vägen. Det första han nu skulle göra var förstås att gå upp i stora byggningen

och höra sig före, hur det kom sig att stugan var tom, men gick han genom verandan, kunde det lätt hända, att han törnade ihop med Franse.

När hon hörde hans steg närma sig, stack hon ut huvudet: Ocken är det? frågade hon lågt.

— Nä, se gokväll, Hanna, svarade den välbekanta rösten, det var då redigt turligt att du är oppe. Hur vetter det, att stuan är tommer?

— Kom in, bad hon, och välkommen hem, skulle jag väl sä.

Nu var stunden inne, som hon drömt om i ett helt år, då hon skulle få stilla sin längtan med att se honom, sin vrede med att väcka upp hans. Och i stället tänkte hon bara: O, att han skulle komma först te me. En sån välkomst för den, som vänder tebakas te de sina.

— Sitt lite, sade hon, får jag bju de något, du är väl hungrier, har gått ännå frå station?

— Tack, sade han, men inget besvär för me. En skopa vatten ska du få ge me, men annars ska jag inte ha nåt. Du kan väl tänka att jag har brått te komma hem te mitt, bara du kan sä me var på lag jag ska sökat. Jag har ju sinkat me lite däröver i Amerika, så di har nog inte väntat me kvällsvarn, men nog har Ida en klyfta brö och en fläskbit att traktera med. Han skrattade lite, men tystnade, då han märkte, att hon inte tog upp munterheten.

— Du, Hanna du, sade han, jag tro jag börjar att begripa nu varför stuan och du är så

tysta å er. Du har la kommet i gräl me Ida te sluts ändå, och så har hon fått ge se å. Men det måtte ha skett för inte så längesen, för sist då jag hörde från na, nämnde ho ingenting om att flytta.

Hanna hade gått bort till vattenkrukan vid dörren och hällde vatten i skopan. Det var så skumt, att hon nått och jämt förmådde vägleda sig i rummet, men hon vågade inte tända ljus.

— Ida och barna har flyttat till Skomakarlyckan, sade hon. Men hur har du haft at? Vi trodde mest du var döer, som allri lätte höra å de.

— Inte förstod jag att du vänta att jag skulle skriva gratis brev te de, svarade han lite tankspritt. Tack, det var gott vatten, så gott tro jag inte jag har känt, sen jag var hemma sist. Ja-så, att di har flytta till skomakarns? När var det på lag?

— Å, det är en tid sen, svarade Hanna, hon vågade inte ut med att ett år nu gått och mer till sen flyttningen.

— Nå, det är väl ingenting att va så tyst och konstier över, sade han uppmuntrande. Om I är blena ovänner, så känner jag väl Ida så pass, så jag vet, att det inte bara är din skull. Se på me, jag har fått lära me däröver att ta livet lätt och inte blinka om di än skjuter å knallar tätt inpå ögonbrynen.

— Har du hat at svårt? frågade hon tankspritt.

— Svårt? upprepade han och letade efter ord som kunde uttrycka något av vad han genomlevat. Kanske du skulle kallat svårt, som har såna godar. Däröver är allting så olikt allting här i Ljungheda, så en kan inte fatta det förrän en varit me själver. Det är inte så noga, där går det unnan. När stuan brann hemma, var det första natten jag lå unner bar himmel, sen har jag gjort at mest, jag vet knappt hur en ska trivas i en stua. Jag har levt ihop med boys från hela världen, som varken hade hustru eller hem eller religion. Jag har fällt trän ska du tro, så grova och höga, så di störste fererna i Nygårsskogen är som tändsticker breve. Och jag har flottat desse grove stockarne utefter en flod di kallar Mississippi, som är lia bre som västersjön är lång, ska jag sä de.

— Har du tjänt bra? frågade Hanna. Hon orkade inte följa med det där om Mississippi. Om di nu går om varandra i mörkret, och Ida låss om ingenting, när han kommer, och han fortsätter äktenskapet... Nä, det kunde hon inte låta ske.

— Tjänt bra, ja, sade han med en rörelse mot plånboken, det har jag. Nog tjänar en penga däröver, och när jag sen har lärt att försvara det som är mitt, då har en det inte så illavuret. Du skulle se grödan däröver, Hanna, på farmerna. En kan skratta, när en tänker på vad som växer på våra eländiga backar härhemma. Hade jag inte haft gården, som di

gamle ga me te å bruka, så oskyld jag var, så sannerligen hade jag inte skaffat me ett stycke jord däröver i Minnesota. Men jag hade ögona med me bå här och där ska du tro, och nu ska det bli hus och farming, så hela Ljungheda ska gapa käkarna ur led. Du Hanna, som har gott förstånd på jordbruk, du skulle ha vatt med.

— Ha vatt med? frågade hon väckt ur sina funderingar.

— Ha vatt med, upprepade han otåligt.

— Ida borde ha vatt med, sade Hanna kort.

— Du sär at så konstigt, och han vädrade som efter brandos i luften. Men han ville ogärna ta emot just av Hanna, matmorn i den rika gården, vad hon behagade meddela honom om husliga ledsamheter eller pengabekymmer, medan han själv stod där lika okunnig som en fånge som slipper ut ur sin cell. — Ajö, sade han kort och reste sig för att gå bort till skomakarns och ta reda på själv om det var något sattyg i görningen. Hälsa Franse. Han är väl ute och gör stora affärer som vanligt.

— Magnus, sade Hanna brådslande med ett sista försök att slippa ifrån att säga honom hur det var redan denna kväll, när han kom hem trött efter sin långa färd, Magnus, det är för sent och för skumt att gå te skomakarns i kväll. Där sover di allihop, och du bara skrämmer di. Om du vill ligga i stuan i natt ska där bli i ordning i rappet — — —

Magnus stannade förvånad. Hans aning att något hänt, som hon ville spara honom för, växte till nära nog visshet.

— Nej, tack ska du ha, sade han kort, inte är det senare, än jag kan komma hem till mitt. I detsamma öppnades dörren intill kammaren, och Hilma stack in huvudet. Magnus kunde inte se hennes ansiktsuttryck, men han uppfångade skräcken i det utrop hon gav till, när Hanna upplyste, vem den främmande var.

— Jag hålls just och be han, sade Hanna ivrigt, att han ska stanna här i stuan över natten, så kan han ju ge se hem i morn bitti så fort det blir ljus.

— Jag ska bädda, sade Hilma och ville genast ge sig av.

Magnus skrattade kort.

— Bädda inte, sade han och tog upp sin lilla nattsäck från golvet. Jag har sinkat me för länge som det är. Om jag inte ville låta sä me? Nej, det gör jag inte. Jag ska i väg och ta reda på själv vad det är I är så rädda för.

— Jag följer de på vägen, sade Hanna. Nu när hon såg, att ingen utväg fanns att undkomma var hon lugnare bliven. Hon hade för ögonblicket platt förgätit allt sitt eget. Det var hon som måste tala, hon måste göra även detta för hans skull.

De gingo sida vid sida i mörkret, himlen hängde lågt, och det hade börjat regna.

— Det är nåt jag har att tala om för de,

Magnus, sade hon, men det bär se så illavuret för me, för det är Franse...

— Franse! ropade han, är det Franse! Jag trodde mest att nån av barnen var sjuka eller döa. Jag trodde så sant, att Gustav åkt skrissko och gått ner se på isen i vår.

— Nej, sade hon, alla är hörka, inte annat än jag sport. Men det är bara det, att Franse, han lever samman me Ida, nu du är i Amerika.

— Du pratar! Han skrattade. Såna galenskap. Han har ju de.

— Ja, me å, sade Hanna.

— Hur länge har detta påstått?

— Vet inte, sade Hanna. Sen ingan du for, tänker jag. Men jag ble at inte var förrän i julas ett år sen.

— Och ingen människa har skrevet ett ord.

— Vi har inte visst var du fanns. Ida talte allri om at. Hon sa du skrev inte.

— Skrev jag inte? Ho hade då brev vart halvår te det minsta. Och trodde folk att det var sant som hon sa?

— Ja. Men inte jag. Jag visste ho ljög.

— Vet folk om at, är det ute i socknen om Franse och Ida?

— Di talar ju på at.

— Men di har inte bevis?

Hon förstod vad han menade.

— Nej, inge att se eller ta på, sade hon. Men jag har ju sitt di, jag. Det var därför hon fe ge se av gården.

— Är han där nu?

— Jag tro de. Ella möter vi han.

— Nu är det bäst du vänder om, Hanna, sade Magnus och ökade farten. Jag vill helst träffa han hemma kan du veta. Gå du hem lugnt, bad han, då hon fortsatte att gå vid hans sida. Klockan är tie, och det är liggetid. Jag ska skicka hem an te de, om jag så rätt ska köran upp ur sängen, där han är. Varför går du här och vaktar me som en barnunge? Inte tänker jag skjuta ihjäl honom och ställa me i olöcka själv, det ska du inte tro.

— Bär du vapen på de?

— Ja, det har jag lärt i Staterna.

— Då kanske jag inte behöva gå med, sade hon och stannade.

— Å, sade han, var det me, du var rädd om, jag trodde det var om Franse.

— Jag tro allt jag går med i alla fall, sade hon. Plötsligt började Magnus att skratta.

— Jag grinar åt din uträkning att stänga in me i stugan och sen släppa ut me på morgon innan handelsman vakna. Kvinnfolk di tänker se inte för, när di ställer te spektakel. Men sen så är di så rädda etterpå, så di kan förgå se.

— Jag har väl inte ställt te at.

— Jo, på sätt och vis, för du skulle allri geftat de me Franse. Du skulle inte vatt så het på rikedomen och di goe darna. Du kunne ha väntat. Efter en stund tillfogade han: På me.

— På de? sade hon, på de? Jag må väl skratta nu!

— Va jag kanske inte go nog åt Asahanna?

— Det är inte det jag skrattar åt. Men åt att du sär at nu. I dag.

— Ja vad fan, när du löpte i väg och lyste. Jag har inte haft nåt tillfälle förr. Du har för resten kanske inte haft at så roligt du heller, tillade han vänligare. Du är ju bedragen du me, vet ja. Och sånt är värst för fruntimmerna. Hade jag bara visst at, så kunne jag ju ha stannat däröver och inte kostat på me hemresan.

— Men gården! sade Hanna ivrigt.

— Jag ger fan i hemlandet och gåren, svarade han sorglöst och anade icke vilken verkan dessa ord gjorde på Hanna. Han gav fan i gården. Hon sänkte sitt huvud och gick tigande vägen framåt, visste knappt varför eller varthän. Han gav fan i gården.

— Nu är vi snart framme, sade Magnus lågt. Du har väl inte ljugit, Hanna?

— Nej, sade hon. Vad tänker du göra nu?

— En finner väl alltid på nån — överraskning.

— Jag har också en överraskning åt Franse, sade Hanna och smålog tankfullt. Så jag ville bara att du ska komma ihåg, äss du blir sint, viskade hon intill hans öra, att Franse behöver du inte bry de om, för honom skö-

ter jag så bra sjäilver. Tar du hand om Ida, så är det nog.

— Du är inte go på Ida, sade han.

— Sch!

Från vägen låg stugan mörk. Intet ljus var tänt åt vägen, men det glimmade ett svagt, mycket svagt sken genom ett av de små fönstren. Det trängde ut från dörrspringan till ett rum på andra sidan.

Magnus gick fram med försiktiga steg och kände på dörren. Hanna hörde hur häftigt han andades, hon befarade att det nog inte skulle vara så mycket med lugnet, när han stod ansikte mot ansikte med sin hustru.

Men även denna dörr var låst.

Då gjorde han om samma sak som en gång förut i kväll, han gick runt om huset. Redan innan de hunnit om knuten sågo de, att det brann ljus åt baksidan. Ett hemtrevligt gult sken föll ut över åkern, som gick ända upp till väggen. Magnus gjorde en liten sväng bortöver åkern, i det han rundade sista knuten. Han böjde sig ner och tog med handen i jorden.

— Hör du, frågade han viskande, har Ernst börjat me våren däroppe? Men han väntade intet svar, och Hanna gav intet. Ty de stannade båda i samma ögonblick och sågo in genom rutan.

Inga gardiner voro fördragna, hela rummet låg öppet för dem. Tvärs för fönstret stod en soffa, i den sutto Franse och Ida bredvid var-

andra. På bordet brann lampan, där stod smörgåsmat, dricka och brännvin framsatt. En bäddad säng var utdragen från högra hörnet fram i rummet, över sängkarmen hängde dagtäcket, så viket, att den invävda bilden av det allseende ögat stirrade ut i rummet. Över den lilla kommoden i vänstra hörnet hängde en handduks-hållare, på vilken stod broderat med röda pärlor mot vit botten: *Vitare än snö*.

Franse och Ida sutto ganska sedigt och stillsamt i soffan. Franse slutade sin måltid med ett glas dricka och torkade sig över munnen med tröjärmen.

Hanna såg endast flyktigt på idyllen, hon höll ögonen på Magnus. Först nu såg hon hans ansikte — efter hela denna långa tid. Han hade fått ett ärr över högra ögat, och djupa veck kring munnen. Det undgick henne icke, att han med försiktiga rörelser knäppte upp rocken och trevade efter något i bröstfickan.

Bönfallande lade hon handen på hans arm: Glöm inte vad du sa.

Han stötte henne bort med armbågen.

— Rör inte honom, viskade hon, jag lovar vid Gud i himmelen att hans stund kommer i morgon. Och hon grep med sina fasta händer om hans arm. Hela hennes lekamliga och andliga styrka samlade sig i den enda uppgiften att rädda Magnus från att störta sig i olycka. Jag har varit hos länsman, viskade hon, och...

— Släpp me, väste han och slet för att bli

lös, jag ska inte dödan, bara skrämma lite. Om du inte släpper me, går det galet! För då går kulan dit varsken du ella jag menar.

Hennes fingrar lossnade nu självmant. Han höjde armen i jämnhöjd med ögonen och riktade vapnet snett uppåt. Så stod han några ögonblick, Hanna böjde sig i samma riktning, som vore hon kulan, som skulle kastas ur loppet.

Ida trugade visst Franse att äta mer, men han sade nej. Nu sköt han på bordet för att resa sig upp.

Då tryckte Magnus av. Knallen sönderslet den ljudlösa tystnadens väv omkring den ensamma stugan, kulan splittrade fönsterrutan och fastnade uppe i fönsterkaret. Skärvor och flisor yrde omkring. Ett kvinnskri hördes, en rad av svordomar, blixtsnabbt kastade de båda därinne sig åt var sitt håll från fönstret. Lampan måtte ha blivit kullvält eller också hade Franse haft nog sinnesnärvaro att släcka den, ty det hade blivit mörkt. Nu hördes barnagråt bakom en stängd dörr. Men ingen frågade eller ropade något.

Magnus och Hanna stodo tysta. Han kände sig med ens så lättad till sinnes. Endast hans självkänsla hade varit sårad, och med detta skott och denna skrämsel var den hastigt bliven helad igen. Franse stod ju i en krok och darrade för honom därute, och visste vem det var. Det roade Magnus att tänka, att nu måste de stå där så länge det passade honom. Han tänkte

inte göra sig någon brådska med att komma in och hälsa. Di hade goda tider, allehopa. Och det skadade di inte att känna fruktan och bävan för sitt liv. Di kunde ju inte veta, att han skonat dem med vilja i första skottet.

Men stillheten bröts förrän han väntat.

Franse stämman kom hög och orädd, när han ropade ut: Vem är det som begår hemfridsbrott?

— Du själv, Franse Adamson, ropade Magnus tillbaka.

En kort tystnad, så hördes åter Franses stämman, men nu talade han till Ida:

— Barnen ble rädda, di är oppe å kliver, hör jag. Gå du in te di, och sä di att det inget farligt är.

Hanna visste att Franse var glad ve di däre Ides loje ungar. Det kunde gott hända, att han tyckte synd om att di skulle gråta därinne. Men det kunde också hända att han hade någon särdeles avsikt med sina ord.

Ida svarade icke, rörde sig icke.

Man hörde, att nu gick Franse själv och öppnade dörren, som han lät stå öppen. De två därutanför kunde höra hur han lirkade med barnen att gå och lägga sig. Den minste tog han upp på armen.

— Nu är du väl inte rädd, när jag bär de, sade han, och barnet svarade hickande: Nehe-nej... Hanna såg att Magnus började bli vild igen. Franse hånade honom ju, han bar sig åt som en far mot Magnuses egna barn,

och man förstod att di nog hade blett lärda att förgäta den rätte.

Nu tändes ljus i kammaren inne hos barnen. Det var Gustav, som letat reda på strykstickerkorna. Man såg dunkelt Franse med ett barn på armen och de andra små klängande kring benen.

— Nu tror jag nog du töre tända lampan, Ida, sade Franse.

— Äss du inte sätter ner pojken och lagar de ut ur huset på eviga momangen, så skjuter jag en gång te, och det bättre! ropade Magnus, dess mera vred, som han visste, att han inte kunde göra allvar av hotelsen.

— Magnus, vad du gör, viskade Hanna, så lät han inte slippa ut och komma åt att gå hem te vårt.

— Att du inte kan ti stilla och läta bli att lägga de i det här, snäste Magnus halvhögt.

Hanna ryste till vid tanken på Franses känslor, om han nu fick veta att Hanna var den som fört hit Magnus.

— Å, har du sällskap, Magnus, sade Franse. Det var därför du tore be me komma ut och göra upp.

— Tig, viskade Hanna, sä inte att det är jag.

— Tore! fnös Magnus. Du ska tala om töras, som kryper bakom småbarn. Du släpper pojken, hör du var jag sär! Och han tog ett par steg närmare fönstret.

För första gången talade Ida: Fly me pojken,

sade hon. Så hade hon gjort sitt val. De sågo moderns händer sträckas in i ljuscirkeln mot barnet.

— Tan då, sade Franse.

— Jag frys, grät pojken. Ida försökte att tysta och lugna honom.

— Ida, ropade Magnus. Det var första gången han vänt sig direkt till hustrun, och alla lyssnade till ekot av hans rop. Han väntade litet på svar, men då intet kom, fortsatte han: Lagg pojken och di andra med. I behöva di inte som skydd mot fars deras kulor. Om bara Franse ger se ur huset, så går jag å, och du ska inte vara rädd, att jag gör honom något. Jag tänker bara följa hem honom, så att han inte går vilse i mörkret.

Ida svarade inte ett ord, men hon tog pojken och de andra med sig och stängde kammar-dörren. Det blev åter mörkt.

— Kom ut nu Franse, så gott först som sist, fortsatte Magnus lugnt. Lämna detta huset och gå hem till ditt. Hanna ryckte honom i armen: Nej, men Magnus då...

— Vem är mer därute? frågade Franse. Är det Hanna?

— Hanna! Hon ligger och väntar på de hemma, hon, sade Magnus. Seså, Franse, tocka de frå fönstret och ut. Du har inte här i huset att göra längre. Ge de å kvickt hem, viskade han till Hanna, när Franse var i förstugan. Du ska inte vara rädder.

— Är jag så säker för din skjutning? frågade Franse i dörren.

— Ja, äss du går lugnt och beskedligt. Jag står ve mitt ord, om du står ve ditt, fortsatte han och gav sig till att vissla, för att inte Hannas steg skulle höras, då hon skyndade undan. Men Hanna sprang inte för livet, som Magnus trodde, att hon skulle göra. Hon kunde inte avlägsna sig längre bort, än att hon var inom hörhåll. Magnus visste ju inte allt, och hur lätt kunde inte ett försmädligt ord från Franse leda honom på spåren. Säkert skulle han inte kunna styra sig förrän han fick reta upp Magnus igen. Och då kunde hon behöva vara till hands. Hon lyssnade spänt, medan hon försiktigt gick på gräskanten. Men de tego båda. Det förvånade henne, att Franse var så foglig och tyst och så snabb...

Då slog med ens ner i henne varför: han visste ju att han hade vapen själv i bodkammarskåpet. Det var det han gick och tänkte på. Han hade inte glömt det, som hon hade gjort ända till nu. Han gick rakt på det, och när han hade det i sin hand, skulle han handla.

Hon satte i att springa, så fort benen orkade bära henne. Hon hade inte tid att vara försiktig, vad betydde det att Franse hörde hennes steg mot att hon hann att skaffa undan vapnet. Hon hörde att han satte starkare fart, liksom om han vädrat hennes uppsåt på samma sätt som hon nyss hans, men Magnus tvang honom

att sakta sin gång, med ett hot i tonen som låg så intill gränsen av uppfyllelse, att hjärtat ett ögonblick stod stilla.

Med hjärtat i sin mun sprang hon ända hem till Mellangården och stannade icke en enda gång för att hämta andan. Nyckeln till skåpet, var låg den? I en skrivbordslåda, men vilken?

Hon trevade sig fram genom mörkret, flämtande som en hund, rev eld och fick ett ljus tånt men släckte det genast igen för att icke bli sedd utifrån. Var det deras steg över gårdsplanen? Hon letade ivrigt i skrivbordslådorna men fann ingenting. Förstugudörren rycktes upp. Hon visste, att Franse skulle styra rakt på skåpet, rusade fram och ställde sig med ryggen mot dörren i avsikt att hindra honom och varsko Magnus. Då kände hon något i ryggen, det var nyckeln, han hade glömt kvar den just i dag! I nästa ögonblick hade hon vapnet i sin hand, men i samma nu var Franse över henne, hon kände hans grepp om sin nacke. Hon dök ner mot jorden men släppte icke vapnet, hon kröp ihop om det på golvet, som om det varit livet hon hållit i sina händer.

Franse hade fått förspång!

— Hjälp! ropade hon, icke högt men dock tydligt nog för att vägleda Magnus, som svärjande törnade mot möblerna därute i mellanrummet. Franse hade fått tag om handloven: Hit me at, släpp, är du toki, det går å! Han rev och ryckte med raseri. — Det går å!

— Låt at gå å, flämtade hon, jag fräja inte etter vicket.

Så med ens rämnade himmel och jord för en ljungande flamma. Allt sjönk samman, allt motstånd, kiv och nit upphörde... och slocknade i vanmakt. Det blev stillhet.

Men icke utan medvetande. Tvärs genom smärtan visste hon att två män, båda med vapen, stodo över henne.

— Tänd, mumlade hon, och det föll henne in, att de borde ha kunnat komma på det själva. Magnus strök eld och tände ett ljus.

— Hon kunde ha gett me den godvilligt, mumlade Franse, den var min.

— Lägg nu ifrå de din, så lägger jag ifrå me min, sade Magnus. Vi har hatt nog å at för i kväll. På skrivbordet, ja. Båda revolverarna lades med en samtidig smäll på bordskivan.

— Gå efter Hilma, sade Hanna. Men det behövde de icke. Just som de lagt Hanna på soffan, tittade Hilma för andra gången denna natt genom dörren, med en uppsyn som om hon stuckit sitt unga huvud mellan dödens käftar.

— Frun råka å tappa revolvern, sade Franse. Flickan lyssnade icke, hon störtade fram till Hanna och kastade sig på knä framför soffan.

— Lipa inte, sade Hanna, vatten.

— Var tog det? frågade Magnus med hotande stämma.

— Det är inget farligt, svarade Franse spakt. Oppe i överarmen tro jag. Ja sa åt henne att släppa revolvern.

— Det är väl bäst jag går efter barnmorskan me samma, sade Magnus, hon är ju nästan som en fältskär.

— Inte behövs det, fräste Franse orolig. Vi lägger brännvinsförband. Och så far jag in me na i morgon te doktorn, så behöver det inte komma ut i hela socknen. Nå va står du här och lipar för, Hilma, ge de å ut efter linnetrasor, brännvin har jag i skåpet. Magnus stod oviss. Även han kände en obestämd ovilja mot att dra hit fru Liljelund och göra uppståndelse mitt i natten. Men om det var så, att det behövdes, och Hanna ville, så skulle han gå, om så därmed också hans egen andel i vad som hänt i natt skulle bli uppenbar för alla. Han ångrade, att han så nödvändigt velat köra hem Franse från skomakarns. Om han nu stannat där en natt te, vad hade det varit att hålla på, inte en smul. Hanna hade varit emot på at, men han hade envetats. Och nu låg hon där. Varför? Sanningens återsken glimtade ett ögonblick till för honom långt ur fjärran för att sen aldrig synas mer. Därför att hon hellre vågat sitt liv än hans.

Hon låg med slutna ögon nu och armen hängande ner mot golvet. Armen och handloven voro randade som en förklädesväv med smala röda blodsränder.

— Vill du att jag ska gå efter barnmorskan? frågade han och böjde sig ner över henne.

— Nej, nej, sade hon ivrigt av gammal instinkt att stänga igen om husets ledsamheter. Ständigt föll det henne ur minnet, att hon själv öppnat dörren och att morgondagen skulle leda hela världen härin. Var är di där otäckingarna? frågade hon, fly me di, jag får ingen fred förr. Lagg di bakom ryggen på me. Tack.

Nu kom Hilma tillbaka, det lätta såret tvätades med brännvin och förbands, armen knöts upp med en svart silkesduk.

Franse hjälpte inte till, han stod vid fönstret och såg bort över bron. Det var ett ljus i ett fönster där, som gjorde honom fundersam.

Plötsligt ringde telefonklockan. Franse skynadade fram, men dröjde litet innan han lyfte av luren ur klykan.

— Hallå, sade han, vad för något? Hans ton slog om till sin vanliga bakom-disk-gemytlighet. Gokväll, gokväll eller kanske en får sä gomorron. Nej, vi har inget hört, det är väl Johan Agustas pojka, som är ute och skjuter morkullor. Frun ska inte vara orolig, utan gå hon och lägg sig och sov sött till det blir morron. — Hanna? Jo hon ligger.

I detsamma bankade någon på den låsta bodörren. Alla sprutto till och sågo på varandra. Hanna reste sig upp. Hon hade genast förstått. Den nya dagen hade gått in, och nu kom det.

— Jag ska gå och öppna, sade hon, och si åt, om jag inte kan skaffa oss nattro. Hon tog försiktigt båda vapnen i sin brukbara vänstra hand och gick bort till dörren, som ledde åt boden. — Öppna Hilma, bad hon kort, låset därute också. När det var gjort, steg hon ut på bron. Länsman stod där med en lykta. Han tog ett steg tillbaka, när han fick syn på Hanna.

— Jag kunde ha vågat mitt huvud på att han mördat frun, sade han.

— Mördat! sade hon och försökte le.

— Var det inte härifrån, som skottet kom då?

— Jo, men det var någon, som sköt en morkulla — av våda.

— Får jag se er högra hand, sade han miss-tänksamt. Ni som skulle tala sån sanning, fru Adamson!

— Jo, det ska nog bli, sade hon, i morgon. Hon gäspade, ögonlocken ville falla ihop, hon var ingenting annat än ett smärtsamt begär efter sömn.

— Ni behandlar en då som om ni vore konungens befallningshavande och inte jag, röt han. Nu talar ni när jag vill och inte när det passar er själv och håller mig inte för narr längre. Här har jag stigit upp och klätt mig, för jag trodde, att han skjutit er, och det kunde en karl som han ha gjort för mindre än så. Och så kommer ni själv och öppnar, och när

jag ber er säga som det är, så svarar ni att ni skjutit morkullor av våda, och att jag ska få veta mer när ni får tid. Nå?

— Goafton, kära bror, hälsade Franse bakom sin hustru. Ursäkta att jag frågar: vad är det hon har gjort, efter en sån som jag skulle ha skjutit henne för mindre?

— Har hon inte sagt det? Länsman begrep ingenting, det blev allt besynnerligare. Varför skjuter ni då, mitt i natten?

Hanna kände sin mans väldiga kropp bakom sig, hans skugga föll över henne. Han var på spåren nu, han kom allt närmare. I nästa ögonblick skulle han få veta vad som hänt. Hon sträckte ut handen med vapnen: tag dem kommissarien och kom in, så ska vi göra upp saken i länsmans påhöre. Så är det gjort med en gång. Och vittnen finns i huset, tu stycken.

Franse hade bytt om ton.

— Du pratar i sömnen, sade han godmodigt, du har ju haft å sköta varjehanda i dag. Inte ska vi sinka kronolänsman längre, hans fru är så orolig, hon har ringt två gånger. Gonatt, vi ses i morn, och han smällde plötsligt igen dörren, vred om nyckeln och fällde ner bommen för.

Där stod länsman.

— Men jag fick ju revolvern, tänkte han, och det var ju det jag ville. Ja, jag fick ändå två.

— Ja, men såg du inte, att han hade uniforms-
mössa? sade Hanna. Hon tittade sig om efter
Magnus, efter Hilma, var hade de tagit vägen?
Hon ropade. Ingen svarade. Hon var ensam
med sin man.

X.

Sköna Hamnar.

Kom me in i bodkammaren, sade Franse. Sätt de, äss du inte orkar stå. Men du kommer inte ifrån förrän du talt om för me, vad det var som gjore, att länsman klev opp mitt i natten och trodde jag hade skjutit de.

— Ja, sade hon, det ska jag. Men låt me bara gå in och se te barna först. Jag tyckte det lät som om nån gråt. Hennes sårade arm pinade henne. Smärtorna spredo sig som utgjutet vatten från den sårade punkten, och hon rörde sig endast med möda. Ja, du må gärna gå me, sade hon och vände litet på huvet åt Franse.

Barnen sovo djupt alla tre, de voro inte så lättsövda som ungarna i Skomakarstugan.

Hon stod och såg från den ena till den andra. Adam och Katrina Johanna sovo i samma säng, lilla Ida låg helt förlorad i Hilmas tomma bädd.

Franse hade inte varit rädd förut, men nu blev han feg, när han såg henne stå och se på

sina barn, som om hon toge avsked av dem för alltid.

— Du lilla, jag kunde allri lida de rätt väl, viskade hon till den minsta, bara för att du hade det lea namnet Ida, och hon hade buret de te dopet. En kan tycka nu jag borde ha vatt dubbelt så go ve de för att göra gott. Men en sir inget förrän det är för sent. Må Gud förlåta me det och mer te. Jag vet att Hilma bler go ve di, om han lätte na va at.

— Du får lätta henne ha hand om di, så länge di gå i skolan, Franse, vände hon sig mot mannen.

— Vad är det du yrar om, sade han barskt. Stå nu inte där längre utan kom med in i kam-maren. Jag är trött och vill ha fort slut.

— Ja jag med, sade hon. Han sköt henne före och stängde dörren om dem.

Under dessa ögonblick gick hon som i en dröm. Hon var så viss, att hennes sista svåra stund stod för dörren, så viss som hon varit om vad som då förestått när hon känt de första barnsängsvärkarna. Hon tog sig för hjärtat och tyckte sig känna en svag värme sprida sig i handens innersida som av Lågan. Skrivelse? Vittnen? Behövdes inte. Magnus var ju hemma och han ga fan i gården. Sköna Hamnar, med nöd förbi...

— Sjung nu ut, Hanna, vad är det du har gjort i din galenskap? Har du varit och angett me hos länsman? Jag trodde inte du var så

galen etter me, det har jag allri förstätt, förrän du fick nån att va svartsjuk på. Han skrattade, och hon drog också på munnen.

— Jag har angett de, men det var inte för den skull, sade hon.

— Nä visst, nä. Vad är det du har sagt. Han kom närmre, han tog henne i båda axlarna, hon stönade av smärta. Jag behöver inte tala om allt, tänkte hon. Så kanske jag kan rädda honom från den stora synden att ta mitt liv.

— Jag har talat om din utspekulering med Magnus hemman, sade hon. Jag bad honom hjälpa mig så att den ge om inte.

— Varför de då?

— För att det var synd åt Magnus att få gå från gåren. Och så — tyckte jag att det var bra om den orättfärdigheten blev näpst.

— Jag må säga. Du talar som en präst, och ljuger som en präst. Du ville förstås åt Ida. Synd åt Magnus! Som om du skulle fråga efter Magnus! Du ville åt Ida förstås för att jag höll me te henne mer än te de. Men vad hade du tänkt att jag skulle göra, när jag fe tag på vad du hatt för de?

— Misshandla me, sade hon. Men jag tänkte att de fe jag väl tåla.

— Har jag misshandlat de förr, va?

— Har du glömt å de?

Nu kom han ihåg kvällen då han kom hem, sen prosten vatt hos farfarn, och vad då hänt ute i köket. Och det for för honom att Hanna

kanske gått å vatt arger på honom för det i alla åren. Men ånej, tänkte han sen, hon var nog bara arg för det här med Ida.

Han såg misstänksamt på henne. — Länsman sa jag kunde skåtet de för mindre. Kan du svära på att du inte talt om nåt mer än det där om Ida för länsman?

— Varför skulle inte jag kunna svära falskt, när du gör at själv? frågade hon undvikande.

— Har ja svure falskt för de, va?

Hon stönade lite, armen brände och plågade henne, smärtan for igenom den med hastiga ryck som styngtet av en nål med en knutig tråd efter sig.

— När du svor för me, att du var oskyldig i Snabbastinas död.

— Nej, så fan, dundrade han, om Stina svor jag inte falskt. Jag tror I ä galna alla mänsker! Kunne inte jag ha haft rå å betala fem kronor i månan för barnet, äss de vatt mitt, hellre än å ö den likesta flickan i hela Lycke härad, för de va hon. Men ungen va nu inte min, och det var därför hon ville ble å met. För hon va glaast ve me utå alla kara hon hade hatt å megöra, tillade han med en klang av stolthet i stämman. Och det var denna stolthet över att vara föredragen av den stackars lilla bygdeskökan, som övertygade Hanna om att han var utan skuld i hennes död. Hon trodde honom nu lika fast som den gången, då han svor på hennes bibel.

— Jag vet nog att du och hela socknen tro,

att hon fe bå barnet å giftet å me, tillade han bekräftande. Men liaväl är det lögn, å det ja sär, är sant.

— Men vem gjore at då?

— Ja, äss du kunne ta reda på det åt me, sade Franse, med en vass blick. Hon ville allri sä me vem de nu var, som va far te barnet, ifall hon nu visste det, och inte heller vem de va som hjälpte henne me giftet. För hon visste ju, att jag skulle slatt ihjäl an. Jag har gissat på varenda karl jag känner: Simelius och Magnus och hin och Liljelund. Men jag vet at lika lite i dag, som den dan, då länsman tog me i förhör.

— Men du ville ju muta henna far, när du hörde han kanske kom ut, invände hon.

— Har du glömt å silvergaffeln? frågade han alldeles som hon i dag frågat länsman.

Det var rent förunderligt, men hon trodde honom. Fast de vandrat genom så mycken lögn tillsammans och ljugit för och med varandra, hade de dock ett ögonblick av sanning, tänkte hon, i slutet av sitt samliv, såsom de haft det i början. Det hade alltså varit sanningen, som fängslat henne den gången hon beslöt sig för Franse. Det fyllde henne med en viss glädje att veta det. Så behövde hon inte se ner så dant på Åsahanna i alla fall.

Frans stod och såg på henne. Han var lika förvånad som hon, att han inte blett ifrå sig och slatt henne fördärvad. Men han var inte i

det humöret liksom. Han hade ingen annan tanke än att reda opp det här, och klara sitt skinn, och det gjorde ju inte saken bättre om han slog ihjäl henne. Det fanns väl andra sätt att få henne att tja stilla hädan efter.

— Jag begriper nog, sade han, att du har försökt å få länsman att tro att jag var Stine mördare.

— Ja, sade hon, och var inte längre frestad att ljuga, när han var så lugn, det for för me det var bäst å göra rent hus. Och jag trodde det, etter allt jag sett å de. Men nu tro jag at inte länger.

— Har du sagt nåt mer ändå galna människa?

— Jag har sagt alltihop, sade hon och såg inte upp.

— Alltihop! röt han, och hon hörde att det låg skräck i hans röst, va menar du me det? Säg ut kvickt, ella, å, du ditt as, å de ska en va gift me.

— Jag har sagt, att du hällde ut krösna-krukan me blo. Och att jag hjalp de tri gånga me å hindra de gamle att bekänna, och att jag ga farmor in medusin.

— Har du inte sagt nåt mer?

— Ja visste inte mer.

— Nej, tänkte han, och väl va det.

Hon satt och såg ner på golvet, vad lortigt det var, där var blodfläckar och jord överallt, hon mindes att Magnus stövlar varit farligt nersmorda. Undras var han höll hus. Och vad

skulle nu hända. Franse var så stilla. Magnus, han hade väl lagt se å sova, och Hilma hade väl vatt nere å bäddat åt honom.

Hon steg upp och gick mot dörren, men Frans ställde sig genast i vägen.

— Nää du, tosingar stänger man inne. Kan man nu bara tänka se att en mänska, som vatt så vetig som du bler så ifrå se, bara för att henna kär kan veta går te andra, så hon löper te länsman. Obegripligt, tillade han och såg på henne, som på ett underdjur, med en min av fruktan, ringaktning och tillfredsställd stolthet på en gång.

— Nu röre du de inte, kom det ihåg, sade han med en röst, som han försökte göra tillräckligt fruktansvärd även för en galning, varpå han gick bort till fönstret för att se om det var mörkt i villan mittemot på andra sidan bron. Nej, det brann ännu, men medan han stod där släcktes ljuset, och han förstod, att nu hade länsman kommit till ro för i natt. Denna visshet verkade lugnande på honom. Med händerna i fickorna stod han kvar och stirrade ut, medan han försökte reda ut för sig vad verkningarna skulle bli av Hannas dåd. Vad Magnus angick var han inte orolig, det var ju inte tingssak att vara otrogen mot Hanna, och ingen kunde nånsin bevisa att han med list velat jaga Magnus från gården och köpa den billigt. Men skulle han klara länsman? Det var frågan. Det måtte väl fan gå, men det vete fan i alla fall. Undras

vad han gjort för min, när Hanna kom? Han vände sig om mot Hanna, hon sov, kräket.

Han kom bort till henne, böjde sig ner över henne och röt henne rakt in i örat, så att hon förfärad flög upp och höjde armen som för att skydda ansiktet mot slag.

— Tycker du det är passligt att sova nu? och han gav henne en omruskning i armen så att smärtan drev ut svetten över hela hennes kropp. Sä me nu, vad sa länsman, när du kom?

Hon stirrade på honom, i detta ögonblick kunde hon inte erinra sig någonting.

— Har du då inte mål i mun? Vart han gla för det du hade å berätta?

— Nej, tvärsom, sade hon.

— Jag kunde väl tro det, sade han lättad, jag känner länsman. Ba han de inte gå hem och ta ditt förnuft tefånga?

— Jo.

— Men du styrde de inte ändå?

— Jag visste inte huvort ja skulle, men så varsna jag Snabben i går kväll nere i gatan.

— Snabben? avbröt Franse, vad sår du för nåt, inte är han lös?

— Å jag tog inte miste på han.

Franse fick ett grubblande uttryck. Allting skulle då också komma på en gång, det såg nästan ut som om detta Ingenting, som bodde därovan, det där Slimmet, som var världens upphov, ville komma åt honom, Franse i Mellangårn.

Att Magnus och Snabben skulle komma tillbaka samma dag, som Hanna ble galen, det var nästan lite för mycket. Nu skulle han få mycket att styra och ordna med denna dag, som grydde så långsamt. Kanske var det heller inte värt att han helt och hållet försummade Ida, en såg ju bäst på Hanna vad fruntimmer kunde ställa till, när de ble galna. Han fick ett infall: kunde inte du Hanna, sade han som om ingenting hänt, gå och tala väl ve Snabben och ta lite ur bon med de, och sägan, att han ska allri anka på, om han håller se väl me me. Jag får lov å gå te länsman och se å få mokat etter de.

— Menar du det! utbrast Hanna i högsta förvåning. Hon hade förrått honom, utlämnat honom te länsman och till och med klagat falskt på honom i ett stycke. Hon hade väl visat att han inte kunde vänta hjälp å henne i sina svårigheter som förr. Hon kunde minst väntat att han skulle slå henne fördärvad och sen sparka ut henne ur huset att stryka omkring vägarna, till dess länsman satte in henne i häkte för farmors meducin. Och i stället kom han till henne, som ingenting hänt och bad henne gå och muta Snabben, medan han själv muta länsman.

Han missförstod hennes utrop: — Du tror förstås det är för jag vill komma åt att gå te Ida, sade han, viss som han var att här var roten till Hannas galenskap, men jag sa bara sä de, att henne får Magnus ta igen bäst han gitter. Nog vårar jag i alla fall de mer ändå än

Ida, tillade han, inför Hannas av förvåning nästan förstenade ansikte.

— Tro du då att ja har gjort allt de jag har gjort bara för å springa å släta överat nästa dag? frågade hon.

— Ja, men när ja sår de, att jag skiter i Ida. Franse höjde hotande rösten, och hon visste, att om hon stod emot honom i detta stycket, så skulle ursinnet komma hon väntat på. Sitt inte här å glo på me, fortsatte han. Lägg de här på soffan ett bete, så ska jag nog väcka de, när det blir tid att gå te Snabben.

— Får jag gå ut i köket etter lite vatten? frågade hon. Jag tror jag svimla, om jag inte får en droppe vatten.

— Ska du inte heller ha de lite konjak? frågade han, sysselsatt med en flaska borta vid hörnsåpet. Hans ton var vänligare nu, han trodde hon hade gett me sig.

— Nej tack, svarade hon och gick ut.

Det började så sakta att dagas. Dagens färger voro grått och svagt guld alldeles som på en gravsten. Dalaklockan i vardagsrummet slog fyra slag.

Hennes första blick, då hon kom ut i köket, gällde spiken där stugenyckeln brukade hänga. Den var tom som hon väntat. Så skulle han sova i stuan i natt liaväl, tänkte Hanna. Sovo som Adam och Katrina Johanna och veta lika mycket som de vad som försiggick i hans närhet.

Hon öppnade fönstret för att få andas en nypa

morgonluft, hennes hud var brännande het. Och åter igen, liksom i går kväll, hörde hon Magnus steg om knuten.

— Magnus! viskade hon, vad går du och spökar efter.

Han kom genast fram till köksfönstret.

— Tack för i jäns, sade han. Är kommissarjen gåen?

— Ja, sade hon lite bittert, det är ingen fara mer.

För första gången sedan hemkomsten såg han tydligt hennes ansikte, på vilket den klara morgonsolen sken.

Där fanns inte spår kvar av den glatta, leende, högfärdiga fru Adamson. Snarare var hon bleven mera lik Åsahanna igen, och ändå var skillnaden så stor den måste vara, då hela livets skräck och skrämsel låg emellan.

— Hilma har talt om varjehanda för me, om efterlysningen och Liljelund, som neka för brevena. Hon sår du va den enda, som brydde de om å hjälpa me. De gör me redigt ont om de, för allt de här har kommet utå ått du härbärgerade Ida och barna etter branden. Och de sir ja nog att du har tatt de när å att Franse hållt se te Ida, tillade han.

— Det är så mö som hänt du inte vet, sade hon med en suck och avstod från att försöka förklara det. Gonatt, Magnus!

— Gonatt då. Men sä me en ting först Hanna, nu när jag ska begära skilsmässa frå Ida, så

får ja ju lov å lägga fram för tingen om Franse. Men folk vet at väl ändå. Så det gör de väl inte så farlia möet?

— Ska du skiljas! utbrast hon och fattade i ett ögonblick allt vad detta betydde av smälek och fara för Franse och henne själv.

— Å de fråga du! Tro du ja vill sätta me med Ida på min brända gård, som om ingenting hänt! Nä du. Så fort jag får at oppredat ger ja me över till Amerika och börjar på nytt från början me ny gård och nytt alltihop. Kan tro ja ska hugga i och arbeta.

Han lät så ivrig och morgonglad som om nattens spänning och vrede flytt med mörkret. Hanna fick en glimt av längtan i ögonen. Denna iver att röja en mark och bygga ett hus och få något uträttat i världen, den kände hon igen från sig själv från gamla dagar. Men hon hade råkat bygga på falsk grund, och sen hon själv slagit i stycken allt hon byggt under åren, har lusten att förkovra sig och sitt för alltid dött.

— Skulle du inte vilja göra som jag, Hanna? frågade han men liksom på skämt, ty tanken föreföll honom i första ögonblicket orimlig.

— Nej, sade hon kort. Gonatt igen! Ja! svarade hon inåt rummet, jag kommer.

— Att du rå me å gå å lägga de ijämte han, sade Magnus, uppretad av rösten. Han tog ett steg längre fram och lade armarna på fönsterbrädet.

Hanna vände i dörren och gav honom en hastig blick, ej mer till svar.

— Du Hanna, sade han ivrigt och höjde rösten, det vore väl ändå inte så omöjligt när en grunna på at att du kunde göra som jag. Du kunde ju ble skild för samma betalning och samma bevis.

I detsamma kom Franse ut. Han hade tydligen stigit upp ur sängen.

— Va är det? frågade han misstänksamt, läggede, har jag sagt. Och vad är det som ska ske för samma betalning?

Magnus tvekade ett ögonblick innan han upprepade vad han sagt till Hanna. Stående bakom sin man iakttog Hanna med spänning denna tvekan. Hon visste det var galenskap, det Magnus sagt, men bara att Franse skulle få höra att det fanns en sån möjlighet, var ändå något.

Franse blev stående ett ögonblick med gapande mun.

— Inte ska du skiljas! sade han så i skämtsamt godmodig ton, som bäst klargjorde för Hanna hur rädd han blev. Tänk inte på de du. Sånt brukar ju vi inte i Ljungheda! Ida ska nog få va i fred för me, det lovar jag de. Det har jag nyss lovt Hanna me och inte må du tro hon vill skiljas. Jesses, har inte människan gått å lagt se än? Kom de ihåg, ja väcker opp de liaväl bitti för å gå te Snabben.

— Jag går inte till Snabben, sade Hanna bakom hans rygg och båda männen hörde på

tonen att hon inte heller kom att göra det. Jag går allri dina ärenden mer.

— Va tänker fruen då göra, om jag tör fråga?

— Det har jag inte tänkt på, sade hon, jag trodde jag skulle i häkte och det kan väl ble än. Men ja går allri dina skumma ärenden mer, va ja ella ska göra.

— Om du inte vet va du ska göra, så sa jag sä at, sade Franse och märkte inte att Magnus lämnat sin plats i fönstret, du ska få tiga och arbeta. Och de ska dröja, innan jag släpper de utom dörrana. Han tog henne i armen för att dra henne in i kammaren.

I detta ögonblick kom Magnus rykande in genom dörren.

— Du röre na inte, skrek han, utom sig, du släpar na inte in i din säng! Han försökte rycka Hanna till sig, men Franse dolde henne med sin stora lekamen och sparkade åt Magnus:

— Ut me de! Lägg de inte i det du inte har å megöra!

Men Magnus hade fått tag i spaden, som stod i grisaspannen vid dörren och lade blixtnabbt till Franse så att grisaröran yrde om dem. Det låg mångårig känsla i det slaget, och det tog hårt. Franse vacklade, oförberedd som han var, och slog tinningen i den vassa skåpkanten bakom. Med ett tjut föll han i golvet, och Magnus, som stod där med den spräckta spaden i handen, blev stel av fruktan att han gjort av med Franse och skulle råka illa ut.

— Å, min skapare, så ni bär er åt! utbrast Hanna, gripen av samma skräck och böjd över Franse sökte hon med sitt redan förut blodiga förklä hejda bloden, som rann ur såret. Men han visade snart att han ingalunda var död, nu hade han glömt att han måste vara försiktig och klok, han bara trådde till knivahyllan, där stora kökskniven låg.

— Stilla, sär ja de, befallde Hanna, som fattade hans avsikt, röre de inte om du vill behålla livet. Kan du stå på benen! Orka du gå in i kammarn å lägga de? Då han vacklade, gripen av yrsel, tog hon mot den tunga kroppen och drog honom sviktande med in i kammarn. En duns och en svordom sade Magnus, att han kommit i säng. Han hade inte vågat hjälpa Hanna av fruktan att Franse skulle bli vild, men beslutet att rädda henne från hennes livs övermäktiga börda blev allt starkare hos honom.

Hanna kom strax ut och började söka i skåpet efter en linnetrasa att lägga förband. Hon var nedblodad och nersmord med grisaröra, blek och skälvande. Aldrig hade han sett något mer tilltygat och besudlat, tyckte han och visste ju intet om att denna besudlade lekamen var en lampa, som närde en hemlig låga.

— Det var för din skull jag ble så arg, så jag la till an. Är du arg att jag gjordet?

— Nej, svarade hon.

— Jag kunde nog hjälpa de att ble han kvitt

för tid å evighet Hanna. Tänk som du ska få at, när du inte går hans ärende mer.

— Det kan inte hjälpas, sade hon kort, gick bort till vattenspannen och hällde upp en skål med vatten.

— Sa du ble hos han?

— Ja, va sulle ja ska ta me te? frågade hon buttert. Äss ja inte kommer på häkte förstås. Inte redar du opp min olycka med en grisa-spade.

— På laglig väg Hanna, försökte han förklara.

— Det går inte. Jag kan inte flyga från alltihop som väntar, sade hon.

INNEHÅLL

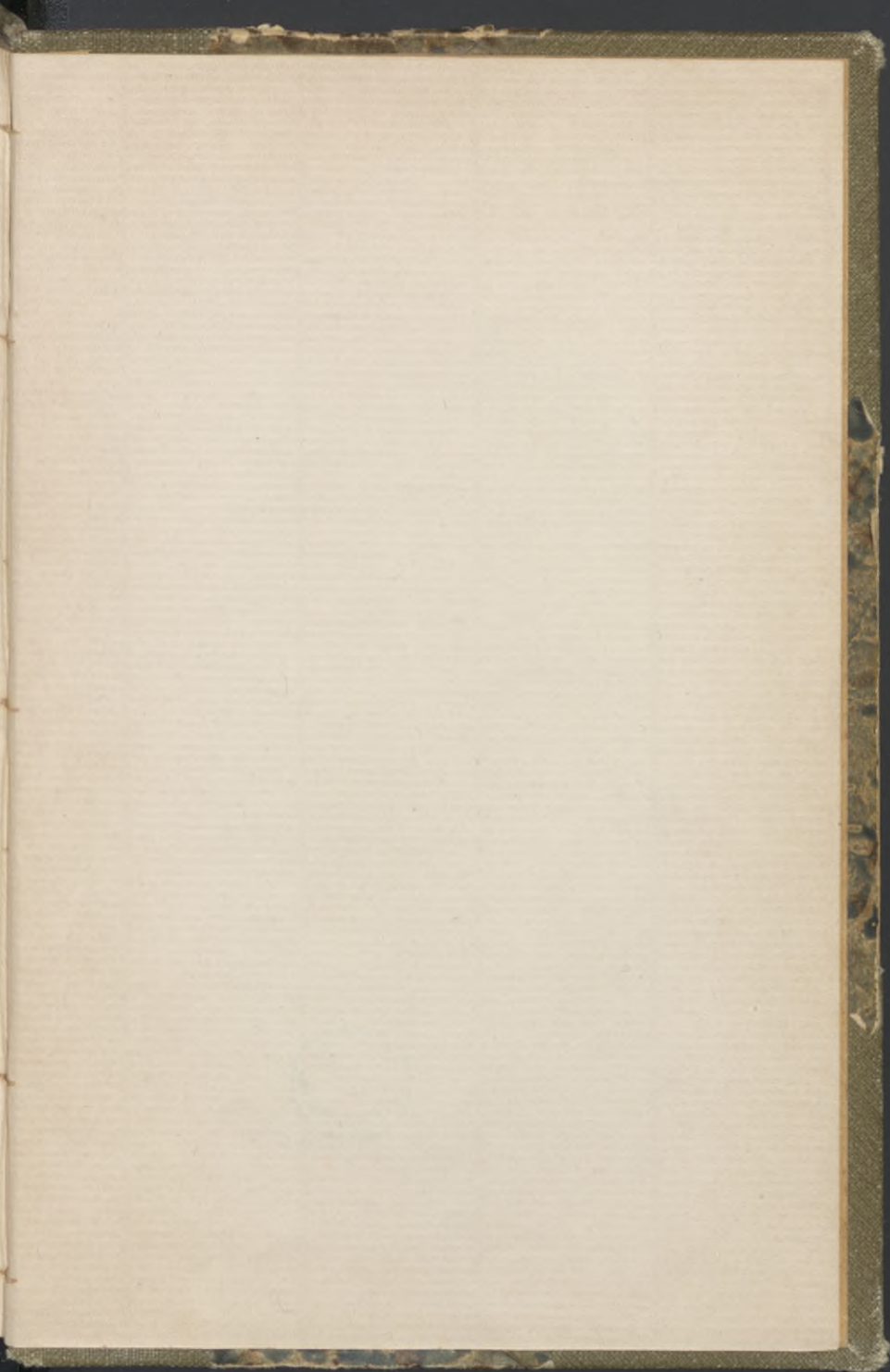
I.

I. Ormen och S:t Mikael	7
II. Det tomma korset	22
III. Det älskande hjärtats hemlighet	34
IV. Guds rådslag	56
V. Kopparkitteln	73
VI. Silvergaffeln	96
VII. Ungsrakan	123
VIII. Ett oförvitligt hus	141
IX. Jag kommer av ett brusand' hav	167
X. Skiljevägen	183

II.

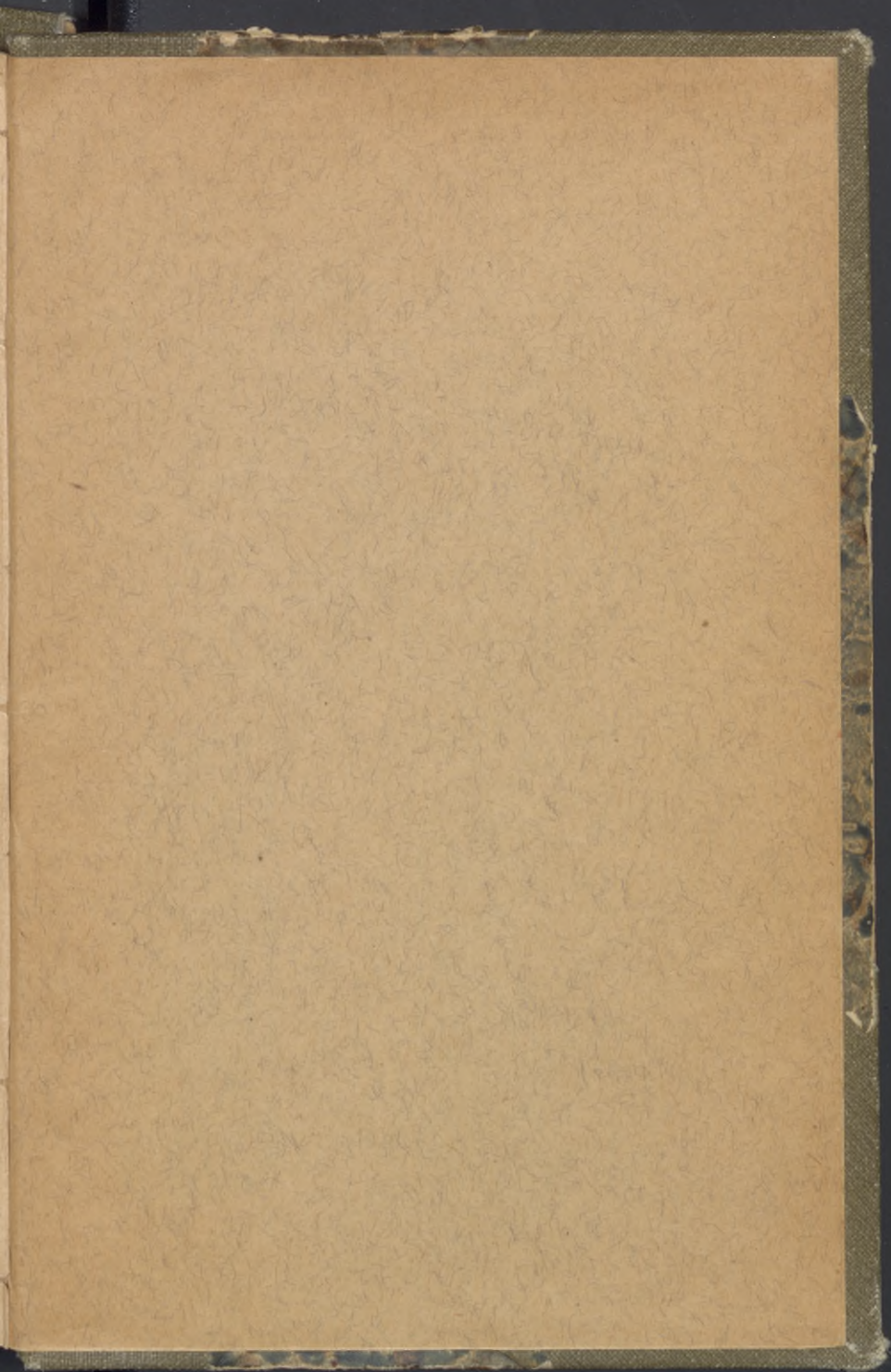
I. Branden	203
II. Begravningen	234
III. Luten	268
IV. Consummatum est	295
V. Inom natt och år	319
VI. Brevet	327

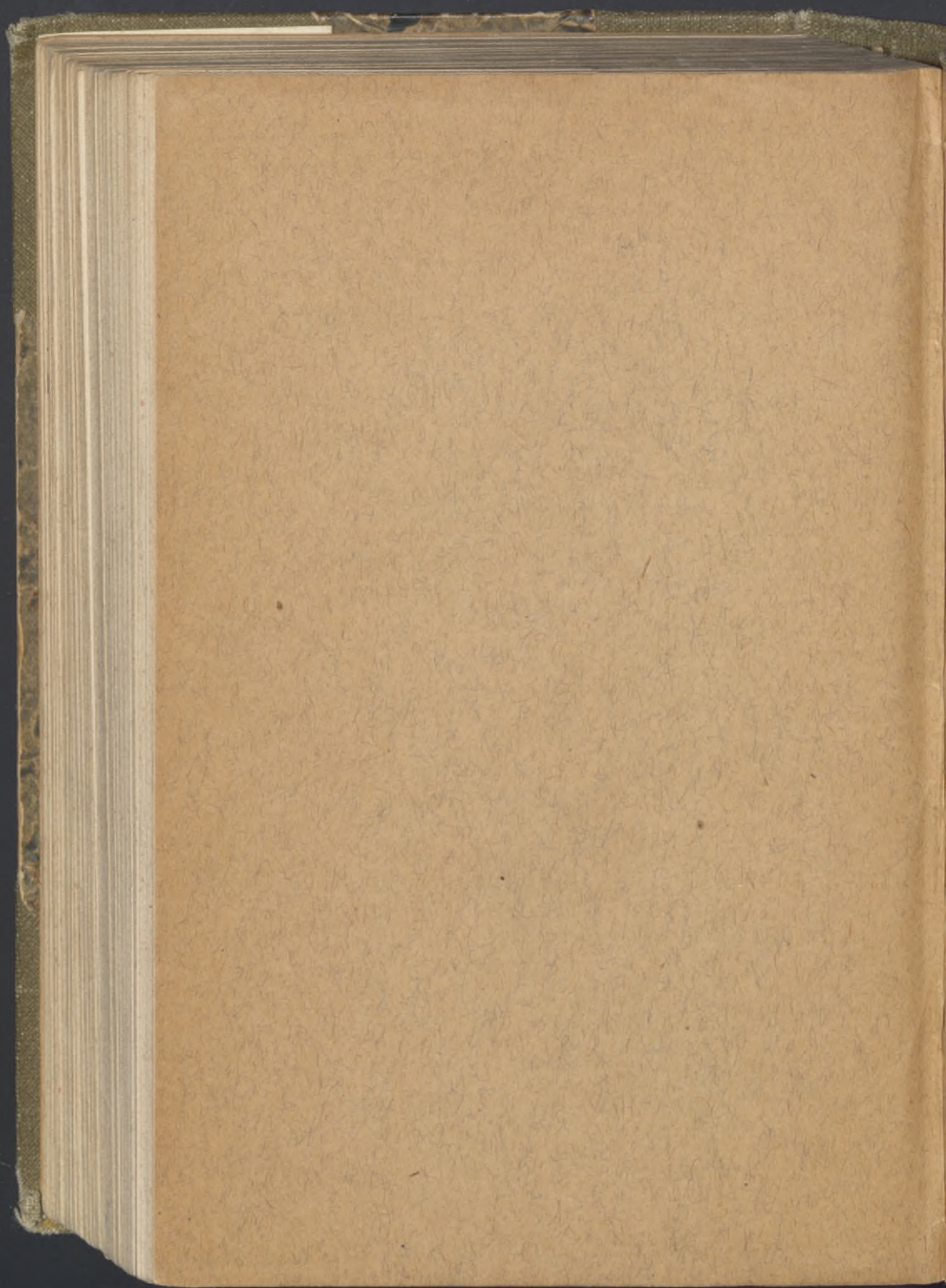
VII. Egypten och Kanaan.....	341
VIII. Lågan.....	357
IX. Lukefärdigt.....	380
X. Sköna Hamnar	405

1900

6000253586

Göteborgs universitetsbibliotek

